

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

GADA PĀRSKATS 2007

2007

2007

2007

ECB EZB EKT EKP

2007

2007

2007

2007

2007

2007

2007

2007

2007

GADA PĀRSKATS
2007

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

Visās ECB 2008. gada publikācijās attēlots 10 euro banknotes motīvs.

**GADA PĀRSKATS
2007**

© Eiropas Centrālā banka, 2008

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Vācija

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main, Vācija

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.europa.eu>

Fakss

+49 69 1344 6000

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

Fotogrāfijas:

Martins Jopens (Martin Joppen)

Valters Forjohans (Walter Vorjohann)

*Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst
stāvoklim 2008. gada 29. februārī.*

ISSN 1830-298X (interneta versija)

SATURS

IEVADVĀRDI	10	4. STATISTIKA	117
1. NODAĻA		4.1. Jauna vai uzlabota euro zonas statistika	117
TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ POLITIKA		4.2. Citas statistikas norises	118
1. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI	16	4.3. Gatavošanās euro zonas paplašināšanai	119
2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES	22	5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI	120
2.1. Pasaules makroekonomiskā vide	22	5.1. Pētījumu prioritātes	120
2.2. Monetārās un finanšu norises	26	5.2. Publikācijas un konferences	121
2.3. Cenu un izmaksu dinamika	52	6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES	123
2.4. Produkcijas izlaide, pieprasījums un darba tirgus norises	61	6.1. Monetārās finansēšanas un privileģētās piekļuves aizlieguma ievērošana	123
2.5. Fiskālās norises	67	6.2. Padomdevēja funkcijas	123
2.6. Valūtas kursu un maksājumu bilances norises	75	6.3. Eiropas Kopienas aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšana	126
3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS	80	6.4. Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi	126
2. NODAĻA		3. NODAĻA	
CENTRĀLĀS BANKAS OPERĀCIJAS UN DARBĪBA		KIPRAS UN MALTAS PIEVIENOŠANĀS EURO ZONAI	
1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES	94	1. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES KIPRĀ UN MALTĀ	130
1.1. Monetārās politikas operācijas	94	2. CENTRAL BANK OF CYPRUS UN BANK ĆENTRALI TA' MALTA/CENTRAL BANK OF MALTA INTEGRĀCIJAS EUROSISTĒMĀ TIESISKIE ASPEKTI	134
1.2. Valūtas maiņas darījumi	102	3. CENTRAL BANK OF CYPRUS UN BANK ĆENTRALI TA' MALTA/CENTRAL BANK OF MALTA INTEGRĀCIJAS EUROSISTĒMĀ DARBĪBAS ASPEKTI	136
1.3. Ieguldījumu aktivitātes	102	3.1. Monetārās politikas operācijas	136
2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS	105	3.2. Iemaksas ECB kapitālā, rezervēs un ārējo rezervju aktīvos	137
2.1. TARGET sistēma	105	4. KIPRAS UN MALTAS SKAIDRĀS NAUDAS NOMAIŅA	138
2.2. TARGET2	107		
2.3. TARGET2 vērtspapīriem	108		
2.4. Nodrošinātu darījumu norēķinu procedūras	110		
3. BANKNOTES UN MONĒTAS	112		
3.1. Banknotes un monētas apgrozībā un darbības ar naudu	112		
3.2. Banknošu viltošana un viltojumu novēršana	113		
3.3. Banknošu emisija un ražošana	114		

4. NODAĻA		7. NODAĻA	
FINANŠU STABILITĀTE UN INTEGRĀCIJA		ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA	
1. FINANŠU STABILITĀTE	142	1. KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA	180
1.1. Finanšu stabilitātes uzraudzība	142	2. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI	181
1.2. Finanšu stabilitāti veicinoši pasākumi	144	8. NODAĻA	
2. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA	146	INSTITUCIONĀLĀ STRUKTŪRA, ORGANIZĀCIJA UN FINANŠU PĀRSKATI	
2.1. Vispārējie jautājumi	146	1. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA	187
2.2. Banku darbība	147	1.1. Eurosistēma un Eiropas Centrālo banku sistēma	187
2.3. Vērtspapīri	147	1.2. Padome	188
3. FINANŠU INTEGRĀCIJA	149	1.3. Valde	190
4. TIRGU INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA	153	1.4. Ģenerālpadome	192
4.1. Liela apjoma euro maksājumu sistēmu un infrastruktūru pārraudzība	153	1.5. Eurosistēmas/ECBS komitejas, Budžeta komiteja, Cilvēkresursu konference un Eurosistēmas IT koordinācijas komiteja	193
4.2. Neliela apjoma maksājumu pakalpojumi	156	1.6. Korporatīvā vadība	194
4.3. Karšu maksājumu sistēmas	156	2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES	198
4.4. Vērtspapīru klīrings un norēķini	157	2.1. Cilvēkresursi	198
5. NODAĻA		2.2. ECB jaunās telpas	200
EIROPAS UN STARPTAUTISKĀS ATTIECĪBAS		2.3. Eurosistēmas Iepirkumu koordinēšanas birojs	201
1. EIROPAS JAUTĀJUMI	162	3. ECBS SOCIĀLAIS DIALOGS	202
1.1. Politikas jautājumi	162	4. ECB FINANŠU PĀRSKATI	203
1.2. Institucionālie jautājumi	163	Vadības ziņojums par 2007. gadu	204
1.3. Norises ES kandidātvalstīs un attiecības ar tām	164	Bilance 2007. gada 31. decembrī	208
2. STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI	166	2007. gada peļņas un zaudējumu aprēķins	210
2.1. Galvenās norises starptautiskajā monetārajā un finanšu sistēmā	166	Grāmatvedības politika	211
2.2. Sadarbība ar ārpus ES esošajām valstīm	168	Balances skaidrojumi	215
6. NODAĻA		Peļņas un zaudējumu aprēķina skaidrojumi	226
ATBILDĪBA		Neatkarīga revidenta ziņojums	230
1. ATBILDĪBA PRET SABIEDRĪBU UN EIROPAS PARLAMENTU	174	Peļņas sadales skaidrojums	232
2. ATSEVIŠĶI SANĀKSMĒS AR EIROPAS PARLAMENTU IZVIRZĪTIE JAUTĀJUMI	175	5. EUROSISTĒMAS KONSOLIDĒTĀ BILANCE 2007. GADA 31. DECEMBRĪ	234

PIELIKUMI			
ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI	238		
ECB APSTIPRINĀTIE ATZINUMI	241		
EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOLOĢIJA	245		
EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS PUBLICĒTIE DOKUMENTI (SĀKOT AR 2007. GADA JANVĀRI)	247		
TERMINI	253		
IELIKUMU SARAKSTS			
1. MFI tīrie ārējie aktīvi un to ietekme uz monetārajām norisēm	31		
A attēls. MFI tīrie ārējie aktīvi un M3	32		
B attēls. Naudas līdzekļu turētāju sektora kapitāla plūsmu sastāvs un MFI tīrie ārējie aktīvi	33		
C attēls. Portfeļieguldījumu plūsmu sastāvs	33		
D attēls. Kopējo ārējo aktīvu un saistību dinamika	34		
2. Naudas tirgus procentu likmju svārstīgums 2007. gadā	36		
A attēls. Darījumu uz nakti procentu likmju dienas reālais svārstīgums	37		
B attēls. Ilgāka termiņa noguldījumu procentu likmju dienas reālais svārstīgums	37		
C attēls. 3 mēnešu naudas tirgus procentu likmju reālais svārstīgums un implicētais svārstīgums	39		
3. 2007. gadā un 1998. gadā notikušo finanšu satricinājumu līdzīgās un atšķirīgās iezīmes	43		
A attēls. ASV un euro zonas ilgtermiņa obligāciju ienesīguma likmes 1998. un 2007. gadā	44		
B attēls. ASV un euro zonas akciju cenas 1998. un 2007. gadā	44		
4. Enerģijas bāzes efektu ietekme uz SPCI inflāciju 2007. gadā	53		
A attēls. SPCI gada inflācijas pārmaiņu ietekme (kopš 2006. gada decembra)	53		
B attēls. SPCI gada inflācijas mēneša pārmaiņu dalījums	53		
C attēls. Kopš 2006. gada decembra novēroto SPCI gada inflācijas pārmaiņu dalījums	54		
5. Pārtikas cenu komponenta radītā inflācija euro zonā	56		
A attēls. Apstrādātās pārtikas cenu ietekme uz SPCI gada inflāciju	56		
B attēls. Pārtikas un tropisko augļu dzērienu cenu pārmaiņas	56		
Tabula. Euro zonas valstu SPCI apstrādātās pārtikas komponenti (izņemot tabaku)	57		
6. Pēdējos gados vērojama bezdarba līmeņa samazināšanās euro zonā	64		
A attēls. Euro zonas bezdarba līmenis un IKP pieaugums	65		
Tabula. Euro zonas bezdarba līmenis dzimuma, vecuma un kvalifikācijas grupu dalījumā	65		
B attēls. Euro zonas reformu intensitāte un reformu dalījums pēc veida (2000–2006)	66		
7. Valdības parāda vērtspapīru emisijas norises un obligāciju peļņas likmju starpības euro zonā	68		
A tabula. Euro zonas valdību emitētie parāda vērtspapīri	69		
B tabula. Euro zonas valdību emitēto apgrozībā esošo parāda vērtspapīru struktūra	69		
A attēls. Procentu maksājumu pārmaiņu dalījums	70		
B attēls. Valdības obligāciju peļņas likmju starpības salīdzinājumā ar Vācijas	70		
C attēls. Valstu kredītriska mijmaiņas līgumi	71		
8. Mācīšanās no 2000. un 2001. gadā īstenotās fiskālās politikas pieredzes	73		

A attēls. Fiskālās norises (1998–2007)	74	3. Ģeogrāfiskais ieguldījums pasaules IKP izaugsmē	24
B attēls. Budžeta bilance un cikliskais komponents	74	4. Svarīgākās norises preču tirgos	25
9. Monetārās politikas operācijas finanšu tirgu svārstību laikā	96	5. M3 un aizdevumi privātajam sektoram	26
Attēls. Dienas rezervju pārpalikums rezervju prasību izpildes perioda laikā	97	6. M3 galvenās sastāvdaļas	27
10. Statistikas pārmaiņas saistībā ar euro zonas paplašināšanos, ietverot Kipru un Maltu	133	7. MFI procentu likmes īstermiņa noguldījumiem un naudas tirgus procentu likme	28
		8. M3 noguldījumi sektoru dalījumā	29
		9. Kredīts euro zonas rezidentiem	29
		10. Naudas tirgus procentu likmes	35
		11. 3 mēnešu EUREPO, EURIBOR un darījumu uz nakti procentu likmju mijmaiņas darījumi	35
		12. Valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes	40
		13. Euro zonas tagadnes un nākotnes līdzsvara inflācija	40
		14. Galvenie akciju tirgus indeksi	41
		15. Implicētais akciju tirgu svārstīgums	42
		16. MFI aizdevumi mājāsaimniecībām	46
		17. Procentu likmes aizdevumiem mājāsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām	46
		18. Mājāsaimniecību parāds un procentu maksājumi	47
		19. Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas	48
		20. Euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību peļņas rādītāji	49
		21. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālā gada pieauguma tempa dalījums	49
		22. Nefinanšu sabiedrību finansējuma iztrūkums un galvenie to veidojošie komponenti	50
		23. Nefinanšu sabiedrību parāda rādītāji	50
		24. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti	51
		25. Galveno komponentu ietekme uz SPCI inflāciju	52
		26. Ražotāju cenu rūpniecībā dalījums	58
		27. Atlīdzība vienam nodarbinātajam nozaru dalījumā	59
		28. Mājokļu cenu dinamika euro zonas valstīs	60

TABULU SARAKSTS

1. Cenu dinamika	51	12. Nefinanšu sabiedrību finansējuma iztrūkums un galvenie to veidojošie komponenti	50
2. Darbaspēka izmaksu rādītāji	59	23. Nefinanšu sabiedrību parāda rādītāji	50
3. Reālā IKP pieauguma struktūra	62	24. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti	51
4. Darba tirgus norises	63	25. Galveno komponentu ietekme uz SPCI inflāciju	52
5. Euro zonas fiskālie rādītāji	68	26. Ražotāju cenu rūpniecībā dalījums	58
6. Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā	80	27. Atlīdzība vienam nodarbinātajam nozaru dalījumā	59
7. SPCI inflācija ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā	81	28. Mājokļu cenu dinamika euro zonas valstīs	60
8. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas fiskālie rādītāji	83		
9. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas valstu maksājumu bilance	84		
10. VKM II norises	85		
11. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu oficiālās monetārās politikas stratēģijas	88		
12. Maksājumu plūsma TARGET	106		
13. 2007. gadā iedalītais euro banknošu izgatavošanas apjoms	116		
14. Kipras galvenie ekonomiskie rādītāji	130		
15. Maltas galvenie ekonomiskie rādītāji	131		

ATTĒLU SARAKSTS

1. ECB procentu likmes un naudas tirgus procentu likmes	16
2. Svarīgākās norises galvenajās industriāli attīstītajās valstīs	22

29. Euro zonas valstu patērētāju domātās inflācijas un inflācijas gaidu kvalitatīvais rādītājs	60
30. Ieguldījumi reālā IKP ceturkšņa pieaugumā	61
31. Konfidences rādītāji	61
32. Bezdarbs	64
33. Euro nominālais un reālais efektīvais kurss	76
34. Tekošā konta bilance un tās komponenti	76
35. Euro zonas eksporta apjoms uz atsevišķām tirdzniecības partnervalstīm	77
36. Euro zonas tiešās investīcijas un portfeļieguldījumi	77
37. Neto starptautisko investīciju bilance	79
38. Euro kursa pārmaiņas attiecībā pret ārpus VKM II esošo ES valstu valūtām	86
39. Kredīti privātajam sektoram 2007. gadā	87
40. EONIA starpība	94
41. Euro zonas likviditātes faktori 2007. gadā	95
42. Atbilstošais nodrošinājums aktīvu veidu dalījumā	99
43. Eurosistēmas kredītooperācijās izmantotā nodrošinājuma un monetārās politikas operāciju kredītu atlikuma attiecība	100
44. Nodrošinājumam izmantotie aktīvi (t.sk. kredītprasības) veidu dalījumā	101
45. Kopējais apgrozībā esošo euro banknošu skaits (2002–2007)	112
46. Kopējā apgrozībā esošo euro banknošu vērtība (2002–2007)	112
47. Agrozībā esošo euro banknošu skaits (2002–2007)	112
48. No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits (2002–2007)	113
49. Izplatītie viltojumi nominālvērtību dalījumā	114

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

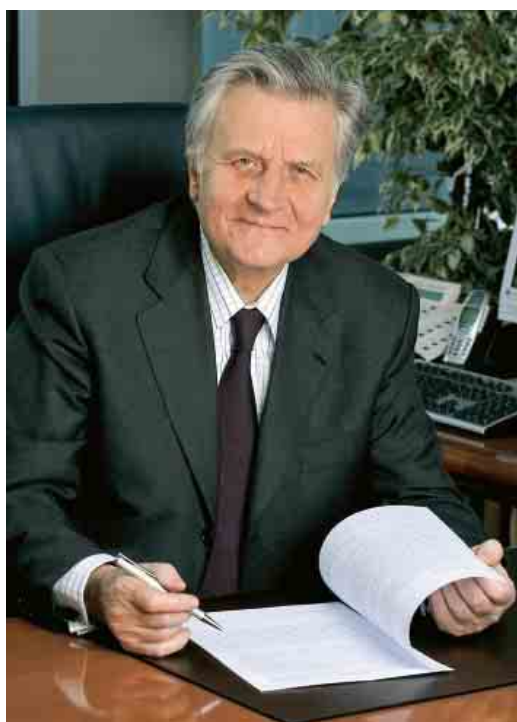
BE	Beļģija
BG	Bulgārija
CZ	Čehijas Republika
DK	Dānija
DE	Vācija
EE	Igaunija
IE	Īrija
GR	Grieķija
ES	Spānija
FR	Francija
IT	Itālija
CY	Kipra
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Luksemburga
HU	Ungārija
MT	Malta
NL	Nīderlande
AT	Austrija
PL	Polija
PT	Portugāle
RO	Rumānija
SI	Slovēnija
SK	Slovākija
FI	Somija
SE	Zviedrija
UK	Lielbritānija
JP	Japāna
US	Amerikas Savienotās Valstis

CITI

CIF	preces cena, apdrošināšana, vedmaksa
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
EUR	euro
EVK	efektīvais valūtas kurss
FOB	franko uz kuģa klāja
IKP	iekšzemes kopprodukts
MBR5	SVF Maksājumu bilances rokasgrāmata (5. izdevums)
MFI	monetārā finanšu iestāde
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VDIAR	vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā

Saskaņā ar Kopienas praksi šajā pārskatā ES dalībvalstis un pievienotās valstis uzskaitītas alfabēta secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

IEVADVĀRDI

Atskatoties uz pagājušā gada norisēm, svarīgs notikums ir euro zonas trešā paplašināšanās kopš tās izveidošanās 1999. gadā. 2008. gada 1. janvārī Kipra un Malta, īstenojot 2007. gadā pieņemto lēmumu, kļuva par 14. un 15. ES dalībvalsti, kuras ieviesušas euro (pirms tam 2001. gadā euro ieviesa Grieķija, bet 2007. gadā – Slovēnija), un šo valstu centrālās bankas pievienojās Eurosistēmai. Es gribētu sirsnīgi apsveikt Kipras un Maltas pilsoņus. Kipras un Maltas veiksmīgā ekonomiskā darbība, kas pēdējos gados panākta, ieviešot uz stabilitāti orientētu makroekonomisko politiku, ļāva šīm valstīm ieviest euro. Abās valstīs valūtas maiņa uz euro notika raiti un efektīvi. Pēc euro ieviešanas abās valstīs galvenais politikas uzdevums ir nodrošināt atbilstošas valsts ekonomikas politikas īstenošanu, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni.

2007. gadā cits nozīmīgs notikums bija tas, ka valstu vai valdības vadītāji 13. decembrī Lisabonā parakstīja ES jauno Līgumu. Lai Līgums 2009. gada 1. janvārī varētu stāties spēkā, tas tagad jāratificē visām 27 dalībvalstīm. ECB ir gandarīta, ka jaunais Līgums par

vienu no ES mērķiem izvirza cenu stabilitāti, vienlaikus par ES mērķi nosakot arī Ekonomikas un monetāro savienību (EMS), kuras valūta ir euro. ECB kļūst par Savienības institūciju, un jaunais Līgums apstiprina ECB, ECBS un NCB neatkarību, kā arī ECB juridiskās personas statusu, regulatīvās pilnvaras un finansiālo neatkarību. ECB uzskata, ka jaunais Līgums apstiprina pašreizējo EMS, un ar prieku gaida ratifikācijas procesa veiksmīgu pabeigšanu.

* * *

2007. gadā euro zonā SPCI gada inflācija bija 2.1% (2006. gadā – 2.2%). Lai gan tā pārsniedza ECB cenu stabilitātes definīcijā noteikto, t.i., zemāku par 2%, bet tuvu 2%, ECB monetārā politika joprojām vidēja termiņa un ilgtermiņa inflācijas gaidas piesaista līmenim, kas kopumā atbilst cenu stabilitātei, kaut arī ekonomiskajā vidē iezīmējas būtisks augšupvērstu cenu spiediens. To galvenokārt nosaka preču cenu pieaugums, īpaši enerģijas, bet sevišķi 4. ceturksnī – pārtikas cenu kāpums, kā arī iekšējie faktori: netiešo nodokļu palielinājuma ietekme, jaudas ierobežojumi tautsaimniecības izaugsmes apstākļos un saspringta situācija darba tirgū. 2007. gadā inflācijas gaidu ilgstošā piesaiste vidēja un ilgāka termiņa prognozēm liecina par labu ECB uzticamībai, jo tā atbilstoši savam uzdevumam nodrošina cenu stabilitāti vidējā termiņā. Šāda piesaiste ir neatņemams priekšnoteikums, lai euro zonā veiksmīgi darbotos tirgi, izaugsme būtu ilgtspējīga un tiktu radītas jaunas darba vietas, – Padome tam piešķirusi augstāko prioritāti.

Visu 2007. gadu cenu stabilitātes riski vidējā termiņā nepārprotami bija augšupvērsti. Riskus radīja iespējama naftas un lauksaimniecības produktu cenu papildu pieaugums, kā arī iespējamie administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu neparedzētie kāpumi. Plašākā skatījumā pastāvēja būtiski riski, ka pieaugušu cenu noteikšanas spēja, īpaši tirgus segmentos, kur mazāka konkurence, un ka darba samaksa varētu mainīties dinamiskāk, nekā gaidīts, norādot uz īslaicīgi augstas inflācijas netiešās ietekmes uz darba samaksu un cenu noteikšanu draudiem. Lai nodrošinātu cenu

stabilitātes saglabāšanu vidējā termiņā, Padome īpaši uzmanīgi sekoja līdzī darba samaksas sarunām un cenu noteikšanai euro zonā.

Euro zonas ekonomiskā aktivitāte 2007. gadā turpināja augt noturīgā tempā, reālajam IKP gadā palielinoties par 2.6%, lai gan enerģijas cenas bija svārstīgas un valdīja nenoteiktība, ko izraisīja finanšu satricinājums 2. pusgadā. Euro zonas eksportu joprojām labvēlīgi ietekmēja stabilitā, tomēr nedaudz mērenākā pasaules tautsaimniecības izaugsme, bet ekonomiskās aktivitātes ekspansiju galvenokārt veicināja iekšzemes pieprasījums, īpaši ieguldījumi pamatlīdzekļos. 2007. gada 1. pusgadā nozīmīgo investīciju pieaugumu veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi, stabilie uzņēmumu peļņas rādītāji un nemītīgs uzņēmējdarbības efektivitātes kāpums. 2007. gada 2. pusgadā paaugstinātā finansiālā nenoteiktība daļēji aptumšoja situāciju reālajā tautsaimniecībā, un euro zonas izaugsmes pamatscenāriju apdraudošie riski noslicās uz leju.

Salīdzinājums ar monetārās analīzes rezultātiem apstiprina Padomes vērtējumu, ka vidējā un ilgākā termiņā saglabājās nepārprotami augšupvērsti cenu stabilitātes riski. Pieejamo datu plašāks vērtējums apstiprināja, ka pamatā esošo naudas rādītāju un kreditēšanas ekspansijas temps bija ļoti straujš. 2007. gada 2. pusgadā finanšu satricinājuma ietekme uz plašās naudas rādītāju un kreditēšanas ekspansiju joprojām bija neliela. Par to īpaši liecināja iekšzemes privātajam sektoram, īpaši nefinanšu sabiedrībām, banku izsniegto aizdevumu stabils pieaugums, liecinot, ka kredītu piedāvājums nav būtiski pasliktinājies. Šajā periodā Padome īpašu uzmanību veltīja monetārajām norisēm.

Lai ierobežotu cenu stabilitātes augšupvērstos riskus vidējā termiņā, Padome 2007. gadā gan martā, gan jūnijā paaugstināja galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Tādējādi Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme 2007. gada jūnijā pieauga līdz 4.00% (2006. gada beigās – 3.50%). 2. pusgadā Padome nolēma nemainīt galvenās ECB procentu likmes. Rūpīgi novērtējot neparasti lielo nenoteiktību par finanšu

satricinājuma ietekmi uz reālo tautsaimniecību, Padome pirms turpmāku secinājumu izteikšanas par monetāro politiku uzskatīja par nepieciešamu savākt un novērtēt papildu informāciju un īpaši rūpīgi sekot līdzī finanšu tirgu norisēm. Vienlaikus Padome apliecināja, ka tā pastāvīgi ir gatava rīkoties atbilstoši nepieciešamībai, lai neļautu īstenoties cenu stabilitātes augšupvērstajiem riskiem un lai ilgtermiņa inflācijas gaidas arī turpmāk tiktu stingri noturētas.

* * *

2007. gadā saskaņā ar aktualizētajām stabilitātes programmām turpinājās fiskālā konsolidācija un euro zonā fiskālais deficīts vidēji samazinājās līdz 0.8% no IKP (2006. gadā – 1.5%). Tomēr jau 2008. gadā atkal paredzams šā rādītāja kāpums, jo daudzas valstis nav panākušas stabilu fiskālo situāciju. Tas norāda uz risku, ka dažas valstis neatbildīs Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas nosacījumiem. Lai negrautu Pakta uzticamību, šīm valstīm būtu jāizvirza daudz ambiciozāki politiskie mērķi un jāuzlabo to strukturālā pozīcija atbilstoši pakta noteiktajiem 0.5% no IKP gadā. Ir būtiski, lai visas valstis pildītu savas saistības un censtos ne vēlāk kā līdz 2010. gadam sasniegt stabilas fiskālās situācijas vidēja termiņa mērķus, kā par to vienojās un paziņoja Eurogrupas sanāksmē Berlīnē 2007. gada aprīlī. Fiskālās nostājas stingrības mazināšana būtu pilnīgi nepiemērota rīcība. Turpretī valstīs ar stabilu budžeta situāciju būtu jāļauj brīvi darboties automātiskajiem stabilizatoriem un jānodrošina valsts finanšu ilgtspēja ilgtermiņā – tas ir labākais, ko fiskālā politika var sniegt makroekonomiskajai stabilitātei.

Strukturālo reformu jomā Lisabonas stratēģijas kontekstā panāktie jaunākie sasniegumi ir iepriecinoši. Strukturālās reformas un pēdējos gados vērojamā darba samaksas pieauguma mazināšanās euro zonas valstīs veicinājusi būtisku nodarbinātības kāpumu (aptuveni par 15.8 milj. cilvēku) deviņu gadu laikā kopš EMS trešā posma sākuma salīdzinājumā ar tajā pašā valstu grupā deviņu gadu periodā pirms 1999. gada novēroto pieaugumu (aptuveni par 4.5 milj.). Euro zonas valstīs 2007. gadā arī bezdarba līmenis atbilstoši

šādai tendencei turpināja sarukt līdz 7.4% (2006. gadā – 8.3%) – šāds līmenis nav reģistrēts 25 gadus. Tomēr nedrīkst ļauties pašapmierinātībai. Bezdarba līmenis daudzās valstīs vēl ir augsts, un līdzdalība darba tirgū saskaņā ar starptautiskajiem standartiem joprojām ir zema. Turklāt euro zonas produktivitātes kāpums joprojām ir neliels un ierobežo darba samaksas pieauguma iespēju. Tāpēc ir svarīgi, lai valdības turpinātu saglabāt tempu un pastiprinātu savus reformu īstenošanas centienus, lai novērstu atlikušos šķēršļus, kas kavē darba vietu radīšanu un produktivitātes pieaugumu. Vissvarīgākais, ka tāpēc jāpilnveido izglītība un mūžizglītība, lai uzlabotu cilvēkkapitālu, nodarbinātības perspektīvu un palielinātu inovācijas. Nemitīgas pūles arī jāvelta, lai veicinātu konkurenci un elastību un uzlabotu darba, preču un pakalpojumu tirgu funkcionēšanu. Euro zonas valstīs produktivitātes pieaugumu un cenu stabilitāti īpaši veicinātu konkurences uzlabošana pakalpojumu sektorā un komunikāciju nozarēs, kā arī atbilstošu pasākumu īstenošana ES lauksaimniecības tirgū.

* * *

Finanšu tirgos 2007. gadā bija ļoti nopietnas problēmas. Kopš augusta euro zonas naudas tirgu ietekmēja visā pasaulē vērojamā ļoti nozīmīgā tirgus korekcija, spēcīgi satricinājumi un liels svārstīgums. Likviditātes izsīkums euro zonas naudas tirgū 9. augustā lika ECB operācijās ar darījuma termiņu uz nakti nodrošināt likviditāti 95 mljrd. euro apjomā ar monetārās politikas procentu likmi 4.00%. Nākamajās dienās ECB vēl veica līdzīgas operācijas mazākā apjomā. Nākamajās nedēļās un mēnešos ECB arī veica papildu ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas un precizējošas operācijas. Vienlaikus ar Ņujorkas Federālo rezervju bankas sniegto termiņizsoli iespēju ECB arī nodrošināja likviditāti ASV dolāros. Gada beigās ECB veica īpašus ar likviditātes nodrošināšanu saistītus pasākumus, lai apmierinātu banku sistēmas specifiskās vajadzības.

ECB veikto operāciju rezultātā darījumu uz nakti procentu likmes atkal stabilizējās ap Padomes noteikto monetārās politikas likmi, kas

dominēja pirms satricinājuma sākuma. Tomēr joprojām vērojama naudas tirgus ilgāka termiņa procentu likmju spriedze.

Finanšu tirgus korekcijas rezultātā tirgus dalībnieki būtiski pārvērtēja riskus. ECB (īpaši "Finanšu Stabilitātes Pārskatā"), kā arī citas Eurosistēmas dalībvalstis vairākas reizes izteica brīdinājumus, ka situācijai raksturīgs pārāk zems risku novērtējums. Lai gan pašreizējā būtiskā tirgus korekcija nav beigusies, iespējams gūt noteiktas provizoriskas mācības, t.sk.: 1) bankām jāuzlabo riska vadības sistēmas; 2) jāatspoguļo pirms korekcijas sākšanas izveidotā "radi un izdali" modeļa priekšrocības un trūkumi; 3) jāveicina visu tirgus dalībnieku caurredzamība; 4) jānovērtē kredītreitinga aģentūru kopējā loma un 5) uzraugiem pēc iespējas ātrāk un efektīvāk jāievieš jaunie Bāzeles II kapitāla pamatprincipi un jāapsver iespējamā likviditātes riska uzraudzības režīma pilnveide.

Euro zonas finanšu sistēma 2007. gadā saglabāja elastību, bet 2. pusgadā tās spēja absorbēt šokus tika pakļauta nopietniem pārbaudījumiem. Papildus kredītu tirgus svārstību iespējamām sekām euro zonas banku sistēmas nākotnes riski galvenokārt saistīti ar nelabvēlīgas kredītcikla attīstības iespēju, kas negatīvi ietekmēs banku aktīvu kvalitāti un ar aizdevumu vērtības samazināšanos saistītos izdevumus. Turklāt kā pasaules finanšu stabilitātes vidējā termiņa risks saglabājas iespēja, ka globālā nesabalansētība varētu tikt novērsta nevienmērīgi.

* * *

ECB 2007. gadā turpināja būtiski veicināt Eiropas finanšu integrācijas procesu. Papildus šajā jomā panākto sasniegumu uzraudzīšanai un konsultāciju par attiecīgajiem tiesību aktiem un noteikumiem sniegšanai ECB apliecinājusi savu nozīmi privātā sektora darbības veicināšanā, īpaši turpinot sniegt būtisku atbalstu Vienotas euro maksājumu telpas iniciatīvai. Eurosistēma uzturēja pastāvīgu dialogu ar bankām un citām ieinteresētajām pusēm un uzlaboja koordināciju ar Eiropas Komisiju. ECB atbalstīja Maksājumu pakalpojumu direktīvas pieņemšanu, ko 2007. gada 15. oktobrī apstiprināja ES Padome.

TARGET2 sistēma sāka darbību 2007. gada 19. novembrī, kad astoņas pirmās grupas valstis veica migrāciju, pievienojoties TARGET2 vienotajai platformai. Septiņu otrās grupas valstu migrācija notika šā gada 18. februārī, un trešās grupas valstis īstenoja migrāciju 19. maijā. Lai pilnībā izmantotu TARGET2 sistēmas sniegtās priekšrocības, Eurosistēma turpināja pēdīt jauna pakalpojuma – TARGET2 vērtspapīriem (T2S) – piedāvāšanas iespējas, lai nodrošinātu kopīgu tehnisko infrastruktūru centrālo vērtspapīru depozitāriju veiktajiem euro norēķiniem vērtspapīru darījumos, izmantojot centrālo banku naudas līdzekļus, un lai apstrādātu gan vērtspapīru, gan naudas norēķinus, lietojot vienotu tehnisko platformu. Izmantojot T2S, euro zonas valstīs iekšzemes un pārrobežu maksājumu izpilde neatšķirtos. Tāpēc T2S veicinātu pēc tirdzniecības biržā sniegto finanšu pakalpojumu integrāciju un saskaņošanu Eiropā un sekmētu konkurenci, Eiropas finanšu tirgū nodrošinot vienādu, lētāku un saskaņotu piekļuvi norēķinu pakalpojumiem.

* * *

2007. gada budžetā paredzētais amata vietu kopskaits atbilda 1 348 pilna darba laika ekvivalenta (FTE) amata vietām. Salīdzinājumam – 2006. gadā bija 1 343 FTE amata vietas. Pēc tam kad 2006. gadā tika ieviesti vispārējie mobilitātes principi, kas rosina darbiniekus ik pēc pieciem nostrādātiem gadiem mainīt amata vietu, iekšējā mobilitāte guvusi nozīmīgu atbalstu. 2007. gadā kopumā 152 darbinieki, t.sk. 31 vadītājs un konsultants, īslaicīgi vai ilglaicīgi tika pārcelti citā amatā organizācijā.

Papildus mobilitātes veicināšanai cilvēkresursu stratēģija turpināja pievērst uzmanību ECB vadības attīstībai un īpaši vadības prasmju nostiprināšanai, izmantojot mācības un individuālo sagatavošanu. Visu darbinieku nemītīga prasmju un iemaņu apgūšana un attīstība ir viens no ECB cilvēkresursu stratēģijas stūrakmeņiem. Papildus vairākām iespējām paaugstināt kvalifikāciju darbavietā darbinieki un vadītāji turpināja izmantot mācību iespējas ārpus darba, lai nepieciešamības gadījumā

atsevišķiem darbiniekiem tiktu nodrošinātas specifiskākas mācības.

Cilvēkresursu konference, ko izveidoja 2005. gadā, lai veicinātu sadarbību un komandas garu starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām cilvēkresursu vadības jomā, 2007. gadā aplūkoja dažādus darbinieku mācību un attīstības aspektus, t.sk. ECBS mācību iespējas un pasākumu izstrādāšanu, lai palielinātu ECBS iekšējo mobilitāti.

* * *

2007. gadā tika pabeigta ECB jauno telpu detālplānošana. Jūlija vidū Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī tika publicēts aicinājums pieteikties ECB jaunās galvenās mītnes būvniecības atbildīgā ģenerāluzņēmēja atlases konkursam. Pēc pieteikumu saņemšanas līdz oktobra sākumam ECB izvēlējās dažus uzņēmumus un aicināja tos iesniegt piedāvājumu. ECB līdz 2008. gada oktobrim izvēlēsies uzņēmumu. Projekta īstenošana noris atbilstoši Padomes apstiprinātajiem termiņiem un finanšu budžetam.

* * *

2007. gadā ECB peļņa bija 286 milj. euro (2006. gadā – 1 379 milj. euro). Tāpat kā 2006. gadā summa, kas ekvivalenta peļņai, tika nodalīta uzkrājumiem valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem, un tādējādi tīrā peļņa bija nulle. Šos uzkrājumus izmantos, lai segtu šādu risku radītus zaudējumus, īpaši pārvērtēšanas zaudējumus, kas netiek segti no pārvērtēšanas kontiem. Uzkrājumu apjomu katru gadu pārskatīs.

Frankfurtē pie Mainas 2008. gada martā

Žans Klods Trišē
(Jean-Claude Trichet)

I. NODAĻA

TAUTSAIMNIECĪBAS
ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ
POLITIKA

I. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI¹

ECB 2007. gadā īstenoja monetāro politiku euro zonas stabilas tautsaimniecības izaugsmes un spēcīgas monetārās un kredītu ekspansijas apstākļos. Saskaņā ar Padomes regulāro tautsaimniecības un monetāro analīzi vidēja termiņa cenu stabilitātes riski gada laikā joprojām nepārprotami bija augšupvērsti. Lai šos riskus ierobežotu, Padome turpināja koriģēt monetārās politikas nostādni, martā un jūnijā paaugstinot galvenās ECB procentu likmes kopumā par 50 bāzes punktiem. Tādējādi Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme 2007. gada jūnijā pieauga līdz 4.00%.

Pēc finanšu tirgus satricinājuma 2007. gada augusta sākumā un pieaugošā svārstīguma, kuru izraisīja stāvokļa pasliktināšanās ASV zemas kvalitātes hipotēku tirgū un risku pārceņošana, euro zonas tautsaimniecības attīstības perspektīvu aizēnoja neparasti liela nenoteiktība. Lai arī bija apstiprinājies, ka vidējā termiņā cenu stabilitātes riski ir augšupvērsti, palielinātās nenoteiktības apstākļos pirms monetāro politiku ietekmējošu secinājumu

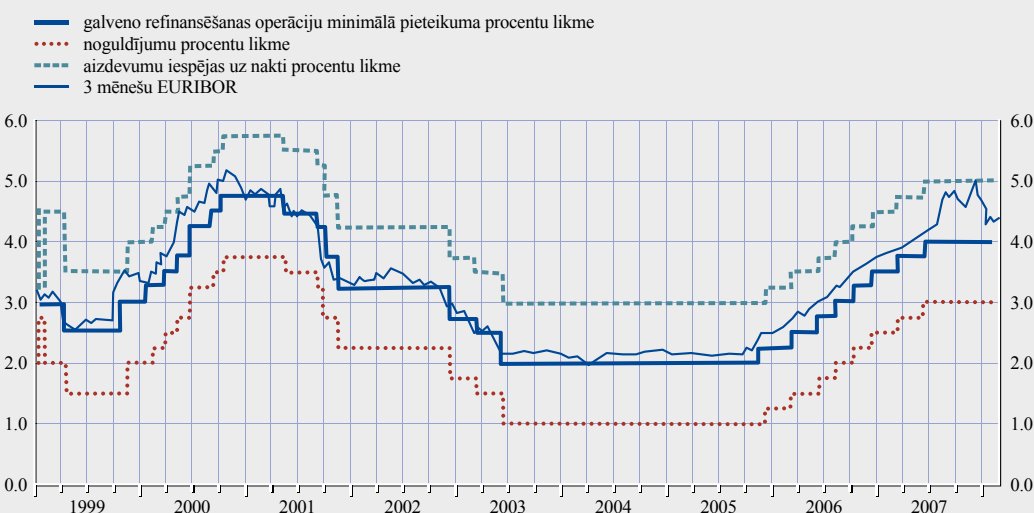
izteikšanas bija nepieciešams vākt un apkopot papildu informāciju. Tāpēc Padome 2. pusgadā nemainīja galvenās ECB procentu likmes (sk. 1. att.).

Vidējā SPCI gada inflācija 2007. gadā bija 2.1% (2006. gadā – 2.2%). Gada laikā inflācija nozīmīgi svārstījās galvenokārt enerģijas cenu dinamikas dēļ. Līdz 2007. gada 3. ceturksnim SPCI gada inflācija attīstījās atbilstoši ECB cenu stabilitātes definīcijai (t.i., bija zemāka par 2%, bet tuvu tai vidējā termiņā) daļēji labvēlīgo bāzes efektu dēļ, kurus noteica enerģijas cenu dinamika pirms gada. Turpretī gada inflācija krasi pieauga gada beigās, būtiski pārsniedzot 2%. Kāpumu galvenokārt noteica nozīmīgais naftas un pārtikas cenu pieaugums pasaulē 2007. gada 2. pusgadā, ko pastiprināja nelabvēlīgie bāzes efekti, kurus noteica enerģijas

¹ Visi dati par reālā IKP pieaugumu un SPCI inflāciju ir koriģētie dati, kādi pieejami šā pārskata datu aktualizēšanas pēdējā termiņā (2008. gada 29. februārī). Tas, ka tiek izmantoti koriģētie, nevis monetārās politikas lēmumu pieņemšanas brīža reālā laika dati, nemaina šajā sadaļā aplūkoto monetārās politikas diskusiju un lēmumu pamatojumu.

I. attēls. ECB procentu likmes un naudas tirgus procentu likmes

(gadā; dienas dati; %)

Avots: ECB.

Piezīme. Galveno refinansēšanas operāciju procentu likme ir likme, kas ir spēkā fiksētās procentu likmes izsolēs līdz 2000. gada 28. jūnijam veiktajām operācijām. Pēc šā datuma veikto operāciju procentu likme ir minimālā pieteikuma procentu likme, kas ir spēkā mainīgas procentu likmes izsolēs.

cenu kritums 2006. gada 4. ceturksnī. 2007. gadā darba samaksas pieaugums bija mērens, lai gan tautsaimniecības izaugsme bija stabila, radās jaudas ierobežojumi un nosacījumi darba tirgū kļuva saspringtāki. Tā kā saskaņā ar aptauju rezultātiem ilgāka termiņa inflācijas gaidas tika stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī, nedaudz palielinājās līdzsvara inflācija, ko nosaka obligāciju procentu likmēs ietvertā inflācijas riska prēmija. Kopumā vidējā termiņā joprojām saglabājās nepārprotami augšupvērsti cenu stabilitātes riski. Tie bija naftas un lauksaimniecības produktu cenu papildu kāpums, neparedzēts administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu palielinājums un iespējamā uzņēmumu cenu noteikšanas spēju uzlabošanās, īpaši nozarēs, kur konkurence mazāka. Plašākā skatījumā būtiskākas, nekā gaidīts, darba samaksas dinamikas iespējamība un īpaši iepriekšējo lielāko patēriņa cenu un augstākas inflācijas netiešā ietekme uz darba samaksas un cenu noteikšanu radīja nozīmīgus augšupvērstus cenu stabilitātes riskus.

Ekonomiskā aktivitāte euro zonā 2007. gadā turpināja augt noturīgā tempā. Euro zonā eksportu joprojām labvēlīgi ietekmēja stabilitā, tomēr nedaudz mērenākā tautsaimniecības izaugsme pasaulē, bet ekspansiju galvenokārt veicināja iekšzemes pieprasījums. Gada laikā investīciju apjoms joprojām dinamiski pieauga, ko veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi (īpaši 1. pusgadā), stabilie uzņēmumu peļņas rādītāji un nemitīgs uzņēmējdarbības efektivitātes kāpums, ilgstoši pārstrukturējot uzņēmumu sektoru. Euro zonā ekonomisko ekspansiju nodrošināja arī patēriņš, ko, uzlabojoties darba tirgus nosacījumiem, veicināja reālo rīcībā esošo ienākumu dinamika. Finanšu satricinājuma, kas sākās 2007. gada augusta sākumā, apstākļos ekonomiskās aktivitātes perspektīvas kļuva nenoteiktākas un palielinājās izaugsmes lejupvērstie riski. Tomēr tautsaimniecības pamatrādītāji euro zonā joprojām bija stabili, jo uzņēmumu pelnītspēja bija noturīga, mājsaimniecību bilances – stabilas, nodarbinātības kāpums – spēcīgs un bezdarba līmenis samazinājās no 8.2% 2006. gadā līdz 7.4% 2007. gadā (zemākais

rādītājs pēdējos 25 gados). Kaut gan svārstīgās enerģijas cenas un finanšu svārstības radīja grūtības, kopumā 2007. gadā euro zonas reālais IKP salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par 2.6%. Lai gan tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas īstermiņa riski gandrīz visu gadu kopumā bija sabalansēti, ilgāka termiņa riski joprojām bija lejupvērsti. Šie riski galvenokārt bija saistīti ar norisēm ārējā sektorā, īpaši ar iespējamo naftas un citu patēriņa preču cenu tālāku kāpumu, globālo nesabalansētību un iespējamo protekcionisma spiedienu. Pēc finanšu satricinājuma izaugsmes lejupvērstie riski, ņemot vērā risku pārvērtēšanas finanšu tirgos iespējamo ietekmi uz finansēšanas nosacījumiem, ekonomisko noskaņojumu un globālo vidi, kļuva nozīmīgāki.

Tautsaimniecības analīzes un monetārās analīzes rezultātu salīdzinājums apstiprināja, ka vidējā un ilgākā termiņā dominēja augšupvērsti cenu stabilitātes riski. 2007. gadā vēl arvien bija vērojams spēcīgs monetāro rādītāju un kredītu atlikuma pieaugums. Kaut arī vairāki īslaicīgi faktori, piemēram, lēzenāka ienesīguma līkne un vēlāk arī finanšu satricinājums un specifiski, ar restrukturizāciju atsevišķās banku grupās saistīti darījumi ietekmēja plašās naudas rādītāju M3, visaptverošs datu novērtējums apstiprināja, ka pamatā esošais monetārās un kredītu ekspansijas temps bija spēcīgs, ko īpaši apliecināja stabils privātajam sektoram izsniegto aizdevumu pieaugums. Tāpēc Padome monetārajām norisēm pievērsa īpašu uzmanību, vēloties labāk izprast finanšu iestāžu, mājsaimniecību un uzņēmumu īstermiņa reakciju uz finanšu tirgu satricinājumu 2007. gada 2. pusgadā.

Lai ietekmētu dominējošos augšupvērstos cenu stabilitātes riskus, kuri konstatēti gan tautsaimniecības, gan monetārajā analīzē, Padome 2007. gadā gan martā, gan jūnijā nolēma paaugstināt galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Pēc finanšu satricinājuma, kas sākās 2007. gada augusta sākumā, euro zonā ekonomiskās aktivitātes perspektīvas iespaidoja lielāka nenoteiktība nekā parasti, finanšu tirgos pieaugot svārstīgumam un notiekot risku pārvērtēšanai. Šādos apstākļos, lai gan bija

novērtēts, ka vidējā termiņā cenu stabilitātes riski joprojām ir nepārprotami augšupvērsti, Padome uzskatīja, ka nepieciešams savākt un apkopot papildu informāciju un rūpīgi analizēt saņemtos datus pirms monetāro politiku ietekmējošu secinājumu izdarīšanas. Pienācīgi novērtējot palielināto nenoteiktību, Padome 2. pusgadā nemainīja galvenās ECB procentu likmes.

Komunicējot ar finanšu tirgus dalībniekiem un sabiedrību, Padome uzsvēra, ka tā rūpīgi sekos līdzī visām norisēm, īpaši norisēm finanšu tirgos. Turklāt Padome arī darīja zināmu, ka tā ir gatava ierobežot augšupvērstos cenu stabilitātes riskus, noteikti un laikus rīkojoties, lai vidējā termiņā nepieļautu netiešo ietekmi uz darba samaksas un cenu noteikšanu. Tas nodrošinās, ka vidēja un ilgāka termiņa inflācijas gaidas arī turpmāk tiks stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Saskaņā ar Padomes uzdevumiem piesaiste cenu stabilitātei ir obligāts priekšnoteikums, lai tirgi veiksmīgi darbotos, tautsaimniecības izaugsme būtu stabila un tiktu radītas jaunas darba vietas.

MONETĀRĀS POLITIKAS NOSTĀDŅU TURPMĀKAS KOREKCIJAS 2007. GADA 1. PUSGADĀ

Gada sākumā saņemtā informācija vēl vairāk apstiprināja apsvērumus, kuri noteica procentu likmju paaugstināšanu 2006. gadā. Saņemtie dati skaidri apliecināja viedokli, ka cenu stabilitātes riski joprojām bija augšupvērsti, lai gan ekonomiskā aktivitāte euro zonā joprojām stabili palielinājās.

2006. gada 4. ceturksnī euro zonas reālais IKP salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni pieauga par 0.8%, pārspējot gaidas. To galvenokārt veicināja lielais iekšzemes pieprasījuma un eksporta devums, liecinot par arvien lielāku tautsaimniecības izaugsmes pašpietiekamību. Arī pieejamie konfidences rādītāji joprojām apstiprināja Padomes viedokli, ka 2007. gada sākumā turpinājusies stabila tautsaimniecības izaugsme. Turklāt ekonomiskās aktivitātes perspektīva vidējā termiņā joprojām bija labvēlīga, jo pastāvēja nosacījumi euro zonas tautsaimniecības attīstībai stabilā tempā, ņemot

vērā spēcīgo izaugsmi pasaulē un dinamisko investīciju pieaugumu euro zonā, uzlabojoties darba tirgus nosacījumiem. ECB speciālistu 2007. gada marta makroekonomiskajās iespēju aplēsēs prognozētais tautsaimniecības izaugsmes diapazons salīdzinājumā ar Eurosistēmas speciālistu 2006. gada decembra aplēsēm tika koriģēts un paaugstināts, galvenokārt atspoguļojot vēl arvien spēcīgo reālā IKP pieaugumu 2006. gada 2. pusgadā un mazākas enerģijas cenas, kuras varētu labvēlīgi ietekmēt reālo rīcībā esošo ienākumu apjomu, ja vien šī tendence būtu noturīga. Reālā IKP gada vidējais pieaugums 2007. gadā prognozēts 2.1–2.9% un 2008. gadā – 1.9–2.9%.

Runājot par cenu pārmaiņām, gada sākumā SPCI gada inflācija saglabājās 1.9% un atbilda ECB cenu stabilitātes definīcijai. Inflācijas samazināšanās kopš 2006. gada vasaras galvenokārt skaidrojama ar mazākām enerģijas cenām. Vērtējot cenu attīstības perspektīvas, Padome uzsvēra, ka svarīgi tās skatīt vidējā termiņā un lūkoties arī tālāk par iespējamām inflācijas svārstībām 2007. gadā. ECB speciālistu 2007. gada marta makroekonomiskajās iespēju aplēsēs prognozētā inflācijas diapazona augšējā robeža 2007. gadam bija nedaudz zemāka nekā Eurosistēmas speciālistu 2006. gada decembrī prognozētā, galvenokārt atspoguļojot būtisko naftas cenu kritumu. Turpretī 2008. gadam prognozētais inflācijas diapazons bija nedaudz augstāks nekā decembra prognozēs galvenokārt tāpēc, ka euro zonā tiek gaidīta spēcīgāka izaugsmes dinamika, kas, iespējams, varētu radīt intensīvāku spiedienu uz faktoru noslodzi un izmaksām. Tika prognozēts, ka SPCI vidējā gada inflācija 2007. gadā varētu būt 1.5–2.1% un 2008. gadā – 1.4–2.6%. Politikai būtiskajā vidējā termiņā šo prognozi varētu ietekmēt augšupvērsti riski.

Monetārā analīze apstiprināja tautsaimniecības analīzē konstatētos augšupvērstos cenu stabilitātes riskus. Ilgstoši spēcīgā monetārā un kredītu ekspansija augstas likviditātes apstākļos norādīja uz inflācijas riskiem vidējā un ilgākā termiņā. 2007. gada sākumā M3 gada pieauguma temps bija straujākais kopš euro ieviešanas.

Turklāt joprojām bija straujš privātajam sektoram izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps, galvenokārt atspoguļojot nefinanšu sabiedrību aizņēmumu atlikuma nemitīga kāpuma tendenci, kas vērojama kopš 2004. gada vidus. Taču apstākļos, kad visā euro zonā palielinājās hipotēku kredītu procentu likmes un atsevišķos reģionos mājokļu tirgus dinamika palēninājās, mājaisaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikums sāka pieaugt mērenākā tempā, tomēr joprojām saglabājoties augstā līmenī. Tādējādi monetārie dati apstiprināja pamatā esošās monetārās un kredītu ekspansijas augšupvērsto tendenci, kas vērojama kopš 2004. gada vidus. Tāpēc Padome uzskatīja, ka monetāro rādītāju pārmaiņām jāseko ļoti vērīgi, īpaši apstākļos, kad euro zonā tautsaimniecības izaugsme bija spēcīga un īpašuma tirgus dinamika – joprojām strauja.

Ņemot vērā galvenokārt augšupvērstos cenu stabilitātes riskus, kas konstatēti gan tautsaimniecības, gan monetārajā analīzē, Padome 2007. gada 8. martā nolēma paaugstināt galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Turklāt Padome uzskatīja, ka arī pēc lēmuma atkal paaugstināt galvenās ECB procentu likmes ECB monetārā politika joprojām veicināja izaugsmi, ņemot vērā tautsaimniecības attīstībai labvēlīgo vidi.

Pieejamie dati par ekonomisko aktivitāti nepārprotami liecināja, ka euro zonā tautsaimniecība turpināja attīstīties daudz straujākā tempā, nekā tika prognozēts pirms gada. Reālā IKP pieauguma temps 2007. gada 1. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni bija 0.8% – atkal nedaudz augstāks, nekā gaidīts. Vidēja termiņa ekonomiskās aktivitātes prognozes joprojām bija labvēlīgas. To atspoguļoja Eurosistēmas speciālistu 2007. gada jūnija prognozes, kas paredzēja, ka reālā IKP gada vidējais pieaugums varētu būt tuvāk ECB speciālistu martā prognozētā diapazona augšējai robežai. Vienlaikus 2008. gadam prognozētais diapazons pēc naftas cenu kāpuma tika nedaudz pazemināts un vidēja un ilgāka termiņa prognožu riski uzskatāmi par lejupvērstiem.

Turklāt maijā SPCI gada inflācija bija 1.9%, kas lielāku naftas cenu dēļ bija nedaudz augstāka,

nekā 2007. gada sākumā prognozēts. Ņemot vērā nākotnes līgumos ietverto naftas cenu kāpuma tendenci un to aplūkojot saistībā ar iepriekšējām enerģijas cenu pārmaiņām, tika prognozēts, ka gada inflācija turpmākajos mēnešos varētu samazināties tikai nedaudz, bet gada beigās atkal būtiski pieaugt. Saskaņā ar Padomes viedokli vidējā termiņā saglabājās augšupvērsti cenu dinamikas prognožu riski. Šie riski īpaši bija saistīti ar straujāku, nekā gaidīts, darba samaksas dinamiku, jo pieauga jaudas izmantošana un situācija darba tirgū pakāpeniski uzlabojās.

Monetārā analīze joprojām apstiprināja dominējošos augšupvērstos cenu stabilitātes riskus vidējā un ilgākā termiņā, arvien saglabājoties straujam monetārās ekspansijas tempam augstas likviditātes apstākļos. To atspoguļoja gan M3, gan kredītu atlikuma ilgstoši spēcīgais kāpums. Vienlaikus, ņemot vērā faktoros, kas īstermiņā ietekmēja monetāro rādītāju un kredītu atlikuma pārmaiņas, arvien vairāk pazīmju liecināja, ka augstākas īstermiņa procentu likmes pamazām iespaidoja monetāro rādītāju dinamiku, kaut arī tie vēl pagaidām nesamazināja pamatā esošās monetārās un kredītu ekspansijas tempu.

Kopumā tautsaimniecības analīzes un monetārās analīzes rezultātu salīdzinājums apstiprināja Padomes viedokli, ka vidējā termiņā dominēja augšupvērsti cenu stabilitātes riski. Tāpēc Padome 6. jūnijā nolēma vēlreiz paaugstināt galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Šajā kontekstā Padome paziņoja, ka pat pēc šā lēmuma pieņemšanas ECB monetārā politika vēl joprojām bija labvēlīga. Tāpēc cenu stabilitātes nodrošināšanai vidējā termiņā nepieciešama apņēmīga un savlaicīga rīcība. Padome arī darīja zināmu, ka tā ļoti rūpīgi sekos līdzi visām norisēm, lai neļautu vidējā termiņā īstenoties cenu stabilitātes riskiem.

GALVENĀS ECB PROCENTU LIKMES 2007. GADA 2. PUSGADĀ NEMAINĪJĀS

3. ceturksnī saņemtie dati par ekonomisko aktivitāti joprojām bija pozitīvi, apstiprinot viedokli, ka tautsaimniecība euro zonā turpināja

attīstīties stabilā tempā saskaņā ar Padomes pamatscenāriju. Lai gan 2. ceturksnī reālā IKP pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni samazinājās līdz 0.3% (1. ceturksnī – 0.8%), kopumā 1. pusgadā tautsaimniecības izaugsme atbilda potenciālam. Tomēr pēc krīzes sākšanās ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītu tirgū un ar to saistītā finanšu satricinājuma 2007. gada augustā euro zonas ekonomiskās aktivitātes perspektīvas ietekmēja nepieredzēti liela nenoteiktība, tāpēc bija nepieciešams rūpīgi sekot līdzi visām norisēm, īpaši norisēm finanšu tirgos.

Saskaņā ar ECB speciālistu 2007. gada septembra makroekonomiskajām iespēju aplēsēm 2007. gadam prognozētais reālā IKP pieaugums bija 2.2–2.8% – nedaudz zemāks nekā Eurosistēmas speciālistu 2007. gada jūnijā prognozētais. To galvenokārt noteica pieņēmums, ka naftas cenas būs nedaudz augstākas, bet finansēšanas nosacījumi – mazliet stingrāki, tiem atspoguļojot lielāku riska prēmiju sakarā ar finanšu satricinājumu. 2008. gadam prognozētais tautsaimniecības izaugsmes diapazons bija tāds pats kā Eurosistēmas speciālistu 2007. gada jūnijā paredzētais – 1.8–2.8%. Šos aplēšu riskus uzskatīja par lejupvērstiem, jo tie galvenokārt bija saistīti ar iespējami lielāku paaugstinātā svārstīguma un risku pārcenošanas finanšu tirgos ietekmi uz finansēšanas nosacījumiem un ekonomisko noskaņojumu.

Runājot par cenām, augustā SPCI gada inflācija bija 1.7%, taču tika lēsts, ka atlikušajā gada daļā tā varētu pārsniegt 2% galvenokārt enerģijas cenu bāzes efekta dēļ. Saskaņā ar ECB speciālistu 2007. gada septembra iespēju aplēsēm SPCI gada inflācija 2007. gadam prognozēta 1.9–2.1%, bet 2008. gadam – 1.5–2.5%, jo tika gaidīts, ka netiešo nodokļu un enerģijas cenu mazāku ietekmi kompensēs lielāks vienības darbaspēka izmaksu spiediens. Padome uzskatīja, ka ar šo cenu attīstības perspektīvu joprojām saistīti augšupvērsti riski.

Monetārā analīze joprojām apstiprināja šo vērtējumu, jo pamatā esošās monetārās un

kredītu ekspansijas ilgstoši straujais temps norādīja, ka vidējā un ilgākā termiņā pastāv augšupvērsti cenu stabilitātes riski. Turpinoties finanšu satricinājumam, Padome atgādināja, ka svārstīgums finanšu tirgos varētu īslaicīgi ietekmēt monetāro rādītāju dinamiku, jo, kā liecināja iepriekšējās epizodes, pārmaiņas privātā sektora attieksmē pret risku varētu būt saistītas ar vērienīgām portfeļu sastāva pārmaiņām par labu drošiem un likvīdiem monetārajiem aktīviem. Tādējādi Padome uzskatīja, ka nepieciešama detalizēta un visaptveroša monetāro un kredītu rādītāju analīze, lai labāk izprastu finanšu norišu ietekmi uz monetāro rādītāju pārmaiņām un uztvertu monetārajai politikai būtiskas monetāro rādītāju pieauguma norādes saistībā ar ilgāka termiņa inflācijas tendencēm.

Lai gan cenu stabilitāti apdraudošie riski, kā secināts tās tautsaimniecības un monetārajā analīzē, galvenokārt bija augšupvērsti, Padome uzskatīja, ka, ņemot vērā finanšu satricinājuma radīto lielo nenoteiktību, nepieciešams iegūt papildu informāciju pirms turpmākiem ar monetāro politiku saistītiem secinājumiem. Tāpēc Padome nolēma 3. ceturksnī nemainīt galvenās ECB procentu likmes, vienlaikus vēlreiz apliecinot, ka ļoti rūpīgi sekos līdzi visām norisēm, īpaši finanšu tirgos, lai neļautu īstenoties cenu stabilitātes riskiem un lai ilgāka termiņa inflācijas gaidas arī turpmāk stingri noturētu cenu stabilitātei atbilstošā līmenī.

4. ceturksnī saņemtie dati liecināja, ka tautsaimniecības izaugsme euro zonā bija noturīga. 2007. gada 3. ceturksnī reālais IKP salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni pieauga par 0.8%, un to galvenokārt veicināja iekšzemes pieprasījums. Turklāt pieejamie konfidences rādītāji, kuri nedaudz samazinājās kopš 2007. gada augusta sākuma finanšu tirgos valdošā lielā svārstīguma un risku pārcenošanas dēļ, kopumā tomēr saglabājās tādā līmenī, kas norādīja, ka 4. ceturksnī tautsaimniecības izaugsme turpinājās, kaut arī, iespējams, lēnāk nekā 3. ceturksnī. Kopumā Padome atzina, ka euro zonas tautsaimniecības pamatrādītāji joprojām bija stabili, pelnītspēja – noturīga un nodarbinātības kāpums – spēcīgs. 2007. gada

decembrī Eurosistēmas speciālisti prognozēja, ka 2007. gadā reālā IKP pieaugums varētu būt 2.4–2.8%, 2008. gadā – 1.5–2.5% un 2009. gadā – 1.6–2.6%. Prognožu diapazons 2008. gadam tika pārskatīts un nedaudz pazemināts, bet jaunais 2007. gada diapazons saglabājās iepriekšējo prognožu augšējās robežās.

Tāpēc 2008. un 2009. gadam palika spēkā Padomes galvenais scenārijs par reālā IKP pieaugumu atbilstoši tendences potenciālam. Vērtējot iekšējos faktorus, tika prognozēts, ka tautsaimniecības izaugsmi veicinās gan patēriņš, gan investīcijas. Vienlaikus paredzēja, ka ārējais pieprasījums turpinās veicināt euro zonas eksportu, ja pasaules tautsaimniecība joprojām būs stabila un ja ekonomiskās izaugsmes palēnināšanos ASV daļēji kompensēs noturīgā attīstības valstu izaugsme. Tādējādi euro zonas tautsaimniecības attīstības perspektīvas joprojām bija stabilas, lai gan šo prognožu riski arvien bija lejuvērsti. Šie riski galvenokārt saistīti ar finanšu satricinājuma iespējamo ietekmi uz finansēšanas nosacījumiem un ekonomisko noskaņojumu, kas varētu nelabvēlīgi iespaidot izaugsmi gan euro zonā, gan pasaulē.

Runājot par cenām, gadu mijā SPCI gada inflācija pārsniedza 3%. Šādu situāciju galvenokārt noteica būtiskais naftas un pārtikas cenu kāpums pasaulē un nelabvēlīgais enerģijas cenu bāzes efekts. Padome uzskatīja, ka 2008. gada pirmajos mēnešos gada inflācija nozīmīgi pārsniegs 2%, taču turpmāk šajā gadā atkal mazināsies. Tādējādi īslaicīgas augstas inflācijas periods varētu būt ilgāks, nekā sākotnēji gaidīts.

2007. gada decembrī Eurosistēmas speciālisti prognozēja inflācijas kāpumu 2008. gadā līdz 2.0–3.0% pirms tās samazinājuma 2009. gadā līdz 1.2–2.4%. Salīdzinājumā ar ECB speciālistu 2007. gada septembra prognozēm 2008. gada diapazons tika paaugstināts, galvenokārt atspoguļojot pieņēmumus par naftas un pārtikas cenu dinamiku.

Attiecībā uz monetārajiem rādītājiem nekas īpaši neliecināja, ka finanšu satricinājums kopš 2007. gada augusta būtu būtiski ietekmējis plašās naudas dinamiku un kredītu ekspansiju. Būtībā 2007. gada 2. pusgadā banku izsniegtie aizdevumi iekšzemes privātajam sektoram saglabājās stabilā līmenī, norādot, ka kredītu piedāvājums nav mazinājies. Kopumā plašs monetāro datu novērtējums apstiprināja viedokli, ka pamatā esošo monetāro rādītāju un kredītu atlikuma pieauguma temps joprojām bija straujš.

Dominējot augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem, īpaši apstākļos, kad bija vērojami jaudas ierobežojumi un darba tirgus attīstījās labvēlīgi, bija noteikti jāizvairās no īslaicīgi augstas inflācijas netiešās ietekmes uz darba samaksas un cenu noteikšanu, lai vidējā termiņā nodrošinātu cenu stabilitāti. Tāpēc Padome atkārtoti uzsvēra, ka tā īpaši uzmanīgi sekoja līdzī sarunām par darba samaksas noteikšanu euro zonā. Turklāt vajadzētu arī izvairīties no jebkādas nominālās darba samaksas indeksācijas sistēmas atkarībā no patēriņa cenu indeksa. Citi augšupvērstie riski saistīti ar tālāku naftas un lauksaimniecības cenu pieaugumu, īpaši, ja tas turpinātu 2007. gada pēdējos mēnešos novēroto kāpuma tendenci, un ar līdz šim neparedzētu administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu palielinājumu.

Šajā situācijā Padome nolēma 2007. gada 4. ceturksnī nemainīt galvenās ECB procentu likmes. Vienlaikus tā nepārprotami paziņoja par ECB monetārās politikas gatavību, noteikti un laikus rīkojoties, ierobežot augšupvērstos cenu stabilitātes riskus saskaņā ar Līgumā noteiktajām pilnvarām. Gatavība rīkoties nepieciešama, lai neļautu īstenoties augstās inflācijas netiešajai ietekmei un citu risku ietekmei uz cenu stabilitāti un lai vidēja termiņa un ilgtermiņa inflācijas gaidas arī turpmāk tiktu stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī.

2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES

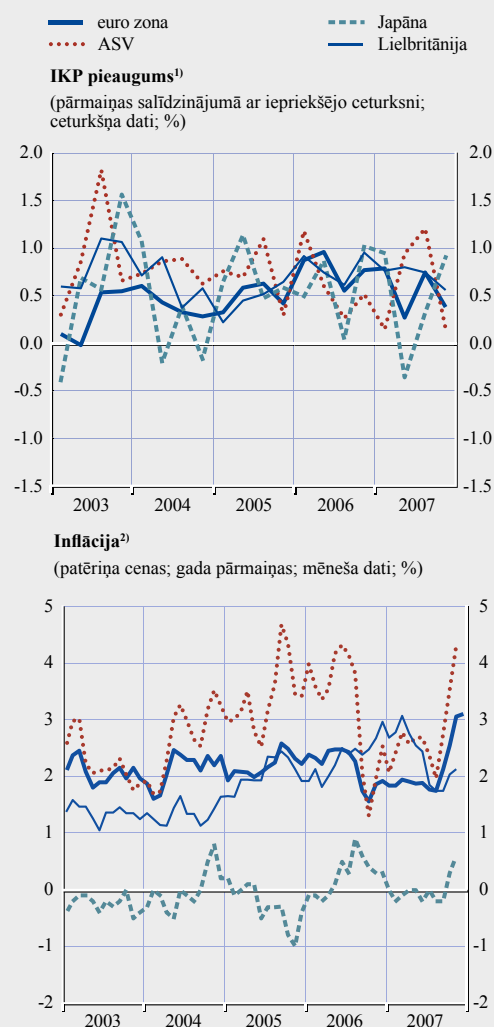
2.1. PASAULES MAKROEKONOMISKĀ VIDE

PASAULES TAUSAIMNIECĪBAS IZAUGSME STABILA, BET MĒRENĀKA

2007. gadā pasaules tautsaimniecības izaugsme (ārpus euro zonas) pēc pēdējo triju gadu ļoti straujās izaugsmes nedaudz palēninājās. Tas daļēji saistīts ar globālo finansiālo spriedzi, kas sākās 2007. gada vidū un nomāca ekonomiskās norises visā pasaulē, kā arī ar sasniegto globālā apstrādes rūpniecības cikla brieduma pakāpi. Lai gan ASV mājokļu tirgus vājajai aktivitātei bija tikai ierobežota tūlītēja ietekme uz citiem ASV iekšzemes pieprasījuma komponentiem, kas ievērojami palielinājās 2007. gada 2. un 3. ceturksnī, ASV ekonomiskā izaugsme 4. ceturksnī būtiski kritās. Vājākas ASV attīstības perspektīvas atskaņas pasaulē 2007. gadā tomēr bija samērā ierobežotas. Galvenajās attīstības valstīs satricinājums izraisīja īslaicīgu finanšu tirgus svārstību pieaugumu, tomēr vairākuma attīstības valstu spēja izturēt šo satricinājumu bija lielāka nekā iepriekš. Gadā kopumā attīstības valstu ekonomiskā izaugsme, īpaši Āzijas attīstības valstīs, notika straujā tempā. Vienlaikus plašas risku pārvērtēšanas, stingrāku finansēšanas noteikumu, patēriņa cenu kāpuma un konfidences rādītāju pasliktināšanās dēļ pastiprinājās ar pasaules ekonomiskās attīstības perspektīvu saistītā nenoteiktība.

Pēc kopumā ierobežota globālā inflācijas spiediena gada laikā līdz 2007. gada septembrim inflācija vairākumā valstu nozīmīgi paaugstinājās 2007. gada beigās (sk. 2. att.). OECD valstīs patēriņa cenu inflācija 2007. gada decembrī pieauga līdz 3.3%. Tas galvenokārt saistāms ar augstākām preču cenām un nelabvēlīgu bāzes ietekmi. Saspringtu tirgus nosacījumu apstākļos 2007. gadā turpinājās spēcīgs naftas cenu kāpums. Turklāt nenaftas preču cenas 2007. gada 1. pusgadā turpināja nozīmīgi palielināties un, sasniegušas augstu līmeni, joprojām bija diezgan svārstīgas. Šis pēdējās norises atspoguļoja būtisku lauksaimniecības preču cenu, īpaši pārtikas cenu, paaugstināšanos, ko tikai daļēji kompensēja metāla cenu kritums. Lauksaimniecības cenas turpināja ietekmēt attīstības valstu spēcīgais pieprasījums,

2. attēls. Svarīgākās norises galvenajās industriāli attīstītajās valstīs

Avoti: valstu dati, SNB, Eurostat un ECB aprēķini.

1) Par euro zonu un Lielbritāniju izmantoti Eurostat dati; par ASV un Japānu izmantoti attiecīgo valstu dati. IKP dati ir sezonāli izlīdzināti.

2) SPCI – euro zonai un Lielbritānijai; PCI – ASV un Japānai.

biodegvielas ražošanas norises un sliktā raža dažās valstīs. Ņemot vērā lielāku pārtikas īpatsvaru cenu indeksos, inflācijas spiediens attīstības valstīs bija pat spēcīgāks nekā industriāli attīstītajās valstīs. Taču patēriņa cenu inflācija, izņemot pārtiku un enerģiju, OECD valstīs bija ierobežota (decembrī – 2.1%).

2007. gadā kopumā ASV reālā IKP gada pieauguma temps bija 2.2% (par 0.7 procentu

punktiem mazāks nekā 2006. gada kāpuma temps). Mājokļu tirgus korekcija, kas sākās jau 2006. gadā, saglabājās kā viens no galvenajiem izaugsmes kavēkļiem un, sarūkot ieguldījumiem mājokļos, samazināja IKP izaugsmi gandrīz par veselu procentu punktu. Turklāt 2007. gada vasarā pastiprinājās ar zemas kvalitātes hipotēku kredītiem saistītās finanšu tirgu svārstības, kas gada beigās veicināja izaugsmes kritumu. 2007. gadā ekonomiskā aktivitāte bija nestabila, IKP kāpuma tempam 1. ceturksnī nesasniedzot potenciālo pieauguma tempu, 2. un 3. ceturksnī to pārsniedzot un 4. ceturksnī atkal sarūkot. Šādu svārstību apstākļos saglabājās neparasti spēcīgs privātā patēriņa pieaugums, neraugoties pat uz augstajām enerģijas cenām un mājokļu un finanšu tirgu svārstībām, galvenokārt ilgstoša nodarbinātības un ienākumu kāpuma dēļ, kas tomēr ap gada beigām nozīmīgi samazinājās. Turklāt nerezidentu ieguldījumi uzņēmējdarbībā strauji palielinājās, tos veicināja uzņēmumu pelnītspējas augstais līmenis un labvēlīgie finansēšanas nosacījumi 1. pusgadā. 2007. gadā neto tirdzniecības ieguldījums izaugsmē pirmo reizi kopš 1995. gada kļuva pozitīvs, atspoguļojot spēcīgo globālo attīstību, kā arī ASV dolāra reālā efektīvā kursa pazemināšanos. Šie faktori arī izskaidro tekošā konta negatīvā saldo samazināšanos no 6.2% no IKP 2006. gadā līdz 5.5% no IKP 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos. Šos uzlabojumus lielākoties noteica preču negatīvā saldo samazināšanās.

Vasarā pastiprinājās finanšu tirgu svārstības, ko izraisīja ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītu neatmaksāto parādu un ieķīlāto īpašumu zaudējumu arvien lielāks pieaugums. Tomēr visā 2007. gadā šo svārstību ietekme uz ASV reālo tautsaimniecību saglabājās samērā ierobežota un skāra galvenokārt aizdevumu, īpaši limitam neatbilstošo hipotēku kredītu, pieejamību un cenu. Citas jomas, kurās izpaudās svārstības, pamatā bija naudas tirgi un finanšu sektors, kur bankām nācās veikt būtisku kredītu norakstīšanu.

ASV PCI gada pārmaiņu temps 2007. gadā bija 2.8% (iepriekšējā gadā – 3.2%). 1. pusgadā patēriņa cenu inflācija paaugstinājās sakarā

ar ievērojamiem enerģijas cenu kāpumiem un īpašnieku īres maksai pielīdzināmā PCI komponenta palielināšanos. Pēc nelielas pierimšanas vasaras mēnešos inflācijas spiediens turpmāk pastiprinājās, PCI pārmaiņu tempam novembrī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu sasniedzot 4.3%. Tas īpaši saistāms ar spēcīgo bāzes ietekmi un enerģijas un pārtikas preču cenu pieaugumu, tuvojoties gada beigām. Gada pēdējos mēnešos bija vērojamas arī gada inflācijas (izņemot enerģiju un pārtiku) kāpuma atjaunošanās pazīmes. 2007. gadā kopumā inflācija bija 2.3% (par 0.2 procentu punktiem zemāka nekā 2006. gadā).

2007. gada 1. pusgadā Federālo rezervju sistēmas Federālā atklātā tirgus komiteja (FOMC) saglabāja nemainīgu federālo fondu mērķa likmi (5.25%). Pēc tam kad vasaras beigās finanšu tirgus satricinājums sāka pastiprināties, Federālo rezervju sistēma septembrī un oktobrī vairākās kārtās samazināja likmes kopumā par 75 bāzes punktiem. Pēc papildu samazinājuma par 25 bāzes punktiem decembrī mērķa likme gada beigās bija 4.25% (par vienu veselu procentu punktu zemāka nekā janvārī). Federālo rezervju sistēma izmantoja arī citus monetārās politikas instrumentus. Augustā tā no 100 līdz 50 bāzes punktiem samazināja federālo fondu un diskonta likmju starpību. 12. decembrī tā paziņoja par papildu pārmaiņām savos monetārās politikas instrumentos. Federālo rezervju sistēma ieviesa pagaidu termiņizsoļu iespēju, lai noguldījumus piesaistošām iestādēm izsolītu līdzekļus ar ilgākiem termiņiem un atvieglotām nodrošinājuma prasībām salīdzinājumā ar atklātā tirgus operācijām. Vienlaikus Federālo rezervju sistēma panāca vienošanos ar ECB un Šveices nacionālo banku par likviditātes nodrošināšanas pagaidu operācijām, lai radītu iespēju ASV dolāru lietošanai šo iestāžu jurisdikcijā.

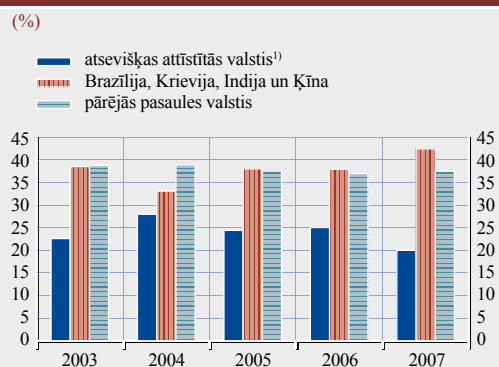
Runājot par fiskālo politiku, federālā budžeta deficīts 2007. fiskālajā gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu samazinājās, galvenokārt pieaugot ieņēmumiem no iedzīvotāju nodokļiem un samazinoties izdevumiem. Saskaņā ar Kongresa

budžeta biroja aplēsēm federālā budžeta deficīts 2007. fiskālajā gadā bija 1.2% no IKP.

Japānā 2007. gadā turpinājās ekonomiskā atveseļošanās, lai gan iekšzemes pieprasījums un īpaši privātais patēriņš samazinājās. Reālās saimnieciskās darbības kāpums 2007. gadā kļuva mērenāks, un reālais IKP, jau ceturto gadu pēc kārtas saglabājoties potenciālajā līmenī, palielinājās par 2.1% (2006. gadā – par 2.4%). Ekonomisko aktivitāti joprojām veicināja ilgstoši spēcīgais eksports, bet iekšzemes pieprasījuma ieguldījums IKP izaugsmē samazinājās. Eksporta aktivitāti veicināja Japānas jenas efektīvā kursa pārmaiņas un stabilais ārējais pieprasījums (īpaši Āzijā). Privātā patēriņa pieaugums samazinājās līdz 1.4% (2006. gadā – 2.0%), lai gan nodarbinātības nosacījumi kopumā joprojām bija labvēlīgi. Turklāt, neraugoties uz eksporta pieauguma straujo tempu, privāto ieguldījumu kāpuma temps saruka. Tas atspoguļoja mazākus ieguldījumus mājokļos, ko noteica būvniecības darbības sašaurināšanās Būvniecības standartu likuma pārskatīšanas rezultātā, un nemājokļu ieguldījumu samazināšanos uzņēmēju, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu, konfidences neliela krituma ietekmē. Neraugoties uz ekonomisko nosacījumu mērenību, 2007. gadā banku aizdevumu atlikums pasaules finanšu vides augošas nenoteiktības apstākļos tomēr turpināja pieaugt, lai gan lēnākā tempā nekā 2006. gadā.

Patēriņa cenu inflācija Japānā 2007. gadā joprojām bija neliela, īpaši atspoguļojot mēreno darba samaksas pieaugumu. Pēc tam kad 2006. gadā, sākoties preču cenu kāpumam, patēriņa cenu gada inflācija bija pozitīva, 2007. gada sākumā tā kļuva negatīva, lai, atjaunojoties importēto izejvielu cenu kāpumam, oktobrī atkal kļūtu pozitīva. Gadā kopumā patēriņa cenu gada pārmaiņu temps bija 0.0% (2006. gadā – 0.3%), bet, ja no pārmaiņām izslēdz neapstrādāto pārtiku, gada inflācija bija 0.0% (2006. gadā – 0.1%). 2007. gadā Japānas Banka turpināja monetāro nosacījumu stingrības ļoti pakāpeniskas palielināšanas politiku atbilstoši nelielajam inflācijas spiedienam. Otro reizi pēc atteikšanās no kvantitatīvi veicinošās monetārās politikas 2006. gada martā Japānas Banka

3. attēls. Ģeogrāfiskais ieguldījums pasaules IKP izaugsmē

Avots: ECB speciālistu aprēķini.

Piezīme. Aplēšu pamatā – SVF *World Economic Outlook* datubāze un 2007. gada oktobra prognozes. Ar valūtas kursiem, kas koriģēti atbilstoši pirktspējas paritātei.

1) ASV, Japāna un euro zona.

2007. gada februārī pieņēma lēmumu paaugstināt uz nakti izsniegto nenodrošināto kredītu mērķa procentu likmi no 0.25% līdz 0.50%.

Attīstības valstu ekonomiskā izaugsme 2007. gadā joprojām bija spēcīga un veidoja nozīmīgu pasaules IKP pieauguma daļu, vājinoties attīstīto valstu ekspansijai (sk. 3. att.). Vairākās valstīs veidojās inflācijas spiediens.

Ekonomiskā aktivitāte Āzijas attīstības valstīs vēl arvien bija dinamiska. Lai gan 2. pusgadā ārējie apstākļi vairs nebija tik labvēlīgi, spēcīgais iekšzemes pieprasījums veicināja izaugsmes tempa kāpumu, īpaši reģiona lielākajās valstīs. Inflācijas spiediens vairākumā valstu bija ierobežots daļēji tāpēc, ka daudzās valstīs tika īstenota stingrāka monetārā politika. Izņēmums bija Ķīna, kur inflācija gada laikā pieauga. Atspoguļojot reģiona spēcīgos makroekonomiskos rādītājus, novērtējumi vietējos kapitāla vērtspapīru tirgos lielu svārstību apstākļos turpināja palielināties. Ārvalstu valūtas tirgus norises nebija tik vienveidīgas. Dažu Āzijas attīstības valstu valūtu, t.sk. Taizemes bāta un Indijas rūpijas, efektīvais kurss nozīmīgi paaugstinājās spēcīgas kapitāla ieplūdes rezultātā, bet citu valstu valūtas bija kopumā stabilas vai to efektīvais kurss pazeminājās.

Ķīnas tautsaimniecība iepriekšējā gadā vēl arvien strauji attīstījās. Reālais IKP 2007. gadā pieauga par 11.4% (2006. gadā – par 11.1%) gan stabila iekšzemes pieprasījuma, gan spēcīga neto eksporta rezultātā. Pastiprinājās inflācijas spiediens, PCI inflācijai palielinoties no 2.2% janvārī līdz 6.5% decembrī galvenokārt augstāku pārtikas preču cenu dēļ. Ķīnas renminbi kurss attiecībā pret ASV dolāru visu gadu turpināja pakāpeniski paaugstināties, lai gan efektīvā kursa pārmaiņas bija mērenākas. Maijā Ķīnas Tautas banka paziņoja par renminbi kursa attiecībā pret ASV dolāru dienas tirdzniecības svārstību robežas paplašināšanu no $\pm 0.3\%$ līdz $\pm 0.5\%$ no atsauces kursa. Tirdzniecības pozitīvais saldo joprojām palielinājās, 2007. gadā kumulētajam pozitīvajam saldo sasniedzot 262 mljrd. ASV dolāru jeb aptuveni 8% no IKP (gandrīz par 50% vairāk nekā 2006. gada pozitīvais saldo). Šādos apstākļos ārvalstu valūtas rezerves joprojām palielinājās, 2007. gada beigās sasniedzot 1.5 trlj. ASV dolāru (gandrīz 50% no IKP).

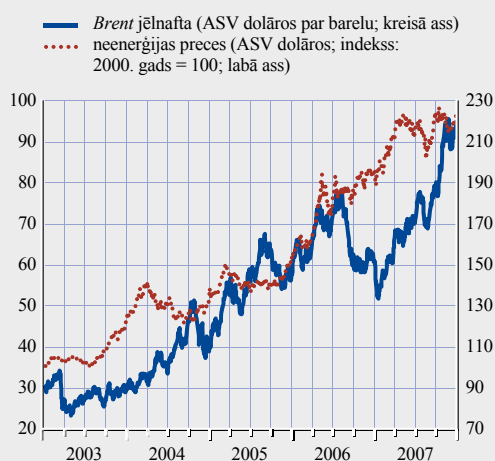
Arī Latīņamerikā ekonomiskā izaugsme bija noturīga, tomēr tai bija raksturīgas mērenas inflācijas un izaugsmes rādītāju atšķirības dažādās valstīs. Tautsaimniecības perspektīvu turpināja noteikt uzlaboti makroekonomiskie pamatnosacījumi, finansiālās ievainojamības tālāka samazināšanās, augstas preču cenas un spēcīgs iekšzemes pieprasījums. Nesenā globālo finanšu tirgus svārstību perioda ietekmē pasliktinājās ārējās finansēšanas nosacījumi, tomēr mazākā mērā nekā iepriekšējos tirgus svārstību gadījumos. Īpaši palielinājās Latīņamerikas valstu valdības parāda kredītriska mijmaiņas darījumu procentu likmju starpības, tomēr paliekot vēsturiskajiem standartiem atbilstošos zemajos līmeņos. Runājot par reģiona lielākajām valstīm, Meksikā bija vērojama diezgan mērena ekonomiskā aktivitāte, liecinot par ne pārāk labvēlīgu ārējo vidi, bet Brazīlijā tā bija spēcīga, abās valstīs saglabājoties ierobežotai inflācijai. Argentīnā vēl arvien bija straujš reālais IKP izaugsmes temps un augsts inflācijas līmenis.

PREČU CENU NORISES 2007. GADĀ

2007. gadā jau ceturto gadu pēc kārtas bija vērojams naftas cenu kāpums. Novembra beigās Brent jēlnaftas cena paaugstinājās līdz aptuveni 95.6 ASV dolāriem par barelu. Pēc tam naftas cena svārstījās un gada beigās bija 94.9 ASV dolāri par barelu (aptuveni par 17 ASV dolāriem augstāka nekā 2006. gada augustā sasniegtais visaugstākais līmenis). Cenas euro izteiksmē tikai aptuveni par 4 euro pārsniedza 2006. gada augustā sasniegto visaugstāko līmeni un aptuveni par 40% – 2006. gada beigu līmeni. Viena barela Brent jēlnaftas gada vidējā cena bija 71 ASV dolārs (par 9% augstāka nekā iepriekšējā gada vidējā cena).

Naftas tirgos visu gadu valdīja spriedze. Runājot par piegādēm, Naftas eksportētāju valstu organizācija (OPEC), tuvojoties 2006. gada beigām, samazināja ražošanas kvotas un faktisko produkcijas izlaidi, bet piedāvājuma kāpums ārpus OPEC esošajās valstīs neattaisnoja gaidas un tādējādi nekompensēja samazinātos OPEC ražošanas apjomus. Turklāt produkcijas izlaidi īslaicīgi kavēja arī atsevišķi ražošanas procesa pārtraukumi viesuļvētru sezonā. Globālā

4. attēls. Svarīgākās norises preču tirgos

Avoti: Bloomberg un Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts.

pieprasījuma pieaugums joprojām bija samērā dinamisks. Ap gada beigām nelielo OECD pieprasījuma samazināšanos līdzsvaroja spēcīgs ārpus OECD esošo valstu pieprasījuma kāpums. Vairākumā ārpus OECD esošo valstu, sevišķi Ķīnā, pieprasījums joprojām bija liels un atspoguļoja stabilo ekonomisko sniegumu. Turklāt naftas pieprasījumu veicināja naftas produktu subsidēšana daudzās no šīm valstīm. Laikā, kad krājumi parasti palielinās, ASV un OECD valstīm neizdevās tos izveidot nepieciešamajā daudzumā pirms apkures sezonas sākuma ziemeļu puslodē. Zems naftas krājumu līmenis radīja bažas par nepietiekamu nodrošinājumu nākotnē iespējamu piegādes pārtraukumu gadījumā (ģeopolitisku saspīlējumu un ekstremālu laikapstākļu dēļ) laikā, kad naftas tirgus apstākļi jau bija saspringti. Tuvojoties gada beigām, cenas kļuva ļoti svārstīgas, mainoties tirgus uztverei par ASV un globālās tautsaimniecības tempa palēnināšanos un sakarā ar spekulatīvu darbību attīstību. Cena saglabājās augstā līmenī, lai gan Starptautiskā Enerģētiskā aģentūra apstiprināja 2008. gada globālā naftas pieprasījuma pozitīvo perspektīvu sakarā ar spēcīgo ārpus OECD esošo valstu pieprasījuma kāpumu un norādīja uz iespējamiem lēnākiem naftas ieguves vietu atklāšanas tempiem tuvākā gadu desmita laikā.

2007. gadā nozīmīgi pieauga ne vien naftas, bet arī citu preču cenas. Neenerģijas preču cenas, kuras nosaka saskaņā ar Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūta datiem, 2007. gada lielākajā daļā turpināja palielināties un oktobra vidū nelielu svārstību apstākļos bija visaugstākās. 1. pusgadā neenerģijas preču cenu dinamika dzinējspēks bija gan straujais ražošanas izejvielu cenu kāpums, gan lauksaimniecības cenu pieaugums, ko noteica spēcīgā tautsaimniecības attīstība, sliktā raža un augošā lauksaimniecības izejvielu izmantošana biodegvielas ražošanā. 2. pusgadā turpinājās lauksaimniecības un pārtikas preču cenu augšupvērstā tendence, ko galvenokārt veicināja stabils Ķīnas pieprasījums, bet rūpniecības izejvielu un sevišķi krāsaino metālu cenas pazeminājās, atspoguļojot rūpnieciskās ražošanas sašaurināšanos OECD

valstīs. Kopējā izteiksmē neenerģijas preču cenas (izteiktas ASV dolāros) 2007. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga vidēji aptuveni par 19%.

2.2. MONETĀRĀS UN FINANŠU NORISES

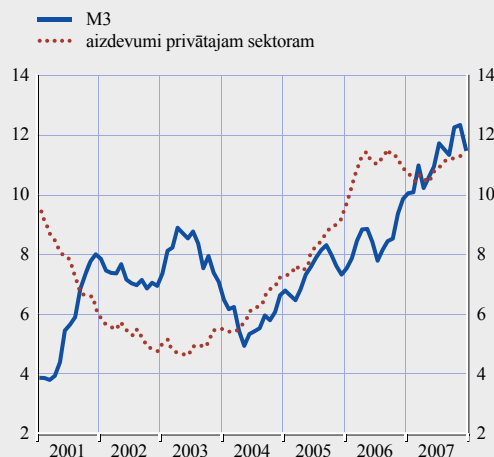
PAMATĀ ESOŠAIS MONETĀRĀS EKSPANSIJAS TEMPS JOPROJĀM BIJA STRAUJŠ

2007. gadu atkal raksturoja straujš monetāro rādītāju un kredītu atlikuma pieaugums, turpinot kopš 2004. gada vidus vēroto kāpumu. To atspoguļoja joprojām augstais plašās naudas rādītāja M3 un privātajam sektoram izsniegto aizdevumu atlikuma pieauguma temps (2007. gada 4. ceturksnī – attiecīgi 12.0% un 11.1%; sk. 5. att.).

Plaša monetāro norišu analīze liecina, ka 2007. gada M3 pieaugums, iespējams, liek nedaudz par augstu novērtēt pamatā esošo monetārās ekspansijas tempu sakarā ar samērā lēzenās ienesīguma līknes stimulējošo ietekmi, kas palielināja īstermiņa MFI noguldījumu pievilcīgumu salīdzinājumā ar ilgāka termiņa noguldījumiem un vērtspapīriem. Tādējādi

5. attēls. M3 un aizdevumi privātajam sektoram

(sezonāli izlīdzinātas un atbilstoši darbadienu skaitam koriģētas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.

varētu būt, ka spēcīgo M3 pieaugumu zināmā mērā noteicis spekulatīvs monetāro aktīvu pieprasījums. Vienlaikus galveno ECB procentu likmju vairākkārtēja paaugstināšana kopš 2005. gada decembra nepārprotami turpinājusi ietekmēt monetāro rādītāju un kredītu atlikuma dinamiku. Šādas īstermiņa procentu likmju paaugstināšanas ietekmi uz monetāro dinamiku vēl arvien atspoguļoja, piemēram, gan M1, gan mājsaimniecību sektoram izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma tempa samazināšanās.

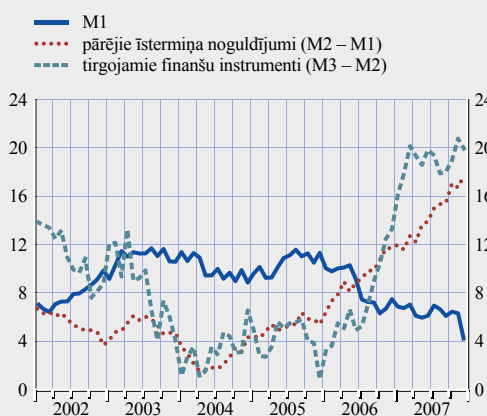
Pagaidām finanšu satricinājumam, kas novērots kopš 2007. gada 2. pusgada, šķiet, bijusi ierobežota ietekme uz plašās naudas rādītāja dinamiku. Taču satricinājums ietekmēja konkrētas M3 sastāvdaļas un M3 neietilpstošos bilances posteņus, īpaši tos, kuriem ir cieša saistība ar naudas tirgū veidojošos spriedzi (piemēram, naudas tirgus fondu akciju un daļu, kā arī MFI parāda vērtspapīru emisijas). Tomēr vispārēja līdzekļu novirzīšana uz monetārajiem aktīviem, ko varēja izraisīt palielinājusies vēlme izvairīties no riska nefinanšu privātajā sektorā finanšu satricinājuma apstākļos, šķiet, vismaz pagaidām nav notikusi. Šādu novērtējumu pamato tālāk sniegta detalizēta M3 sastāvdaļu un M3 neietilpstošo bilances posteņu analīze.

M3 SASTĀVDAĻAS IETEKMĒJA LĒZENĀ IENESĪGUMA LĪKNE

No M3 sastāvdaļām turpmāks gada pieauguma tempa samazinājums bija vērojams M1, 2007. gada beigās sasniedzot 4.1%, kas ir ievērojami mazāk nekā divciparu skaitļos mērāmais kāpuma temps laikā no 2003. gada līdz 2005. gada beigām, pirms tika uzsākta galveno ECB procentu likmju paaugstināšana. Šo samazināšanos atspoguļo abas M1 sastāvdaļas, t.i., noguldījumi uz nakti un skaidrā nauda apgrozībā. M1 pieaugumu 2007. gadā galvenokārt ietekmēja divi savstarpēji kompensējoši spēki. No vienas puses, ar procentu likmju pieaugumu kopš 2005. gada decembra saistītajam M1 turēšanas izvēles izmaksu kāpumam bija bremsējoša ietekme. No otras puses, ņemot vērā joprojām spēcīgo ekonomisko aktivitāti, pastāvēja lielāks ar darījumiem saistīts M1 pieprasījums, kā arī, iespējams, vēlme

6. attēls. M3 galvenās sastāvdaļas

(sezonāli izlīdzinātas un atbilstoši darbadienu skaitam koriģētas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

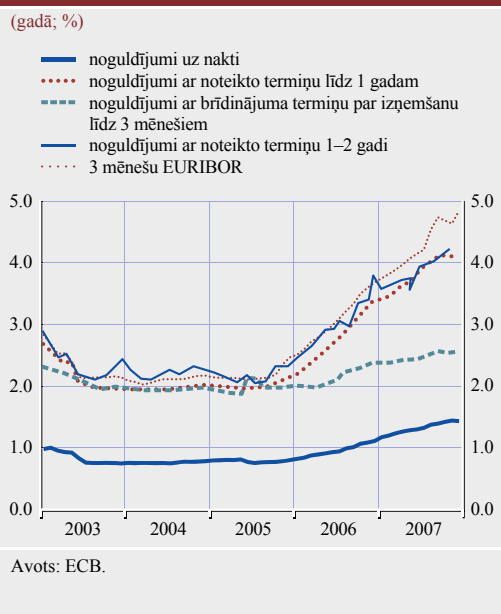
Avots: ECB.

saglabāt M1 turējumus kā drošības rezervi nesenā finanšu satricinājuma apstākļos.

2007. gadā turpinājās kopš 2004. gada vidus vērotais īstermiņa noguldījumu (izņemot noguldījumus uz nakti; M2 – M1) gada kāpuma tempa pieaugums, decembrī sasniedzot 17.8% (sk. 6. att.). Šo citu īstermiņa noguldījumu devums M3 gada pieaugumā decembrī palielinājās līdz 6.6 procentu punktiem, un spēcīgo kopējo monetāro ekspansiju un tās neseno dinamiku galvenokārt noteica tieši šie noguldījumi. Tomēr lielais kāpums slēp atšķirīgas norises dažādos apakškomponentos – joprojām spēcīgas līdzekļu ieplūdes īstermiņa noguldījumos (t.i., noguldījumos ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem), to atlikuma gada pieauguma tempam decembrī sasniedzot 41.4% (2006. gada decembrī – 27.2%), un turpmāku noguldījumu ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem atlikuma samazināšanos pēc zemā pieauguma tempa 2006. gada beigās, līdz 2007. gada decembrim sarūkot par 3.6%.

Īstermiņa noguldījumu atlīdzība kopumā atspoguļoja naudas tirgus īstermiņa procentu likmju kāpumu (sk. 7. att.). Tādējādi šī starpība salīdzinājumā ar īstermiņa krājnoguldījumu un

7. attēls. MFI procentu likmes īstermiņa noguldījumiem un naudas tirgus procentu likme

noguldījumu uz nakti atlīdzībām palielinājusies, jo šo noguldījumu atlīdzības augušas lēnāk un pieticīgāk atbilstoši vēsturiskajām tendencēm. Tas veicināja līdzekļu pārvirzīšanu no M1 un krājnoguldījumiem uz termiņnoguldījumiem. Turklāt samērā lēzenas ienesīguma līknes apstākļos īstermiņa noguldījumi bijuši pievilcīgi salīdzinājumā ar M3 neietilpstošiem riskantākiem ilgāka termiņa aktīviem, jo tie par mazākām atdeves izmaksām piedāvā lielāku likviditāti un mazāk riska, tādējādi veicinot arī līdzekļu aizplūšanu no ilgāka termiņa aktīviem.

Pēc ievērojama kāpuma jau 2006. gadā tirgojamo finanšu instrumentu (M3 – M2) atlikuma gada pieauguma temps 2007. gadā turpināja palielināties, decembrī sasniedzot 19.9% (2006. gada decembrī – 13.3%). Lielā mērā tas atspoguļo samērā lēzenās ienesīguma līknes ietekmi euro zonā, kas veicināja līdzekļu pārvietošanu uz īsāka termiņa monetārajiem aktīviem. Rezultātā šo instrumentu ieguldījums M3 gada pieauguma tempā bija diezgan nozīmīgs (2007. gada decembrī – 2.7 procentu punkti).

Šāds būtisks ieguldījums slēpj atšķirīgas norises pirms un pēc finanšu satricinājuma sākuma, kas redzams, aplūkojot apakškomponentu norises. Piemēram, naudas tirgus fondu akciju un daļu atlikuma gada pieauguma temps līdz 2007. gada jūlijam nepārtraukti palielinājās. Daži naudas tirgus fondi veica riska darījumus strukturēto kredītu tirgū, lai strauji palielinātu peļņu un tādējādi pārsniegtu savu naudas tirgus etalona procentu likmi. Finanšu satricinājuma apstākļos augustā un septembrī bija vērojama īpaši liela līdzekļu neto aizplūde no naudas tirgus fondu akcijām un daļām, tāpēc to atlikuma gada pieauguma temps samazinājās. Šāda aizplūde varētu atspoguļot vispārēju vēlmi izvairīties no riska saistībā ar šiem fondiem, jo šķiet, ka investori uzskatīja, ka nav spējīgi spriest, cik lielu risku uzņēmušies atsevišķi fondi attiecībā uz vērtspapīriem ar aktīvu nodrošinājumu laikā, kad šādu instrumentu cena bija svārstīga un grūti novērtējama. Ieguldījumu aizplūšanu no naudas tirgus fondu akcijām un daļām atspoguļoja spēcīgas līdzekļu ieplūdes MFI īstermiņa parāda vērtspapīros. No augusta līdz novembrim naudas līdzekļu turētāju sektora ieguldījumu šādos vērtspapīros pieauguma temps bijis visstraujākais kopš EMS trešā posma sākuma, tādējādi nodrošinot MFI sektora finansējumu.

SPĒCĪGI PIEAUGA MĀJSAIMNIECĪBU NAUDAS TURĒJUMI

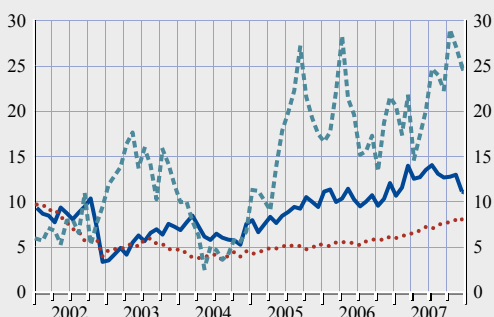
Plašākais M3 sastāvdaļu apkopojums, par kuru pieejama ticama informācija turētāju sektoru dalījumā, ir īstermiņa noguldījumi plus *repo* darījumi (tālāk tekstā – M3 noguldījumi). Mājsaimniecību sektora (sektors, kas nosaka lielāko M3 noguldījumu kopējā kāpuma daļu) M3 noguldījumu kopapjoma gada pieauguma temps 2007. gada decembrī sasniedza 8.1% (sk. 8. att.). Tādējādi turpinājās 2004. gada vidū aizsākusies šā kāpuma tempa augšupejas tendence, ko veicināja ienākumu un labklājības palielināšanās un M3 noguldījumu atlīdzības pieaugums. Tāpēc mājsaimniecību M3 noguldījumu spēcīgais pieaugums liecina par strauju pamatā esošo naudas kāpuma tempu.

2007. gada 1. pusē nefinanšu sabiedrību turējumā esošo M3 noguldījumu atlikuma gada pieauguma temps, turpinot kopš

8. attēls. M3 noguldījumi sektoru dalījumā

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu; %; sezonāli neizlīdzināti un atbilstoši darbdienu skaitam nekoriģēti dati)

- nefinanšu sabiedrības
- mājsaimniecības
- - - citi finanšu starpnieki

Avots: ECB.

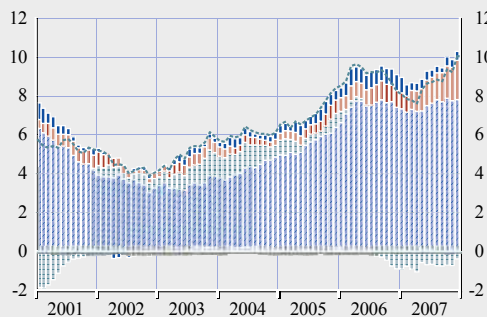
Piezīmes. Pārskatā iekļautajā sektorā ietilpst MFI, izņemot Eurosistēmu un centrālo valdību. M3 noguldījumi ietver īstermiņa noguldījumus un atpirkšanas līgumus.

2004. gada beigām vēroto kāpuma tendenci, palielinājās, bet vēlāk izlīdzinājās, 2007. gada decembrī sasniedzot 11.1%. Lielais uzņēmumu pieprasījums pēc likvīdiem aktīviem 2007. gadā atbilda augstajiem peļņas rādītājiem un ievērojamiem (pašreizējiem un gaidāmajiem) ieguldījumiem uzņēmējdarbībā. Citu finanšu starpnieku (CFS), kas neietver apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus, turējumā esošo M3 noguldījumu gada pieauguma temps 2007. gada decembrī bija 25.0%. Zināmā mērā šāds kāpums atspoguļo starpbanku aizdevumu ar nodrošinājumu apjoma pieaugumu, izmantojot elektroniskās tirdzniecības platformas, jo finanšu tirgus satricinājuma apstākļos uzticības zudums M3 neietilpstošiem bilances posteņiem licis tirgus dalībniekiem dot priekšroku aizdevumiem ar nodrošinājumu, nevis beznodrošinājuma starpbanku aizdevumiem. Turklāt šāds kāpums daļēji saistīts arī ar atsevišķu ieguldījumu fondu nepieciešamību uzturēt lielākas skaidrās naudas drošības rezerves un 2007. gada 4. ceturksnī – ar papildu noguldījumiem saistībā ar kādas euro zonas MFI pārņemšanu, ko, izmantojot

9. attēls. Kredīts euro zonas rezidentiem

(gada pārmaiņas; %, devums procentu punktos)

- akcijas un citi kapitāla vērtspapīri
- privāta sektora neakciju vērtspapīri
- - - valdības neakciju vērtspapīri
- /// aizdevumi privātajam sektoram
- /// aizdevumi valdībai
- - - kredīts euro zonas rezidentiem

Avots: ECB.

Piezīme. Pārskatā iekļautajā sektorā ietilpst MFI, izņemot Eurosistēmu.

nemonētāru finanšu starpnieku, veica vairākas citas MFI.

PRIVĀTĀJAM SEKTORAM IZSNIEGTO KREDĪTU ATLIKUMS STRAUJI PIEAUGA

Pēc kāpuma 2004. un 2005. gadā euro zonas rezidentiem izsniegto MFI kredītu atlikuma gada pieauguma temps 2006. gadā stabilizējās. Arī 2007. gadā tas bija straujš, 4. ceturksnī sasniedzot 9.3% (sk. 9. att.). Šāda spēcīga MFI aktivitāte kreditēšanas jomā atspoguļoja strauju privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikuma palielināšanos, bet valdībai izsniegto kredītu atlikums samazinājās.

Konkrētāk – MFI nedaudz samazināja savus valdībai izsniegto aizdevumu turējumus un vienlaikus neto izteiksmē ievērojami samazināja valdības parāda vērtspapīru atlikumu savos ieguldījumu portfeļos. Valdības vērtspapīru turējumu atlikuma gada sarukuma temps 2007. gada 4. ceturksnī bija 5.0%. Šāda tendence ar dažiem īslaicīgiem izņēmumiem vērojama kopš 2006. gada vidus un ir raksturīga periodos, kad pieaug īstermiņa procentu likmes un finansējuma izmaksas.

Privātajam sektoram izsniegto MFI kredītu atlikuma gada kāpuma temps 2004. un 2005. gadā pakāpeniski palielinājās un 2006. gadā stabilizējās augstā līmenī. Arī 2007. gadā tas bija straujš – aptuveni 11.5%. Privātajam sektoram izsniegtie aizdevumi 2007. gadā joprojām bija galvenais MFI izsniegto kredītu veids, tomēr palielinājās MFI veikto neakciju vērtspapīru iepirkumu nozīme.

2007. gada 4. ceturksnī privātajam sektoram izsniegto MFI aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps bija 11.1%. Šajā augstajā līmenī tas svārstījās kopš 2006. gada vidus, jo spēcīgā ekonomiskā aktivitāte un labvēlīgie kreditēšanas nosacījumi veicināja aizdevumu atlikuma kāpumu. Vienlaikus augošās banku procentu likmes, kas atspoguļoja kopš 2005. gada decembra veikto vairākkārtējo galveno ECB procentu likmju paaugstināšanu, mazinājušas privātā sektora pieprasījumu pēc kredītiem.

Spēcīgais privātā sektora kreditēšanas kāpums slēpj atšķirīgas norises atsevišķos sektoros. Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps 2007. gadā samazinājās, turpinot kopš 2006. gada sākuma novēroto tendenci, turpretī finanšu un nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps palielinājās.

Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikuma gada pieauguma tempa sarukumu galvenokārt noteica mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu atlikuma gada kāpuma tempa kritums, kas atspoguļoja novēroto mājokļu cenu pieauguma tempa un mājokļu tirgu aktivitātes samazināšanos vairākās euro zonas valstīs, kā arī dažos pēdējos ceturkšņos notikušo pakāpenisko hipotēku kredīta procentu likmju kāpumu visā euro zonā.

Nefinanšu sabiedrībām izsniegto MFI aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps 2007. gadā pieauga, sasniedzot ļoti augstu līmeni pēdējo 30 gadu skatījumā. 1. pusgadā aizdevumu pieprasījumu veicināja spēcīga tautsaimniecības izaugsme un apvienošanās un

pārņemšanas darījumu aktivitāte, kā arī labvēlīgi kreditēšanas nosacījumi. 2007. gada 2. pusgadā, neraugoties uz finanšu satricinājumu, privātajam nefinanšu sektoram izsniegto MFI aizdevumu lielais apjoms izraisīja jautājumu par to, vai finanšu satricinājuma gaisotnē, veicot banku bilanču sagatavošanu, nav radušies izkropļojumi sniegtajās ziņās par mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu plūsmām. Pieejamā informācija par aizdevumu, kas izslēgti no MFI bilancēm, apjomu liecināja, ka bankas spējušas arī 2007. gada 2. pusgadā joprojām samazināt šo aizdevumu apjomu to bilancēs, tikai tas noticis nedaudz lēnākā tempā, norādot uz to, ka MFI aizdevumu plūsma uz šo sektoru sniegtajos datos vēl arvien novērtēta par zemu.

Tādējādi lielais aizdevumu apjoms 2007. gadā, šķiet, atspoguļoja finansējuma plūsmu no bankām uz nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām, nevis finanšu satricinājuma izraisītu iepriekš vērtspapīroto kredītu atgriešanos MFI bilancēs, kas droši vien veidoja mazu MFI aizdevumu atlikuma pieauguma daļu. Tādējādi pieejamie dati neapstiprināja viedokli, ka 2007. gadā banku kredītu piedāvājumu ievērojami ietekmējis satricinājums. Tomēr šie dati atbilst lielākiem piedāvājuma nosacījumu ierobežojumiem, ko rāda divi banku veiktās kreditēšanas apsekojumi 3. un 4. ceturksnim, kuros norādīts uz ievērojami stingrāku kreditēšanas nosacījumu ieviešanu attiecībā uz uzņēmumu sektoru, īpaši, ja tie ir aizdevumi lielākiem uzņēmumiem un aizdevumi ar ilgāku termiņu. Vienlaikus nefinanšu sabiedrības, iespējams, joprojām varēja aizņemties, izmantojot jau apstiprinātas kredītlīnijas, ar nosacījumiem, par kuriem vienojās pirms satricinājuma.

2007. gadā ievērojami pieauga CFS izsniegto aizdevumu atlikuma gada kāpuma temps. Šķiet, ka 1. pusgadā MFI aizdevumus šīm institūcijām galvenokārt noteica ieguldījumu fondu pieprasījums un pieprasījums pēc pagaidu aizdevumiem, lai finansētu aizdevumu pārvēršanu vērtspapīros, tos pārdodot. 2. pusgadā aizdevumu pieprasījums atspoguļoja, piemēram, kādas MFI pārņemšanu un

ieguldījumu fondu portfeļu vadību, kā arī pieprasījumu, kas saistīts ar satricinājumu, ko izraisīja īpašu finansēšanas struktūru un struktūrieguldījumu instrumentsabiedrību kredītlīniju izmantošana, un MFI lielāku interesi par starpbanku aizdevumu darījumiem ar nodrošinājumu, izmantojot elektroniskās tirdzniecības platformas.

2007. gadā MFI izsniedza kredītus privātajam sektoram, palielinot savus uzņēmumu sektora emitēto vērtspapīru turējumus, īpaši iegādājoties parāda vērtspapīrus, bet ne akcijas un citus kapitāla vērtspapīrus. Vairākums 2007. gadā iegādāto vērtspapīru bija ilgtermiņa vērtspapīri. Šo vērtspapīru turējumu spēcīgais pieaugums, īpaši pirms satricinājuma sākuma, atspoguļoja dažās euro zonas valstīs veiktās aizdevumu vērtspapīrošanas aktivitātes un augošo euro zonas finanšu integrāciju, kad vienas euro zonas valsts MFI iegādājas instrumentus, ko izmanto hipotēku kredītu vērtspapīrošanā citās euro zonas valstīs, tā vietā, lai veiktu tiešus ieguldījumus šajos hipotēku tirgos. Turklāt 2007. gada beigās MFI iegādājās ievērojamus parāda vērtspapīru turējumus saistībā ar kādas MFI pārņemšanu, ko veica CFS sektoram piederoša finanšu instrumentsabiedrība. Tomēr finanšu satricinājuma apstākļos MFI, iespējams, iegādājušās instrumentus, kas saistīti ar iepriekš vērtspapīrotiem aizdevumiem, tādējādi tie atgriezušies šo MFI aizdevumu portfeļos.

Runājot par citiem M3 neietilpstošajiem bilances posteņiem, samazinājās naudas

līdzekļu turētāju sektora rīcībā esošo MFI ilgāka termiņa finanšu saistību (izņemot kapitālu un rezerves) turējumu gada pieauguma temps, un 2007. gada decembrī tas bija 7.8% (2006. gada beigās – 9.7%). Tomēr šie skaitļi slēpj to, ka līdz 2007. gada vidum šis pieauguma temps palielinājās, bet pēc tam pakāpeniski samazinājās, ko pamatā atspoguļo gan ilgāka termiņa noguldījumi, gan MFI parāda vērtspapīri. Tas atbilst prioritātes maiņai naudas līdzekļu turētāju sektorā (t.i., tika dota priekšroka īsāka termiņa darījumiem) un zināmā mērā varētu atspoguļot vērtspapīrošanas aktivitātes tempa mazināšanos, kas bieži vien saistīta ar ilgtermiņa noguldījumu izveidi.

MFI sektora tīro ārējo aktīvu pozīciju 2007. gadā raksturoja svārstīgums. Ievērojamas kapitāla ieplūdes 2007. gada 1. ceturksnī noteica gada līdzekļu ieplūžu MFI sektora tīrajā ārējo aktīvu pozīcijā palielināšanos, martā sasniedzot rekordlīmeni – 340 mljrd. euro –, jo finanšu tirgus dalībnieki zemā svārstīguma un augstās finanšu tirgus likviditātes apstākļos saskatīja veiksmīgas ieguldījumu iespējas euro zonā. Atlikušajā gada daļā līdzekļu tīrā gada ieplūde samazinājās, decembrī sasniedzot 17 mljrd. euro, jo ieguldījumu pozīcijas vairs nebija tik rentablas un tāpēc tika daļēji likvidētas (sīkāku MFI sektora tīrās ārējo aktīvu pozīcijas norīšu analīzi sk. 1. ielikumā). Maksājumu bilances monetārais atspoguļojums atklāj, ka gada ieplūdes MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijā galvenokārt atspoguļo nerezidentu investoru veiktos ieguldījumus euro zonas parāda vērtspapīros.

I. ielikums

MFI TĪRIE ĀRĒJIE AKTĪVI UN TO IETEKME UZ MONETĀRAJĀM NORISĒM

MFI sektora tīro ārējo aktīvu pozīcija parāda euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektora neto darījumus ar darījuma partneriem ārpus euro zonas, norēķinos izmantojot rezidentu MFI. Tīrā ārējo aktīvu pozīcija ir viens no plašās naudas rādītājā M3 neietilpstošajiem bilances posteņiem, un dažkārt tai ir svarīga nozīme euro zonas monetārajās norisēs. Pretēji gandrīz visam 2006. gadam 2007. gadā bija vērojamas tīro ārējo aktīvu pozīcijas gada līdzekļu plūsmas norises – 2006. gada beigās un 2007. gada sākumā tās krasi pieauga, bet 2. pusgadā samazinājās. Lai gan no 2006. gada oktobra līdz 2007. gada aprīlim šīs norises atspoguļoja līdzekļu gada ieplūžu M3 dinamika, periodā no 2007. gada maija līdz oktobrim tā vairs nenotika (sk. A att.). Šajā ielikumā aplūkotas MFI tīro ārējo aktīvu norises un pētīti iespējamie skaidrojumi.

Daži konceptuāli jautājumi

Jautājums par to, vai MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijas norises ietekmē M3, atkarīgs no veida, kādā euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektori (piemēram, mājsaimniecības vai nefinanšu sabiedrības) finansē savus darījumus ar pārējām pasaules valstīm.¹ Piemēram, aplūkosim situāciju, kurā euro zonas mājsaimniecība iegādājas obligāciju no kādas ārvalstu institūcijas, kas ir ASV rezidente. Ja šo darījumu veic, izmantojot MFI atvērtus kontus, tas nozīmē, ka MFI sektora tīro ārējo aktīvu pozīcija samazinās, jo euro zonas kredītiestāde, kas atbild par darījumu, vai nu samazina savas prasības pret savu korespondentbanku ASV, vai veic iemaksu ASV korespondentbankā. Tomēr ietekme uz M3 nav viennozīmīga. No vienas puses, ja pirkumu finansē, izmantojot noguldījumus uz nakti, kas mājsaimniecībai izvietoti to apkalpojošā kredītiestādē, tam būs samazinoša ietekme uz M3, jo samazinās M1 komponents. No otras puses, ja darījumu finansē ar aizdevumu, ko banka izsniedz mājsaimniecībai, ietekmes uz M3 nebūs, bet notiks pārmaiņas M3 neietilpstošo bilances posteņu sastāvā.²

Un otrādi, ja ārvalstu institūcija iegādājas vērtspapīru no kādas euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektora institūcijas un veic norēķinu par šo pirkumu ar naudas pārvedumu no bankas konta euro zonas MFI uz euro zonas institūcijas bankas kontu, M3, pieaugot euro zonas MFI tīrajiem ārējiem aktīviem, palielināsies.

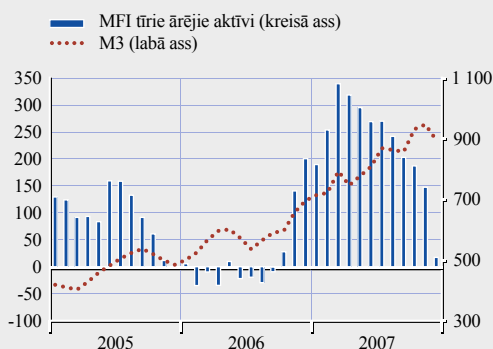
Svarīgs instruments, pētot MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijas norišu pamatā esošos faktoros, ir "maksājumu bilances monetārais atspoguļojums". Tas sasaista maksājumu bilances statistiku un MFI bilances statistiku un ļauj noteikt, vai kapitāla plūsmas, kas ir tīro ārējo aktīvu pozīcijas norišu pamatā, radījuši euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektori vai nerezidenti un vai tās atspoguļo preču un pakalpojumu apmaiņu vai tiešos ieguldījumus un portfeļieguldījumus.

Skaidrojums par MFI tīro ārējo aktīvu norisēm kopš 2006. gada beigām

Maksājumu bilances monetārais atspoguļojums liecina, ka galvenais avots, kas noteicis MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijas pieaugumu no 2006. gada beigām līdz 2007. gada pavasarim, bija portfeļieguldījumi euro zonas aktīvos (īpaši parāda vērtspapīros, bet arī kapitāla vērtspapīros; sk. B att.).³

A attēls. MFI tīrie ārējie aktīvi un M3

(gada plūsmas; mljrd. euro)

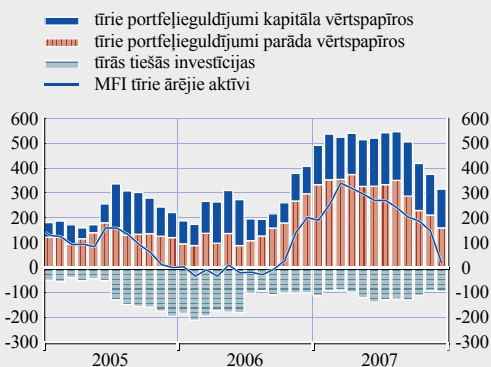

Avots: ECB.

- 1 Analizējot monetārās norises, jāatceras, ka tikai darījumiem starp euro zonas naudas līdzekļu turētājiem, no vienas puses, un bankām un ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem, no otras puses, ir tieša ietekme uz naudas piedāvājumu. Darījumi starp euro zonas ne-MFI vienkārši uzskatāmi par iekšēju naudas apriti naudas līdzekļu turētāju sektorā, kas neietekmē euro zonas kopējo naudas piedāvājumu. Tā notiek, ja privātus darījumus finansē, apmainoties ar akcijām.
- 2 Jāuzsver, ka dažiem darījumiem, kas ietekmē MFI tīros ārējos aktīvus, nav nekādas ietekmes uz naudu vai kredītiem. Piemēram, ja kredītiestāde pārdod euro zonas valdības obligāciju nerezidentam, tas ietekmē MFI tīros ārējos aktīvus (pieaugums) un valdībai izsniegtos kredītus (samazinājums), bet nekādi neietekmē M3.
- 3 Papildu informāciju par euro zonas maksājumu bilances monetāro atspoguļojumu sk. ECB 2003. gada jūnija "Mēneša Biļetena" ielikumā *Monetary presentation of the euro area balance of payments* ("Euro zonas maksājumu bilances monetārais atspoguļojums").

B attēls. Naudas līdzekļu turētāju sektora kapitāla plūsmu sastāvs un MFI tīrie ārējie aktīvi

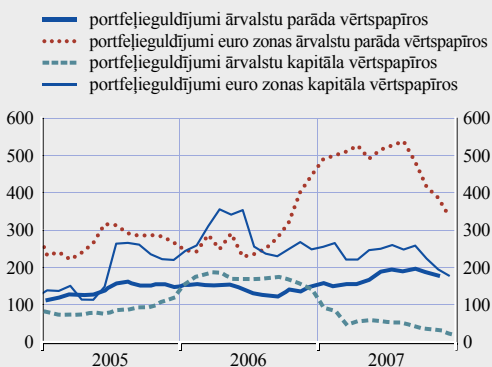
(gada plūsmas; mljrd. euro)

Avots: ECB.

C attēls. Portfeļieguldījumu plūsmu sastāvs

(gada plūsmas; mljrd. euro)

Avots: ECB.

Parāda vērtspapīri

Aplūkojot kapitāla plūsmu izcelsmi, var secināt, ka MFI tīro ārējo aktīvu gada plūsmas pieaugumu galvenokārt noteica lielāki ārvalstnieku veiktie ieguldījumi euro zonā, nevis euro zonas rezidentu ārvalstīs gūto līdzekļu repatriācija. Ārvalstu investoru portfeļieguldījumi euro zonas parāda vērtspapīros bijuši nozīmīgi kopš 2006. gada vidus. 2007. gada aprīlī gada plūsmas sasniedza jaunu rekordu un saglabājās augstā līmenī līdz 2007. gada 3. ceturksnim (sk. C att.). Tas varētu atspoguļot ārvalstu finanšu tirgus dalībniekiem labvēlīgu investīciju vidi euro zonā, ko raksturo nelielas svārstības un augsta finanšu tirgu likviditāte. Nerezidentu lielo pieprasījumu pēc euro zonas parāda vērtspapīriem apstākļos, kad samazinājusies euro zonas valdības vērtspapīru neto emisija, nozīmīgā mērā sedza MFI, pārdodot valdības vērtspapīrus.

2. pusgadā finanšu satricinājuma un riska pārcenošanas apstākļos noteiktas ieguldījumu pozīcijas, iespējams, zaudēja savu pievilcību. Iespējams, ka arī ārpus euro zonas esošajiem investoriem bija nepieciešama likviditāte citu operāciju veikšanai, tāpēc tie nepalielināja savus ieguldījumus euro zonā. Vienlaikus labvēlīgas ieguldījumu iespējas pārējās pasaules valstīs piesaistīja euro zonas rezidentu ieguldījumus. To parādīja pakāpeniskais euro zonas investoru portfeļieguldījumu gada plūsmas pieaugums ārvalstu parāda vērtspapīros. Šādi ieguldījumi, iespējams, šķituši jo pievilcīgāki apstākļos, kad euro kurss paaugstinās. Ārvalstu ieguldījumi euro zonas parāda vērtspapīros līdz 2007. gada augustam kopumā nemainījās un pēc tam ievērojami saruka, un euro zonas rezidentu ieguldījumi ārvalstīs joprojām kopumā bija stabili, tāpēc MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijas gada līdzekļu plūsma 2. pusgadā samazinājās.

Kapitāla vērtspapīri un ārvalstu tiešās investīcijas

Kas attiecas uz portfeļieguldījumiem kapitāla vērtspapīros, euro zonas ne-MFI ieguldījumi ārvalstīs nepārtraukti samazinājusies, bet ārvalstnieku ieguldījumi euro zonā bijuši samērā stabili, lai gan daudz zemākā līmenī nekā ieguldījumi parāda vērtspapīros un mazliet sarūkot gada beigās. Informācija par kvalitātes rādītājiem 2006. gada beigās un 2007. gada sākumā

norādīja, ka starptautiskie investori uzskata euro zonas kapitāla vērtspapīru tirgus par labvēlīgiem un ka investoru gaidas par euro zonas uzņēmumu gaidāmo peļņu ir pozitīvas. Līdz 2007. gada vidum tīrie portfeļieguldījumi kapitāla vērtspapīros liecināja par spēcīgākām gada ieplūdēm MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijā, ko līdzsvaroja tīro tiešo ieguldījumu sarūkošā ietekme. Tomēr šī tendence nedaudz apvērās 2007. gada 4. ceturksnī, kad tīrās portfeļieguldījumu gada ieplūdes mazliet kritās, bet to kompensēja tiešo ieguldījumu tīro aizplūžu samazināšanās.

Papildus novērotajām būtiskajām MFI tīro ārējo aktīvu svārstībām kopš 2006. gada beigām tikpat izteiktas svārstības bijušas raksturīgas arī euro zonas MFI sektora kopējiem ārējiem aktīviem (un saistībām). Tas iezīmē pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekš novēroto samērā pakāpenisko kāpumu (sk. D att.). Šo kopējo pozīciju vienlaicīgo pieaugumu 2007. gadā galvenokārt noteica straujš pārējām pasaules valstīm piešķirto MFI kredītu atlikuma kāpums, kura rezultātā euro zonas MFI uzņēmās noguldījumu saistības pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem.

Šāds vienlaicīgs kopējo ārējo aktīvu un saistību pieaugums var atspoguļot spēcīgāku finanšu integrāciju. Procesa sekas varētu būt tādas, ka MFI sektora iekšējie darījumi (piemēram, kad vienas euro zonas valsts MFI finansē MFI izsniegtos aizdevumus citā euro zonas valstī) arvien biežāk tiek veikti, izmantojot kādu ārpus euro zonas esošu finanšu centru. Vēl viena iespēja – rezidentu kredītiestādes (piemēram, naudas tirgus fondi) darbojas tikai to ārpus euro zonas esošo mātesuzņēmumu vārdā. Ja šīs institūcijas saņem savus līdzekļus tikai no pārējām pasaules valstīm un arī iegulda tos tikai mātesuzņēmuma piederības valstīs tirgū, visi darījumi parādīsies tikai euro zonas MFI sektora konsolidētās bilances ārējos aktīvos un saistībās.

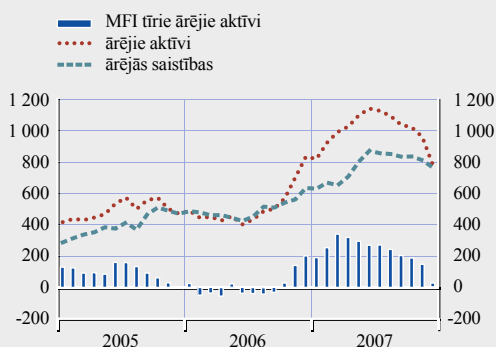
Straujajam kopējo ārējo pozīciju pieaugumam nav tūlītējas ietekmes uz tīrajām ārējām pozīcijām. Tomēr šī situācija, iespējams, varētu radīt lielu likviditātes apjomu straujas pārvirzīšanas iespēju, kas izraisīs ievērojamas MFI tīro ārējo aktīvu pozīcijas plūsmu apjoma un virziena īstermiņa pārmaiņas. Tas savukārt palielina ārējo spēku ietekmi uz iekšzemes monetārajām norisēm.

Secinājumi

Kopš 2006. gada beigām euro zonas MFI sektora tīro ārējo aktīvu pozīciju raksturojušas ievērojamas svārstības, tīrajām gada ieplūdēm 2007. gada martā pārsniedzot ieplūdes, kas tika sasniegtas 2001.–2003. gadā, kad notika portfeļu sastāva pārmaiņas. Šādām tīro ārējo aktīvu pozīcijas norisēm līdz 2007. gada pavasarim vismaz no grāmatvedības viedokļa bija redzama ietekme uz M3 pieauguma dinamiku. Euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektora darījumi ar pārējām pasaules valstīm visticamāk palielināsies atbilstoši pasaules finanšu tirgu integrācijas pieaugumam. Ņemot vērā šādu darījumu daudzos noteicošos spēkus un iniciatorus, detalizēts tīro ārējo aktīvu dinamikas novērtējums ECB monetārās analīzes ietvaros būs nopietns izaicinājums.

D attēls. Kopējo ārējo aktīvu un saistību dinamika

(gada plūsmas; mljrd. euro)

Avots: ECB.

FINANŠU TIRGUS SATRICINĀJUMA APSTĀKĻOS SITUĀCIJA NAUDAS TIRGŪ KĻUVA SASPRINGTA

2007. gadā pieauga visu termiņu naudas tirgus procentu likmes. 1. pusgadā tas atbilda galveno ECB procentu likmju kāpumam. Turpmāks naudas tirgus beznodrošinājuma darījumu procentu likmju būtisks kāpums bija vērojams 2. pusgadā, palielinoties naudas un finanšu tirgus svārstībām. Naudas tirgus beznodrošinājuma darījumu un darījumu ar nodrošinājumu procentu likmju starpība pieauga visiem termiņiem, izņemot visīsākos. Lai gan šīs starpības samazinājās, 2008. gada sākumā tās joprojām bija lielas.

Gan 2007. gada martā, gan jūnijā Padome paaugstināja galvenās ECB procentu likmes par 25 bāzes punktiem, un aizdevumu iespējas uz nakti procentu likme, minimālā pieteikuma procentu likme un noguldījumu procentu likme sasniedza attiecīgi 5%, 4% un 3% (sk. 1. att.). Atlikušajā 2007. gada daļā un 2008. gada sākumā galvenās ECB procentu likmes nemainījās. Pēc stabila kāpuma 1. pusgadā atbilstoši gaidām par turpmāku galveno ECB procentu likmju paaugstināšanu no 9. augusta naudas tirgus beznodrošinājuma

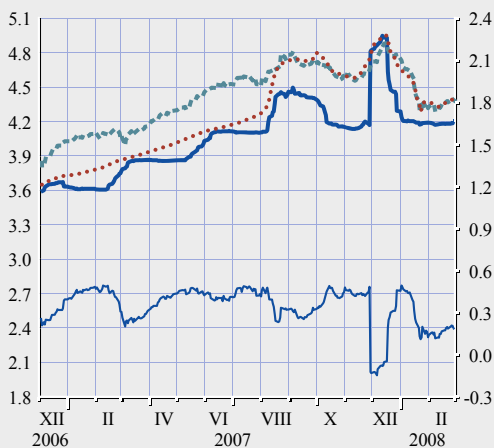
darījumu procentu likmes ievērojami palielinājās, jo naudas un finanšu tirgos pieauga spriedze, kuras iemesls bija bažas par banku zaudējumiem saistībā ar ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītiem un sarežģītiem atvasinātajiem instrumentiem (sk. 10. att.). Šīs procentu likmes sasniedza rekordlīmeni decembra vidū, kad starpbanku tirgū valdošo spriedzi pastiprināja ar gada beigām saistītā nenoteiktība. 2008. gada 29. februārī 1, 3 un 12 mēnešu EURIBOR procentu likmes bija attiecīgi 4.20%, 4.38% un 4.38%, t.i., par 57, 66 un 35 bāzes punktiem augstākas nekā 2007. gada 2. janvārī. Turpretī starpbanku darījumu ar nodrošinājumu procentu likmes kopš augusta sākuma pakāpeniski kritās, atspoguļojot tirgus gaidu attiecībā uz galveno ECB procentu likmju virzību nākotnē pārskatīšanu, tās samazinot.

Tā kā naudas tirgus beznodrošinājuma darījumu procentu likmes ievērojami pieauga, atbilstoši naudas tirgus beznodrošinājuma darījumu un darījumu ar nodrošinājumu procentu likmju starpība būtiski palielinājās, īpaši termiņiem, sākot ar 1 mēnesi (sk. 11. att.). Gada pēdējos mēnešos šīs starpības vēl arvien bija lielas, 3 mēnešu

10. attēls. Naudas tirgus procentu likmes

(gadā; %; dienas dati)

- 1 mēneša EURIBOR (kreisā ass)
- 3 mēnešu EURIBOR (kreisā ass)
- 12 mēnešu EURIBOR (kreisā ass)
- starpība starp 12 mēnešu un 1 mēneša EURIBOR (labā ass)

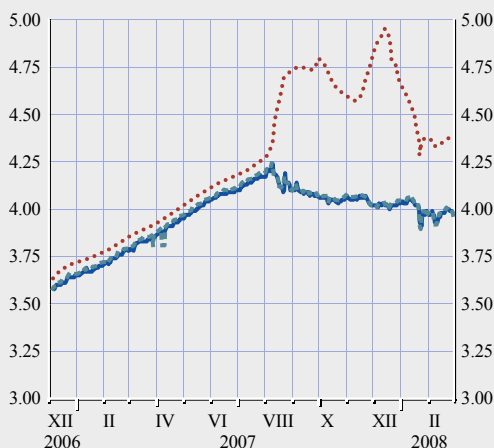

Avoti: ECB un Reuters.

11. attēls. 3 mēnešu EUREPO, EURIBOR un darījumu uz nakti procentu likmju mijmaiņas darījumi

(gadā; %; dienas dati)

- 3 mēnešu EUREPO
- 3 mēnešu EURIBOR
- 3 mēnešu darījumu uz nakti procentu likmju mijmaiņas darījumi

Avoti: ECB un Reuters.

EURIBOR un 3 mēnešu EUREPO (privātā sektora *repo* darījumu procentu likmju indekss) starpībai 17. decembrī gada nogalē vērotās īpašās spriedzes apstākļos sasniedzot 93 bāzes punktus. Lai gan šī starpība vēlāk samazinājās, 2008. gada 29. februārī sasniedzot 43 bāzes punktus, salīdzinājumā ar 2007. gada 1. pusgada vidējo līmeni (aptuveni 7 bāzes punkti) tā joprojām bija ievērojama.

12 mēnešu un 1 mēneša EURIBOR procentu likmju starpība 2007. gadā svārstījās –15–50 bāzes punktu robežās, atspoguļojot zināmu nepastāvīgumu gada laikā. 2008. gada 29. februārī šī starpība bija 18 bāzes punktu (2007. gada 2. janvārī – 40 bāzes punktu; sk. 10. att.). Tomēr naudas tirgus ienesīguma liknes slīpums jāinterpretē ar zināmu piesardzību, jo 2. pusgadā beznodrošinājuma darījumu EURIBOR un darījumu ar nodrošinājumu procentu likmju (piemēram, EUREPO procentu likmju) starpības termiņiem, kas pārsniedz ļoti īsus termiņus, vēsturiskā skatījumā bija neparasti lielas. To noteica naudas tirgos kopš 2007. gada augusta novērotās svārstības.

Implicētās 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgote nākotnes līgumu ar termiņu 2008. gadā procentu likmes 2007. gadā pieauga. Tomēr arī šī informācija jāinterpretē piesardzīgi, ņemot vērā naudas tirgus spriedzes apstākļos notikušo EURIBOR procentu likmju kraso kāpumu, kura dēļ informāciju par šīm likmēm nākotnes procentu likmju gaidām nav iespējams izmantot tik labi, kā parasti. 2008. gada 29. februārī implicētās 3 mēnešu biržā tirgote nākotnes līgumu, kuru izpildes termiņš ir 2008. gada marts, jūnijs un septembris, procentu likmes bija attiecīgi 4.36%, 4.05% un 3.71%, t.i., par 33 un 6 bāzes punktiem augstākas un par 27 bāzes punktiem zemāka nekā 2007. gada 2. janvārī.

2007. gada 1. pusgadā implicētais svārstīgums, kas iegūts no 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgote nākotnes iespēju līgumu procentu likmēm, samazinājās. Tomēr, sākot no augusta, kad situācija naudas un finanšu tirgos kļuva saspringta, implicētā svārstīguma rādītāji ievērojami pieauga (sk. 2. ielikumu).

2. ielikums

NAUDAS TIRGUS PROCENTU LIKMJU SVĀRSTĪGUMS 2007. GADĀ

Vērtējot 2007. gada norises naudas tirgos, ir svarīgi analizēt ne tikai procentu likmju līmeni (kā tas darīts pamattekstā), bet arī to svārstīgumu. Šajā ziņā īpaši nozīmīgi ir divi jautājumi: 1) monetārās politikas lēmumu ietekmes uz naudas tirgiem novērtējums un 2) analīze, lai noteiktu, cik labi darbojas tirgus, īpaši saistībā ar monetārās politikas signālu transmisiju no procentu likmju termiņu spektra īsākajiem termiņiem līdz ilgākajiem.

Pirmā jautājuma kontekstā centrālās bankas cenšas nodrošināt, lai to politikas pasākumi un paziņojumi paši par sevi neveicinātu nevajadzīgas neskaidrības (piemēram, vairojot nenozīmīgu datu apjomu, kas traucē novērtēt patieso stāvokli tautsaimniecībā), kas parasti izpaustos kā lielāks finanšu tirgu svārstīgums.

Kas attiecas uz otro jautājumu, svārstīguma analīze ļauj ieskatīties naudas tirgu mikrostrukturā un spriest par to, cik efektīvi tie darbojas¹. Piemēram, salīdzinot konkrētu termiņu procentu likmju svārstīgumu ar vidējo svārstīguma līmeni visā termiņu spektrā, centrālā banka varētu konstatēt

1 Tādējādi viens no jautājumiem ir, kā novērtēt procentu likmju un finanšu peļņas likmju svārstīgumu. Tas analizēts 2008. gada februāra ECB "Mēneša Biļetenā" publicētajā rakstā *The analysis of the euro money market from a monetary policy perspective* ("Euro naudas tirgus analīze monetārās politikas perspektīvā").

netipiskas norises atsevišķos naudas tirgus segmentos, kas savukārt varētu būt saistītas ar tirgus struktūras nepilnībām un kavēt efektīvu monetārās politikas impulsu nodošanu.

Šādos apstākļos naudas tirgus procentu likmju 2007. gada svārstīguma analīze var palīdzēt noskaidrot, kāda ietekme ir finanšu satricinājumam, kas vērojams kopš 2007. gada augusta. Šis ielikums pamatā aplūko starpbanku tirgus beznodrošinājuma darījumu (t.i., darījumu bez ķīlas) segmenta norises, jo šo segmentu satricinājums skāra visvairāk. Aplūkoti svārstīguma rādītāji, kuru pamatā ir procentu likme darījumiem uz nakti, 1, 3, 6 un 12 mēnešu starpbanku noguldījumu procentu likmes un 3 mēnešu EURIBOR (kam ir vairāki atvasināto finanšu instrumentu līgumu veidi).²

Naudas tirgus procentu likmju svārstīguma dinamika 2007. gadā

A attēlā parādīta darījumu uz nakti procentu likmju vēsturiskā reālā svārstīguma dinamika 2007. gadā. No janvāra līdz jūlija vidum reālais svārstīgums bija samērā neliels, līdzīgs pēdējos gados novērotajam līmenim. Svārstīgums, kā parasti, periodiski palielinājās konkrētos periodos (t.i., dienās no pēdējās galvenās refinansēšanas operācijas līdz rezervju prasību izpildes perioda pēdējai dienai).

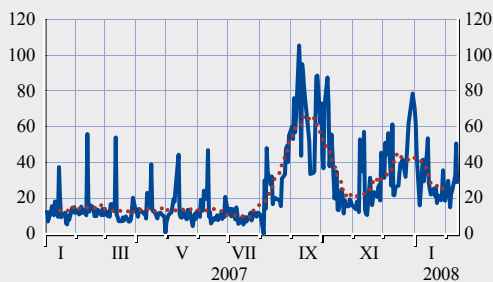
Pēc jūlija beigās vairākumā finanšu tirgu novērotā paaugstinātā svārstīguma augusta sākumā naudas tirgos pieauga spriedze, jo palielinājās nenoteiktība par iespējamiem lieliem zaudējumiem saistībā ar to ieguldījumiem ASV zemas kvalitātes hipotēku darījumu tirgos un ar tiem saistītos instrumentos. Tā rezultātā palielinājās banku pieprasījums pēc likviditātes darījumiem uz nakti un strauji pieauga svārstību līmenis. Ļoti liels svārstīgums saglabājās līdz oktobrim, kad situācija nedaudz stabilizējās, daļēji tāpēc, ka ECB īstenoja efektīvu likviditātes politiku spriedzes

2 Abi šajā ielikumā aplūkoti svārstīguma rādītāji (reālais vēsturiskais svārstīgums un implicētais svārstīgums) sīkāk aprakstīti 1. zemsvītras piezīmē minētā raksta ielikumā *Measuring volatility in the money market* ("Naudas tirgus svārstīguma novērtēšana").

A attēls. Darījumu uz nakti procentu likmju dienas reālais svārstīgums

(bāzes punktos)

- darījumu uz nakti procentu likmju dienas reālais svārstīgums
- centrētais 21 dienas termiņa mainīgais vidējais rādītājs

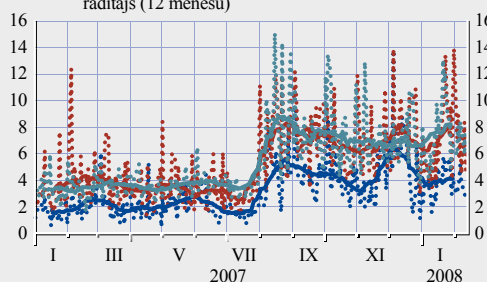

Avoti: Reuters un ECB aplēses.

B attēls. Ilgāka termiņa noguldījumu procentu likmju dienas reālais svārstīgums

(bāzes punktos)

- noguldījumu ar termiņu 1 mēnesis procentu likme
- noguldījumu ar termiņu 3 mēneši procentu likme
- noguldījumu ar termiņu 12 mēnešu procentu likme
- centrētais 21 dienas termiņa mainīgais vidējais rādītājs (1 mēnesis)
- centrētais 21 dienas termiņa mainīgais vidējais rādītājs (3 mēneši)
- centrētais 21 dienas termiņa mainīgais vidējais rādītājs (12 mēnešu)

Avoti: Reuters un ECB aplēses.

novēršanai naudas tirgū. Tomēr novembra otrajā pusē spriedze atjaunojās. Darījumu uz nakti procentu likmju svārstīgums atkal bija neparasti augsts, īpaši, tuvojoties gada beigām, kad tirgos daudzviet valdīja bažas par iespējamu likviditātes deficītu gadu mijā.

Ilgāka termiņa procentu likmju (t.i., noguldījumu uz 1, 3 un 12 mēnešiem procentu likmju) dinamika kopumā ir līdzīga (sk. B att.). Tomēr parādās dažas būtiskas atšķirības, īpaši ilgāka termiņa procentu likmju tendence krasāk reaģēt uz satricinājumu augustā.

Kā skaidrot paaugstināto svārstīgumu 2007. gada augustā?

No jūnija beigām līdz augusta sākumam kļuva skaidrs, ka vairākas Eiropas finanšu institūcijas cietušas ievērojamus zaudējumus no to darbības ASV zemas kvalitātes hipotēku darījumu tirgos. Pieaugot bažām par risku attiecībā uz neveiksmīgiem ASV zemas kvalitātes hipotēku darījumiem, samazinājās īpašo finansēšanas struktūru spējas refinansēt savu darbību un palielinājās to banku likviditātes pieprasījums, kam jānodrošina kredīti šīm finansēšanas struktūrām. Šīs parādības vēl vairāk saasināja ar šādu finanšu produktu novērtēšanu saistītās grūtības. Paaugstināts likviditātes pieprasījums un darījuma partneru zudusī savstarpējā uzticība radīja tendenci lielai daļai banku veidot likviditātes uzkrājumus, un kopējā tirgus likviditāte tādējādi krasī samazinājās. Naudas tirgus procentu likmes ievērojami pieauga, īpaši darījumu uz nakti segmentā, kur dienas ietvaros tās sasniedza līmeni, kas gandrīz par 70 bāzes punktiem pārsniedza minimālo pieteikuma procentu likmi.

9. augustā, ņemot vērā lielo likviditātes pieprasījumu darījumu uz nakti tirgū, kas izraisīja arī būtisku tirgus ļoti īsa termiņa procentu likmju kāpumu, Eurosistēma ievērojami paaugstināja tās dienas tirgus likviditāti, veicot refinansēšanas operāciju uz nakti. Tā kā spriedze naudas tirgū nemitējās, palielinājās naudas tirgus ilgāka termiņa beznodrošinājuma darījumu segmentu (t.i., starpbanku aizdevumu, kas nav nodrošināti ar ķīlu), procentu likmes, kā rezultātā šo darījumu un darījumu ar nodrošinājumu segmentiem starpības salīdzinājumā ar vēsturiski vidējo rādītāju pieauga līdz piecām reizēm. Lai atvieglotu likviditātes sadali starp bankām, Eurosistēma 2. pusgadā veica dažādu veidu likviditāti palielinošas operācijas. Šie pasākumi kombinācijā ar aktīvu komunikācijas politiku veicināja raitāku tirgus darbību vismaz īstermiņā un palīdzēja pārliecināt bankas, ka to likviditātes vajadzības tiks apmierinātas. Rezultātā dažādu termiņu darījumu ar nodrošinājumu tirgū svārstīguma līmenis nedaudz samazinājās.

Reālā un implicētā svārstīguma dinamikas salīdzinājums

Implicēto svārstīgumu³ aprēķina, izmantojot iespēju līgumus, kuru pamatā ir nākotnes gaidas, tādējādi iegūstot zināmu informāciju par svārstībām periodā, kuru aptver minētie līgumi (standarta EURIBOR biržā tirgotiem nākotnes līgumiem – 3 mēneši). Turpretī reālais svārstīgums atspoguļo tirgū valdošos uzskatus par nenoteiktību.

Lai gan abu svārstīguma rādītāju iezīmētā aina ir pamatā līdzīga, implicētā svārstīguma dinamika ir spēcīgāka nekā reālā svārstīguma, kas aprēķināts, izmantojot 3 mēnešu noguldījumu procentu likmi, dinamika. C attēlā redzams, ka implicētais svārstīgums sāka palielināties jūlija vidū, straujāk pieauga augusta sākumā un pēc tam ievērojami svārstījās. Līdzīgs bija reālā svārstīguma

3 Šajā ielikumā izmantots implicētais svārstīgums, kas iegūts no 3 mēnešu biržā tirgto nākotnes līgumu iespēju līgumiem ar atlikušo termiņu 6 mēneši.

pieaugums, kas aprēķināts, balstoties uz 3 mēnešu noguldījumu procentu likmēm, lai gan šo rādītāju pieaugums bija pakāpeniskāks un kopumā mērenāks, t.sk. arī augustā (t.i., eiro naudas tirgus viskritiskākajā periodā).

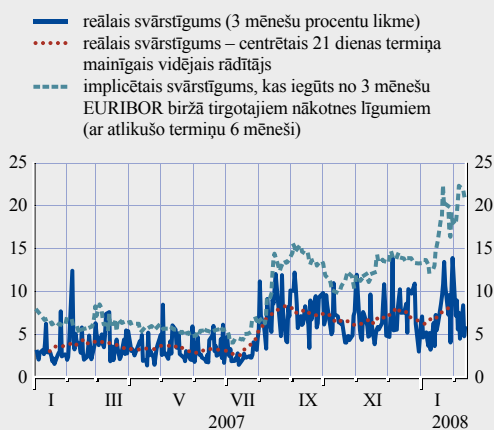
Šāda abu svārstīguma rādītāju dinamika galvenokārt atspoguļo šo svārstīguma rādītāju raksturu. 3 mēnešu procentu likmju reālā svārstīguma pieaugums atspoguļo uzskatus par spriedzi naudas tirgus 3 mēnešu beznodrošinājuma darījumu segmentā, bet implicētais svārstīgums ņem vērā arī nenoteiktību par to, kāda ietekme izriet no atsevišķu Eiropas banku paziņojumiem par to riska darījumiem ar vērtspapīrotajiem produktiem saistībā ar zemas kvalitātes hipotēku kredītu tirgu. Īpaši šī naudas tirgū valdošā spriedze radīja lielāku nenoteiktību par finanšu un makroekonomiskās vides nākotni, ko atspoguļo implicētā svārstīguma robežas, bet neparāda reālā svārstīguma rādītājus.

Pēc neparasti augstā līmeņa, kas tika novērots līdz septembra sākumam, reālā svārstīguma rādītājs septembrī nedaudz samazinājās, iespējams, reaģējot uz dāsno likviditātes politiku, kas tika īstenota kopš augusta vidus. Vienlaikus implicētais svārstīgums joprojām bija liels, un to, iespējams, ietekmēja lielāka spriedze tirgus beznodrošinājuma darījumu, īpaši ar 3 mēnešu termiņu, segmentā, lai gan septembrī arī šim rādītājam bija tendence samazināties.

Neraugoties uz minēto samazināšanos, vēlāk abi rādītāji kopumā stabilizējās, lai gan to līmenis bija augstāks nekā pirms satricinājuma sākuma augustā, liecinot, ka, iespējams, būs nepieciešams laiks, lai atgrieztos pie stabiliem tirgus apstākļiem, kas dominēja pirms satricinājuma.

C attēls. 3 mēnešu naudas tirgus procentu likmju reālais svārstīgums un implicētais svārstīgums

(bāzes punktos)

Avoti: Reuters un ECB aplēses.

KRASAS PĀRMAIŅAS PASAULES OBLIGĀCIJU TIRGOS 2007. GADĀ

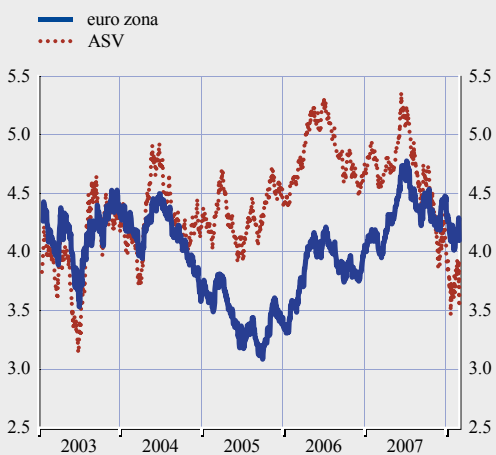
2007. gada beigās euro zonas valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes bija 4.4% – aptuveni par 40 bāzes punktiem augstākas nekā pirms gada (sk. 12. att.). Tomēr šis samērā nelielais kopējais peļņas likmju kāpums slēpj diezgan ievērojamas pārmaiņas gada laikā. Īpaši finanšu satricinājums, ko izraisīja ASV nekustamā īpašuma sektora problēmas, radīja paaugstinātu pasaules obligāciju tirgu svārstīgumu gada beigu daļā. Mērenās kopējās ilgtermiņa obligāciju nominālo peļņas likmju pārmaiņas euro zonā noteica neliels inflācijai piesaistīto 10 gadu obligāciju reālo peļņas likmju un atbilstošo ilgtermiņa līdzsvara inflācijas rādītāju pieaugums. Inflācijai piesaistīto

valdības obligāciju (ar dzēšanas termiņu 2015. gadā) peļņas likmes (ilgtermiņa reālo procentu likmju rādītājs) 2007. gada beigās sasniedza 2% un bija aptuveni par 20 bāzes punktiem augstākas nekā 2006. gada beigās. Biržā netirgots 5 gadu nākotnes līgumu līdzsvara inflācija, kas aprēķināta pēc 5 gadiem nākotnē un raksturo tirgus dalībnieku ilgtermiņa inflācijas gaidas un ar tām saistītās riska prēmijas, 2007. gadā pieauga par 20 bāzes punktiem (gada beigās – tuvu 2.4%).

2007. gada 1. pusgadā valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes abās Atlantijas okeāna pusēs krasi pieauga. Euro zonā valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes no

12. attēls. Valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes¹⁾

(gadā; %; dienas dati)

Avoti: Reuters, Bloomberg un Thomson Financial Datastream.
1) 10 gadu obligācijas vai obligācijas ar tuvāko pieejamo termiņu.

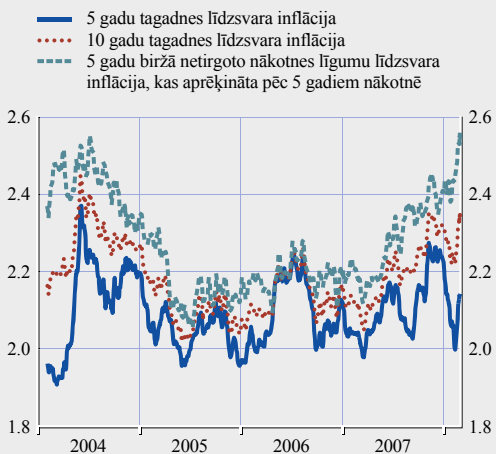
2006. gada decembra beigām līdz 2007. gada jūlija sākumam palielinājās maksimāli aptuveni par 70 bāzes punktiem, bet ASV 10 gadu obligāciju peļņas likmes sasniedza augstāko līmeni jūnija vidū, aptuveni par 60 bāzes punktiem pārsniedzot 2006. gada beigu līmeni. Euro zonas ilgtermiņa procentu likmju kāpums atspoguļoja tirgu gaidas

par spēcīgu tautsaimniecības izaugsmi. Šis novērtējums atbilda vidēji labākiem, nekā gaidīts, datu publiskojumam par makroekonomisko un uzņēmumu noskaņojumu. 2007. gada 1. pusgadā pakāpeniskais euro zonas obligāciju peļņas likmju kāpums divreiz tika īslaicīgi pārtraukts. Pirmkārt, ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes saruka februāra beigās un marta sākumā, kad ievērojami bija samazinājusies vēlme riskēt un tā rezultātā līdzekļi tika pārvirzīti no akciju tirgiem uz obligāciju tirgiem. Otrkārt, jūnija sākumā ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes ievērojami pieauga, atspoguļojot plaša mēroga izpārdošanu, kas sākās ASV obligāciju tirgos.

Kopumā novēroto samērā spēcīgo obligāciju nominālo peļņas likmju kāpumu euro zonā 2007. gada 1. pusgadā galvenokārt noteica to reālās procentu likmes sastāvdaļas pieaugums. Vienlaikus tirgus dalībnieku ilgtermiņa inflācijas gaidas euro zonā un ar tām saistītās riska prēmijas šajā periodā palielinājās tikai nedaudz. Piemēram, biržā netirgoto 5 gadu nākotnes līgumu līdzsvara inflācija, kas aprēķināta pēc 5 gadiem nākotnē, 2007. gada 1. pusgadā pieauga par 10 bāzes punktiem, jūnija beigās sasniedzot 2.3% (sk. 13. att.).

13. attēls. Euro zonas tagadnes un nākotnes līdzsvara inflācija

(gadā; %; dienas datu 5 dienu mainīgais vidējais rādītājs; sezonāli izlīdzināts)

Avoti: Reuters un ECB aprēķini.

2007. gada vasarā sāka pieaugt bažas par ASV nekustamā īpašuma tirgus stāvokli. Īpaši kļuva skaidrs, ka kredītņēmējiem, kuru kredītspējas rādītāji ir viszemākie, radušās grūtības atmaksāt zemas kvalitātes hipotēku kredītus, kas ņemti 2002.–2004. gadā, kad procentu likmes bija ļoti zemas. Sākotnēji investori uzskatīja, ka problēmas skars tikai ASV un ka tās ietekmēs tikai samērā ierobežotu aktīvu loku. Jūlija beigās šā samērā labvēlīgā scenārija īstenošana tika nopietni apdraudēta, kad noskaidrojās, ka arī Eiropas finanšu institūcijām ir liels riska darījumu apjoms ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītu tirgū. Atsevišķos gadījumos šādu darījumu rezultātā gūtie zaudējumi pat apdraudēja attiecīgo iestāžu finansiālo veselību. Šādu nopietnu risku atklāšanās veicināja finanšu tirgus satricinājuma paplašināšanos, radot vispārēju vēlmi izvairīties no riska pieauguma, tāpēc notika līdzekļu pārvirzīšana no riskantākiem aktīviem uz drošākiem, piemēram, valdības obligācijām.

Līdz gada beigām satricinājuma rezultātā euro zonas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes kopumā salīdzinājumā ar jūlija sākumu samazinājās par 30 bāzes punktiem, ko galvenokārt noteica zemākas reālās peļņas likmes. ASV obligāciju peļņas likmju kritums bija daudz izteiktāks, 10 gadu obligāciju peļņas likmēm gada beigās sasniedzot līmeni, kas bija aptuveni par 130 bāzes punktiem zemāks nekā rekordlīmenis jūnija vidū. Jūtama ASV peļņas likmju samazināšanās šķietami atspoguļo investoru skatījumā vājākas ASV tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas, kā arī FOMC lēmumu pazemināt procentu likmi 18. septembrī, 31. oktobrī un 11. decembrī.

Kopumā nesenās svārstības notika, beidzoties samērā ilgam mierīgu tirgus apstākļu periodam. Iespējams, ka samērā mierīgie tirgus apstākļi pirms satricinājuma veicināja to, ka daudzi tirgus dalībnieki pieņēma lēmumus par ieguldījumu veikšanu, pamatojoties uz riska novērtējumu, kas izrādījās pārāk optimistisks. 3. ielikumā atspoguļotas 2007. un 1998. gada finanšu tirgus satricinājuma galvenās līdzības un atšķirības.

Biržā netirgoto 5 gadu nākotnes līgumu līdzsvara inflācija, kas aprēķināta pēc 5 gadiem nākotnē, 2007. gada 2. pusgadā pieauga vēl par 10 bāzes punktiem, gada beigās sasniedzot 2.4%. Kopējais 2007. gada līdzsvara inflācijas pieaugums varēja būt saistīts ar inflācijas īstermiņa perspektīvas pasliktināšanos, īpaši sakarā ar naftas un pārtikas cenu krasi kāpumu. Tomēr nav skaidrs, cik lielā mērā šā rādītāja kopējais pieaugums atspoguļo tirgus dalībnieku ilgtermiņa inflācijas gaidu un ar tām saistīto riska prēmiju pārmaiņas.

Tirgus dalībnieku uzskati par euro zonas obligāciju tirgū valdošo nenoteiktību, ko mēra ar implicēto svārstīgumu, gada pirmajos sešos mēnešos bija stabili. Tas atspoguļoja gaidas par to, ka gan euro zonas, gan pasaules tautsaimniecības vide joprojām būs labvēlīga. Satricinājuma dēļ šis investoru labvēlīgais novērtējums mainījās, un rezultātā no jūnija līdz augustam krasi pieauga obligāciju tirgus

implicētais svārstīgums. Vēlāk euro zonas implicētais svārstīgums kopumā nemainījās un bija nedaudz paaugstināts.

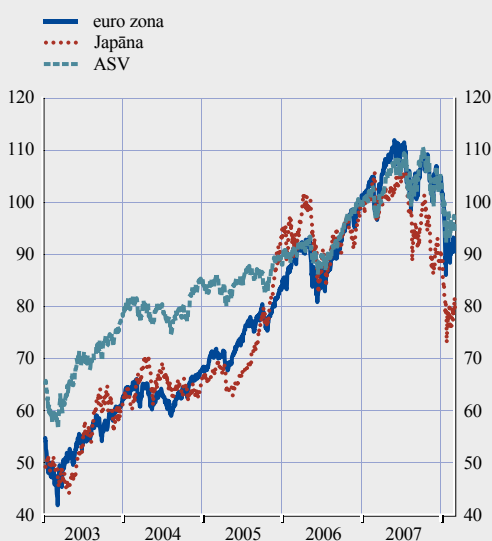
2008. gada pirmajos divos mēnešos euro zonas ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes samazinājās aptuveni par 30 bāzes punktiem (līdz 4.1% 29. februārī). Līdzīgs inflācijai piesaistīto obligāciju reālo peļņas likmju sarukums rosina domāt, ka tirgus dalībnieki 2008. gada sākumā kļuvuši nedaudz pesimistiskāki attiecībā uz ekonomiskās aktivitātes perspektīvām euro zonā.

2007. GADĀ AUGSTA SVĀRSTĪGUMA APSTĀKĻOS PIEAUGA EURO ZONAS AKCIJU CENAS

Neraugoties uz spēcīgām svārstībām gada laikā, euro zonas akciju cenas 2007. gadā kopumā strauji palielinājās, tādējādi turpinot kopš 2003. gada sākuma novēroto pieauguma tendenci (sk. 14. att.). Kopumā *Dow Jones EURO STOXX* indeksa pieaugums 2007. gada beigās salīdzinājumā ar 2006. gada beigām sasniedza 5%. ASV akciju tirgi pabeidza 2007. gadu līdzīgā pozitīvā gaisotnē, *Standard & Poor's*

14. attēls. Galvenie akciju tirgus indeksi¹⁾

(indekss: 02.01.2007. = 100; dienas dati)

Avoti: Reuters, Thomson Financial Datastream un ECB aprēķini.

1) *Dow Jones EURO STOXX broad* indekss euro zonai, *Standard & Poor's 500* indekss ASV un *Nikkei 225* indekss Japānai.

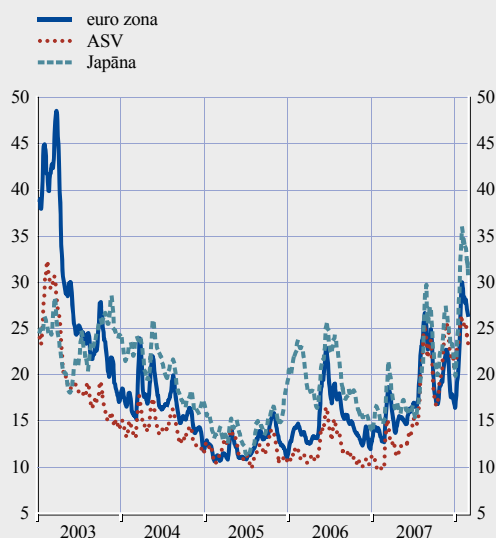
500 indeksa pieaugumam sasniedzot 3.5%, turpretī Japānas akciju cenas, ko raksturo *Nikkei 225* indekss, samazinājās aptuveni par 11%. Līdzīgi norisēm obligāciju tirgos euro zonas akciju cenu svārstības bija īpaši spēcīgas vasaras mēnešos, kad investori vairs sevišķi nevēlējās turēt tādus riskantus aktīvus kā akcijas. Pozitīvus akciju tirgu kopējos rezultātus euro zonā galvenokārt noteica joprojām spēcīgs faktiskās un gaidāmās peļņas kāpums.

2007. gada 1. pusgadā euro zonas akciju cenām bija raksturīga stabila kāpuma tendence. Šī augšupejošā tendence īslaicīgi pārtrūka februāra beigās un marta sākumā, kad akciju cenas euro zonā, atspoguļojot norises vairākumā citu lielāko tirgu, piedzīvoja krasas korekcijas, ko daļēji izraisīja norises Ķīnas tirgos. No 6. februāra līdz 7. martam *Dow Jones EURO STOXX* indekss zaudēja aptuveni 4% tā vērtības. Vēlāk tirgi atguvās, ko daļēji veicināja vēlmes riskēt pieaugums, uzņēmumu pārņemšanas un apvienošanās darījumu aktivitātes un ilgstoši labvēlīgā peļņas dinamika. Par strauju peļņas kāpumu liecina fakts, ka no janvāra līdz jūnijam akcijas vidējās peļņas gada pieauguma temps uzņēmumiem, kas ietverti *Dow Jones EURO STOXX* indeksā, sasniedza gandrīz 17%. Kopumā euro zonas akciju cenas jūnija beigās bija par 10% augstākas nekā 2006. gada beigās.

Pasaules akciju tirgos valdošais optimisms pēkšņi beidzās, sākoties finanšu satricinājumam, kas izraisīja plašu kredītrisku un finanšu risku pārvērtēšanu un paaugstinātu investoru vēlmi izvairīties no riska. Tā rezultātā notikusī euro zonas akciju cenu krišanās, šķiet, galvenokārt atspoguļoja spēcīgu par euro zonas akciju turējumiem pieprasīto kapitāla vērtspapīru riska prēmiju kāpumu, īpaši attiecībā uz finanšu sektora uzņēmumu akcijām. Vienlaikus strauji palielinājās akciju tirgus implicētais svārstīgums, sasniedzot līmeni, kāds nebija novērots kopš 2003. gada (sk. 15. att.). Sevišķi plašas izpārdošanas euro zonas akciju tirgos notika jūlijā un augustā, kad *Dow Jones EURO STOXX* cenu indekss zaudēja aptuveni 5% tā vērtības.

15. attēls. Implicētais akciju tirgu svārstīgums

(gadā; dienas datu 10 dienu mainīgais vidējais rādītājs; %)

Avoti: Bloomberg un ECB aprēķini.

Piezīmes. Implicētais svārstīguma datu sērija atspoguļo akciju cenu procentuālo pārmaiņu gaidāmo standartnovirzi periodā līdz 3 mēnešiem, par ko liecina akciju cenu indeksu iespēju līgumu cenas. Kapitāla vērtspapīru indeksi, uz kuriem attiecas implicētais svārstīguma rādītāji, ir *Dow Jones EURO STOXX 50* euro zonai, *Standard & Poor's 500 ASV* un *Nikkei 225* Japānai.

Septembrī un oktobra sākumā euro zonas akciju cenas atkal nostiprinājās līdzīgi, kā tas notika pēc februāra beigu un marta sākuma īslaicīgajām korekcijām. Tomēr vēlāk (no oktobra vidus līdz pat gada beigām) investoru nevēlēšanās uzņemties risku atkal pieauga pēc tam, kad virkne finanšu institūciju atklāja, ka cietušas lielākus, nekā gaidīts, zaudējumus no ASV zemas kvalitātes ieguldījumiem. Rezultātā euro zonas un pasaules akciju cenas krasi saruka, un akciju tirgus nenoteiktība, ko atspoguļo implicētais svārstīgums, atkal sāka palielināties, gandrīz sasniedzot vasaras mēnešos novēroto līmeni.

Finanšu tirgus satricinājumam bija neparasti maza ietekme uz euro zonas uzņēmumu gaidāmo un faktisko pelnītspēju. No 2006. gada decembra līdz 2007. gada decembrim *Dow Jones EURO STOXX* indeksā ietvertu uzņēmumu akcijas peļņa pieauga par 15%. Vienlaikus analītiķi uzskatīja – gaidāms, ka 2008. gadā peļņas gada pieauguma temps sasniegs aptuveni 9%. Fakts, ka finanšu

tirgus satricinājums lielākoties neietekmēja euro zonas uzņēmumu peļņitspēju, iespējams, palīdzēja mazināt kopējo kritumu, kāds bija vērojams 2007. gada 2. pusgadā.

Aplūkojot atsevišķu sektoru norises, kopējo indeksu ievērojami pārsniedza telekomunikāciju un komunālo pakalpojumu sektori. Šo sektoru spēcīgo sniegumu, iespējams, noteica investoru lielāka interese par uzņēmumiem ar samērā stabilām naudas plūsmām. Vienlaikus finanšu sektora rādītāji atpalika no kopējā indeksa. Šā sektora vājais sniegums saistīts ar augošajām

bažām par tā peļņitspēju, ko nosaka sektora kopumā apjomīgie riska darījumi ar aktīviem, kas vai nu tieši, vai netieši saistīti ar grūtībās nonākušo ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītu tirgu.

Ieilgušās bažas par kredītrisku vienlaikus ar mazākas peļņas gaidām 2008. gada sākumā noteica zemākas akciju cenas. Gan *Dow Jones EURO STOXX* indekss, gan *Standard & Poor's 500* indekss no 2007. gada beigām līdz 2008. gada 29. februārim saruka (attiecīgi par 14% un 9%).

3. ielikums

2007. GADĀ UN 1998. GADĀ NOTIKUŠO FINANŠU SATRICINĀJUMU LĪDZĪGĀS UN ATŠĶIRĪGĀS IEZĪMES

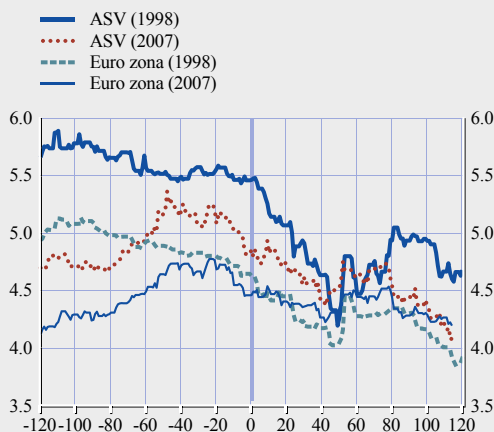
2007. gada 2. pusgadā pasaules finanšu tirgu cenas nopietni ietekmēja vispārēja finanšu riska pārcenošana, kas sākās vienā konkrētā kredītu tirgus segmentā (ar ASV zemas kvalitātes hipotēkām nodrošināti aktīvi) un tad izplatījās kredītu tirgos un kopumā finanšu sistēmā. Neseno satricinājumu iezīmējošo notikumu secība un raksturs zināmā mērā atgādina 1998. gada 2. pusgadā pieredzētās finanšu tirgu svārstības, ko parasti dēvē par LTCM krīzi. Aplūkojot finanšu tirgus rādītājus, šajā ielikumā parādītas abu gadījumu galvenās līdzības un atšķirības.

1998. gada 1. pusgadā vairākumā attīstīto valstu bija labvēlīgi tirgus apstākļi – strauji cēlās akciju cenas, ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes stabili pieauga un samazinājās uzņēmumu obligāciju ienesīguma likmju starpības, ko daļēji noteica labvēlīgi makroekonomiskie apstākļi (sk. A un B att., kas atspoguļo ASV un euro zonas obligāciju peļņas likmes un akciju cenas). Pārmaiņas kopumā mierīgajā pasaules finanšu tirgus vidē sākās 1998. gada vasarā. Finanšu tirgus noskaņojuma un investoru vēlmes riskēt pārmaiņas šķietami bija saistītas ar šādiem diviem galvenajiem faktoriem: pirmkārt, palielinājās tirgus dalībnieku pesimisms attiecībā uz 1997. gadā notikušās Āzijas attīstības valstu tirgu sašaurināšanās gaidāmo ietekmi uz pasaules tautsaimniecību un, otrkārt, tirgū sāka pastiprināties bažas par Krievijas spēju pilnībā segt parādu, nepieļaujot tā pieaugšanu. Minētās bažas sasniedza kulmināciju 17. augustā, kad Krievija publiskoja paziņojumu par parāda pārstrukturēšanu, devalvāciju un privāto aizņēmumu pamatsummas atmaksu moratoriju. Šo paziņojumu rezultātā pasaules kapitāla vērtspapīru tirgos un uzņēmumu obligāciju tirgos sākās masveida izpārdošana. Centieni veikt portfeļu sastāva pārmaiņas par labu drošākiem aktīviem izraisīja valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju pazemināšanos (sk. A att.).

Tirgus spēcīgā reakcija uz Krievijas saistību neizpildi izraisīja augošas bažas par pasaules mēroga kredītresursu trūkuma iestāšanos. Daudzi nodrošinājuma fondi un banku nekustamā īpašuma ieguldījumu nodaļas ziņoja par lieliem zaudējumiem, ko galvenokārt noteica uzņēmumu obligāciju ienesīguma likmju starpību un citu riska starpību palielināšanās. Starpību pieaugums noteica papildu nodrošinājuma pieprasījumus un atbilstošu nepieciešamību iegūt papildu

A attēls. ASV un euro zonas ilgtermiņa obligāciju ienesīguma likmes 1998. un 2007. gadā

(gadā; %)

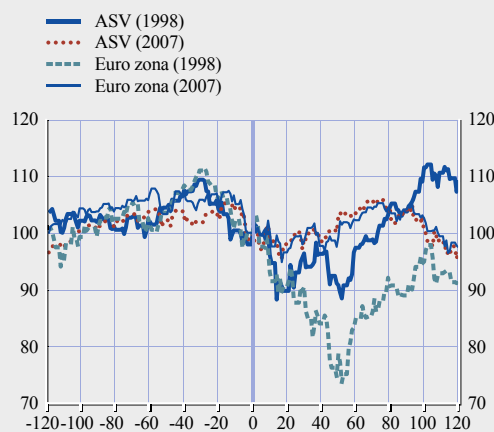

Avoti: Reuters un ECB aprēķini.

Piezīmes. x ass atbilst attiecīgi 120 darbadienām pirms un pēc 1998. gada 17. augusta un 2007. gada 30. jūlija. 1998. gada datums ir datums, kurā izplatīja paziņojumu par Krievijas moratoriju, bet 2007. gada datums – punkts, kurā Vācijas banka IKB brīdināja par lieliem zaudējumiem no īpašo finansēšanas struktūru/struktūrieguldījumu instrumentsabiedrību ieguldījumiem ASV strukturēto kredītu instrumentos.

B attēls. ASV un euro zonas akciju cenas 1998. un 2007. gadā

(indekss = 100 1998. gada 17. augustā un 2007. gada 30. jūlijā)

Avoti: Reuters un ECB aprēķini.

Piezīmes. x ass atbilst attiecīgi 120 darbadienām pirms un pēc 1998. gada 17. augusta un 2007. gada 30. jūlija. 1998. gada datums ir datums, kurā izplatīja paziņojumu par Krievijas moratoriju, bet 2007. gada datums – punkts, kurā Vācijas banka IKB brīdināja par lieliem zaudējumiem no īpašo finansēšanas struktūru/struktūrieguldījumu instrumentsabiedrību ieguldījumiem ASV strukturēto kredītu instrumentos.

likviditāti pozīciju finansēšanai. 1998. gada septembra sākumā īstermiņa finansējuma problēmas kļuva īpaši nopietnas vienam no lielākajiem nodrošinājuma fondiem – *Long-Term Capital Management (LTCM)*. Plaši izplatījās bažas par to, ka LTCM būs spiests iztirgot lielās pozīcijas jau tā saspringtajos tirgus apstākļos, kas savukārt pasaules finanšu sistēmai radīs nopietnus sistēmiskos riskus. Tomēr vairāki dažu nākamo nedēļu laikā veiktie pasākumi palīdzēja tirgum atsākt normālu darbību: 1) 23. septembrī tika publiskots paziņojums par LTCM privātu glābšanas plānu un 2) Federālo rezervju sistēma pieņēma lēmumu trijos posmos pazemināt monetārās politikas procentu likmes kopumā par 100 bāzes punktiem. Kopumā krīzei bija maza ietekme uz reālo tautsaimniecību.

2007. gada un 1998. gada svārstību gadījumos vērojamas divas būtiskas līdzības – pirmā saistīta ar finanšu tirgus vidi pirms svārstībām, bet otrā – ar to, ka abos gadījumos faktors, kas izraisīja satricinājumu, bija tikai samērā nenozīmīgs šoks.

Kas attiecas uz pirmo līdzību, abos gadījumos pirms satricinājuma valdošajai videi bija raksturīgi ilgstoši periodi, kad lielākajā daļā segmentu kopumā cēlās aktīvu cenas, turklāt finanšu tirgus svārstīgums bija neliels. Šādi ļoti labvēlīgi tirgus apstākļi, iespējams, veicināja to, ka daži investori pieņēma lēmumus par ieguldījumu veikšanu, pamatojoties uz riska novērtējumu, kas izrādījās pārlietu optimistisks. Rezultātā šie investori droši vien piešķīra pārāk lielu nozīmi nesenojamai pieredzei, pamatojoties uz nesenojamām tendencēm, kas neatbilda ilgtermiņa līdzsvara vērtībām un varbūtībām.

Otrkārt, abos gadījumos finanšu svārstības radās brīdī, kad nebija vērojami būtiski inflācijas vai tautsaimniecības šoki. Tā vietā abas krīzes izraisīja diezgan nelieli šoki (t.i., negaidīta saistību neizpilde apjomīgos, tomēr ne ārkārtīgi lielos tirgus segmentos), kas noteica finanšu riska

vispārēju pārceļošanu un rezultātā radīja ekstrēmas cenu pārmaiņas konkrētos tirgus segmentos, īpaši kredītu tirgus segmentā. Nevar izslēgt to, ka spēcīgo tirgus reakciju, iespējams, pastiprināja iepriekš minētā mierīgā tirgus vide, kurā dažas aktīvu kategorijas vismaz *ex post* skatījumā pamatos novērtētas pārāk augstu.

Neraugoties uz iepriekš aprakstītajām līdzībām, abu krīžu norises vairākos aspektos atšķiras. Pirmkārt, pēdējo 10 gadu laikā ieviestie finanšu jauninājumi kredītriska nodošanas jomā ievērojami palielinājuši grūtības, kas saistītas ar to sektoru un konkrēto struktūru noteikšanu, kurās šie riski gala rezultātā atrodas. Lai gan plašāka vērtspapīrošanas izmantošana, pārvēršot nelikvīdus aizdevumus likvīdos instrumentos, palielinājusi investoru rīcībā esošās ieguldījumu dažādošanas iespējas, šo jauno produktu cenas noteikšana daudzos gadījumos ir ārkārtīgi sarežģīta. Nesenās norises vairākos tirgus segmentos daļēji skaidrojamas ar šo instrumentu lietojuma kraso pieaugumu un nenoteiktību par to, kāds ir darījuma partneru risks šajos darījumos. Otrkārt, nesensais satricinājums galvenokārt ietekmējis kredītu un naudas tirgus procentu likmju starpības un likviditāti. Turpretī 1998. gadā likviditātes trūkums bija vērojams arī valdības obligāciju tirgos, jo daudzās riskantās ieguldījumu stratēģijās, kas tika īstenotas šajā periodā, bija ietvertas arī valdības parāda vērtspapīru pozīcijas.

Treškārt, abi attēli parāda, ka abās finanšu krīzēs bija vērojamas zināmas aktīvu cenu reakcijas atšķirības euro zonā un ASV. 1998. gadā akciju cenu kritums euro zonā bija jūtamāks nekā ASV. Šāda akciju cenu dinamikas atšķirība, iespējams, bija saistīta ar abu tautsaimniecību izaugsmes rādītāju atšķirību palielināšanos. Par to liecināja fakts, ka 1998. gadā produkcijas izlaides kāpums ASV bija stabils visu gadu, bet euro zonas reālā IKP gada pieauguma temps samazinājās no 3.8% 1998. gada 1. ceturksnī līdz 2.4% 4. ceturksnī. Turpretī ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju samazinājums abās tautsaimniecībās bija līdzīgs. Arī 2007. gadā gaidāmās izaugsmes atšķirības, iespējams, veicināja nedaudz atšķirīgo euro zonā un ASV vēroto aktīvu cenu dinamiku. Piemēram, mēnešos pēc finanšu satricinājuma sākuma ASV un euro zonas ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju starpība samazinājās un pirmo reizi kopš 2004. gada sākuma pat kļuva negatīva. Šķiet, 2007. beigu daļā tirgus dalībnieki uzskatīja, ka euro zonas tautsaimniecība nesena satricinājuma apstākļos ir nedaudz elastīgāka nekā ASV tautsaimniecība. Šo ASV un euro zonas ilgtermiņa procentu likmju starpības zīmes maiņu veicināja atbilstošas gaidas par spēcīgāku monetārās politikas reakciju ASV, šādi mainoties investoru abu tautsaimniecību relatīvās izaugsmes prognozēm. Vienlaikus ASV un euro zonas akciju cenu dinamika neseno svārstību laikā bija vairāk vai mazāk vienāda, kas liecina par spēcīga starptautiska faktora klātbūtni, kurš šajā periodā noteica akciju cenas abās Atlantijas okeāna malās.

Ceturtkārt, attīstības valstu tirgi pārcietuši 2007. gada tirgus satricinājumu daudz labāk nekā 1998. gadā. Mērenāka ietekme 2007. gadā liecina, ka pēdējo 10 gadu laikā attīstības valstu tirgi kļuvuši elastīgāki pret pasaules finanšu sistēmas šokiem. Lai gan 1998. gada satricinājumā galvenā loma bija attīstības valstu tirgu parāda līmenim, nesensajā satricinājumā attīstības valstu tirgi tikpat kā nav iesaistīti. Drīzāk tie kalpo kā drošības barjera pret rezultātā radītajiem pasaules tautsaimniecības riskiem.

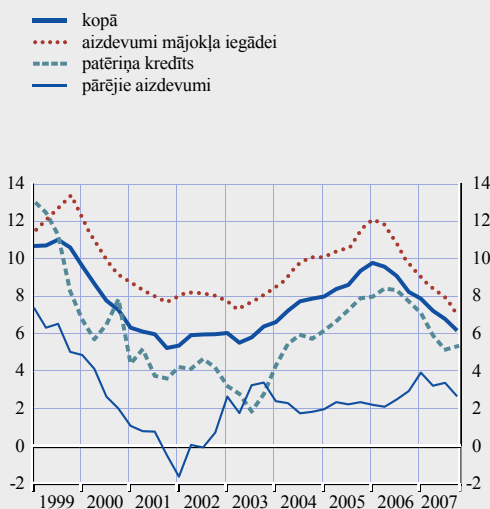
MĀJSAIMNIECĪBU AIZŅĒMUMU PIEAUGUMA PAKĀPENISKA SAMAZINĀŠANĀS

2007. gadā mājsaimniecību aizņēmumu pieaugums kļuva gausāks, atspoguļojot aizdevumu procentu likmju kāpuma,

piesardzīgāka kredītrisku vērtējuma un mājokļu tirgus attīstības palēnināšanās ietekmi. Mājsaimniecības aizņēmās līdzekļus galvenokārt no MFI, kuru izsniegto kredītu atlikuma gada kāpuma temps 2007. gada

16. attēls. MFI aizdevumi mājsaimniecībām

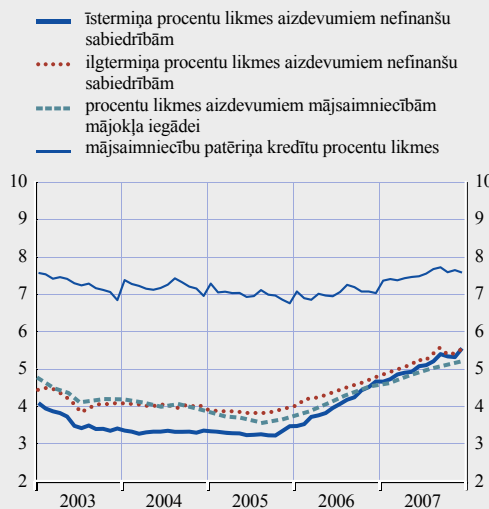
(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu, %)

Avots: ECB.

17. attēls. Procentu likmes aizdevumiem mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām

(gadā, %; neskaitot maksas; jauno darījumu procentu likmes; koriģētas pēc svariem)

Avots: ECB.

Piezīmes. Sākot ar 2003. gada decembri, pēc svariem koriģētās MFI procentu likmes tiek aprēķinātas, izmantojot valstu svarus, ko veido jauno darījumu apjomu 12 mēnešu mainīgais vidējais rādītājs. Iepriekšējā periodā (no 2003. gada janvāra līdz novembrim) pēc svariem koriģētās MFI procentu likmes aprēķinātas, izmantojot valstu svarus, ko veido jauno darījumu apjomu 2003. gada vidējais rādītājs. Sīkāku informāciju sk. ECB 2004. gada augusta "Mēneša Biļetena" 3. ielikumā.

decembrī joprojām bija spēcīgs (6.2%; 2007. gada vidū – 7.2%; 2006. gada beigās – 8.2%). Šo mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pakāpeniskā un ilgstošā samazināšanās liecina, ka to galvenokārt nosaka fundamentāli faktori un ka vismaz līdz šim finanšu satricinājuma ietekme uz mājsaimniecību kreditēšanu bijusi ierobežota. Vienlaikus ne-MFI (piemēram, CFS, apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu) mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps 2007. gadā apsteidza MFI veiktās mājsaimniecību kreditēšanas pieauguma tempu.

MFI izsniegtie aizdevumi kreditēšanas mērķu dalījumā liecina, ka mājokļa iegāde joprojām bijusi galvenais dzinulis ņemt kredītu. 2007. gada decembrī mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu pieauguma temps bija 7.1% (2006. gada decembrī – 9.6%; sk. 16. att.). Kāpuma pierimšana atbilda vairākās euro zonas

valstīs vērojamam mājokļu cenu pieauguma tempa kritumam un aktivitātes samazinājumam mājokļu tirgū. Eurosistēmas banku veiktās kreditēšanas apsekojuma rezultāti apstiprina šo vērtējumu, jo 2007. gadā bankas nosaukušas mājokļa tirgus perspektīvas un arvien biežāk arī patērētāju konfidences pārmaiņas kā faktorus, kas nosaka mājsaimniecību pieprasījuma pēc aizdevumiem mājokļa iegādei kritumu. 2007. gada beigās vērotais kreditēšanas pieauguma samazinājums, iespējams, atspoguļo arī stingrāku kreditēšanas nosacījumu ietekmi, jo bankas bija vairāk norūpējušās par mājokļu tirgus nākotnes izredzēm un tautsaimniecības attīstības vispārējo perspektīvu.

Aizdevumu mājokļa iegādei gada pieauguma tempa kritums atspoguļoja arī jau kopš 2005. gada decembra augošo galveno ECB procentu likmju samazinošo ietekmi. Turpinot 2006. gadā vēroto tendenci, MFI mājokļa

iegādei izsniegto aizdevumu procentu likmes no 2006. gada decembra līdz 2007. gada decembra beigām palielinājās par 66 bāzes punktiem (sk. 17. att.). Procentu likmes vairāk augušas mājokļa iegādei izsniegtajiem aizdevumiem ar mainīgo procentu likmi un ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu līdz 1 gadam vai ilgāku par 10 gadiem, bet mazāk – vidēja termiņa aizdevumiem.

Arī patēriņa kredīta gada pieauguma temps samazinājies līdzīgi, kaut gan ne tik strauji (2007. gada decembrī – līdz 5.3%; 2006. gada beigās – 7.7%). Patēriņa kredīta gada pieauguma temps krities līdz ar patērētāju konfidences mazināšanos un euro zonā vērojamo mazumtirdzniecības apgrozījuma kāpuma pakāpenisko sarukumu. Banku veiktās kredītēšanas apsekojuma rezultāti norāda, ka 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos kopumā kredītēšanas nosacījumi kļuvuši pielaidīgāki, tādējādi veicinot kredītēšanas kāpumu, toties 4. ceturksnī sakarā ar finanšu satricinājumu tika izvirzīti stingrāki kredītēšanas nosacījumi. Jāatzīmē arī, ka bankas gada laikā arvien vairāk bažījās par patērētāju kredīspēju un par ekonomiskās aktivitātes perspektīvu kopumā – tas varētu būt mazinājis kredītēšanas aktivitāti. Vienlaikus MFI izsniegtā patēriņa kredīta procentu likmes, kas joprojām bija ievērojami augstākas nekā kredītiem mājokļa

iegādei, no 2006. gada decembra līdz 2007. gada decembrim pieauga par 55 bāzes punktiem, tādējādi veicinot šāda pieprasījuma mazināšanos.

MĀJSAIMNIECĪBU PARĀDS TURPINĀJA AUGT

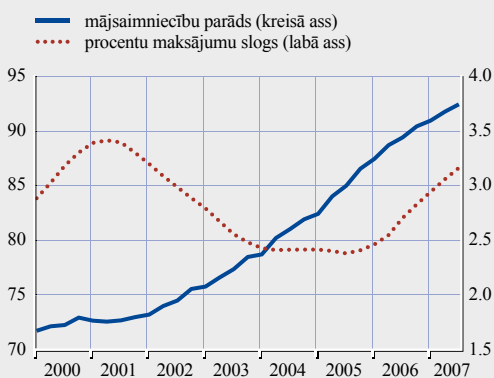
Neraugoties uz to, ka mājsaimniecību kredītēšanas kāpuma temps samazinājās, spēcīgā aizņēmumu pieauguma dēļ mājsaimniecību parāda attiecība pret rīcībā esošajiem ienākumiem 3. ceturksnī palielinājās līdz 92.5% (sk. 18. att.), bet parāda attiecība pret IKP, kā liecina euro zonas integrēto kontu dati, šajā ceturksnī pieauga līdz 60.3%. Tomēr salīdzinājumā ar ASV un Lielbritāniju euro zonas mājsaimniecību parāda līmenis vēl joprojām ir samērā neliels. Nepārtrauktais mājsaimniecību parāda kāpums palielinājis arī mājsaimniecību risku, kas saistīts ar procentu likmju, ienākumu un aktīvu cenu pārmaiņām. Jāatzīmē, ka minētā attiecība ir vidējais rādītājs un ka parāda līmenis atsevišķām mājsaimniecībām dažādās euro zonas valstīs var ievērojami atšķirties. Piemēram, augstākam riskam pakļautas tās mājsaimniecības, kuras izmantoja iepriekšējos gados pieejamos ārkārtīgi labvēlīgos procentu likmju nosacījumus un paņēma hipotekāro kredītu ar mainīgo procentu likmi un maziem sākotnējiem procentu maksājumiem. Paaugstinoties parāda līmenim un palielinoties mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu procentu likmēm, 2007. gadā palielinājās parāda segšanas izmaksu slogs, ko izsaka kā procentu maksājumu un pamatsummas samaksas procentuālo attiecību pret rīcībā esošajiem ienākumiem. Procentu maksājumu slogs palielinājās vēl vairāk (līdz 3.2% 2007. gada 3. ceturksnī). Kopš 2006. gada beigām (2.8%) tas pieaudzis un ir ievērojami augstāks nekā 2004. un 2005. gadā, tomēr atpaliek no 2001. gada rekordlīmeņa.

NEFINANŠU SABIEDRĪBU ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA IZMAKSAS 2007. GADĀ PIEAUGA

2007. gadā nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas euro zonā pakāpeniski pieauga, turpinot 2006. gadā sākušos tendenci. Vienlaikus saglabājās augsta uzņēmumu pelnītspēja. Neraugoties uz to un atspoguļojot lielāku finansējuma iztrūkumu,

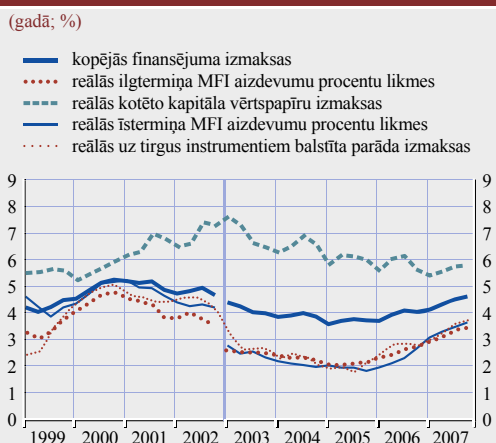
18. attēls. Mājsaimniecību parāds un procentu maksājumi

(% no mājsaimniecību rīcībā esošajiem bruto ienākumiem)

Avots: ECB.

19. attēls. Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas

Avoti: ECB, Thomson Financial Datastream, Merrill Lynch un Consensus Economics prognozes.

Piezīmes. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas tiek aprēķinātas kā vidējās svērtās banku aizdevumu, parāda vērtspapīru un kapitāla vērtspapīru izmaksas, ko iegūst no attiecīgajiem atlikumiem un deflē ar inflācijas gaidām (sk. ECB 2005. gada marta "Mēneša Biļetena" 4. ielikumu). Pēc saskaņoto MFI aizdevumu procentu likmju ieviešanas 2003. gada sākumā datu laikkrindās radās statistiskais lūzums.

nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma pieauguma temps, ko veicināja lielais MFI aizdevumu pieprasījums, joprojām bija straujš. Tāpēc domājams, ka 2007. gadā nefinanšu sabiedrību finanšu parāda īpatsvara rādītājs turpinājās palielināties.

Pēc galveno ECB procentu likmju kāpuma 2006. gadā un 2007. gada 1. pusgadā euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas 2007. gadā turpināja augt (sk. 19. att.).² Gada laikā kāpumu galvenokārt veicināja nemitīgs parāda finansējuma reālo izmaksu pieaugums, kaut gan palielinājās arī kapitāla finansējuma izmaksas. 2007. gada 4. ceturksnī satricinājums kredītu tirgos izraisīja sabiedrību ārējā finansējuma izmaksu sadārdzināšanos, jo aizdevēji un citi ieguldītāji pārvērtēja uzskatus par kredītrisku, tāpēc tirgus finansējuma nosacījumi kļuva stingrāki nekā iepriekš.

No sabiedrību ārējā finansējuma izmaksu sastāvdaļām 2007. gadā gan reālajā, gan nominālajā izteiksmē būtiski palielinājās

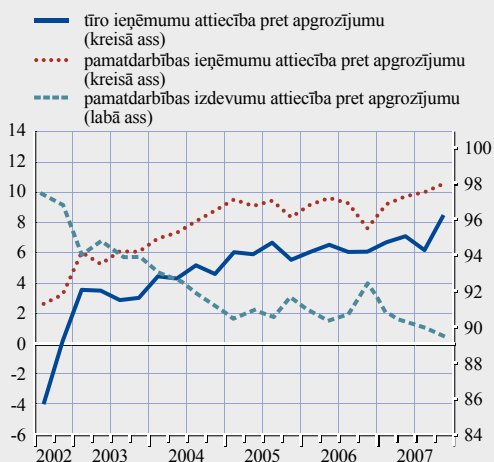
nefinanšu sabiedrībām izsniegto MFI aizdevumu procentu likmes (sk. 19. att.). Naudas tirgus īstermiņa procentu likmju kāpumam, kad 3 mēnešu EURIBOR pieaugums no 2006. gada beigām līdz 2007. gada beigām sasniedza 120 bāzes punktu, sekoja mazāks MFI sabiedrībām izsniegto aizdevumu īstermiņa procentu likmju pieaugums. Šajā periodā procentu likmes vidējiem un lieliem aizdevumiem ar mainīgo procentu likmi un procentu likmes darbības sākotnējo periodu līdz 1 gadam palielinājās aptuveni par 90–100 bāzes punktiem. Šāds pieaugums, iespējams, atspoguļo arī naudas tirgus procentu likmju kāpuma 2006. gadā ietekmi uz MFI īstermiņa aizdevumu procentu likmēm, kas kopumā atbilst iepriekšējos ciklos vērotajai novēlotās ietekmes tendencei. Šajā periodā MFI ilgtermiņa aizdevumu procentu likmes arī pieauga (par 60–85 bāzes punktiem). Valdības 5 gadu obligāciju peļņas likmes šajā periodā pieauga par 30 bāzes punktiem. Tādējādi īpaši 2. pusgadā būtiski palielinājās banku ilgtermiņa aizdevumu procentu likmju un salīdzināma termiņa tirgus procentu likmju starpība. Starpības pieaugums atspoguļoja banku resursu izmaksu kāpumu.

Turpinoties tendencei, kas sākās 2006. gadā, 2007. gadā būtiski pieauga arī nefinanšu sabiedrību uz tirgus instrumentiem balstīta parāda reālās izmaksas. Šīs izmaksas līdz 2007. gada decembrim bija aptuveni par 190 bāzes punktiem augstākas par 2005. gada vasarā reģistrētajām zemākajām izmaksām. No 2007. gada jūnija nefinanšu sabiedrību obligāciju peļņas likmju kāpums bija lielāks nekā attiecīgā termiņa valdības obligāciju peļņas likmju pieaugums, tāpēc 2. pusgadā atbilstoši palielinājās arī starpība. Starpības palielināšanās, iespējams, atspoguļoja pasaulē valdošos ieguldītāju uzskatus par augstāku kredītrisku un likviditātes risku, kā arī finanšu tirgus

² Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas aprēķinātas kā svērtās izmaksas, par pamatu ņemot dažādo ārējā finansējuma avotu atlikumus (korģējot tos atbilstoši pārvērtēšanas ietekmei). Sīkāku šā rādītāja raksturojumu sk. ECB 2005. gada marta "Mēneša Biļetena" ielikumā "Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālo izmaksu rādītājs".

20. attēls. Euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību peļņas rādītāji

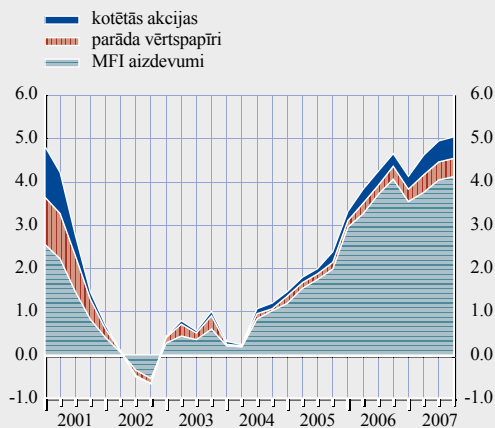
(ceturkšņa dati; %)

Avoti: Thomson Financial Datastream un ECB aprēķini.
Piezīmes. Aprēķina pamatā ir euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību ceturkšņa kopsavilkuma finanšu pārskati. No datu parauga izslēgti izņēmumi. Pretstatā pamatdarbības ieņēmumiem, ko definē kā apgrozījumu, no kura atskaitīti pamatdarbības izdevumi, tīrie ieņēmumi un ar pamatdarbību nesaistītie ieņēmumi pēc nodokļu un ārkārtas posteņu atskaitīšanas.

21. attēls. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālā gada pieauguma tempa dalījums¹⁾

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.
1) Reālā gada pieauguma temps definēts kā faktiskā gada pieauguma tempa un IKP deflatora pieauguma tempa starpība.

svārstīguma pieaugumu pēc ilgāka perioda, kad starpība bija ļoti maza.³

Arī nefinanšu sabiedrību biržā kotēto kapitāla vērtspārīru reālās izmaksas 2007. gadā pakāpeniski palielinājās, kaut gan 1. pusgadā cenas biržā pieauga (par to liecināja euro zonas vispārējais indekss). Cenu kritums biržā 2007. gada 2. pusgadā palielināja kapitāla vērtspārīru emisijas izmaksas. Taču kapitāla vērtspārīru izmaksu aprēķini balstās uz noteiktiem pieņēmumiem par gaidāmajām sabiedrību naudas plūsmām nākotnē, tāpēc rezultāti jāvērtē ar zināmu piesardzību.

NEFINANŠU SABIEDRĪBU ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA PIEPRASĪJUMA TĀLĀKS PIEAUGUMS

2007. gadā nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma pieprasījums bija liels, turpinot kāpuma tendenci, kas vērojama kopš 2004. gada beigām. 4. ceturksnī nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālais gada pieauguma temps bija 5% (2006. gadā vidējais kāpuma temps – 4%). Šādas norises galvenokārt

noteica spēcīgā MFI izsniegto aizdevumu kāpuma ietekme, bet parāda vērtspārīru un kotēto akciju pieauguma ieguldījums bija mazāks (sk. 21. att.).

Kaut gan sabiedrības bija nopelnījušas pietiekami lielu iekšējo līdzekļu apjomu, joprojām saglabājās augsts ārējā finansējuma pieprasījums. Saskaņā ar apkopotajiem biržā kotēto sabiedrību finanšu pārskatu datiem 2007. gadā peļņa bija stabila (sk. 20. att.).⁴ Tomēr jāņem vērā arī apstākļi, ka, lai gan gada laikā euro zonā tika gaidīta augsta peļņa, 2007. gada 4. ceturksnī arvien biežāk euro zonas kotēto sabiedrību peļņas gaidas tika koriģētas un pazeminātas.

3 Sk. ECB 2007. gada oktobra "Mēneša Biļetena" ielikumu *The recent repricing of credit risk* ("Nesenā kredītriska pārcenošana").

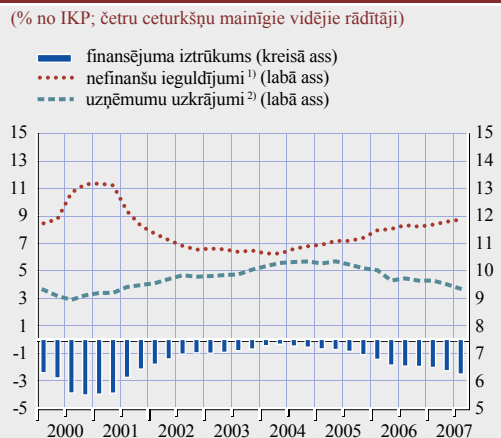
4 Pēdējā laikā kopumā visās euro zonas valstīs, šķiet, bija vērojami stabili sabiedrību peļņas rādītāji. Sk. arī ECB 2007. gada oktobra "Mēneša Biļetena" ielikumu *Volatility and cross-country dispersion of corporate earnings in the euro area* ("Euro zonas sabiedrību peļņas rādītāju svārstīgums un dispersija dažādās valstīs").

2007. gadā kopumā turpinājās MFI aizdevumu nefinanšu sabiedrībām pieauguma tempa paātrināšanās, kas sākās 2004. gada sākumā. 2007. gada decembrī šis pieauguma temps sasniedza maksimumu (14.5%) un pēc tam palielinājās tālāk līdz 14.6% 2008. gada janvārī. Šāds straujš kreditēšanas pieauguma temps nav novērots kopš euro ieviešanas 1999. gadā. Saskaņā ar reālajiem datiem nekas liecināja, ka nesenās svārstības kredītu tirgos būtu izraisījušas nefinanšu sabiedrību kreditēšanas tempa sarukumu. Straujo MFI veiktās kreditēšanas pieaugumu euro zonā daļēji varētu skaidrot ar diviem faktoriem. Pirmkārt, kā liecina jaunākais banku veiktās kreditēšanas apsekojums, bankas uzskata, ka nemitīgais kredītu pieprasījuma pieaugums skaidrojams ar reālajai ekonomiskajai aktivitātei nepieciešamo finansējumu – īpaši krājumiem, apgrozāmajiem līdzekļiem un ieguldījumiem pamatkapitālā. Otrkārt, nefinanšu sabiedrību kreditēšanas pieaugumu varētu būt veicinājusi arī daļēja atteikšanās no parāda finansēšanas, pamatojoties uz tirgu, sakarā ar nelabvēlīgo situāciju korporatīvā parāda tirgū 2007. gada beigās. Turpretī citi vairāk finansiāla rakstura faktori, piemēram, mazākas finansējuma vajadzības uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas darījumiem vai kreditēšanas

izmaksu sadārdzināšanās tempa pieaugums varētu būt mazinājuši aizdevumu pieprasījumu. To varētu būt samazinājuši arī mazāk labvēlīgie pašu banku finansējuma nosacījumi, jo tās šos stingrākos nosacījumus tālāk attiecināja uz sabiedrībām, kurām izsniedza aizdevumus.

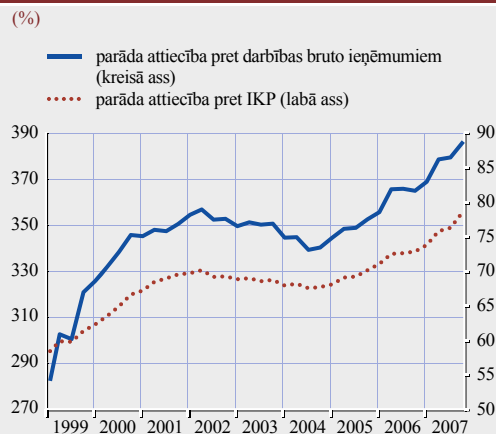
Tirgus finansējums (gan parāda, gan kapitāla vērtspapīru veidā) palielinājās atbilstoši banku sabiedrībām sniegtā finansējuma pieaugumam, tomēr daudz mazāk. Nefinanšu sabiedrību emitēto parāda vērtspapīru gada pieauguma temps palielinājās no aptuveni 4.5% 2007. gada sākumā līdz 10.1% jūlijā. Tas bija diezgan būtisks kāpums, īpaši salīdzinājumā ar samērā nelielo pieaugumu iepriekšējos gados. Taču pēdējā laikā nefinanšu sabiedrību emitēto parāda vērtspapīru gada pieauguma temps nedaudz samazinājās. Vērtējot sezonāli izlīdzināto datu dinamiku īstermiņā, var secināt, ka nefinanšu sabiedrību emisijas aktivitāte būtiskāk samazinājās ar 2007. gada augustu. Tas varētu būt saistīts ar uzņēmumu obligāciju procentu likmju starpības kāpumu pēc sarežģījumiem kredītu tirgos un ar mazāku apvienošanās un pārņemšanas darījumu aktivitāti. 2007. gadā bija vērojama neliela nefinanšu sabiedrību emitēto kotēto akciju gada

22. attēls. Nefinanšu sabiedrību finansējuma iztrūkums un galvenie to veidojošie komponenti

Avots: ECB.
 1) Ietver krājumus un nefinanšu aktīvu uzkrājumus.
 2) Ietver neto kapitāla pārvedumus.

23. attēls. Nefinanšu sabiedrību parāda rādītāji

Avoti: ECB, Eurostat un ECB aprēķini.
 Piezīmes. Dati par parādu ņemti no Eiropas sektoru kontu ceturkšņa statistikas un ietver aizņēmumus, emitētos parāda vērtspapīrus un pensijas fonda rezerves. Informācija ir par periodu līdz 2007. gada 4. ceturksnim.

kāpuma tempa pieauguma tendence, tomēr tas joprojām bija lēns. Kopumā kotēto akciju neto emisiju nelielais devums euro zonas uzņēmumu sektora neto finansējumā daļēji varētu būt saistīts gan ar to, ka kapitāla vērtspapīru finansējuma reālās izmaksas ir daudz lielākas nekā parāda finansējuma reālās izmaksas, gan ar to, ka brīvi pieejami iekšējie līdzekļi. Tomēr 2007. gadā bruto emisijas apjoms nedaudz palielinājās, ko veicināja gan sākotnējā, gan otrreizējā publiskā piedāvājuma pieaugums.

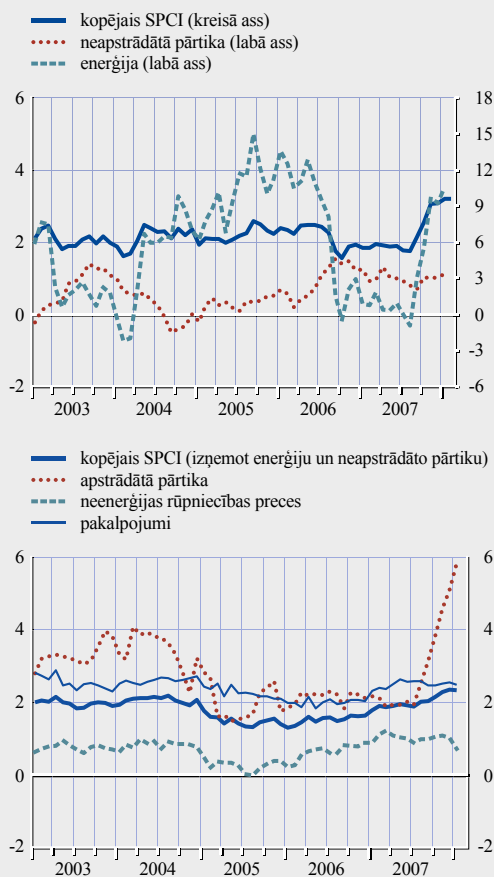
Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma vispārējais pieaugums varētu būt saistīts ar lielāku finansējuma iztrūkumu jeb neto aizņēmumiem, ko aprēķina kā starpību starp uzņēmuma uzkrājumiem un nefinanšu ieguldījumiem (sk. 22. att.). Euro zonas nefinanšu sabiedrību finansējuma iztrūkuma kāpums 2006. gadā un 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos radies, pieaugot reālajiem ieguldījumiem un samazinoties sabiedrību uzkrājumiem. Tā kā sabiedrību pamatdarbības peļņa bija liela, to uzkrājumu samazinājums galvenokārt atspoguļoja procentu maksājumu kāpumu, kā arī to, ka sabiedrības šajā periodā sadalījušas lielāku peļņas daļu.

UZŅĒMUMU PARĀDA PIEAUGUMS

Euro zonas nefinanšu sabiedrību bilanču stāvokļa dinamika liecina, ka lielais sektora

24. attēls. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; mēneša dati, %)

Avots: Eurostat.

I. tabula. Cenu dinamika

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, ja nav norādīts citādi, %)

	2005	2006	2007	2006 4. cet.	2007 1. cet.	2007 2. cet.	2007 3. cet.	2007 4. cet.	2008 Janv.	2008 Febr.
SPCI un tā komponenti										
Kopējais indekss ¹⁾	2.2	2.2	2.1	1.8	1.9	1.9	1.9	2.9	3.2	3.2
Enerģija	10.1	7.7	2.6	1.5	1.1	0.5	0.7	8.1	10.6	.
Neapstrādātā pārtika	0.8	2.8	3.0	4.1	3.1	3.3	2.4	3.1	3.3	.
Apstrādātā pārtika	2.0	2.1	2.8	2.2	2.1	2.0	2.5	4.5	5.8	.
Neenerģijas rūpniecības preces	0.3	0.6	1.0	0.8	1.1	1.0	1.0	1.0	0.7	.
Pakalpojumi	2.3	2.0	2.5	2.1	2.4	2.6	2.5	2.5	2.5	.
Citi cenu un izmaksu rādītāji										
Ražotāju cenas rūpniecībā ²⁾	4.1	5.1	2.8	4.1	2.9	2.4	2.1	4.0	4.9	.
Naftas cenas (euro par barelu) ³⁾	44.6	52.9	52.8	47.3	44.8	51.0	54.2	61.0	62.4	64.0
Preču cenas ⁴⁾	9.4	24.8	9.2	23.0	15.7	13.8	6.7	1.6	10.4	15.0

Avoti: Eurostat, Thomson Financial Datastream, Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts un ECB aprēķini.

Piezīme. Dati par ražotāju cenām rūpniecībā attiecas uz euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

1) SPCI inflācija 2008. gada februārī atbilst Eurostat ātrajai aplēsei.

2) Izņemot būvniecību.

3) Brent Blend (piegādei pēc viena mēneša).

4) Izņemot enerģiju (euro).

parāda finansējuma pieaugums izraisījis turpmāku parāda rādītāju kāpumu, turpinot 2005. gadā sākušos tendenci (sk. 23. att.). 2007. gada 4. ceturksnī aplēstā parāda attiecība pret IKP un parāda attiecība pret darbības bruto ieņēmumiem pieauga aptuveni līdz 78% un 386%. Pēc konsolidācijas perioda, kas ilga no 2002. gada līdz 2004. gadam un sekoja straujam parāda apjoma kāpumam 20. gs. 90. gadu otrajā pusē, nefinanšu sabiedrību parāda rādītāji pēdējos trijos gados nemitīgi auguši. Pēc krituma, kas bija vērojams kopš 2003. gada 1. ceturkšņa, nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret finanšu aktīviem pretstatā parāda attiecībai pret ienākumiem 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos saglabājās stabila. Nesenais parāda rādītāju pieaugums un procentu likmju kāpums izraisījis nefinanšu sabiedrību neto procentu likmju sloga būtisku pieaugumu 2007. gadā.

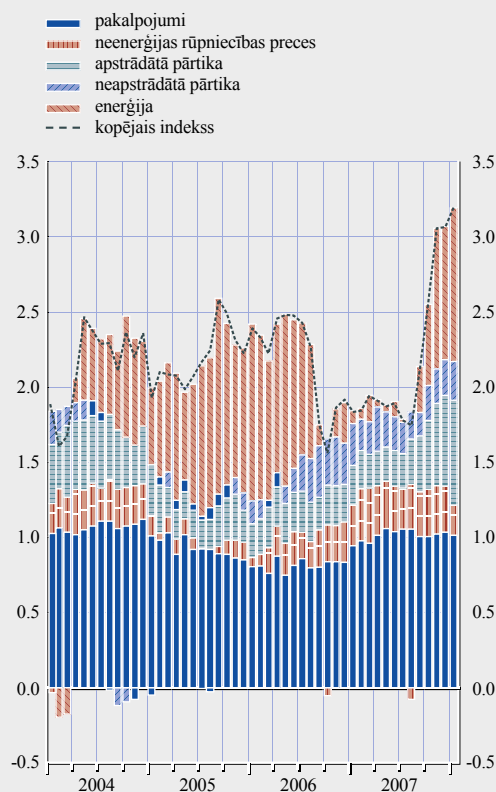
2.3. CENU UN IZMAKSU DINAMIKA

Kopējā SPCI inflācija 2007. gadā vidēji bija 2.1% – par 0.1 procentu punktu zemāka nekā divos iepriekšējos gados (sk. 1. tabulu). Tomēr 2007. gada vidējo inflāciju noteica gada laikā vērotās divas noteiktas SPCI pārmaiņu tendences – gada inflācija nepārsniedza 2% un līdz vasaras beigām pamatā bija stabila, bet pēc tam strauji palielinājās. Patēriņa cenu inflācija 2007. gada septembrī pirmo reizi kopš 2006. gada augusta nedaudz paaugstinājās virs 2%. Tad tā pieauga līdz augustam līmenim, 2007. gada novembrī un decembrī sasniedzot rekordaugstu rādītāju (3.1%).

SPCI inflācijas dinamiku 2007. gadā galvenokārt noteica straujais enerģijas un pārtikas cenu pieaugums (sk. 24. att.). 2007. gada sākumā vērojamo naftas cenu kāpuma ietekmi uz SPCI enerģijas cenu komponentu līdz 2007. gada jūlijam mazināja labvēlīgie bāzes efekti, bet pēc tam strauji augošo naftas cenu un nelabvēlīgo bāzes efektu dēļ šis komponents būtiski ietekmēja kopējo SPCI inflāciju. Neapstrādātās pārtikas cenu gada pārmaiņu temps gandrīz visu 2007. gadu

25. attēls. Galveno komponentu ietekme uz SPCI inflāciju

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu; mēneša dati; procentu punktos)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Noapaļošanas dēļ ietekmju summa var precīzi neatbilst kopējam indeksam.

joprojām bija augsts, un apstrādātās pārtikas cenas pieauga, sākot ar vasaras beigām, dažos pēdējos gada mēnešos ievērojami veicinot inflācijas kāpumu.

Turklāt 2007. gadā SPCI inflāciju nozīmīgi ietekmēja PVN likmes paaugstināšana Vācijā (par 3 procentu punktiem; spēkā ar 2007. gada 1. janvāri).

Darbspēka izmaksas līdz 2007. gada 3. ceturksnim joprojām bija mērenas, bet vienības darbspēka izmaksas nedaudz pieauga darba ražīguma kāpuma samazinājuma dēļ.

4. ielikums

ENERĢIJAS BĀZES EFEKTU IETEKME UZ SPCI INFLĀCIJU 2007. GADĀ

SPCI gada inflācija 2007. gadā ievērojami pieauga. Decembrī inflācija (3.1%) sasniedza augstāko līmeni kopš 2001. gada maija (2006. gada novembrī – 1.9%). Šo palielinājumu gandrīz pilnībā noteica septembrī, oktobrī un novembrī pēc kārtas novērotie trīs krasie kāpumi, un pieaugumu galvenokārt veicināja enerģijas un apstrādātās pārtikas komponenta cenu dinamikas būtiskā ietekme (sk. A att.).

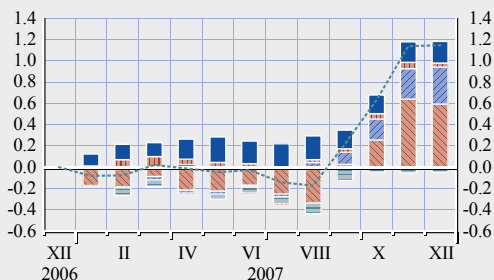
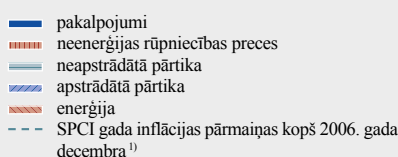
Svarīgi noteikt, cik lielā mērā inflācijas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu atspoguļo pašreizējās norises (t.i., faktiskās mēneša pārmaiņas) un cik lielā mērā tās ataino iepriekšējā gadā novērotā cenu svārstīguma ietekmi, ko noteica bāzes efekti.¹ Šajā ielikumā aplūkota bāzes efektu, īpaši enerģijas cenu dinamikas izraisīto bāzes efektu, nozīme jaunāko SPCI inflācijas tendenču veicināšanā un sniegts ieskats to prognozētajā 2008. gada ietekmē.

No katra SPCI komponenta iegūtā mēneša sezonālā tendence ļauj nodalīt bāzes efektu ietekmi un pašreizējo dinamiku no SPCI gada inflācijas mēneša pārmaiņām (sk. B att.).²

- 1 Bāzes efektu var definēt kā konkrētā mēnesī novēroto ietekmi uz gada inflācijas pārmaiņām, kas izriet no mēneša pārmaiņu tempa novirzes bāzes mēnesī (t.i., iepriekšējā gada tajā pašā mēnesī) salīdzinājumā ar "parastajām" pārmaiņām, ņemot vērā svārstības sezonālu faktoru ietekmē.
- 2 Bāzes efektu ietekmi uz gada inflācijas mēneša pārmaiņām aprēķina kā (sezonāli neizlīdzinātu) mēneša pārmaiņu novirzi 12 mēnešu pirms aplēstajām "parastajām" mēneša pārmaiņām. "Parastās" mēneša pārmaiņas iegūst, pieskaitot aplēsto katra mēneša sezonālo faktoru vidējam kopš 1995. gada janvāra vērotajām mēneša pārmaiņām.

A attēls. SPCI gada inflācijas pārmaiņu ietekme (kopš 2006. gada decembra)

(procentu punktos)

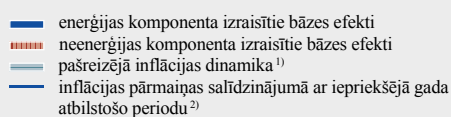

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

1) Aprēķina kā starpību starp SPCI kāpuma tempu attiecīgajā mēnesī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu un SPCI kāpuma tempu 2006. gada decembrī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu.

B attēls. SPCI gada inflācijas mēneša pārmaiņu dalījums

(procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

1) Aprēķina kā starpību starp inflācijas pārmaiņām salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu un enerģijas un neenerģijas komponentu izraisītajiem kombinētajiem bāzes efektiem.
2) Aprēķina kā starpību starp divus mēnešus pēc kārtas novēroto inflācijas līmeni salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu.

Bāzes efekti 2007. gadā, kā jau bija gaidīts, būtiski ietekmēja inflācijas tendences.³ Gada laikā vērotā visnozīmīgākā mēneša ietekme bija enerģijas cenu komponenta izraisītajiem bāzes efektiem 2006. gadā novērotās naftas cenu mēneša dinamikas svārstīgās tendences ietekmē. Enerģijas komponenta izraisītajiem labvēlīgajiem bāzes efektiem 2007. gada janvārī-jūlijā bija lejupvērsta ietekme uz inflācijas tendenci. Turpretī 2007. gada 2. pusgadā SPCI pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu ietekmēja nelabvēlīgie enerģijas bāzes efekti, kas īpaši spēcīgi bija septembrī un oktobrī. Neenerģijas komponentu bāzes efekti 2007. gadā kopumā bija samērā nelieli.

Gada pēdējā ceturksnī vēroto inflācijas dinamiku galvenokārt noteica cenu mēneša pārmaiņas, ko izraisīja straujais enerģijas cenu un arī apstrādātās pārtikas cenu kāpums. Īpaši novembrī enerģijas komponenta būtiskāko ietekmi uz SPCI inflācijas pieaugumu noteica nesenā naftas cenu kāpuma starptautiskajā tirgū sekas. Papildus jēlnaftas cenu ietekmei bija vērojams zināms pārstrādes izmaksu starpības pieaugums, kas atspoguļoja lielāku enerģijas piegādātāju peļņu. Turpretī decembrī enerģijas komponentam zināmā mērā bija lejupvērsta ietekme uz kopējo inflāciju, bet to kopumā kompensēja apstrādātās pārtikas cenu turpmāka paaugstinoša ietekme. Enerģijas komponenta kritumu galvenokārt noteica šajā mēnesī vērojamā jēlnaftas cenu sarukuma ietekme, savukārt pirms gada vēroto enerģijas cenu norīšu bāzes efekts bija gandrīz nenozīmīgs.

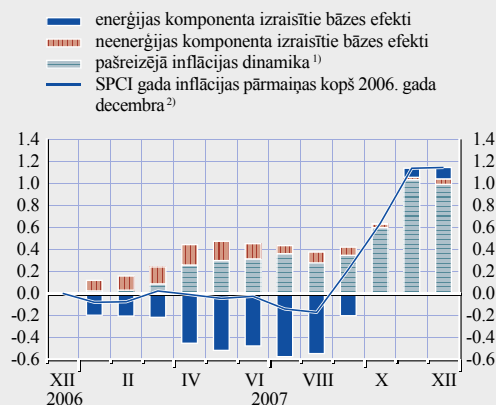
Vērtējot gadu kopumā, enerģijas un neenerģijas komponenta kopējiem bāzes efektiem bija samērā maza kumulētā ietekme uz SPCI inflācijas gada pieauguma tempu, jo labvēlīgā un nelabvēlīgā ietekme gandrīz pilnībā viena otru kompensēja (sk. C att.).

Kopumā tikai 0.1 procentu punkts no SPCI gada kāpuma tempa kopējā pieauguma 1.1 procentu punkta apmērā, kas novērots no 2006. gada decembra līdz 2007. gada decembrim, atspoguļoja enerģijas komponenta bāzes efektu palielinošo ietekmi, bet atlikušais 1 procentu punkts atainoja 2007. gadā vērojamo cenu dinamiku. Tāpēc lielāko daļu SPCI gada inflācijas kopējā pieauguma, šķiet, noteica pašreizējās inflācijas norises.

Nākotnes perspektīvā gaidāms, ka 2008. gadā SPCI inflācija kļūs mērenāka, pieņemot, ka nedaudz mazināsies nesena enerģijas cenu un pārtikas preču cenu kāpums starptautiskajā tirgū, jo pašlaik tās ietvertas biržā tirgoto nākotnes līgumu cenās. Paredzams, ka 2008. gadā enerģijas un neenerģijas cenu izraisītie kopējie bāzes efekti būtiski samazinoši ietekmēs inflācijas dinamiku (kumulatīvi aptuveni par 1.1 procentu punktu 12 mēnešos līdz 2008. gada

C attēls. Kopš 2006. gada decembra novēroto SPCI gada inflācijas pārmaiņu dalījums

(procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

1) Aprēķina kā starpību starp gada inflācijas pārmaiņām kopš 2006. gada decembra un enerģijas un neenerģijas komponentu izraisītajiem kumulētiem bāzes efektiem kopš 2006. gada decembra.

2) Aprēķina kā starpību starp inflācijas kāpuma tempu attiecīgajā mēnesī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu un inflācijas kāpuma tempu 2006. gada decembrī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu.

3 Sk. ECB 2007. gada janvāra "Mēneša Biļetena" ielikumu *The role of base effects in driving recent and prospective developments in HICP inflation* ("Bāzes efektu nozīme SPCI inflācijas jaunāko un prognozēto tendenču veicināšanā").

decembrim).⁴ Būtiskākā ietekme kopumā būs vērojama gada beigās, jo ievērojamais enerģijas un pārtikas preču cenu kāpums 2007. gada 2. pusgadā netiks iekļauts, pēc 12 mēnešiem veicot gada salīdzinājumu. Tomēr tas, cik lielā mērā šie negatīvie bāzes efekti izraisīs arī SPCI inflācijas sarukumu, galvenokārt atkarīgs no tā, vai turpmāk nebūs vērojami naftas un pārtikas preču cenu šoki, un citu SPCI komponentu mērenas attīstības, kam īpaši nepieciešams, lai nebūtu netiešās ietekmes.

4 Sk. ECB 2008. gada janvāra "Mēneša Biļetena" ielikumu *Accounting for recent and prospective movements in HICP inflation: the role of base effects* ("SPCI inflācijas jaunāko un prognozēto pārmaiņu pamatojums – bāzes efektu nozīme").

NOZĪMĪGA ENERĢIJAS UN PĀRTIKAS CENU DINAMIKAS IETEKME UZ SPCI INFLĀCIJU

Aplūkojot 2007. gadā vēroto SPCI dinamiku sīkāk, naftas cenu palielinājums un bāzes efekti, ko izraisīja iepriekšējās enerģijas cenu pārmaiņas, un pārtikas cenu pieaugums ievērojami ietekmēja SPCI inflācijas diagrammu.

2007. gada janvāra vidū mitējās starptautiskajā tirgū vērojamā naftas cenu spēcīgā samazināšanās tendence, kas bija sākusies 2006. gada augustā, un cenas sāka atkal palielināties. 2007. gada decembrī naftas cenas euro bija aptuveni par 32% augstākas nekā iepriekšējā gadā.⁵ No 2007. gada janvāra līdz jūlijam vairākus mēnešus vērojamo naftas cenu kāpuma ietekmi uz SPCI enerģijas cenu komponentu mazināja labvēlīgie bāzes efekti, ko radīja pirms gada vērotais straujais enerģijas cenu kāpums. Sākot ar 2007. gada septembri, strauji augošo naftas cenu un nelabvēlīgo bāzes efektu dēļ enerģijas komponents būtiski ietekmēja kopējo SPCI inflāciju (sk. 25. att.). Gada 4. ceturksnī SPCI enerģijas cenu komponenta gada pārmaiņu temps bija 8.1% (gada pirmajos trijos ceturkšņos – vidēji 0.8%). Lai gan bāzes efekti ietekmēja SPCI gada inflācijas mēneša dinamiku, labvēlīgie un nelabvēlīgie bāzes efekti gadā kopumā kompensēja viens otru, liecinot, ka enerģijas komponenta ietekme uz kopējo inflāciju 2007. gadā atspoguļoja gada laikā vērojamo naftas cenu kāpumu (sk. 4. ielikumu).

Cita parasti svārstīga inflācijas komponenta – neapstrādātās pārtikas cenu – ietekme uz kopējo inflāciju 2007. gadā arī palielinājās pēc

2006. gadā vērotā šā komponenta straujā pieauguma. Neapstrādātās pārtikas cenu gada pārmaiņu temps gandrīz visu 2007. gadu joprojām bija augsts, lai gan mēneša norises raksturoja ievērojams svārstīgums, ko galvenokārt noteica augļu un dārzeņu cenu, ko ietekmēja sliktie laika apstākļi Eiropā, īpaši 2007. gada pavasarī, pārmaiņas. Gaļas cenu, kuru pieaugums 2006. gadā bija noturīgs, gada kāpuma temps 2007. gadā joprojām bija palielināts. Šāda dinamika daļēji atspoguļoja dzīvnieku barības cenu un citu ražošanas izmaksu pieaugumu pasaules tirgos.

SPCI inflācijas kāpumu 2007. gada beigās galvenokārt ietekmēja apstrādātās pārtikas cenas, kuru pieaugums vasaras beigās kļuva straujāks. Gada pēdējā ceturksnī apstrādātās pārtikas komponenta gada kāpuma temps bija 4.5% – augstākais kopš Ekonomikas un monetārās savienības izveides 1999. gadā. Apstrādātās pārtikas cenu gada pārmaiņu temps pieauga dažu lauksaimniecības preču cenu būtiska kāpuma pasaules tirgū apstākļos, ko veicināja īslaicīgi un strukturāli faktori (sk. 5. ielikumu). Visvairāk tika ietekmēts maizes un labības produktu, kā arī piena, siera un olu apakškomponents.

Neenerģijas rūpniecības preču cenas 2007. gadā palielinājās par 1.0% – to pieauguma temps bija straujāks nekā iepriekšējos gados. Šis kāpums galvenokārt atspoguļoja ietekmi, kāda bija PVN likmes paaugstināšanai Vācijā, ražošanas

5 Brent jēlnaftas gada vidējā cena euro par barelu 2007. gadā gandrīz nemainījās, bet 2006. gadā naftas cenas vidēji par 19% pārsniedza 2005. gada līmeni.

5. ielikums

PĀRTIKAS CENU KOMPONENTA RADĪTĀ INFLĀCIJA EURO ZONĀ

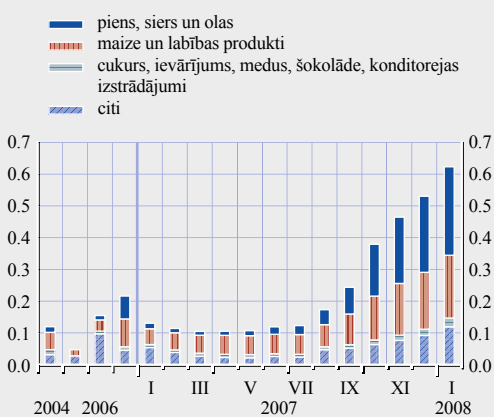
Euro zonā pārtikas cenu komponenta radītā inflācija 2007. gada 2. pusgadā krasi pieauga gan ražotāju, gan patērētāju līmenī. Pārtikas produktu un dzērienu ražotāju cenas 2007. gadā palielinājās vidēji par 4.5% (augstākais kāpums vairāk nekā sešu gadu laikā). SPCI pārtikas cenu komponents 2007. gada decembrī pieauga par 4.3% (2006. gadā – vidēji par 2.4%). SPCI pārtikas cenu komponenta kāpumu galvenokārt noteica apstrādātās pārtikas komponents. Īpaši krasi pieauga šā komponenta apakškomponentu – labības produktu un maizes, kā arī piena, siera un olu – cenas (sk. A att.). 2007. gada 2. pusgadā vērojamā kopējās SPCI inflācijas kāpumā svarīga nozīme bija pārtikas cenām. Šajā ielikumā analizēti potenciālie faktori, kas euro zonā veicina pārtikas cenu komponenta radītās inflācijas pārmaiņas, un aplūkota perspektīva.

Pārtikas cenu komponenta radītās inflācijas kāpums euro zonā galvenokārt atspoguļo globālos faktorus. Vairāku lauksaimniecības preču, piemēram, labības produktu un eļļas augu sēklu cenas 2007. gadā pasaules tirgos krasi pieauga (sk. B att.).

Šāds cenu kāpums daļēji atspoguļoja īslaicīgus faktorus, piemēram, nelabvēlīgus laika apstākļus dažās galvenajās lauksaimniecības produkcijas eksportētājvalstīs, kuri ietekmēja šo preču globālo piedāvājumu. Augstās enerģijas cenas veicināja arī energoietilpīgas lauksaimniecības produkcijas, piemēram, mēslojuma, transporta degvielas un mehānismu, izmaksu palielinājumu. Pārtikas cenu kāpumu pasaulē papildus veicināja krasi pārtikas produktu globālā pieprasījuma pieaugums, ko noteica daudzās attīstības valstīs vērojamās pārtikas patēriņa tendenču pārmaiņas, kā arī jauni dažu lauksaimniecības produktu pieprasījuma veidi, īpaši biodīzeļdegvielas ražošanai. Tā kā pēdējās norises ir strukturālas, nākotnē varētu turpināties to palielinošā ietekme uz apstrādātās pārtikas cenām pasaulē. Piena produktu cenu kāpums, iespējams, atspoguļo piena tirgus atšķirīgo struktūru Eiropas valstīs papildus piena, dzīvnieku barības un citu ražošanas izmaksu pieaugumam pasaules tirgos.

A attēls. Apstrādātās pārtikas cenu ietekme uz SPCI gada inflāciju

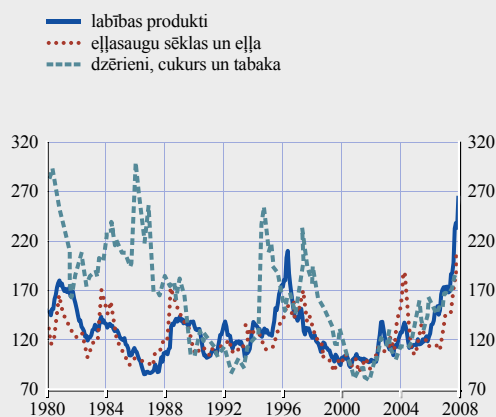
(procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.
Piezīme. Attēla kreisajā daļā atspoguļots gada ieguldījums 2004.–2007. gadā.

B attēls. Pārtikas un tropisko augļu dzērienu cenu pārmaiņas

(mēneša dati; ASV dolāros; indekss: 2000. gada vidējais = 100)

Avoti: Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts un ECB aprēķini.
Piezīme. Jaunākie novērojumi attiecas uz 2007. gada decembri.

Euro zonas valstu SPCI apstrādātās pārtikas komponenti (izņemot tabaku)

(gada pārmaiņas; %)

	Svērtās	Vidējās			2007	2008
	2007	2005	2006	2007	Dec.	Janv.
Beļģija	10.8	2.0	1.9	4.1	7.3	8.2
Vācija	8.3	0.2	1.0	3.0	6.7	7.4
Īrija	10.2	0.0	0.2	1.2	7.3	7.2
Grieķija	9.7	3.2	4.7	2.2	6.0	6.3
Spānija	10.4	2.8	4.4	3.0	8.9	9.3
Francija	9.7	-0.6	0.7	0.7	3.0	4.7
Itālija	9.9	0.6	1.9	2.5	4.7	5.1
Luksemburga	9.6	1.7	1.8	2.6	5.4	5.3
Nīderlande	9.3	-1.8	0.2	1.5	4.7	5.6
Austrija	8.3	0.8	1.5	3.7	7.7	8.4
Portugāle	8.4	-0.8	1.7	1.4	5.6	6.5
Slovēnija	11.4	-1.3	1.4	5.7	11.9	13.8
Somija	13.0	-0.8	0.9	0.8	1.1	6.6
Euro zona	9.4	0.5	1.6	2.3	5.6	6.6

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Vērtējot pārtikas cenu radītā šoka globālo raksturu, vairākās ārpus euro zonas esošajās lielākajās valstīs 2007. gadā krasi pieauga pārtikas cenas. Turklāt pārtikas cenu komponenti, kas visvairāk veicināja euro zonas inflāciju (piemēram, labības un piena produkti), palielinājās arī šajās valstīs, liecinot par kopēju cenu kāpuma radītu šoku.

Runājot par euro zonu, pasaulē vērojamā pārtikas cenu šoka ietekme uz cenām atsevišķās euro zonas valstīs ļoti atšķirās tempa un apjoma ziņā. Piemēram, 2007. gadā SPCI apstrādātās pārtikas komponenta (izņemot tabaku) gada kāpuma temps bija robežās no 5.7% Slovēnijā (augstākais euro zonā) līdz 0.7% Francijā un 0.8% Somijā, kur tas bija būtiski zemāks nekā euro zonā vērotais vidējais pieauguma temps (sk. tabulu). Saskaņā ar visjaunākajiem datiem abās pēdējās valstīs palielinājusies apstrādātās pārtikas cenu inflācija.

Pārtikas mazumtirdzniecības tirgi parasti sadalīti dažādās valstīs. Šajā ziņā ar pieprasījuma nosacījumu, tirgus struktūru, pārtikas cenu līmeņa un konkurences spiediena atšķirībām mazumtirdzniecības un sadales sektorā, iespējams, skaidrojama dažādās valstīs vērojamā pārtikas patēriņa preču cenu atšķirīgā reakcija uz kopējo ārējo šoku.

Tālākā perspektīvā gan pasaules, gan iekšzemes pārtikas cenu prognozei joprojām raksturīga liela nenoteiktība. Lai gan lauksaimniecības produktu piedāvājumam tomēr būtu jāreaģē uz pieprasījuma pieaugumu, izlīdzināšanās periods varētu būt ilgāks, nekā pašlaik paredzams. Turklāt pārtikas cenas atkarīgas no vairākiem grūti prognozējamiem faktoriem, t.sk. tehnoloģiju attīstības un iespējamām enerģijas politikas pārmaiņām. Kopumā šķiet, ka riski ir augšupvērsti.

izmaksu spiedienam, par ko liecināja patēriņa preču iekšzemes ražotāju cenas, un apstāklim, ka jaudas izmantošana apstrādes rūpniecībā visu gadu bija tuvu vēsturiski augstam līmenim. Šī ietekme vairāk nekā kompensēja zemāku importa cenu spiediena mazinošo

ietekmi, kas atainoja valūtas kursa norises spēcīgas starptautiskās konkurences apstākļos. Visbeidzot, pakalpojumu cenu inflācija 2007. gada sākumā būtiski palielinājās (galvenokārt PVN likmes kāpuma Vācijā ietekmē) un visu gadu joprojām bija augstā līmenī.

Lai gan kopējā SPCI gada vidējais pieauguma temps 2007. gadā pamatā bija stabils, SPCI, izņemot svārstīgos neapstrādātās pārtikas un enerģijas komponentus, gada kāpuma temps 2007. gadā palielinājās līdz 2.0% (iepriekšējos divos gados – 1.5%). Šo rādītāju ietekmēja PVN likmes pieaugums gada sākumā Vācijā. No 2007. gada februāra līdz jūlijam tas joprojām bija stabils (1.9%), bet augustā atkal sāka augt galvenokārt apstrādātās pārtikas cenu nozīmīgā kāpuma ietekmē. Gada beigās SPCI inflācija, izņemot neapstrādātās pārtikas un enerģijas komponentu, palielinājās līdz 2.3% – augstākajam līmenim kopš 2002. gada beigām.

ZEMĀKA VIDĒJĀ RAŽOTĀJU CENU INFLĀCIJA UN SPIEDIENA PIEAUGUMS 2007. GADA BEIGĀS

Ražotāju cenu inflācija 2007. gada 1. pusgadā samazinājās galvenokārt enerģijas komponenta bāzes efektu ietekmē un pēc tam pieauga enerģijas un pārtikas cenu pārmaiņu dēļ.

Euro zonas valstīs ražotāju cenu rūpniecībā (izņemot būvniecību) gada pārmaiņu temps 2007. gadā bija 2.8% – ievērojami zemāks nekā iepriekšējos divos gados. Ražotāju cenu inflācija, kas 2006. gada jūlijā sasniedza rekordaugstu līmeni (6%), pakāpeniski samazinājās līdz 1.8% 2007. gada jūlijā, un to galvenokārt noteica bāzes efekti, kas ietekmēja enerģijas komponentu. Sākot ar 2007. gada septembri, augstāks enerģijas ražotāju cenu gada kāpuma temps, ko ietekmēja naftas cenu pieaugums un bāzes efekti, un pārtikas preču ražotāju cenu palielinājums veicināja ražotāju cenu inflācijas kāpumu. Ražotāju cenu inflācija 2007. gada decembrī bija 4.3%.

Ražotāju cenu rūpniecībā, izņemot būvniecību un enerģiju, gada kāpuma temps gada laikā nedaudz samazinājās, tomēr joprojām bija augsts. Šī norise atspoguļoja galveno komponentu atšķirīgo dinamiku (sk. 26. att.).

Starppatēriņa preču cenu gada kāpuma temps 2007. gadā turpināja pakāpeniski samazināties, no 2006. gada augusta rekordaugstā līmeņa (6.5%) sarūkot līdz 3.5% decembrī. Starppatēriņa preču cenas 2007. gada 1. pusgadā joprojām

26. attēls. Ražotāju cenu rūpniecībā dalījums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu; mēneša dati; %)

Avots: Eurostat.

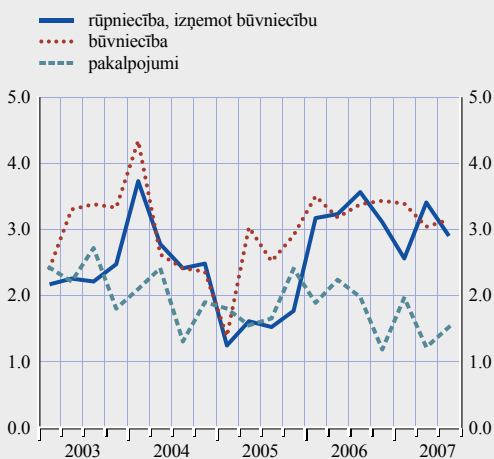
Piezīme. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

ietekmēja augstāku rūpniecības izejvielu cenu, kas ir to galvenie virzītāji, radītais augšupvērstais spiediens. Tam sekojošs rūpniecības izejvielu cenu kritums pasaules tirgos un euro kursa kāpums mazināja daudzu starppatēriņa preču sektora cenu dinamiku. Ar pārtiku saistīto preču ražotāji gada 3. ceturksnī saskārās ar būtisku cenu kāpumu, ko noteica strauji augošas dažu lauksaimniecības preču cenas pasaules tirgos (sk. 5. ielikumu). Kapitālpreču cenu gada pieaugums 2007. gada jūnijā sāka mazināties un 2007. gada 4. ceturksnī saruka līdz 1.5%, atspoguļojot euro kursa kāpuma labvēlīgo ietekmi.

Tālākajos ražošanas procesa posmos turpinājās kopš 2005. gada vidus vērojama patēriņa preču cenu pieauguma tendence. Kopējo patēriņa preču cenu gada pārmaiņu temps palielinājās līdz 3.9% 2007. gada decembrī, sasniedzot augstāko kāpuma tempu, kas novērots kopš Ekonomikas un monetārās savienības izveides 1999. gadā. Šo norisi galvenokārt noteica īslaicīga lietojuma patēriņa preču cenas, kas,

27. attēls. Atlīdzība vienam nodarbinātajam nozaru dalījumā

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; ceturkšņa dati; %)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

sākot ar jūliju, strauji pieauga, atspoguļojot pasaulē vērojamo pārtikas cenu spiedienu, kas veicināja pārtikas patēriņa preču cenu kāpumu. Tomēr patēriņa preču cenu (izņemot tabakas un pārtikas cenas) gada pārmaiņu temps visu gadu bija stabils, svārstoties ap 1.3%.

DARBASPĒKA IZMAKSAS JOPROJĀM BIJA MĒRENAS

Atlīdzības vienam nodarbinātajam gada pieauguma temps 2007. gadā joprojām bija mērens. Gada pirmajos trijos ceturkšņos vērotais vidējais gada kāpuma temps bija 2.0% – nedaudz zemāks nekā 2006. gada vidējais

pieauguma temps (sk. 2. tabulu). Dati sektoru dalījumā liecina, ka, tāpat kā iepriekšējā gadā, atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpuma temps 2007. gadā bija augstāks rūpniecības sektorā nekā pakalpojumu sektorā atbilstoši produktivitātes dinamikai sektoros (sk. 27. att.). Rūpniecības sektorā vidējais pieauguma temps 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos pamatā atbilda kopš 2006. gada sākuma vērotajām norisēm. Atlīdzības vienam nodarbinātajam gada kāpuma temps būvniecības sektorā, lai gan nedaudz augstāks nekā rūpniecības sektorā, gada laikā kļuva mērenāks, un par to liecināja pirmās šā sektora nodarbinātības samazinājuma pazīmes. 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos vērotais atlīdzības vienam nodarbinātajam gada kāpuma temps pakalpojumu sektorā bija zemāks nekā iepriekšējos divos gados.

Kopējo darbaspēka stundas izmaksu vidējais pieaugums 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos bija zemāks nekā 2006. gadā. Atlīdzības vienam nodarbinātajam gada pieauguma tempa un kopējo darbaspēka stundas izmaksu mazināšanos daļēji veicināja 2007. gadā dažās euro zonas valstīs īstenotās sociālās nodrošināšanas iemaksu samazināšanas palēninošā ietekme.

Citi pieejamie darbaspēka izmaksu rādītāji liecina, ka 2007. gadā darba samaksas pārmaiņas joprojām bija mērenas. Īpaši vienošanās ceļā noteiktās darba samaksas kāpums vidēji euro zonā 2007. gadā bija 2.1% – nedaudz zemāks nekā 2006. gadā, lai gan darba

2. tabula. Darbaspēka izmaksu rādītāji

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

	2005	2006	2007	2006 4. cet.	2007 1. cet.	2007 2. cet.	2007 3. cet.	2007 4. cet.
Vienošanās ceļā noteiktā darba samaksa	2.1	2.3	2.1	2.5	2.0	2.3	2.1	2.1
Kopējās darbaspēka stundas izmaksas	2.7	2.6	.	2.3	2.3	2.4	2.5	.
Atlīdzība vienam nodarbinātajam	1.8	2.2	.	1.8	2.2	1.9	2.0	.
<i>Papildposteji</i>								
Darba ražīgums	0.7	1.3	.	1.6	1.3	0.7	0.7	.
Vienības darbaspēka izmaksas	1.0	0.9	.	0.2	0.9	1.2	1.2	.

Avoti: Eurostat, valstu dati un ECB aprēķini.

Piezīme. Dati par atlīdzību vienam nodarbinātajam, darba ražīgumu un vienības darbaspēka izmaksām attiecas uz euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

samaksas dinamika dažādās valstīs būtiski atšķirās. Zemāka bezdarba līmeņa ietekme uz vienošanos par darba samaksu, šķiet, joprojām ir samērā mērena. Darba un preču tirgu strukturālās reformas, darbaspēka piedāvājuma un nodarbinātības struktūras pārmaiņas un starptautiskā konkurence, šķiet, euro zonā veicinājusi turpmāku mērenu darbaspēka izmaksu dinamiku.

Lai gan darba samaksas dinamika bija mērena, gada laikā nedaudz palielinājās vienības darbaspēka izmaksu gada kāpuma temps, galvenokārt atspoguļojot darba ražīguma pieauguma sarukumu. Vienības darbaspēka izmaksas 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos vidēji pieauga par 1.1% (iepriekšējos divos gados vidējais kāpuma temps – attiecīgi 0.9% un 1.0%). Vienības darbaspēka izmaksu pieaugums 2007. gadā izraisīja zināmu peļņas kāpuma sarukumu. Kopējā peļņas pieauguma rādītājs, ko mēra kā IKP deflatora un vienības darbaspēka izmaksu kāpuma tempa starpību, līdz 2007. gada 3. ceturksnim joprojām liecināja par strauju, lai gan lēnāku nekā 2006. gadā, peļņas palielinājumu. Vidējais peļņas likmes pieaugums 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos bija 0.6% (2006. gadā – 0.8%).

MĀJOKĻU CENU PIEAUGUMS TURPINĀJA SAMAZINĀTIES

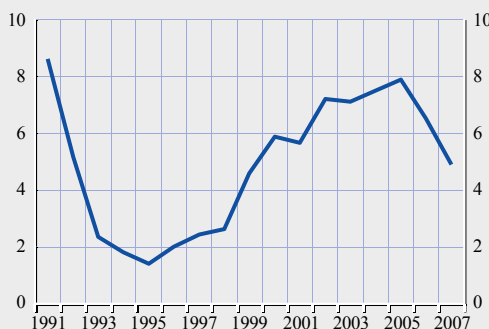
Mājokļu cenas, kas nav iekļautas SPCI noteikšanā, 2007. gada 1. pusgadā pazeminājās, turpinot 2005. gada 2. pusgadā un 2006. gadā vēroto samazinājuma tendenci (sk. 28. att.). Saskaņā ar jaunākajām aplēsēm 2007. gada 1. pusgadā mājokļu cenu gada kāpuma temps euro zonā kopumā saruka līdz 5.0% (2006. gada 2. pusgadā – 6.1%). Valstu sniegtā informācija liecina, ka mājokļu cenu inflācijas kritums euro zonā īpaši krass bija tajās valstīs, kurās pēdējos gados bijis vērojams samērā augsts mājokļu cenu kāpums, piemēram, Beļģijā, Īrijā, Spānijā, Francijā un Maltā. Pieejamie dati liecina, ka turpretī Itālijā, Nīderlandē un Austrijā mājokļu cenu kāpums 2007. gadā pamatā nemainījās salīdzinājumā ar 2006. gada datiem. Vācijā mājokļu cenas pēc palēninātajām norisēm, kas bija vērojamas līdz 2005. gadam, 2007. gadā joprojām nedaudz pieauga.

DOMĀTĀS INFLĀCIJAS UN INFLĀCIJAS GAIDU DINAMIKA

Ņemot vērā inflācijas pieaugumu 2007. gada beigās, domātā inflācija un inflācijas gaidas kļuva par galveno jautājumu nākotnes inflācijas tendenču novērtējumā. Eiropas Komisijas patērētāju domātās inflācijas kvalitatīvais

28. attēls. Mājokļu cenu dinamika euro zonas valstīs

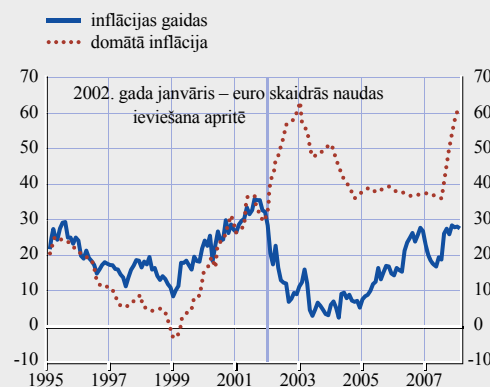
(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; gada dati; %)

Avots: ECB aprēķini, pamatojoties uz nesaskaņotiem valstu datiem.
Piezīme. 2007. gada dati ir 1. pusgada dati.

29. attēls. Euro zonas valstu patērētāju domātās inflācijas un inflācijas gaidu kvalitatīvais rādītājs

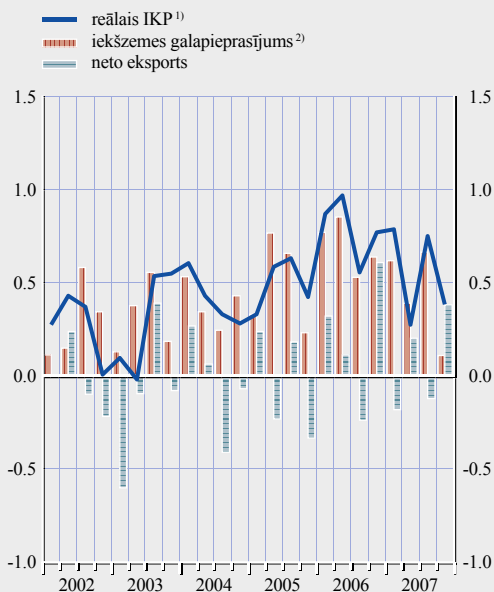
(procentu starpība; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: Eiropas Komisijas uzņēmumu un patērētāju apsekojumi.
Piezīme. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

30. attēls. Ieguldījumi reālā IKP ceturkšņa pieaugumā

(ceturkšņa ieguldījums; procentu punktos; sezonāli izlīdzināti dati)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

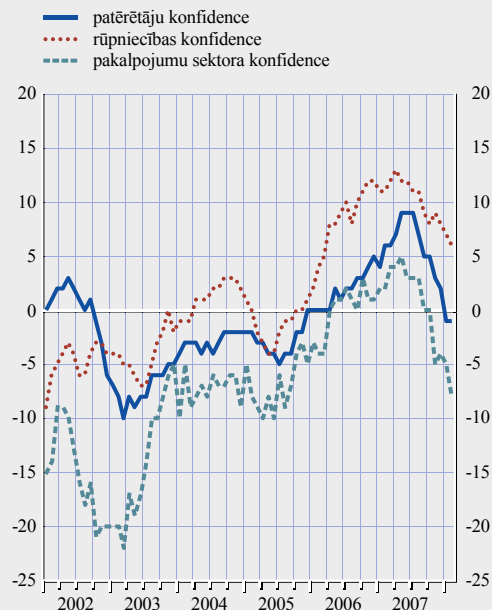
Piezīme. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

1) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (%).

2) Definēts kā iekšzemes pieprasījums, izņemot krājumu pārmaiņas.

31. attēls. Konfidences rādītāji

(procentu starpības; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: Eiropas Komisijas uzņēmumu un patērētāju apsekojumi.

Piezīme. Sniegtie dati aprēķināti kā novirzes no vidējā rādītāja periodā kopš 1985. gada janvāra (patērētāju un rūpniecības konfidences rādītājam) un periodā kopš 1995. gada aprīļa (pakalpojumu sektora konfidences rādītājam). Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

rādītājs par iepriekšējiem 12 mēnešiem 2007. gada 2. pusgadā pēc reālās inflācijas kāpuma būtiski palielinājās, sasniedzot līmeni, kāds pēdējo reizi novērots, ieviešot euro skaidrās naudas apgrozībā 2002. gada janvārī (sk. 29. att.).⁶ Pretstatā 2002. gadam patērētāju inflācijas gaidas nākamajiem 12 mēnešiem 2007. gada 2. pusgadā pieauga, lai gan mazāk. Arī no profesionālajiem prognožu sniedzējiem iegūtā informācija liecina, ka saskaņā ar *Consensus Economics* 2007. gada oktobra prognozēm ilgtermiņa inflācijas gaidas, kas pamatojas uz apsekojumu, joprojām bija 1.9% un saskaņā ar *Euro Zone Barometer* un *ECB Survey of Professional Forecasters* 2008. gada janvārī par 2008. gada 1. ceturksni sniegtajiem datiem tās pieauga līdz 2.0%. Turklāt euro zonā pēc 2007. gada septembra palielinājās līdzsvara inflācija, kas iegūta no inflācijai piesaistītajām obligācijām un mijmaiņas darījumiem, liecinot, ka finanšu tirgos pieaugušas inflācijas gaidas vai

inflācijas riska prēmija (sk. arī šīs nodaļas 2.2. sadaļu).

2.4. PRODUKCIJAS IZLAIDE, PIEPRASĪJUMS UN DARBA TIRGUS NORISES

EKONOMISKĀS IZAUGSMES LABVĒLĪGĀS NORISES 2007. GADĀ

Ekonomiskās norises 2007. gadā kopumā bija labvēlīgas, lai gan gada laikā izaugsmes temps nedaudz samazinājās. Reālā IKP vidējais kāpums euro zonā 2007. gadā bija 2.6% (nedaudz mazāks nekā 2006. gadā reģistrētais pieaugums (2.8%), bet lielāks nekā iepriekšējos gados fiksētais izaugsmes temps; sk. 30. att.).

6 Sīkāku informāciju sk. ECB 2007. gada novembra "Mēneša Biļetena" ielikumā *Recent developments in consumers' inflation perceptions and expectations in the euro area* ("Patērētāju domātās inflācijas un inflācijas gaidu jaunākās norises euro zonā").

3. tabula. Reālā IKP pieauguma struktūra

(pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi; sezonāli izlīdzināti dati)

	Gada pieauguma temps ¹⁾								Ceturkšņa pieauguma temps ²⁾				
	2005	2006	2007	2006	2007	2007	2007	2007	2006	2007	2007	2007	2007
				4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.
Reālais iekšzemes kopprodukts <i>t.sk.</i>	1.7	2.9	2.6	3.2	3.1	2.4	2.6	2.2	0.8	0.8	0.3	0.8	0.4
Iekšzemes pieprasījums ³⁾	1.9	2.7	2.2	2.4	2.9	2.0	2.1	2.0	0.2	1.0	0.1	0.9	0.0
Privātais patēriņš	1.6	1.8	1.4	2.1	1.4	1.6	1.6	1.1	0.4	0.0	0.6	0.5	-0.1
Valdības patēriņš	1.5	2.1	2.1	2.2	2.2	2.1	2.2	1.8	0.3	1.1	0.2	0.7	-0.1
Kopējā pamatkapitāla veidošana	3.0	5.3	4.8	5.7	6.9	4.1	4.5	3.7	1.5	1.7	0.0	1.2	0.8
Pārmaiņas krājumos ⁴⁾	0.0	0.1	0.0	-0.4	0.1	-0.2	-0.2	0.1	-0.5	0.3	-0.3	0.2	-0.1
Neto eksports ⁵⁾	-0.2	0.2	0.4	0.8	0.3	0.4	0.5	0.3	0.6	-0.2	0.2	-0.1	0.4
Eksports ⁵⁾	4.9	8.1	5.9	9.0	6.6	5.8	7.1	4.4	3.1	0.9	0.8	2.1	0.5
Imports ⁵⁾	5.7	7.8	5.2	7.1	6.0	5.0	5.9	3.8	1.6	1.4	0.3	2.5	-0.4
Reālā bruto pievienotā vērtība <i>t.sk.</i>													
Rūpniecība, izņemot būvniecību	1.2	3.8	3.7	4.2	3.8	3.4	4.1	3.7	0.9	1.2	0.6	1.4	0.4
Būvniecība	1.7	4.6	3.1	5.2	7.1	2.5	2.0	1.0	1.2	1.8	-1.4	0.4	0.2
Tikai ar tirgu saistītie pakalpojumi ⁶⁾	2.3	3.1	2.9	3.6	3.3	2.8	2.9	2.6	0.7	0.7	0.6	0.8	0.4

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīme. Sniegtie dati izlīdzināti sezonāli un daļēji arī pēc darbadienu skaita, jo ne visas euro zonas valstis sniedz nacionālo kontu ceturkšņa datu laikrindas, kas izlīdzinātas pēc darbadienu skaita. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

1) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%).

2) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (%).

3) Ieguldījums reālā IKP pieaugumā (procentu punktos).

4) Ietverot vērtslieku iegādi un neietverot to pārdošanu.

5) Eksports un imports aptver preces un pakalpojumus, ieskaitot iekšējo pārrobežu tirdzniecību euro zonā. Tā kā no nacionālo kontu importa un eksporta rādītājiem nav izslēgti dati par euro zonas valstu iekšējo tirdzniecību, šie dati nav pilnībā salīdzināmi ar maksājumu bilances datiem.

6) Ietver tirdzniecību un remontu, viesnīcas un restorānus, transportu un sakarus, finanšu starpniecību, operācijas ar nekustamo īpašumu, nomu un citus komercpakalpojumus.

Lēnāka IKP izaugsme 2007. gadā galvenokārt bija privātā patēriņa un ieguldījumu mājokļos norišu rezultāts. Neto eksporta ieguldījums IKP pieaugumā bija 0.4 procentu punkti (divreiz vairāk nekā 2006. gadā; sk. 3. tabulu).

To faktoru vidū, kas noteica šo lēnāko izaugsmi, bija PVN likmes paaugstināšanas vienreizējā ietekme uz patēriņu Vācijā, bet īpaši nozīmīga bija augstāko pārtikas un enerģijas cenu negatīvā ietekme uz mājsaimniecību reāli rīcībā esošajiem ienākumiem un uz patērētāju un uzņēmēju konfidenci. Šīs inflācijas norises un pēc tam finansiālais satricinājums, kas sākās augustā un bija cieši saistīts ar zemas kvalitātes hipotēku kredītu krīzi ASV, veicināja patērētāju un uzņēmēju gaidu pasliktināšanos 2007. gada 2. pusgadā. Turklāt ekonomisko aktivitāti mazināja arī mājokļu tirgus apstākļu pasliktināšanās vairākās euro zonas valstīs.

Neraugoties uz 2. pusgadā augošo nenoteiktību, 2007. gada euro zonas tautsaimniecības rādītāji

bija labi, kas atspoguļojās nozīmīgajā un stabilajā bezdarba līmeņa lejupslīdē. Bezdarba līmenis euro zonā decembrī noslīdēja līdz 7.1% un bija zemākais pēdējo 25 gadu laikā. Šī pozitīvā tendence liecina par euro zonas tautsaimniecības pamatnosacījumu stabilitāti, sevišķi par uzņēmumu pelnītspēju un aktīvu jaunu darbavietu radīšanu.

Privātais patēriņš 2007. gadā palielinājās par 1.4% (2006. gadā – par 1.8%). Patēriņa pieauguma tempu 2007. gadā spēcīgi ietekmēja PVN likmes paaugstināšana Vācijā 2007. gada janvārī. Tas radīja situāciju, ka jau pirms šā termiņa tika veikti pirkumi, īpaši iegādātas dārgas, t.sk. ilglietojuma patēriņa, preces, lai izvairītos no paaugstinātā nodokļa. Rezultātā euro zonas privātā patēriņa gada pieauguma temps 2007. gada 1. ceturksnī strauji saruka līdz 1.4% (2006. gada 4. ceturksnī – 2.1%). Turpmākajos mēnešos mājsaimniecību patēriņš mainījās atbilstoši mājsaimniecību reāli rīcībā esošo ienākumu uzlabojumam, ko galvenokārt

noteica nodarbinātības pozitīvās norises un – mazākā mērā – mājsaimniecību reālās bagātības pieaugums. 2. pusgadā bija vērojama progresējoša patērētāju konfidences lejupslīde, kas, šķiet, bija saistīta ar satricinājumu finanšu tirgos, bažām par ārējo vidi un inflācijas kāpumu (sk. 31. att.). Tomēr tiek uzskatīts, ka finanšu satricinājuma tiešā ietekme uz patēriņu bijusi ierobežota, lai gan patēriņa kredīta nosacījumi pretēji iepriekšējos ceturkšņos novērotajiem vispārējo kredītēšanas nosacījumu atvieglojumiem gada dažos pēdējos mēnešos kļuva stingrāki.

Pēc 2006. gada spēcīgās atveseļošanās kopējo ieguldījumu apjoma kāpums 2007. gadā bija būtisks (gadā kopumā – 4.4%). Tomēr izaugsmes temps gada laikā pakāpeniski kļuva mērenāks. Visvairāk samazinājās ieguldījumi mājokļos, iezīmējot ekonomiskās aktivitātes augšupejas cikla beigās būvniecības sektorā, palēninoties mājokļu cenu kāpumam. Dažās valstīs, piemēram, Spānijā, kur iepriekšējos gados bija novērots ļoti straujš pieaugums, ieguldījumu mājokļos samazināšanās bija lielāka. Saskaņā ar Eurosistēmas banku veiktās kredītēšanas apsekojumu 2007. gada 4. ceturksnī mājsaimniecību kopējais aizdevumu mājokļa iegādei pieprasījums ievērojami samazinājās, atspoguļojot sliktāku mājokļu

tirgus perspektīvu vērtējumu un patērētāju konfidences mazināšanos.

Euro zonas eksports 2007. gadā nozīmīgi paplašinājās (par 5.9%), liecinot par spēcīgu ārējā pieprasījuma kāpumu, neraugoties uz gada laikā novēroto euro kursa straujo paaugstināšanos un lielo Ķīnas un citu Āzijas valstu konkurenci. Euro zonas imports arī būtiski pieauga, un to veicināja uzņēmumu ieguldījumu un eksporta labie rādītāji un arī euro kursa paaugstināšanās. Kopumā neto tirdzniecības devums IKP izaugsmē bija pozitīvs (0.4 procentu punkti).

Sektoru dalījumā ekonomisko aktivitāti 2007. gadā galvenokārt noteica pakalpojumu sektora stabilā darbība. Šā sektora gada pieauguma temps nedaudz samazinājās (no 2.5% 2006. gadā līdz 2.4% 2007. gadā). Rūpniecības sektorā (izņemot būvniecību) visu gadu bija vērojama nozīmīga stabilitāte, kas bija cieši saistīta ar eksporta spēcīgo pieaugumu, un tas kompensēja aktivitātes pavājināšanos būvniecībā. 2007. gadā, īpaši 2. pusgadā, strauji samazinājās euro zonas būvniecības sektora pievienotās vērtības kāpums. Kā jau norādīts iepriekš, šī tendence galvenokārt radās mājokļu tirgus gaidu pasliktināšanās rezultātā, lai gan arī citās būvniecības aktivitātēs, t.sk. nemājokļu

4. tabula. Darba tirgus norises

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu; %)

	2005			2006		2006		2006		2007		2007	
	2005	2006	2007	3. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.
Darbspēks	0.9	0.9	0.8	0.2	0.3	0.4	0.3	-0.1	0.2	0.3	0.4	0.2	0.0
Nodarbinātība	0.9	1.5	1.7	0.3	0.4	0.4	0.6	0.2	0.4	0.6	0.5	0.3	0.2
Lauksaimniecība ¹⁾	-1.2	-1.6	.	0.3	-0.1	-1.0	0.4	-1.5	-0.9	1.0	-1.1	-1.5	.
Rūpniecība ²⁾	-0.3	0.6	.	-0.1	0.1	0.0	0.4	0.3	0.4	0.6	0.3	0.1	.
– izņemot būvniecību	-1.4	-0.3	.	-0.1	-0.1	-0.1	0.0	0.0	-0.0	0.1	0.0	0.1	.
– būvniecība	2.3	2.7	.	-0.1	0.4	0.4	1.3	0.9	1.5	1.7	1.0	0.0	.
Pakalpojumi ³⁾	1.5	2.1	.	0.4	0.5	0.7	0.7	0.3	0.4	0.6	0.7	0.5	.
Bezdarba līmenis⁴⁾													
Kopā	8.8	8.2	7.4	8.8	8.7	8.6	8.4	8.1	7.9	7.6	7.4	7.3	7.2
Līdz 25 gadiem	17.2	16.1	14.8	17.2	16.8	16.8	16.2	15.7	15.8	15.0	14.7	14.6	14.4
25 gadi un vairāk	7.8	7.2	6.5	7.7	7.7	7.6	7.4	7.1	6.9	6.7	6.6	6.4	6.3

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīme. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

1) Ieskaitot zvejniecību, medniecību un mežsaimniecību.

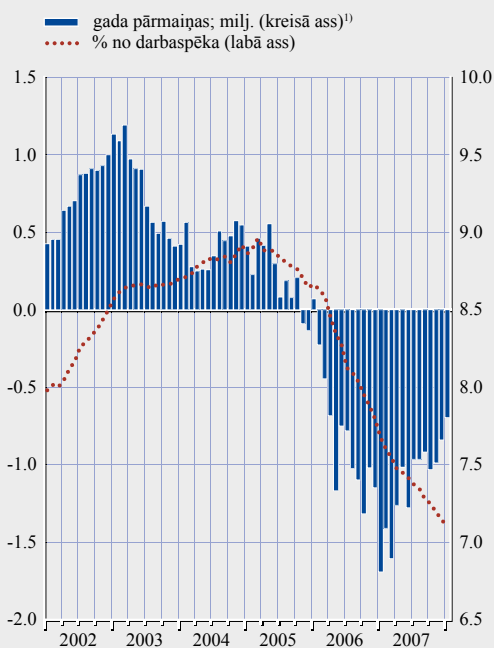
2) Ieskaitot apstrādes rūpniecību, būvniecību, ieguves rūpniecību un karjeru izstrādi, elektroenerģiju, gāzes un ūdens apgādi.

3) Izņemot ekstrateritoriālās iestādes un organizācijas.

4) Darbspēks saskaņā ar SDO rekomendācijām (%).

32. attēls. Bezdarbs

(mēneša dati; sezonāli izlīdzināti)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Dati par euro zonu, t.sk. Kipru un Maltu.

1) Gada pārmaiņas nav sezonāli izlīdzinātas.

būvniecībā un inženiertehniskajā būvniecībā, bija vērojama lēnāka izaugsme.

TĀLĀKA DARBA TIRGUS SITUĀCIJAS UZLABOŠANĀS

Pēdējos gados euro zonas darba tirgus situācija ir uzlabojusies. Pēc gadiem ilgas mērenas izaugsmes 2006. gadā nodarbinātības līmenis pieauga par 1.5%. Jaunu darba vietu radīšana bija vienmērīgāk izlīdzināta vecuma, dzimuma un kvalifikācijas grupu dalījumā.⁷ Šis stabilais nodarbināto skaita pieaugums turpinājās arī 2007. gadā, un tā gada kāpuma temps (1.7%) bija augstākais kopš 2001. gada (sk. 4. tabulu). Tomēr 2007. gada 2. pusgadā nodarbinātības līmeņa kāpums saruka, atspoguļojot sliktākus ekonomiskos apstākļus.

Sektoru dalījumā lielāks nodarbinātības pieaugums 2007. gadā daļēji liecināja par daudzu jaunu darba vietu radīšanu būvniecības sektorā, kur gada pieauguma temps 2007. gada 3. ceturksnī bija 4.3% (2006. gadā kopumā – 2.7%). 2007. gadā beidzās ieilgušais nodarbināto skaita sarukums rūpniecībā (izņemot būvniecību) un pirmo reizi kopš 2001. gada tika novērots, lai gan ļoti neliels, jaunu darba vietu tīrais pieaugums. Arī pakalpojumu sektorā nodarbinātība pieauga straujāk, 2007. gada 3. ceturksnī sasniedzot 2.2% (vidēji 2006. gadā – 2.1%). Tas galvenokārt saistīts ar norisēm finanšu un komercdarbības, kā arī tirdzniecības un transporta apakšsektoros.

7 Sīkāku informāciju sk. ECB 2007. gada septembra "Mēneša Biļetena" 8. ielikumā.

6. ielikums

PĒDĒJOS GADOS VĒROJAMA BEZDARBA LĪMEŅA SAMAZINĀŠANĀS EURO ZONĀ

Pēdējos deviņos gados nodarbinātības kāpums euro zonā vidēji gadā palielinājies par 1.3%. Kopš 2003. gada 2. ceturkšņa euro zonas bezdarba līmenis samazinājies par 1.5 procentu punktiem un 2007. gada decembrī bija 7.2%. Šāds samazinājums atspoguļo ne tikai tautsaimniecības labvēlīgās pārmaiņas, bet arī stabilo mēreno darba samaksas norišu ietekmi un euro zonas darba tirgus reformas.

Vērtējot bezdarba līmeņa pārmaiņas pēdējos gados, šķirami divi periodi (sk. A att.). Pirmais periods bija no 2003. gada vidus līdz 2005. gada sākumam, kad turpinājās lēns bezdarba līmeņa kāpums, lai gan aktivitāte pastiprinājās. Tas notika pēc 2001. gada vidū novērotā zemā bezdarba līmeņa (7.8%) krasa pieauguma līdz 8.7% 2003. gada vidū. Otrais periods ilga no 2005. gada sākuma līdz 2007. gadam, kad bezdarba rādītāji stabilas ekonomiskās attīstības apstākļos būtiski samazinājās līdz līmenim, kāds nebija pieredzēts kopš 20. gs. 80. gadu sākuma. Bezdarbnieku

skaitis absolūtajā izteiksmē kopš 2003. gada jūnija sarucis aptuveni par 1.6 milj., absorbējot no 2001. gada vidus līdz 2003. gada vidum reģistrēto kāpumu. Šajā ielikumā analizēta kopš 2003. gada vērojamā euro zonas bezdarba līmeņa samazināšanās, īpašu uzmanību veltot vecuma, dzimuma, iemaņu un bezdarba perioda ilguma aspektam.

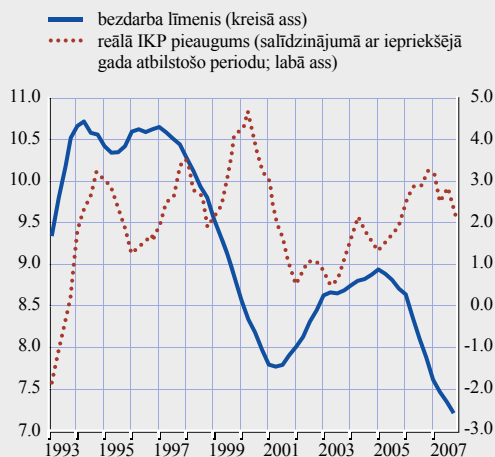
Spēcīgs nodarbinātības kāpums lielā mērā veicina bezdarba līmeņa samazināšanos

Bezdarba līmeņa sarukuma pamatā bija spēcīgs nodarbinātības pieaugums. Kopš 2003. gada vidus kopējā nodarbinātība ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni bija vidēji palielinājusies par 0.3% (no 2001. gada vidus līdz 2003. gada vidum – tikai par 0.1%). Tas atbilst nodarbināto skaita pieaugumam vairāk nekā par 7.5 milj. Vērtējot sektoru dalījumā, aptuveni 85% nodarbinātības kāpuma nodrošināja pakalpojumu sektors, bet pārējo – būvniecība. Savukārt nodarbinātības tendence lauksaimniecībā un rūpniecībā, izņemot būvniecību, bija lejupvērsta.

Jāņem vērā, ka bezdarba samazināšanās notika ilgstoša darbaspēka pieauguma apstākļos, lai gan pēdējos divos gados bija vērojamas mērenas palēnināšanās pazīmes. Darbaspēka pieaugums (galvenokārt augstāka līdzdalības līmeņa dēļ) kopš 2003. gada sākuma bija stabils, saglabājot vidējo gada pieauguma tempu nedaudz virs 0.9%. Tātad nodarbinātības dinamisms kopš 2003. gada ne tikai absorbēja darbaspēka pieaugumu, bet arī būtiski pazemināja bezdarba līmeni.

A attēls. Euro zonas bezdarba līmenis un IKP pieaugums

(%; gada procentuālās pārmaiņas)

Avots: Eurostat.

Piezīme: Bezdarbs; % no darbaspēka.

Euro zonas bezdarba līmenis dzimuma, vecuma un kvalifikācijas grupu dalījumā

(%; procentu punktos)

	Vecums	2003	2005	2007	Pārmaiņas (2003 – 2007)
Visi	vecāki par 15 gadiem	8.7	9.0	7.2	-1.5
Vīrieši	vecāki par 15 gadiem	7.7	8.2	6.5	-1.2
Sievietes	vecākas par 15 gadiem	9.9	10.0	8.0	-1.9
Jaunieši	15–24	16.5	17.6	14.3	-2.2
Vecāki cilvēki	55–64	7.4	7.5	6.1	-1.3
Kvalifikācija	25–64				
	zemāka par vidusskolas izglītību	10.3	10.2	9.1	-1.2
	vismaz vidusskolas izglītība	7.7	7.9	6.2	-1.5
	augstākā izglītība	5.2	5.0	4.0	-1.2
Ilgstoša bezdarba līmenis	vecāki par 15 gadiem	44.2	45.4	44.4	0.2

Avots: Eurostat.

Piezīme: Dati par 2003., 2005. un 2007. gadu ir attiecīgi jūnija, marta un decembra dati. Tie iegūti, izmantojot visu kategoriju (izņemot vecākus strādniekus) saskaņoto bezdarba rādītāju prasmju dalījumā un ilgstošam bezdarbam (pēdējam visos gadījumos – marta dati), un balstīti uz ES darbaspēka apsekojuma datiem.

Pozitīvās darba tirgus pārmaiņas sniedz labumu visām grupām

Kopš 2003. gada reģistrēta visu svarīgāko nodarbināto grupu, īpaši dažu kategoriju (t.i., jauniešu un sieviešu), ko visvairāk ietekmēja lielais bezdarbs, bezdarba līmeņa samazināšanās. Tomēr dažādu grupu bezdarba rādītāju atšķirības joprojām ir būtiskas (sk. tabulu).

Jauniešu (kas jaunāki par 25 gadiem) bezdarbs, kas euro zonā ir aptuveni divas reizes augstāks nekā vispārējais bezdarbs, samazinājās no 16.5% 2003. gada jūnijā līdz 14.3% 2007. gada decembrī. Kopumā trešā daļa no kopējā bezdarba sarūkuma attiecināma uz šo grupu. Sieviešu bezdarba līmenis no 2003. gada jūnija līdz 2007. gada decembrim samazinājās par 1.9 procentu punktiem (līdz 8.0%) – būtiskāk nekā vīriešu bezdarba līmenis. Gan jauniešiem, gan sievietēm joprojām labvēlīgi bija atvieglotie noteikumi, kas piemērojami fiksēta termiņa darba līgumiem, un pasākumu, lai veicinātu nepilna laika nodarbinātību, ieviešana, kas paaugstināja šo grupu nodarbinātības iespējas. Pozitīva ietekme bija arī nodarbinātības strukturālajam kāpumam pakalpojumu sektorā.

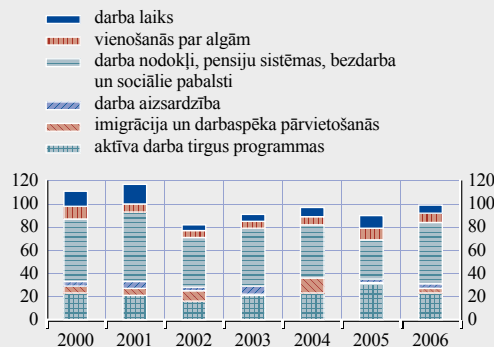
Ilgstošo darba meklētāju īpatsvara kopējā bezdarbnieku skaitā pārmaiņas nebija tik pozitīvas, un, šķiet, no 2003. gada līdz 2007. gadam šis rādītājs kopumā nemainījās, saglabājoties nedaudz virs 44%, kas salīdzinājumā ar citām ekonomiskajām zonām ir ļoti augsts līmenis. Tomēr ilgāk par gadu bez darba esošo personu attiecība pret kopējo bezdarbnieku skaitu kopš 2005. gada samazinājās par 1.0 procentu punktu. Tas liecina, ka šajā grupā iekļautās personas gūst labumu no ekonomiskās atveseļošanās procesa ar nelielu novēlojumu. Atbilstoši tendences lejupslīdei ilgstošie darba meklētāji gūst pozitīvu impulsu arī no darba tirgus reformām, kuru mērķis ir uzlabot visneaizsargātāko grupu nodarbinātības iespējas un paaugstināt motivāciju strādāt.

Tālākai bezdarba samazināšanai nepieciešamas papildu reformas un ilgstoša darba samaksas mērenība

Kopumā bezdarba sarūkums kopš 2003. gada vidus bijis nozīmīgs. Lai tuvākajos gados krituma temps nesamazinātos, papildus darba samaksas mērenības ievērošanai būs nepieciešams turpināt euro zonas darba un preču tirgus reformas. Eiropas Komisija nesēn izveidojusi datubāzi (LABREF), kas ietver kopš 2000. gada ieviesto politikas pasākumu svarīgākās pazīmes, galveno uzmanību veltot to koncepcijai, darbības jomai un ilgspējai.¹ B attēls liecina, ka kopumā euro zonas darba tirgos 2000.–2006. gadā, veicot politikas pārmaiņas, ieviesti aptuveni 98 pasākumi. Tie galvenokārt īstenoti aktīvas darba tirgus politikas jomā (īpaši iniciatīvas, kas attiecas uz valsts nodarbinātības pakalpojumu un mācību sistēmu), pensiju sistēmā (lielākoties attiecībā uz

B attēls. Euro zonas reformu intensitāte¹⁾ un reformu dalījums pēc veida (2000–2006)

(veikto reformu skaits)

Avots: ECB aprēķini, izmantojot LABREF datubāzi.
1) Ieskaitot Slovēniju.

¹ Reformas iedalītas atbilstoši astoņām galvenajām politikas dimensijām, aptverot darba nodokļu sistēmu, bezdarbnieku pabalstu sistēmas (kopā ar citiem sociālajiem pabalstiem), aktīva darba tirgus programmas, darba aizsardzību, pensiju sistēmas, darba samaksas vienošanās procesu, darba laika organizāciju, migrācijas politiku un darbaspēka mobilitāti; no šīm plaša spektra politikas jomām tiek pērtta 36 intervences jomu kopa.

apjoma un atbilstības kritērijiem) un darba nodokļu jomā (tādas politikas veidā, kas galvenokārt ietekmē ienākumu aplikšanu ar nodokli un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksas).

Lai gan vairākās euro zonas valstīs gūti panākumi strukturālo reformu apstiprināšanā un ieviešanā, dažās politikas jomās nepieciešams darbu turpināt. Reformu rezultātā jāpaplašina nodarbinātības iespējas, īpaši jauniešiem un sievietēm. Tāpēc katrai euro zonas valstij svarīgi likvidēt tirgus kropļojumus un stingri īstenot Lisabonas procesa pamatā esošās nacionālās reformu programmas. Nodarbinātības aizsardzības likumu pārskatīšanas un darba motivācijas pasākumi, izmantojot nodokļu un pabalstu sistēmu, bijuši diezgan ierobežoti. Dinamiskas reformas šajās jomās būtiski veicinātu darba tirgu elastību un paaugstinātu euro zonas valstu pielāgošanās spējas. Turklāt, lai palielinātu darba ražīgumu un nodarbinātības iespējas, nepieciešams veikt lielākas pūles, lai pabeigtu ES iekšējā preču un pakalpojumu tirgus veidošanu un padziļināšanu, kā arī paaugstinātu pētniecības un attīstības un inovāciju nozīmi. Lai likvidētu neelastību, vēlamas darba samaksas vienošanās sistēmas reformas, jo tās ir ļoti svarīgas dažādu grupu bezdarba līmeņa atšķirību samazināšanā.

2007. gada 2. pusgadā nodarbinātības pieaugums šajos apakšsektoros bija lēnāks; tas pats attiecas uz būvniecības sektoru, kurā palēninājums bija vēl lielāks. Šā sektora norises atspoguļo mājokļu būvniecības un citu būvniecības aktivitāšu cikliskās augšupejas beigas.

Bezdarba līmenis, kas sāka samazināties 2005. gada sākumā un 2006. gada 4. ceturksnī bija 7.9%, 2007. gadā turpināja sarukt (līdz 7.1% gada beigās; sk. 32. att.).

Bezdarbnieku skaits 2007. gadā vidēji mēnesī samazinājās aptuveni par 80 000. Kopumā mazāks bezdarbnieku skaits liecina par nodarbinātības pieaugumu saistībā ar cikliskajiem apstākļiem, kā arī ar tirgus reformu un ilgstošas darba samaksas kāpuma palēnināšanās ietekmi.

Darba ražīguma uzlabošanās visā tautsaimniecībā, ko nosaka, reālo IKP dalot ar kopējo nodarbināto personu skaitu, 2007. gadā pieauga tikai par 0.8%, pazeminoties no 1.3% 2006. gadā, kad darba ražīguma gada kāpuma temps 4. ceturksnī bija rekordliels (1.6%). 2006. gadā novērotā darba ražīguma pieauguma paātrināšanās, ko galvenokārt saistīja ar euro zonas tautsaimniecības ciklisko augšupeju, izrādījās īslaicīga, un 2007. gada 4. ceturksnī tā gada kāpuma temps noslīdēja līdz 0.6%.

2.5. FISKĀLĀS NORISES

NEPĀRTRAUKTA BUDŽETA UZLABOŠANĀS 2007. GADĀ

Fiskālās norises 2007. gadā joprojām bija samērā labvēlīgas, un to galvenokārt noteica dinamiska tautsaimniecības aktivitāte, turpmāki neplānoti papildu ieņēmumi, konsolidācijas centieni un īslaicīgu faktoru ietekme, kas palielināja budžeta deficītu Itālijā 2006. gadā. Saskaņā ar euro zonas valstu aktualizētajām stabilitātes programmām euro zonas valdības vidējais budžeta deficīts samazinājās no 1.5% no IKP 2006. gadā līdz 0.8% no IKP 2007. gadā (sk. 5. tabulu).⁸ Itālijas un Portugāles (divas euro zonas valstis, kuras pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai) budžeta deficīts attiecīgi samazinājās līdz 2.4% no IKP un 3% no IKP. Saskaņā ar pēdējām aplēsēm Itālijas budžeta deficīts saruka līdz 1.9% no IKP. Saskaņā ar pēdējām aplēsēm Beļģijas 2007. gada budžeta deficīts bija 0.1% no IKP un parāds – 85.1% no IKP. Nevienas euro zonas valsts budžeta deficīts 2007. gadā nepārsniedza 3% no IKP, – šāda situācija pēdējo reizi tika novērota 2000. gadā (neietverot UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus).

8 2007. gada skaitļi stabilitātes programmās pamatojas uz aplēsēm, un tāpēc tie var atšķirties no galīgā rezultāta.

5. tabula. Euro zonas fiskālie rādītāji

(% no IKP)

Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)

	2005	2006	2007
Euro zona	-2.5	-1.5	-0.8
Beļģija	-2.3	0.4	-0.3
Vācija	-3.4	-1.6	0.0
Īrija	1.2	2.9	0.5
Grieķija	-5.1	-2.5	-2.7
Spānija	1.0	1.8	1.8
Francija	-2.9	-2.5	-2.4
Itālija	-4.2	-4.4	-2.4
Luksemburga	-0.1	0.7	1.0
Nīderlande	-0.3	0.6	-0.4
Austrija	-1.6	-1.4	-0.7
Portugāle	-6.1	-3.9	-3.0
Slovēnija	-1.5	-1.2	-0.6
Somija	2.7	3.8	4.5

Valdības bruto parāds

	2005	2006	2007
Euro zona	70.3	68.6	66.7
Beļģija	92.2	88.2	84.6
Vācija	67.8	67.5	65.0
Īrija	27.4	25.1	25.1
Grieķija	98.0	95.3	93.4
Spānija	43.0	39.7	36.2
Francija	66.7	64.2	64.2
Itālija	106.2	106.8	105.0
Luksemburga	6.2	6.6	6.9
Nīderlande	52.3	47.9	46.8
Austrija	63.4	61.7	59.9
Portugāle	63.7	64.8	64.4
Slovēnija	27.4	27.1	25.6
Somija	41.4	39.2	35.3

Avoti: Eiropas Komisija (par 2005. un 2006. gadu, Beļģijai – arī par 2007. gadu), aktualizētās stabilitātes programmas (2007. gadam) un ECB aprēķini.

Piezīme. 2007. gada skaitļi stabilitātes programmās ir valstu valdību aplēses un tāpēc var atšķirties no galīgā rezultāta.

Salīdzinot 2007. gada rādītājus ar 2006. gada beigās un 2007. gada sākumā iesniegtajās aktualizētajās stabilitātes programmās noteiktajiem mērķiem, euro zonas vidējais budžeta deficīts samazinājās par 0.7 procentu

punktiem no IKP. Šo uzlabošanos lielākoties nosaka bāzes efekts, kas 2006. gadā atspoguļo labākus rezultātus, nekā prognozēts. Vairākuma valstu, īpaši Vācijas, Luksemburgas un Somijas, rezultāti 2007. gadā bija labāki, nekā plānots.

7. ielikums

VALDĪBAS PARĀDA VĒRTSPAPĪRU EMISIJAS NORISES UN OBLIGĀCIJU PEĻŅAS LIKMJU STARPĪBAS EURO ZONĀ

Procentu likmju kāpuma apstākļos, kas bija vērojams gandrīz visu gadu, euro zonas valdības parāda vērtspapīru neto emisiju apjoms 2007. gadā palielinājās. Īpaši ievērojams bija īstermiņa parāda vērtspapīru emisiju apjoma pieaugums. Euro zonas valdības vērtspapīru neto emisiju

A tabula. Euro zonas valdību emitētie parāda vērtspapīri

(gada procentuālās pārmaiņas; perioda beigās)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Valdība kopā	3.4	2.7	3.2	5.0	5.5	5.8	4.6	2.4	2.8
Ilgttermiņa vērtspapīri	5.6	3.5	2.9	3.9	4.8	6.1	5.4	3.4	2.3
Fiksētā procentu likme		5.2	5.6	4.6	5.7	6.4	5.3	3.5	2.0
Mainīgā procentu likme		-2.5	-13.4	-4.5	-1.6	7.0	8.3	3.0	5.4
Īstermiņa vērtspapīri	-16.5	-7.1	8.5	18.4	13.5	2.3	-3.9	-8.8	9.4

Avots: ECB.

pieauguma temps 2007. gada decembrī bija 2.8% (tikai par 0.4 procentu punktiem augstāks rādītājs nekā 2006. gadā; sk. A tabulu)¹. Tomēr spēcīgākas tautsaimniecības izaugsmes apstākļos valdības parāda attiecība pret IKP vairākumā euro zonas valstu samazinājās.

Viens no valdības īstermiņa parāda vērtspapīru emisiju pieauguma iemesliem 2007. gadā salīdzinājumā ar ilgtermiņa parāda vērtspapīriem varētu būt ilgtermiņa procentu likmju kāpums 2007. gada 1. pusgadā. Tā kā valdībām bija jāreķinās ar lēzenu peļņas līkni, ilgtermiņa parāda vērtspapīru gada pieauguma temps samazinājās no 3.4% 2006. gadā līdz 2.3% 2007. gadā, savukārt īstermiņa parāda vērtspapīru gada pieauguma temps krasi palielinājās un 2007. gadā pat kļuva pozitīvs.

Aproģozībā esošo valdības parāda vērtspapīru struktūras analīze liecina, ka valdības parāda vērtspapīrus galvenokārt emitē centrālā valdība. 2007. gadā tie veidoja 93.5% no aproģozībā esošajiem parāda vērtspapīriem, savukārt pārējo valdības apakšsektoru emitētie parāda vērtspapīri – atlikušos 6.5%. Pārējo valdības apakšsektoru emitēto vērtspapīru apjoms no 1999. gada līdz 2006. gadam gandrīz dubultojās, savukārt centrālās valdības emitēto vērtspapīru apjoms šajā periodā nepārtraukti samazinājās.

1 Pieauguma tempi aprēķināti, pamatojoties uz finanšu darījumiem, tāpēc tajos nav ietvertas pārklasificēšanas, pārvērtēšanas, valūtas kursa svārstību un citas ar darījumiem nesaistītas pārmaiņas. Sīkāku informāciju sk. ECB "Mēneša Biļetena" tehniskajās piezīmēs, kas attiecas uz nodaļas "Euro zonas statistika" 4.3. un 4.4. tabulu.

B tabula. Euro zonas valdību emitēto aproģozībā esošo parāda vērtspapīru struktūra

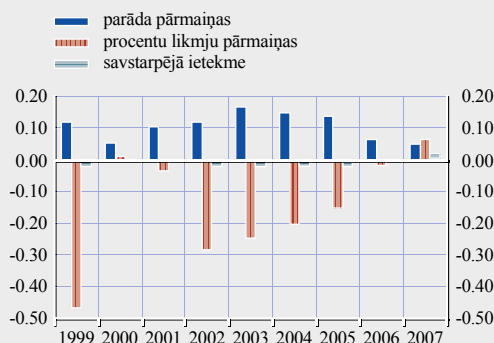
(% no valdības emitēto parāda vērtspapīru kopapjoma; perioda beigās)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Centrālās valdības vērtspapīri	96.9	96.7	96.3	95.5	94.7	94.3	93.9	93.5	93.5
Ilgttermiņa vērtspapīri	89.3	89.8	89.0	87.3	85.9	85.8	86	86.5	86.1
Īstermiņa vērtspapīri	7.6	6.9	7.2	8.2	8.9	8.5	7.8	7.0	7.4
Pārējie valdības vērtspapīri	3.1	3.3	3.7	4.5	5.3	5.7	6.1	6.5	6.5
Ilgttermiņa vērtspapīri	3.0	3.2	3.6	4.4	5.2	5.6	6.0	6.4	6.4
Īstermiņa vērtspapīri	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Valdības vērtspapīri kopā									
Ilgttermiņa vērtspapīri	92.3	93.0	92.7	91.7	91.1	91.4	92.1	92.9	92.5
Fiksētā procentu likme	79.2	81.1	82.5	82.1	82.2	82.7	83.2	84.0	83.3
Mainīgā procentu likme	10.6	10.0	8.8	8.1	7.5	7.6	7.9	8.0	8.2
Īstermiņa vērtspapīri	7.7	7.0	7.3	8.3	8.9	8.6	7.9	7.1	7.5
Valdības vērtspapīri kopā (mljrd. euro)	3 453.3	3 549.0	3 775.3	3 949.2	4 151.6	4 386.6	4 602.9	4 704.8	4 835.0

Avots: ECB.

A attēls. Procentu maksājumu pārmaiņu dalījums

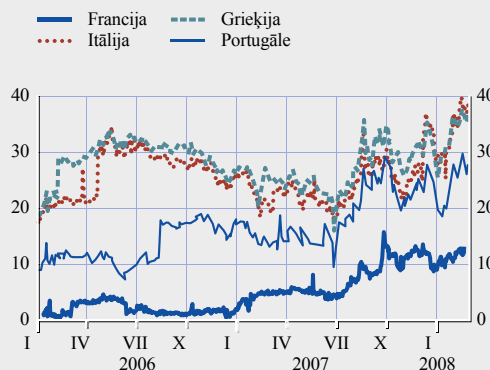
(% no IKP; gada dati)

Avoti: Eiropas Komisija (AMECO datubāze) un ECB aprēķini.

B attēls. Valdības obligāciju peļņas likmju starpības salīdzinājumā ar Vāciju

(bāzes punktos; dienas dati)

Avoti: Reuters un ECB aprēķini.

Kopumā valstis joprojām deva priekšroku ilgtermiņa parāda vērtspapīriem. 2007. gadā ilgtermiņa parāda vērtspapīri veidoja 92.5% no apgrozībā esošajiem parāda vērtspapīriem (nedaudz mazāk nekā 2006. gadā). Tomēr īstermiņa parāda vērtspapīru īpatsvars palielinājās no 7.1% 2006. gadā līdz 7.5% 2007. gadā (sk. B tabulu). B tabulā arī parādīts, ka lielākā daļa valdības ilgtermiņa parāda vērtspapīru līdz šim emitēta ar fiksēto procentu likmi. Savukārt to vērtspapīru īpatsvars, kuri emitēti ar mainīgo procentu likmi, 2007. gadā nedaudz palielinājās, tādējādi turpinot 2004. gadā aizsākušos kāpuma tendenci.

Lai ilustrētu procentu likmju kāpuma ietekmi uz valdības parāda procentu maksājumiem, procentu maksājumu pārmaiņas var sadalīt šādi: 1) ar valdības parāda pārmaiņām saistītā ietekme, 2) ar procentu likmju pārmaiņām saistītā ietekme un 3) atlikusī savstarpējā ietekme.² A attēlā parādīts, ka procentu likmju pārmaiņas 2007. gadā pirmo reizi kopš 2000. gada pozitīvi ietekmēja kopējās procentu maksājumu pārmaiņas. Turklāt procentu likmju pārmaiņu ietekme bija lielāka nekā parāda pārmaiņu ietekme.

Runājot par atšķirībām dažādās valstīs, līdz šim Vācijas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes vidēji bijušas viszemākās euro zonas valstīs galvenokārt obligāciju augstās likviditātes un atbilstošā etalonrādītāja statusa dēļ. B attēlā parādīts euro zonas valstu (izņemot Vāciju, kas 2006. gada beigās bija pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai) valdības obligāciju peļņas likmju starpības salīdzinājumā ar Vācijas valdības obligācijām.

Atšķirības starp valdības obligāciju peļņas likmēm euro zonas valstīs galarezultātā atspoguļo likviditātes un kredītriska atšķirības. Valdības obligāciju peļņas likmju starpībām 2007. gadā

2 Procentu maksājumu pārmaiņas (I) var sadalīt šādi:

$$\Delta I = \Delta B \times i + \Delta i \times B + \Delta B \times \Delta i$$

{ Parāda pārmaiņu efekts	{ Procentu likmju pārmaiņu efekts	Atlikusī savstarpējā ietekme
--------------------------------	---	------------------------------------

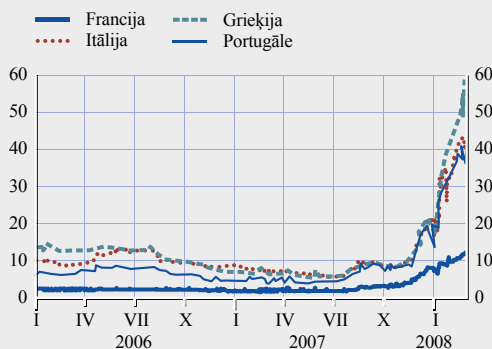
kur B ir valdības parāds un i ir implicētā vidējā procentu likme (I/B).

bija vērojamas divas raksturīgas tendences. 2007. gada 1. pusgadā dažās euro zonas valstīs tām bija tendence samazināties. Tomēr finanšu tirgu satricinājuma laikā 2007. gada 2. pusgadā un vispārējās risku pārcenošanas rezultātā valdības obligāciju peļņas likmju starpība palielinājās īpaši Grieķijā, Francijā, Itālijā un Portugālē. Septembra beigās novēroto peļņas likmju starpības sarukumu novembrī, atjaunojoties ieguldītāju ar kredītu tirgu satricinājumu saistītajām bažām, nomainīja kāpums.

Lai apstiprinātu neseno valdības obligāciju peļņas likmju starpību palielināšanos, C attēlā parādītas valstu kredītriska mijmaiņas (KRM) līgumu procentu likmju starpības. Pēc būtības valstu KRM līgumu procentu likmju starpības var uzskatīt arī par kredītriska, kas saistīts ar šo valstu valdības obligāciju turējumiem, rādītājiem. Izmantojot KRM līgumu procentu likmju starpības šādam mērķim, to priekšrocības ir šādas: tās neskar attiecīgo valstu etalonobligāciju peļņas likmju pārmaiņas, tās neietekmē termiņstrukturāras nesabalansētība un tās spēj labāk reaģēt uz tirgus pārmaiņām. Atbilstoši valdības obligāciju peļņas likmju starpību analīzei jau minēto valstu KRM līgumu procentu likmju starpības arī palielinājās kopš 2007. gada vasaras, un 2008. gada sākumā šī kāpuma tendence turpinājās.

C attēls. Valstu kredītriska mijmaiņas līgumi

(bāzes punktos; dienas dati)

Avots: Bloomberg.

Tāpēc euro zonas valstu valdības vidējā parāda attiecība pret IKP samazinājās gandrīz par 2 procentu punktiem (līdz 66.7% no IKP), kas attiecībā pret IKP ir zemākais parāda līmenis kopš EMS trešā posma sākuma 1999. gadā. Šī tendence nebija vērojama Francijā un valstīs, kurām ir zems parāda līmenis, – Īrijā un Luksemburgā. Turklāt sešās valstīs parāda attiecība pret IKP joprojām pārsniedza 60% no IKP atsaucēs vērtību. Neraugoties uz fiskālo rezultātu uzlabošanu, 2007. gadā bija vērojams euro zonas valstu valdības parāda vērtspapīru emisijas kāpums (sk. 7. ielikumu).

Euro zonas vidējā strukturālā budžeta bilance (cikliski koriģētā bilance, izņemot vienreizējos un citus pagaidu pasākumus) uzlabojās no -1.2% no IKP 2006. gadā līdz -0.8% no IKP 2007. gadā. Šī uzlabošanās drīzāk atspoguļoja strauju nodokļu ieņēmumu kāpumu nekā konkrētus konsolidācijas pasākumus izdevumu pusē, pārsniedzot kāpumu, ko var skaidrot ar norisēm pieņemtajās makroekonomiskajās nodokļu bāzēs. Aplūkojot atsevišķas valstis, nozīmīga strukturālo budžeta

bilanču uzlabošanās (par 0.5 procentu punktiem no IKP vai vairāk) bija vērojama Vācijā, Grieķijā, Itālijā, Portugālē un Slovēnijā. Savukārt Īrijā un Nīderlandē bija vērojama būtiska strukturālā budžeta pasliktināšanās (vairāk nekā par 1 procentu punktu no IKP). Dažas euro zonas valstis sasniedza vidēja termiņa budžeta mērķi (VTM) vai turpināja to sasniegt 2007. gadā.

2008. GADĀ PAREDZĒTA FISKĀLĀS KONSOLIDĀCIJAS SAGLABĀŠANĀS ESOŠĀJĀ LĪMENĪ

Euro zonas valstu fiskālie plāni 2008. gadā, kā noteikts 2007. gada beigās iesniegtajās aktualizētajās stabilitātes programmās, rāda, ka euro zonas valstu valdības vidējā budžeta deficīta sarukums, kas aizsākās 2004. gadā, vairs nebūs vērojams, budžeta deficītam nedaudz palielinoties (līdz 0.9% no IKP). Valdības izdevumi un ieņēmumi samazinātos aptuveni vienādā apmērā (par 0.25 procentu punktiem no IKP). Tā kā gaidāms, ka tautsaimniecības izaugsme kopumā atbildīs potenciālajai izaugsmei, tuvākajā laikā plānotā vidējā budžeta

deficīta stabilizēšanās euro zonā atspoguļo konsolidācijas centienu samazināšanos vai pat apvēršanos dažās valstīs un budžeta pārpalikuma samazināšanos citās. Tāpēc paredzams, ka euro zonā valdības vidējā parāda attiecība pret IKP 2008. gadā nesaruks tik strauji (aptuveni par 1.5 procentu punktiem – līdz 65.1% no IKP).

Precīzāk, Francijā un Itālijā nav gaidāms būtisks konsolidācijas progress stabilu finanšu jomā, – budžeta deficīta rādītājs ir diezgan tuvu 3% no IKP atsaucēs vērtībai (kā tas ir Portugālē). Progress citās valstīs, kuras vēl nav sasniegušas VTM, būtu caurmērā diezgan ierobežots, dažos gadījumos strukturālajai fiskālajai situācijai pat pasliktinoties. Paredzams, ka pēc fiskālās situācijas pasliktināšanās Vācijā un Īrijā samazināsies to valstu skaits, kuras sasniegušas VTM.

BŪTISKI PALIELINĀT FISKĀLĀS KONSOLIDĀCIJAS CENTIENUS

Saskaņā ar aktualizētajām stabilitātes programmām makroekonomiskā vide 2008. gadā joprojām veicinās strauju progresu euro zonas valstu noteikto VTM sasniegšanā. Stabilitātes un izaugsmes pakts aicina euro zonas valstis nodrošināt strukturālās budžeta bilances gada uzlabojumu par 0.5% no IKP kā etalonrādītāju un lielākus konsolidācijas centienus labvēlīgajā periodā. Eurogrupas ministri 2007. gada aprīlī vēlreiz apstiprināja apņemšanos nodrošināt stabilas fiskālās politikas īstenošanu atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes pakta nosacījumiem. Viņi atzina, ka euro zonā vērojams tautsaimniecībai labvēlīgs periods, un apņēmas pilnībā izmantot pašreizējo ekonomisko vidi un nodokļu ieņēmumus, kas ir lielāki, nekā prognozēts, lai palielinātu budžeta deficīta un parāda samazināšanas tempu. Eurogrupas ministri īpaši apņēmas, ka vairākums euro zonas valstu 2008. un 2009. gadā (un visas – vēlākais līdz 2010. gadam) sasniegs VTM. Paredzams, ka daļībvalstis, kuras jau sasniegušas VTM, saglabās stabilu budžeta pozīciju, lai izvairītos no fiskālās politikas stingrības mazināšanās labvēlīgajā periodā. ECOFIN 2007. gada oktobrī vienojās par vairākiem Stabilitātes un izaugsmes pakta efektivitātes uzlabošanas pasākumiem, īpaši nostiprinot tā preventīvo

daļu. Tā arī apstiprināja atbilstības pakta strukturālās konsolidācijas etalonrādītāja (0.5% no IKP gadā) nepieciešamību. Nenoteiktība, kas saistīta ar 2007. gada vasarā sākušos finanšu tirgus svārstību ietekmi uz tautsaimniecību un budžetu, liecina, ka fiskālās politikas noteikšanā jāievēro lielāka piesardzība.

Euro zonas valstīm, kuras joprojām pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai, pastāvīgi jāsamazina budžeta deficīta rādītājs zem 3% no IKP atsaucēs vērtības. Tām jānodrošina arī strukturālās budžeta bilances etalonrādītāja uzlabojums (0.5% no IKP) un atbilstība attiecīgajās ECOFIN rekomendācijās ietvertajām papildu konsolidācijas prasībām. Lai izvairītos no budžeta deficīta atsaucēs vērtības pārsniegšanas riska tuvākajā nākotnē, pēc budžeta deficīta samazināšanas zem 3% no IKP būtiski turpināt stabilu valsts finanšu nodrošināšanu. Pretējā gadījumā nelabvēlīgas norises varētu radīt situāciju, ka budžeta deficīts atkal strauji pārsniegs šo vērtību. Pašreizējās iespēju aplēses, kas ietvertas divu valstu (Itālijas un Portugāles), kuras pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai, stabilitātes programmās, rāda, ka budžeta deficīts 2008. gadā samazinātos zem 3% no IKP, tomēr saglabātos diezgan liels, tādējādi paredzot turpmāku konsolidāciju.

Citām euro zonas valstīm, kuras 2007. gadā nerasniedza vidēja termiņa mērķus, jāīsteno konsolidācijas stratēģija atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes pakta prasībām. Tāpēc jānodrošina strukturālā konsolidācija (0.5% no IKP gadā kā etalonrādītājs) un lielāki konsolidācijas centieni labvēlīgajā periodā. Turklāt, kā norādīts iepriekš, euro zonas valstīm jāsasniedz VTM (vēlākais) līdz 2010. gadam. Pamatojoties uz jaunākajām aktualizētajām stabilitātes programmām, šo politisko saistību izpilde šķiet ierobežota. Konkrēti, paredzams, ka Īrija, Grieķija, Francija un Itālija nerasniedz VTM līdz 2010. gadam, savukārt Beļģijas, Francijas, Itālijas un Austrijas strukturālais fiskālais korigētais etalonrādītājs 2008. gadā būs zemāks par 0.5% no IKP. Šīs norises ir īpaši neapmierinošas, jo

dažas valstis turpina izmantot ārkārtīgi lielus ieņēmumus, kas veicina strukturālo budžeta bilanču uzlabošanu, un nav skaidrs, cik ilgi šāda situācija turpināsies. Neievērojot Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības un nesēn noteiktās politiskās saistības, Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas uzticamība tiek pakļauta nopietnam riskam.

Tām euro zonas valstīm, kuras jau sasniegušas VTM, labvēlīgajā periodā ieteicams izvairīties no procikliskas fiskālās politikas īstenošanas, kas veicinātu inflāciju un makroekonomisko nesabalansētību. Automātisko stabilizatoru brīvā darbība palīdzētu mazināt makroekonomiskās svārstības. Dažas valstis, kuras 2007. gadā sasniegušas VTM, plāno 2008. gadā novirzīties no šīs strukturālās budžeta pozīcijas.

Noteiktāki euro zonas valstu centieni sasniegt un saglabāt stabilas valsts finanses vēlami ne tikai no īstermiņa makroekonomiskās stabilizācijas viedokļa (nodrošinot automātisko stabilizatoru brīvu darbību), bet arī tāpēc, ka nepieciešams palielināt ilgtermiņa fiskālo stabilitāti. Mazāks valdības parādu slogs daļēji kompensētu iedzīvotāju novecošanas izraisīto izdevumu spiedienu turpmākajos gadu desmitos. Citi fiskālās stabilitātes veicināšanas pasākumi attiecas uz reformām veselības aprūpes un pensiju sistēmu jomā un augošo efektīvo darbaspēka piedāvājumu. Ja laikus netiks novērsta iedzīvotāju novecošanas izraisītās budžeta sekas, tiks apdraudēta fiskālā stabilitāte un palielināts slogs nākamajām paaudzēm.

8. ielikums

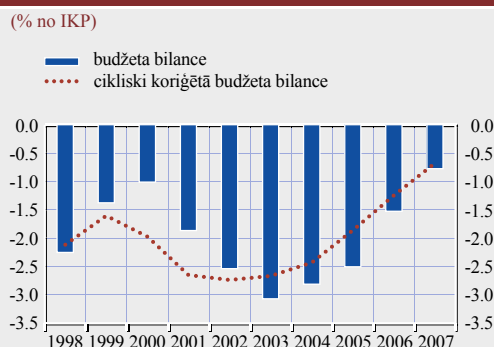
MĀČIŠANĀS NO 2000. UN 2001. GADĀ ĪSTENOTĀS FISKĀLĀS POLITIKAS PIEREDZES

Paredzams, ka euro zonas valdības budžeta deficīts 2007. gadā samazināsies līdz 0.8% no IKP. Neietverot UMTS licenču pārdošanas ieņēmumu ietekmi, šis ir zemāks līmenis nekā 2000. gadā, iepriekšējā ekonomiskās attīstības cikla labvēlīgākajā periodā, sasniegtais (sk. A att.). Apsverot turpmākās tendences, fiskālās politikas īstenošanā svarīgi izvairīties no gadu desmita pirmajos gados pieļauto kļūdu atkārtošanas, kad fiskālā pozīcija strauji pasliktinājās un vairākām euro zonas valstīm radās pārmērīgs budžeta deficīts. Pagātnes pieredze norāda uz tendenci pārvērtēt pamatā esošo budžeta situāciju labvēlīgajā periodā, jo labvēlīgu ekonomisko nosacījumu apstākļos jāīsteno īpaši piesardzīga fiskālā politika.

1999. un 2000. gadā, pēdējā ekonomiskās attīstības cikla labvēlīgākajā periodā, vairākas valstis īstenoja ekspansīvas fiskālās politikas pasākumus (galvenokārt samazinot nodokļu likmes). Ņemot vērā labvēlīgās ekonomiskās prognozes un pamatā esošās (cikliski koriģētās) budžeta situācijas aplēses, tās uzskatīja, ka šos pasākumus var atļauties. Tomēr, zinot šo situāciju, valstu pamatā esošās fiskālās pozīcijas uzlabošanās tika pārvērtēta. Tā kā euro zonas tautsaimniecībā negaidīti sākās lejupslīde, fiskālās bilances strauji pasliktinājās un vairāku valstu budžeta deficīts drīz pārsniedza 3% no IKP atsaucis vērtību (sk. B att. pa kreisi).

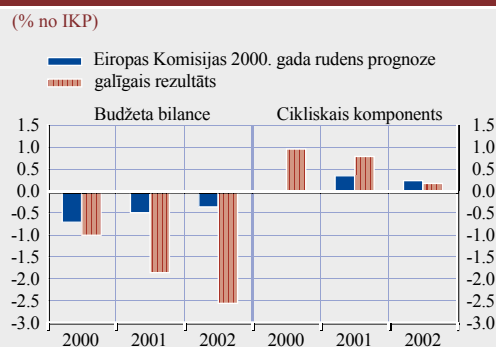
Divas tehniskas problēmas kavē "patiesās" cikliski koriģētās budžeta bilances precīzu novērtēšanu. Pirmā problēma attiecas uz tautsaimniecības cikliskās pozīcijas novērtēšanas grūtībām reālajā laikā. 2000. gada rudenī Eiropas Komisija un vairākums profesionālāko prognožu sniedzēju paredzēja, ka euro zonas fiskālā situācija turpinās uzlaboties. Šis novērtējums pamatojās uz pieņēmumu, ka ražošanas apjoma starpība (un tāpēc budžeta bilances cikliskais komponents) bija tuvu nullei un ka tuvākajā nākotnē ekonomiskajiem nosacījumiem joprojām būs pozitīva

A attēls. Fiskālās norises (1998–2007)

Avoti: Eiropas Komisija (AMECO datubāze) un ECB aprēķini.
Piezīme. Budžeta bilances neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus.

B attēls. Budžeta bilance un cikliskais komponents

Avoti: Eiropas Komisija (AMECO datubāze) un ECB aprēķini.
Piezīme. Budžeta bilances neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus.

ietekme uz budžeta bilanci. Faktiski 2001. gadā euro zonas tautsaimniecībā sākās lejupslīde. Tas izraisīja gan ražošanas apjoma starpības, gan budžeta bilances cikliskā komponenta ievērojamu *ex post* pārskatīšanu (sk. B att. pa labi). Tādējādi 2000. gada galīgie rezultāti faktiski atspoguļoja spēcīgo pozitīvo ciklisko ietekmi (aptuveni 1% no IKP). Savukārt tika lēsts, ka cikliskā ietekme 2000. gadā būs nulle.

Otrs iemesls saistīts ar nenoteiktību attiecībā uz nodokļu ieņēmumu pārmaiņām ekonomiskās attīstības ciklā. Pašreizējās prognozēšanas un cikliskās koriģēšanas metodoloģijās kopumā tiek pieņemts, ka saikne starp nodokļu ieņēmumu un IKP pieauguma tempu vai, kā atsevišķās metodoloģijās tiek pieņemts, citu makroekonomisko bāzu, kuras ir arī nacionālo kontu apkopotie rādītāji, pieauguma tempu ir samērā stabila. Tomēr kāpuma periodos redzams, ka īpaši ienākumu un kapitāla pieauguma nodokļi palielinās daudz straujākā tempā nekā pieņemtās makroekonomiskās bāzes un tad nākamajā lejupslīdē strauji samazinās. Grūti prognozēt šādas ietekmes biežumu un nozīmīgumu, jo tā atkarīga no vairākiem faktoriem, piemēram, kapitāla pieauguma realizācijas laika un sarežģītiem nodokļu noteikumiem, kas parasti dod iespēju peļņu vienā gadā kompensēt ar zaudējumiem iepriekšējos gados. Valdības ieņēmumu attiecības pret IKP pārmaiņu dalījums kopš 2000. gada liecina, ka ieņēmumu zaudējumus 2000. un 2001. gadā galvenokārt var skaidrot ar nodokļu likmju samazināšanu, bet to savukārt noteikuši citi faktori, kuri veicināja nodokļu ieņēmumu samazināšanos, īpaši 2002. gadā. Savukārt 2005. un 2006. gadā ieņēmumu attiecība pret IKP ievērojami pieauga, neraugoties uz nodokļu palielināšanas pasākumu relatīvo trūkumu. Iespēja, ka šādi ieņēmumi tuvākajā nākotnē varētu izzust, rada lejupvērstu risku pašreizējai fiskālajai perspektīvai.

Ņemot vērā šo pieredzi, svarīga mācība, kas gūta, 2000. un 2001. gadā nepareizi novērtējot fiskālo politiku, ir tāda, ka nevajadzētu budžeta uzlabošanas labvēlīgajā periodā interpretēt kā strukturālu, pat ja cikliski koriģētās budžeta bilances pārmaiņas uz to norāda. Kā Eurogrupa noteikusi 2007. gada aprīlī, neplānoti lieli nodokļu ieņēmumi labvēlīgajā periodā būtu jānovirza uz budžeta deficīta un parāda samazināšanu, nevis jāizmanto izdevumu vai nodokļu likmju palielināšanai potenciāli nenoturīgā veidā.

Tas, ka straujš ieņēmumu kāpums dažās valstīs daļēji tika izmantots valdības papildu izdevumu palielināšanai, norāda uz ekspansīvas fiskālās politikas īstenošanas un 2000. un 2001. gadā pieļauto politikas kļūdu atkārtošanas risku (kad samazinājās nodrošinājums un tā rezultātā, ekonomiskajiem apstākļiem pasliktinoties, vairākas valstis tika pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai; sk. 8. ielikumu). Tādējādi saistoša nacionāla vidēja termiņa fiskālā struktūra, kas pareizi izstrādāta un konsekventi ieviesta, var palīdzēt mazināt iekšzemes spiedienu izmantot neplānotus papildu ieņēmumus papildu izdevumu segšanai vai nodokļu likmju samazināšanai un veicināt pietiekami lielas budžeta rezerves izveidošanu zem 3% no IKP atsaucēs vērtības. Tāpēc šādi noteikumi jā sagatavo *ex ante*, un būtu ietverami arī noteikumi, kas nosaka ārkārtēju ieņēmumu pārpalikuma novirzīšanu uz budžeta deficīta un parāda samazināšanu. Lielāki izdevumi prioritārajās jomās vai nodokļu likmju un sociālās apdrošināšanas iemaksu samazināšana, lai uzlabotu valsts finanšu kvalitāti, būtu galvenokārt jānodrošina, samazinot izdevumus, lai izvairītos no nodokļu sloga un/vai fiskālā deficīta palielināšanās. Arvien efektīvāka valdības pakalpojumu nodrošināšana kopumā (un īpaši – valsts pārvaldē), kā arī valdības ieņēmumu struktūrās ir efektīvs veids, kā produktīvāk izmantot budžeta resursus.

2.6. VALŪTAS KURSU UN MAKSĀJUMU BILANCES NORISES

EURO KURSS EFEKTĪVAJĀ IZTEIKSMĒ 2007. GADĀ TURPINĀJA PALIELINĀTIES

Pēc neliela euro nominālā efektīvā kursa krituma 2005. gadā salīdzinājumā ar 2004. gada beigās sasniegto rekordlīmeni 2006. gadā tas atkal lielākoties pieauga. 2007. gada sākumā euro kursa kāpums turpinājās, saglabājoties iepriekšējā gada spēcīgajam impulsam. No maija līdz augusta vidum bija vērojamas īslaicīgas novirzes no šīs kāpuma tendences, euro kursam svārstoties samērā šaurā amplitūdā. Pasaules finanšu tirgu satricinājuma apstākļos

augustā euro kurss sākotnēji samazinājās, bet pēc tam atlikušajā gada daļā strauji pieauga. Gada beigās euro kurss nominālajā efektīvajā izteiksmē bija par 6.3% augstāks par tā janvāra sākuma līmeni un par 8.2% augstāks nekā 2006. gada vidējais līmenis. Īpaši krass bija euro kursa kāpums attiecībā pret ASV dolāru. Turklāt euro kurss strauji pieauga arī attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu mārciņu. Mērenāks kāpums bija vērojams attiecībā pret Japānas jenu, Ķīnas renminbi un Šveices franku.

Euro kursa kāpumu attiecībā pret ASV dolāru lielākoties noteica pārmaiņas tirgus vērtējumā par abu ekonomisko zonu attiecīgajām cikliskajām perspektīvām par labu euro zonai un procentu likmju starpību dinamika. Turklāt iespējams, ka ASV valūtas kursa kritumu zināmā mērā veicinājis ilgstoši lielais ASV tekošā konta deficīts. Gada pirmajos mēnešos publiskotie dati par euro zonu bija samērā stabili, turpretī ASV rādītāji bija pretrunīgāki, tāpēc samazinājās abu ekonomisko zonu procentu likmju starpība. No maija līdz augusta vidum euro kurss attiecībā pret ASV dolāru nedaudz svārstījās, tirgus dalībniekiem pārskatot vērtējumu par to, cik spēcīgas būs cikliskās norises abās tautsaimniecībās. Pēc sākotnējā īslaicīgā kursa krituma perioda finanšu satricinājuma dēļ, ko izraisīja bažas par likviditāti pasaules naudas un kredītu tirgos, no augusta beigām līdz novembra beigām euro kurss attiecībā pret ASV dolāru strauji pieauga. Šķiet, ka ASV dolāra kursa kritums bija saistīts ar tirgus dalībnieku gaidu par ASV tautsaimniecības izaugsmes perspektīvām pasliktināšanos, īpaši atspoguļojot to, ka datu publiskojumi par ASV mājokļu un darba tirgu bija sliktāki, nekā gaidīts. 2007. gada 27. novembrī euro atbilda 1.49 ASV dolāriem, tad vienotās valūtas kurss nedaudz samazinājās, un 2007. gada 31. decembrī euro atbilda 1.47 ASV dolāriem, par 11.8% pārsniedzot gada sākuma līmeni.

2007. gadā palielinājās arī euro kurss attiecībā pret Japānas jenu, lai gan bija vērojamas būtiskas īstermiņa svārstības. Šķiet, ka viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja Japānas jenas kursa attīstību, bija pārmaiņas starptautisko

investoru attieksmē pret riskiem un pārmaiņas uztverē par tirdzniecības darījumu, kuru pamatā ir dažādu valūtu procentu likmju starpība, izdevīgumu. Uzskata, ka zemās procentu likmes Japānā, vēsturiski zemais implicētais svārstīgums un arī starptautisko investoru priekšstats par labvēlīgu risku situāciju veicināja būtisku tirdzniecības darījumu, kuru pamatā ir dažādu valūtu procentu likmju starpība, atlikuma pieaugumu. 13. jūlijā euro sasniedza visu laiku augstāko kursu attiecībā pret Japānas jenu (euro atbilda 168.68 Japānas jenām). Vēlāk pasaules finanšu svārstību apstākļos šī kursa kāpuma tendence vairs nebija vērojama, tāpēc starptautiskie investori pārvērtēja riskus, kas, kā uzskata, veicināja būtisku tirdzniecības darījumu, kuru pamatā ir dažādu valūtu procentu likmju starpība, attīstību. Tomēr no augusta vidus līdz oktobra vidum euro kurss attiecībā pret Japānas jenu atkal palielinājās, bet gada atlikušajā daļā bija vērojamas būtiskas svārstības bez skaidri noteiktas tendences. 2007. gada 31. decembrī euro atbilda 164.93 Japānas jenām, par 5.1% pārsniedzot gada sākuma līmeni.

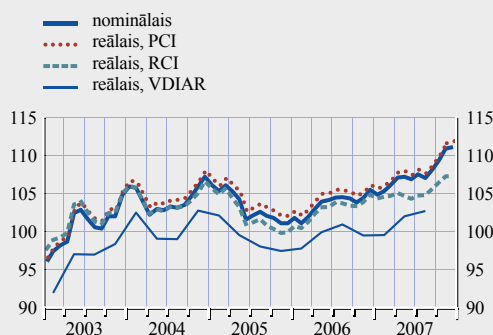
2007. gadā būtiski (par 9.2%) pieauga arī euro kurss attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu

mārciņu. Kurss kāpums galvenokārt bija vērojams no septembra līdz decembrim. 2007. gada decembra beigās euro atbilda 0.73 Lielbritānijas sterliņu mārciņām, kas bija augstākais līmenis kopš euro rašanās 1999. gadā. Uzskata, ka Lielbritānijas sterliņu mārciņas kursa kritums bija saistīts ar tirgus gaidām, ka *Bank of England* varētu tālāk samazināt monetārās politikas procentu likmes, reaģējot uz mazāk labvēlīgo finanšu un ekonomisko perspektīvu.

Euro kurss palielinājās arī attiecībā pret vairāku Āzijas tirdzniecības partnervalstu valūtām, daļēji atspoguļojot to formālo vai neformālo saikni ar ASV dolāru. Euro kurss nozīmīgi pieauga attiecībā pret Korejas vonu (par 12.5%) un Honkongas dolāru (par 12.1%) un mērenāk – attiecībā pret Singapūras dolāru (par 4.8%) un Ķīnas renminbi (par 4.6%). Samērā ierobežotais kāpums attiecībā pret Ķīnas valūtu zināmā mērā atspoguļo Ķīnas valdības iestāžu nepārprotami lielāku vēlēšanos pieļaut straujāku savas valūtas kursa pieaugumu attiecībā pret ASV dolāru, īpaši gada beigās. Euro kursa kāpumu attiecībā pret šīm valūtām daļēji kompensēja tā kritums attiecībā pret Polijas zlotu (6.2%),

33. attēls. Euro nominālais un reālais efektīvais kurss¹⁾

(indekss: 1999. gada 1. cet. = 100; mēneša/ceturkšņa dati)

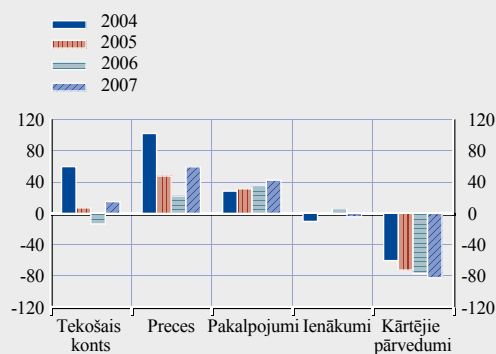

Avots: ECB.

1) Efektīvā kursa indeksi attiecībā pret euro zonas 24 galveno tirdzniecības partnervalstu (EVK-24) valūtām. EVK-24 indeksu kāpums atspoguļo euro kursa palielināšanos. Jaunākie mēneša datu novērojumi ir 2007. gada decembra dati. Uz VDIAR balstītā reālā EVK-24 jaunākie novērojumi ir 2007. gada 3. ceturkšņa dati, un tie daļēji pamatojas uz aplēsēm.

34. attēls. Tekošā konta bilance un tās komponenti

(mljrd. euro; gada dati; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: ECB.

Kanādas dolāru (5.4%), Norvēģijas kronu (3.4%) un Čehijas kronu (3.1%).

Arī euro reālie efektīvie kursi – pamatojoties uz dažādiem izmaksu un cenu indeksiem – 2007. gadā palielinājās (sk. 33. att.). 2007. gada pēdējā ceturksnī euro reālais efektīvais kurss, pamatojoties uz patēriņa cenām, bija aptuveni par 5.5% augstāks nekā tā līmenis pirms gada.

2007. GADĀ TEKOŠĀ KONTA SALDO KĻUVA POZITĪVS

Euro zonas tekošā konta pozitīvais saldo 2007. gadā bija 15.0 mljrd. euro jeb 0.2% no euro zonas IKP salīdzinājumā ar negatīvo saldo (13.6 mljrd. euro) 2006. gadā. Šī pārmaiņa lielā mērā skaidrojama ar preču pozitīvā saldo kāpumu (37.3 mljrd. euro) un (mazāk) ar pakalpojumu pozitīvā saldo pieaugumu (7.2 mljrd. euro). Šos pozitīvos saldo tikai daļēji kompensēja ienākumu konta saldo pasliktināšanās, tam kļūstot negatīvam, un kārtējo pārvedumu negatīvā saldo pieaugums (sk. 34. att.).

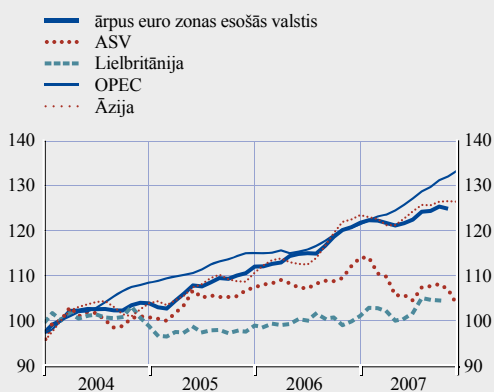
Pēc ārkārtīgi straujā pieauguma tempa 2006. gadā ārpus euro zonas preču tirdzniecības vērtība 2007. gadā palielinājās lēnāk. Preču

eksporta vērtība 2007. gadā pieauga par 8.1% (2006. gadā – par 14.3%). Vienlaikus preču importa kāpums samazinājās būtiskāk – no 17.0% 2006. gadā līdz 5.5% 2007. gadā. Tas bija viens no galvenajiem faktoriem, kas noteica euro zonas tekošā konta bilances vispārējo uzlabošanu. Turpretī pakalpojumu imports un eksports 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu pieauga nozīmīgāk, daļēji kompensējot lēnāko preču tirdzniecības kāpumu.

Preču tirdzniecības apjoma un cenu dalījums (pieejams līdz 2007. gada novembrim) liecina, ka eksporta vērtības pieauguma tempa samazināšanās galvenokārt atspoguļoja eksporta apjoma dinamiku. Nedaudz mazāks ārējā pieprasījuma pieaugums un euro kursa kāpums noteica ārpus euro zonas eksporta samazināšanos 1. pusgadā. Tomēr šīs norises zināmā mērā var skaidrot arī kā situācijas normalizēšanos pēc ārkārtīgi straujā kāpuma 2006. gada beigās. Pēc tam 2007. gada 3. ceturksnī eksporta apjoma pieaugums kļuva straujāks, lielā mērā atspoguļojot ārējā pieprasījuma atjaunošanos. Euro zonas preču tirdzniecības ģeogrāfiskais dalījums liecina, ka eksports uz Āzijas valstīm (īpaši Ķīnu) un

35. attēls. Euro zonas eksporta apjoms uz atsevišķām tirdzniecības partnervalstīm

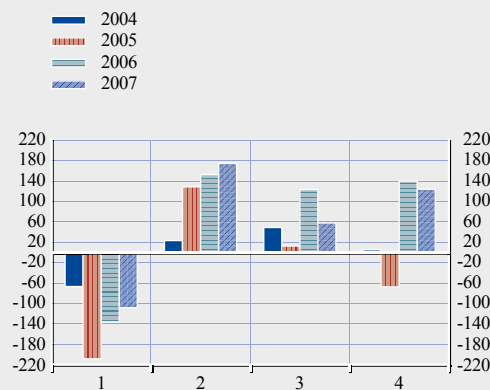
(indekss: 2000. gada 1. cet.=100; sezonāli izlīdzināti dati; 3 mēnešu mainīgais vidējais rādītājs)

Avots: ECB.
Piezīme. Pēdējie novērojumi attiecas uz 2007. gada decembri, izņemot ārpus euro zonas esošās valstis (novembris) un Lielbritāniju (oktobris).

36. attēls. Euro zonas tiešās investīcijas un portfeljieguldījumi

(mljrd. euro; gada dati)

1. Neto tiešās investīcijas
2. Neto portfeljieguldījumi kapitāla vērtspapīros
3. Neto portfeljieguldījumi parāda instrumentos
4. Neto apvienotās tiešās investīcijas un portfeljieguldījumi

Avots: ECB.

Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīm 2007. gadā joprojām bija īpaši dinamisks šajos reģionos vērojamās spēcīgās ekonomiskās aktivitātes dēļ. Eksporta apjoms uz ASV absolūtā izteiksmē samazinājās (sk. 35. att.). Tomēr šķiet, ka euro kursa kāpumam līdz šim bijusi samērā ierobežota ietekme uz euro zonas eksporta rādītājiem, ko galvenokārt noteica strauja ārējā pieprasījuma kāpuma turpināšanās. Vienlaikus eksporta cenas pieauga tikai nedaudz, norādot, ka euro zonas uzņēmumi varētu būt koriģējuši savas peļņas maržas, lai kompensētu cenu un izmaksu konkurētspējas mazināšanos euro kursa kāpuma dēļ.

Importa apjoma attīstības tendences 2007. gadā bija līdzīgas eksporta apjoma attīstības tendencēm. 1. pusgadā kāpums bija neliels, bet 2. pusgadā tas kļuva straujāks, atspoguļojot uzņēmumu ieguldījumu pieauguma atjaunošanos un euro kursa palielināšanos. Pēc būtiska krituma 2006. gada beigās 2007. gadā importa cenas atkal sāka pieaugt. Tas galvenokārt skaidrojams ar lielo naftas cenu kāpumu, ko daļēji kompensēja euro kursa paaugstināšanās. Kumulētajā 12 mēnešu periodā līdz 2007. gada oktobrim naftas tirdzniecības negatīvais saldo bija 161 mljrd. euro (iepriekšējā gada atbilstošajā periodā – 170 mljrd. euro).

APVIENOTO TIEŠO INVESTĪCIJU UN PORTFEĻIEGULDĪJUMU POZITĪVAIS SALDO 2007. GADĀ SARUKA

2007. gadā finanšu kontā euro zonas apvienoto tiešo investīciju un portfeļieguldījumu pozitīvais saldo bija 124 mljrd. euro (iepriekšējā gadā – 140 mljrd. euro). Šis samazinājums galvenokārt atspoguļoja portfeļieguldījumu pozitīvā saldo sarukumu par 44 mljrd. euro, kuru daļēji kompensēja mazāks tiešo investīciju negatīvais saldo (28 mljrd. euro; sk. 36. att.).

Portfeļieguldījumu pozitīvā saldo samazinājumu lielākoties noteica mazāks parāda vērtspapīru pozitīvais saldo (60 mljrd. euro; 2006. gadā – 124 mljrd. euro), kas galvenokārt atspoguļoja nerezidentu veikto euro zonas obligāciju un parādzīmju neto pirkumu

ievērojamu sarukumu. Taču tas slēpj divas izteiktas tendenču pārmaiņas 2007. gadā. Parāda instrumentu pozitīvā saldo krasais kāpums, kas bija vērojams gada sākumā, vēlāk palēninājās.

2007. gadā euro zonā bija lielāks kapitāla vērtspapīru pozitīvais saldo (175 mljrd. euro; 2006. gadā – 153 mljrd. euro). Tas galvenokārt skaidrojams ar euro zonas rezidentu veikto ārvalstu kapitāla vērtspapīru neto pirkumu būtisku sarukumu (no 156 mljrd. euro līdz 50 mljrd. euro), ko tikai daļēji kompensēja mazāks ārvalstu investoru veikto euro zonas kapitāla vērtspapīru pirkumu apjoms.

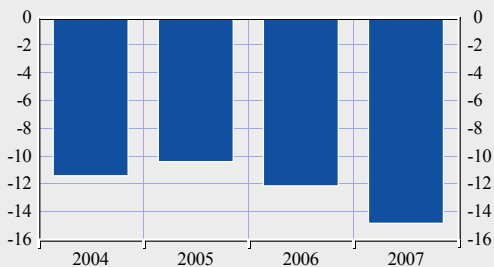
Kopumā jaunākie dati, šķiet, liecina, ka euro zonas finanšu kontu ietekmēja kredītu tirgu svārstības, kas sākās 2007. gada augustā. Lai gan 2007. gada oktobrī atsākās neliels kāpums, euro zonas un ārvalstu investori, sākoties satricinājumam, iespējams, samazināja ārvalstu investīcijas gan parāda, gan kapitāla instrumentos, kas varētu liecināt par piesardzīgāku ārvalstu investīciju stratēģiju.

Runājot par tiešajām investīcijām, mazāks negatīvais saldo 2007. gadā galvenokārt atspoguļoja euro zonā veikto ārvalstu tiešo investīciju pieaugumu. Vienlaikus euro zonas uzņēmumu ārvalstīs veikto tiešo investīciju apjoms joprojām bija samērā liels. Tas atspoguļoja euro zonas daudz nacionālo uzņēmumu augsto pelnītspēju, kas dažu pēdējo gadu laikā stabili uzlabojusies. Turklāt iespējams, ka euro zonas uzņēmumi izmantojuši euro kursa kāpuma priekšrocības, pērkot aktīvus ārvalstīs.

Pamatojoties uz četrpāršņu kumulētajām plūsmām, līdz 2007. gada 3. ceturksnim galvenie euro zonas tiešo investīciju saņēmēji bija ASV, Lielbritānija, ārzonu finanšu centri, Šveice un valstis, kas pievienojušās ES kopš 2004. gada. ASV un Lielbritānija šajā periodā bija arī lielākās ieguldītājas euro zonā.

37. attēls. Neto starptautisko investīciju bilance

(% no IKP)

Avots: ECB.

Piezīme. Dati gada beigās (2007. gadam – 3. ceturksnis).

STARPTAUTISKO INVESTĪCIJU BILANCE 2007. GADĀ TURPINĀJA PASLIKTINĀTIES

Euro zonas starptautisko investīciju bilances dati attiecībā pret pārējām pasaules valstīm, kas pieejami par periodu līdz 2007. gada 3. ceturksnim, norāda, ka euro zonas neto saistības attiecībā pret pārējām pasaules valstīm ir 1 299 mljrd. euro jeb 14.8% no euro zonas IKP (neto saistības 2006. gada beigās – 1 024 mljrd. euro jeb 12.1% no IKP; sk. 37. att.). Šo neto saistību pieaugumu 2007. gadā galvenokārt noteica portfeļieguldījumu neto saistību pozīciju un citu investīciju palielinājums (attiecīgi 340 mljrd. euro un 72 mljrd. euro), ko kompensēja tiešo investīciju neto aktīvu pozīcijas un atvasināto finanšu instrumentu pieaugums (attiecīgi 80 mljrd. euro un 43 mljrd. euro). Rezerves aktīvi pamatā nemainījās.

Kopumā euro zonas neto starptautisko saistību pozīcijas pieaugumu galvenokārt noteica aktīvu cenu pārmaiņu un euro kursa svārstību radītā pārvērtēšanas ietekme. Euro kursa kāpuma dēļ aktīvu vērtība euro parasti samazinās par summu, kas pārsniedz saistību vērtību, un neto debitoru pozīcija palielinās.

3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS

EKONOMISKĀ AKTIVITĀTE

2007. gadā ārpus euro zonas esošajās dalībvalstīs saglabājās spēcīgs reālā IKP kāpums (sk. 6. tabulu).⁹ Šī spēcīgās ekonomiskās aktivitātes tendence bija vērojama gandrīz visās valstīs, tomēr gada attīstības tempi būtiski atšķīrās. Vislielākais vidējais reālā IKP gada pieaugums bija Baltijas valstīs un Slovākijā, kur tas sasniedza aptuveni 8%. Arī Čehijas Republikā, Polijā un Rumānijā reālā IKP gada vidējā izaugsme bija ļoti spēcīga (6.0–6.5%). Vismazākais reālā IKP pieaugums bija Dānijā un Ungārijā (attiecīgi 1.8% un 1.3%). Kiprā, Maltā, Zviedrijā un Lielbritānijā saglabājās stabila izaugsme (2.8–4.4%).

Vairākumā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu ekonomisko aktivitāti noteica iekšzemes pieprasījums. Privāto patēriņu veicināja augošais reāli rīcībā esošo ienākumu apjoms, kas bija saistīts ar strauju darba samaksas kāpumu un nodarbinātības pieaugumu. Kopējā pamatkapitāla veidošanas izaugsmi veicināja arī ilgais labvēlīgo finansēšanas nosacījumu periods un lielāka ES struktūrfondu līdzekļu ieplūde daudzās valstīs. Vairākumā valstu arī straujais kreditēšanas kāpums un ekspansīvā

fiskālā nostāja veicināja iekšzemes pieprasījuma spēcīgo izaugsmi.

Lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu, neraugoties uz ārējā pieprasījuma stabilo kāpumu, neto eksporta ieguldījums izaugsmē bija negatīvs, jo spēcīgais importa pieprasījums apsteidza eksporta pieaugumu. Izteikti pozitīvs neto eksporta ieguldījums reālā IKP izaugsmē bija tikai Ungārijā, Maltā, Slovākijā un Zviedrijā. 2007. gadā kopumā eksporta pieaugums joprojām bija spēcīgs, lai gan salīdzinājumā ar 2006. gadu lielākajā daļā valstu tas palēninājās. Eksporta kāpumu veicināja augstais pieprasījums galvenajās tirdzniecības partnervalstīs un pēdējo gadu apjomīgās ārvalstu tiešo investīciju ieplūdes, bet lielu importa izaugsmi noteica spēcīgais iekšzemes pieprasījums un samērā nozīmīgā importa daļa eksportā.

9 Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu grupā, kas aplūkotas šajā sadaļā, ietilpst 14 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis periodā līdz 2007. gada decembra beigām (t.i., Bulgārija, Čehijas Republika, Dānija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Ungārija, Malta, Polija, Rumānija, Slovākija, Zviedrija un Lielbritānija).

6. tabula. Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā

(gada pārmaiņas; %)

	2004	2005	2006	2007	2007 1. cet.	2007 2. cet.	2007 3. cet.	2007 4. cet.
Bulgārija	6.6	6.2	6.1	.	6.2	6.6	4.5	.
Čehijas Republika	4.5	6.4	6.4	6.5	6.5	6.5	6.3	6.6
Dānija	2.3	2.5	3.9	1.8	3.9	-0.1	1.5	2.0
Igaunija	8.3	10.2	11.2	.	10.1	7.6	6.2	.
Kipra	4.2	4.0	4.0	4.4	4.3	4.2	4.7	4.3
Latvija	8.7	10.6	11.9	10.4	11.1	11.1	10.6	8.6
Lietuva	7.3	7.9	7.7	8.8	7.6	7.6	11.6	8.2
Ungārija	4.8	4.1	3.9	1.3	2.5	1.5	0.9	0.4
Malta	0.2	3.4	3.4	3.8	3.9	3.5	4.0	3.7
Polija	5.3	3.6	6.2	6.5	6.7	6.7	6.0	6.7
Rumānija	8.5	4.2	7.9	6.0	6.1	5.7	5.7	6.6
Slovākija	5.2	6.6	8.5	10.3	8.7	9.7	10.7	12.2
Zviedrija	4.1	3.3	4.1	2.8	3.1	2.8	2.6	2.6
Lielbritānija	3.3	1.8	2.9	3.1	3.1	3.2	3.3	2.9
ES11 ¹⁾	5.7	4.9	6.4	.	6.2	6.0	5.8	.
ES14 ²⁾	3.8	2.7	3.9	.	3.8	3.5	3.6	.
Euro zona	2.1	1.6	2.8	2.6	3.1	2.4	2.6	2.2

Avots: Eurostat.

Piezīme. Ceturkšņa dati ir sezonāli izlīdzināti, izņemot Bulgārijas, Čehijas Republikas, Maltas un Rumānijas datus (nav sezonāli izlīdzināti) un Ungārijas, Polijas un Lielbritānijas datus (sezonāli un atbilstoši darbadienu skaitam izlīdzināti).

1) ES11 kopējais rādītājs ietver to 11 valstu datus, kuras pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī (izņemot Slovēniju).

2) ES14 kopējais rādītājs ietver 14 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu datus (ES sastāvs līdz 2007. gada 31. decembrim).

Lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu 2007. gadā vienlaikus ar dinamiskāku ekonomisko darbību turpināja uzlaboties darba tirgus situācija. Galvenokārt spēcīga nodarbinātības kāpuma rezultātā joprojām pazeminājās bezdarba līmenis. Daudzās valstīs, sevišķi Baltijas valstīs, Dānijā un Lielbritānijā, darba tirgus situācija kļuva vēl saspringtāka. Starptautiskā darbaspēka plūsmas joprojām ietekmēja daudzu valstu darbaspēka piedāvājumu. Šķiet, ka Bulgārijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā un Rumānijā pēdējos gados notikusi īpaši liela darbaspēka aizplūde. Tas pats 2007. gadā notika Igaunijā. Šīs aizplūdes radījušas speciālistu trūkumu un problēmas vairākos šo valstu tautsaimniecības sektoros, vienlaikus palielinot darba samaksas spiedienu. Turpretī Čehijas Republikā, Dānijā, Kīprā, Ungārijā, Maltā, Slovākijā, Zviedrijā un Lielbritānijā neto migrācijas plūsmas bija pozitīvas.

CENU NORISES

2007. gadā SPCI inflācija ievērojami paaugstinājās daudzās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs (sk. 7. tabulu). Visaugstākā inflācija bija strauji augošajās Baltijas valstīs, Bulgārijā, Ungārijā un Rumānijā (4.9–10.1%),

un vairākumā pārējo ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu tā bija gandrīz euro zonas vidējā rādītāja līmenī vai nedaudz virs tā (0.7–3.0%). Gada vidējā inflācija Dānijā, Maltā, Slovākijā un Zviedrijā 2007. gadā bija zemāka par 2%, tomēr arī šajās valstīs gada beigās tā paaugstinājās galvenokārt sakarā ar pārtikas un enerģijas importa cenu palielināšanos.

Augšupvērstā inflācijas tendence ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs 2007. gadā daļēji bija saistīta ar enerģijas un pārtikas cenu ievērojamo kāpumu. Turklāt pamatā esošo inflācijas spiedienu vairākumā valstu veicināja straujais iekšzemes pieprasījuma pieaugums.

Lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu paaugstinājās enerģijas cenas. Arī pārtikas cenas būtiski pieauga. Vislielākais kāpums tika novērots Baltijas valstīs, Bulgārijā un Ungārijā, kopumā atspoguļojot nelabvēlīgos laikapstākļus, pārtikas cenas pasaules tirgos un spēcīgāku globālo pieprasījumu. Turklāt augstais iekšzemes pieprasījums joprojām pastiprināja inflācijas spiedienu, īpaši valstīs, kurās lielo privāto patēriņa pieaugumu noteica lielais kreditēšanas kāpums negatīvu reālo procentu likmju un būtisku kapitāla ieplūžu

7. tabula. SPCI inflācija ārpus euro zonas esošajās ES valstīs un euro zonā

(gada pārmaiņas; %)								
	2004	2005	2006	2007	2007 1. cet.	2007 2. cet.	2007 3. cet.	2007 4. cet.
Bulgārija	6.1	6.0	7.4	7.6	5.3	4.7	9.0	11.2
Čehijas Republika	2.6	1.6	2.1	3.0	1.7	2.6	2.7	4.9
Dānija	0.9	1.7	1.9	1.7	1.9	1.5	1.0	2.2
Igaunija	3.0	4.1	4.4	6.7	5.1	5.8	6.7	9.2
Kipra	1.9	2.0	2.2	2.2	1.4	1.8	2.3	3.2
Latvija	6.2	6.9	6.6	10.1	7.6	8.5	10.4	13.7
Lietuva	1.2	2.7	3.8	5.8	4.4	5.0	5.9	7.9
Ungārija	6.8	3.5	4.0	7.9	8.8	8.5	7.3	7.1
Malta	2.7	2.5	2.6	0.7	0.8	-0.9	0.4	2.5
Polija	3.6	2.2	1.3	2.6	2.0	2.3	2.4	3.7
Rumānija	11.9	9.1	6.6	4.9	3.9	3.9	5.1	6.8
Slovākija	7.5	2.8	4.3	1.9	2.1	1.7	1.4	2.4
Zviedrija	1.0	0.8	1.5	1.7	1.7	1.4	1.4	2.3
Lielbritānija	1.3	2.1	2.3	2.3	2.8	2.6	1.8	2.1
ES11 ¹⁾	5.2	3.7	3.3	4.1	3.4	3.6	4.0	5.5
ES14 ²⁾	2.6	2.6	2.6	2.9	2.9	2.8	2.5	3.3
Euro zona	2.1	2.2	2.2	2.1	1.9	1.9	1.9	2.9

Avots: Eurostat.

1) ES11 kopējais rādītājs attiecas uz 11 valstīm, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī (izņemot Slovēniju).

2) ES14 kopējais rādītājs attiecas uz 14 ārpus euro zonas esošajām valstīm 2007. gada 31. decembrī.

apstākļos. Daudzās valstīs inflācijas spiedienu radīja arī lielais darba samaksas pieaugums, jo darba tirgus situācija kļuva vēl saspringtāka. Nominālās darba samaksas kāpums bija īpaši jūtams valstīs ar straujākiem produkcijas izlaides izaugsmes tempiem (t.i., Baltijas valstīs, Bulgārijā un Rumānijā), kur tā pārsniedza darba ražīguma pieaugumu, izraisot strauju (vairākumā gadījumu divciparu) vienības darbaspēka izmaksu paaugstināšanos. Importa cenu tendences valstīs ievērojami atšķīrās, daļēji atspoguļojot dažādas valūtas kursa norises. Valstīs, kurās pieļauta būtiska valūtas kursa elastība, valūtas kursa paaugstināšanai kopumā bija importa cenas mazinoša ietekme un, ievērojot šo valstu samērā lielo atvērtības pakāpi, – arī slāpējoša ietekme uz inflāciju.

FISKĀLĀ POLITIKA

2007. gadā ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstīs joprojām īstenoja neviendabīgu fiskālo politiku. Bulgārijā, Dānijā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā un Zviedrijā tika reģistrēts fiskālais pārpalikums, bet pārējās valstīs – fiskālais deficīts (sk. 8. tabulu). Valstu, izņemot Rumāniju un Lielbritāniju, budžeta izpildes rādītāji 2007. gadā atbilda vai bija labāki nekā 2006. gada beigās vai 2007. gada sākumā iesniegtajās aktualizētajās konverģences programmās noteiktie budžeta bilances mērķrādītāji. Tomēr daudzos gadījumos tas notika par programmā plānoto labvēlīgākas sākumpozīcijas dēļ 2006. gada beigās un straujā nodokļu ieņēmumu kāpuma rezultātā, ko daļēji var izskaidrot ar lielāku IKP pieaugumu, nekā sākotnēji gaidīts. Šķiet, ka strukturālā fiskālā konsolidācija vairākumā valstu zaudējusi tempu. Saskaņā ar aplēsēm tikai Kiprā, Ungārijā, Polijā un Zviedrijā cikliski koriģētajā budžeta bilancē 2006. un 2007. gadā notikušās pozitīvās pārmaiņas sasniegs vismaz 0.5% no IKP (neietverot vienreizējus un citus pagaidu pasākumus). Turpretī dažās citās valstīs fiskālā stingrība procikliski pat samazinājās, lai gan bija spēcīgs produkcijas izlaides kāpums.

2007. gada beigās Čehijas Republikai, Ungārijai, Polijai un Slovākijai tika piemērota pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra.

Atbilstoši 2007. un 2008. gada precizējumiem konverģences programmās visās šajās valstīs, izņemot Čehijas Republiku, 2007. gadā samazinājās budžeta deficīta rādītāji. Tomēr 2008. gada janvārī Čehijas Republikas Finanšu ministrija paziņoja, ka saskaņā ar aplēsēm 2007. gada budžeta deficīts ir tikai 1.9% no IKP, nevis 3.4% no IKP, kā norādīts konverģences programmā. Slovākijas konverģences programma bija vienīgā, kurā norādīts, ka 2007. gadā budžeta deficīta rādītājs atkal pazeminājies zem 3% no IKP atsaucēs vērtības.

Runājot par ECOFIN svarīgākajiem lēmumiem attiecībā uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru 2007. gadā, Maltai un Lielbritānijai attiecīgi jūnijā un oktobrī tā tika atcelta pēc tam, kad tās ziņoja par budžeta deficīta rādītāja pazemināšanos zem 3% no IKP atsaucēs vērtības 2006.–2007. fiskālajā gadā un strukturālās bilances uzlabošanos. Attiecībā uz Poliju ECOFIN 2007. gada novembrī pieņēma lēmumu, norādot, ka Polijas varas iestāžu darbība atbilst Padomes 2007. gada februāra rekomendācijām. Tomēr pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra netika atcelta, jo pārmērīga budžeta deficīta korekcija bija pakļauta nopietniem riskiem.

2007. gadā vairākumā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu valdības parāda attiecība saglabājās ievērojami zemāka par 60% no IKP. Tikai Maltā un Ungārijā, neraugoties uz samazinājumu 2007. gadā, parāda attiecība joprojām bija virs 60% atsaucēs vērtības. Lielākajā daļā pārējo ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu parāda attiecība samazinājās vai pamatā saglabājās nemainīga.

MAKSĀJUMU BILANCES NORISES

2007. gadā apvienotā tekošā konta un kapitāla konta rādītāji ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs joprojām būtiski atšķīrās (sk. 9. tabulu), lai gan salīdzinājumā ar 2006. gadu kopumā nedaudz pasliktinājās. Dānijā un Zviedrijā saldo bija pozitīvs, bet visās pārējās valstīs – negatīvs. Salīdzinājumā ar 2006. gadu šis deficīts lielākoties palielinājās, izņemot Ungāriju, Maltu un Slovākiju. Deficīts

8. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas fiskālie rādītāji

(% no IKP)				
Valsts budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)				Konverģences programmas dati
	2004	2005	2006	2007
Bulgārija	2.3	2.0	3.2	3.1
Čehijas Republika	-3.0	-3.5	-2.9	-3.4
Dānija	1.9	4.6	4.6	3.8
Igaunija	1.8	1.9	3.6	2.6
Kipra	-4.1	-2.4	-1.2	1.5
Latvija	-1.0	-0.4	-0.3	0.3
Lietuva	-1.5	-0.5	-0.6	-0.9
Ungārija	-6.5	-7.8	-9.2	-6.2
Malta	-4.9	-3.1	-2.5	-1.6
Polija	-5.7	-4.3	-3.8	-3.0
Rumānija	-1.5	-1.4	-1.9	-2.9
Slovākija	-2.4	-2.8	-3.7	-2.5
Zviedrija	0.8	2.4	2.5	3.0
Lielbritānija	-3.4	-3.3	-2.7	-3.0
ES11 ¹⁾	-4.0	-3.6	-3.4	-2.8
ES14 ²⁾	-2.7	-2.3	-1.8	-1.9
Euro zona	-2.8	-2.5	-1.5	-0.8

Valdības bruto parāds				Konverģences programmas dati
	2004	2005	2006	2007
Bulgārija	37.9	29.2	22.8	19.8
Čehijas Republika	30.4	30.2	30.1	30.4
Dānija	44.0	36.3	30.3	25.6
Igaunija	5.1	4.4	4.0	2.7
Kipra	70.2	69.1	65.2	60.0
Latvija	14.5	12.5	10.6	9.4
Lietuva	19.4	18.6	18.2	17.6
Ungārija	59.4	61.6	65.6	65.4
Malta	72.7	70.8	64.7	62.9
Polija	45.7	47.1	47.6	47.0
Rumānija	18.8	15.8	12.4	11.9
Slovākija	41.4	34.2	30.4	30.6
Zviedrija	52.4	52.2	47.0	39.7
Lielbritānija	40.4	42.1	43.2	43.9
ES11 ¹⁾	40.3	39.4	38.2	37.2
ES14 ²⁾	41.9	42.1	41.6	40.7
Euro zona	69.6	70.3	68.6	66.7

Avoti: Eiropas Komisija (2004.–2006. gads), aktualizētās konverģences programmas (2007. gads) un ECB aprēķini.

Piezīmes. Dati pamatojas uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras definīciju. Budžeta bilances (Komisijas dati) neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus. Dānijas, Polijas un Zviedrijas datus iekļauti otrā līmeņa pensiju fondi. Aplēses par šo fondu pozitīvo ietekmi uz bilanci 2006. gadā ir šādas: Dānijai 1.0% no IKP, Polijai 2.0% no IKP, Zviedrijai 1.1% no IKP. Tāpat kā jaunākajās konverģences programmu aktualizācijās un Komisijas 2007. gada rudens prognozēs, dati par Ungāriju vairs neietver otrā līmeņa pensiju fondus.

1) ES11 kopējais rādītājs attiecas uz 11 valstīm, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī (izņemot Slovēniju).

2) ES14 kopējais rādītājs attiecas uz 14 ārpus euro zonas esošajām valstīm 2007. gada 31. decembrī.

Bulgārijā un Latvijā pārsniedza 20% no IKP un Igaunijā, Lietuvā un Rumānijā – 10% no IKP. Kiprā, Ungārijā, Slovākijā un Lielbritānijā deficīts bija 4–8% no IKP. Vairākumā valstu ārējo nelīdzsvarotību radīja preču negatīvais saldo; izņēmums bija Čehijas Republika, Ungārija, Polija un Slovākija, kur noteicošais faktors bija ieņēmumu negatīvais saldo, kas bieži

tiek saistīts ar ārvalstu uzņēmumu reinvestēto peļņu.

Daudzās valstīs, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī, deficītu varēja uzskatīt par normālu izlīdzināšanas procesa iezīmi tādā ziņā, ka tas atspoguļo labvēlīgās ieguldījumu iespējas un tagadnes un pagātnes patēriņa izlīdzināšanos. Tomēr ļoti lielo tekošā

9. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas valstu maksājumu bilance

(% no IKP)

	Apvienotā tekošā konta un kapitāla konta saldo				Ārvalstu tiešo investīciju plūsmas				Portfeļieguldījumu saldo			
	2004	2005	2006	2007 ³⁾	2004	2005	2006	2007 ³⁾	2004	2005	2006	2007 ³⁾
Bulgārija	-5.8	-11.0	-15.0	-20.1	11.3	14.5	16.8	19.2	-2.1	-5.5	1.0	-0.6
Čehijas Republika	-5.7	-1.5	-2.8	-3.1	3.6	9.4	3.2	3.8	1.9	-2.7	-0.8	-1.0
Dānija	3.0	4.5	2.6	1.3	0.4	-1.3	-1.8	-3.8	-6.0	-4.4	-6.8	2.3
Igaunija	-11.5	-9.3	-13.2	-15.0	5.8	15.6	3.5	3.2	6.0	-15.7	-8.1	-0.7
Kipra	-4.2	-5.4	-5.8	-7.1	2.5	3.8	3.6	5.9	7.2	-0.8	-4.2	-8.6
Latvija	-11.8	-11.2	-21.1	-24.2	3.8	3.6	7.4	7.7	1.6	-0.8	0.2	-1.5
Lietuva	-6.4	-5.9	-9.6	-11.8	2.3	2.7	5.1	6.6	0.9	-1.0	-0.8	-2.5
Ungārija	-8.1	-6.0	-5.9	-4.4	3.3	5.0	3.9	-0.2	6.7	4.0	5.7	2.5
Malta	-4.6	-5.5	-3.7	-3.2	7.0	11.5	28.0	13.5	-37.7	-44.8	-39.2	-10.8
Polija	-3.8	-1.3	-2.6	-2.9	4.8	2.3	2.9	3.7	3.7	4.1	-0.9	-2.2
Rumānija	-7.5	-7.9	-10.5	-12.9	8.4	6.6	9.0	8.1	-0.7	1.0	-0.2	0.4
Slovākija	-3.2	-8.5	-7.1	-4.8	3.3	4.8	6.8	3.6	2.1	-2.0	2.9	0.2
Zviedrija	6.8	6.9	6.3	6.7	-2.8	-4.5	1.7	-3.2	-6.3	-0.1	-5.1	-4.4
Lielbritānija	-1.5	-2.4	-3.8	-4.9	-1.0	4.4	2.6	-1.0	-4.5	-2.4	-3.1	0.4
ES11 ¹⁾	-5.6	-4.2	-5.7	-6.1	4.9	5.2	4.9	4.5	2.7	0.9	0.0	-1.0
ES14 ²⁾	-1.2	-1.4	-2.7	-3.6	0.2	3.3	2.7	-0.2	-3.2	-1.6	-2.9	-0.3
Euro zona	1.0	0.3	0.0	0.4	-0.9	-2.6	-1.6	-2.0	0.9	1.8	3.3	4.5

Avots: ECB.

1) ES11 kopsavilkuma dati ietver to 11 valstu svērto ieguldījumu, kuras pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī (izņemot Slovākiju).

2) ES14 kopsavilkuma dati ietver ārpus euro zonas esošo 14 valstu (stāvoklis 2007. gada 31. decembrī) svērto ieguldījumu.

3) 2007. gada dati ir četru ceturksņu kumulētā summa līdz 2007. gada ceturksnim. Dati par Maltu ir četru ceturksņu kumulētā summa līdz 2007. gada 2. ceturksnim.

konta un kapitāla konta deficītu dažās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs noteica arī cikliskie faktori un spēcīgais iekšzemes pieprasījums, kas norāda uz bilances ārējo pozīciju stabilitātes riskiem, sevišķi, ja pasliktinās starptautiskā cenu un izmaksu konkurētspēja un sarūk eksporta pieaugums.

Salīdzinājumā ar 2006. gadu 2007. gadā neto tiešās investīcijas būtiski samazinājās Dānijā, Zviedrijā un Lielbritānijā. ES 11 valstīs kopumā tās saglabājās diezgan nemainīgas, lai gan to ievērojams sarūkums tika novērots Ungārijā, Slovākijā un Maltā. Īpaši Maltā nozīmīgo kritumu varētu uzskatīt par stāvokļa normalizēšanos pēc 2006. gada augstā līmeņa. Lai gan vairākās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs neto tiešās investīcijas joprojām bija nozīmīgs finansējuma avots, Baltijas valstīs, Ungārijā, Rumānijā un Lielbritānijā pamatbilances negatīvais saldo (t.i., apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilances un neto tiešo investīciju summa) bija virs 4% no IKP, un Latvijai tas pārsniedza 15% no IKP. Portfeļieguldījumu neto ieplūde joprojām bija negatīva vai pamatā neitrāla

visās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs, izņemot Dāniju un Ungāriju. Abās šajās valstīs portfeļieguldījumu pozitīvo saldo noteica augsts parāda vērtspapīru pozitīvais saldo, kas Ungārijas gadījumā bija saistīts ar peļņas likmju starpību, bet kapitāla vērtspapīru neto plūsma bija negatīva. Neto citi ieguldījumi lielākajā daļā valstu, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā un 2007. gada 1. janvārī, lielākoties bija pozitīvi, galvenokārt atspoguļojot ārvalstu mātesbanku aizdevumus saviem reģionālajiem meitasuzņēmumiem.

VALŪTAS KURSA DINAMIKA

Valūtas kursa norises ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs 2007. gadā lielākoties atspoguļoja atsevišķu valstu valūtas kursa režīmus. Dānijas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Maltas un Slovākijas valūtas piedalījās VKM II ar $\pm 15\%$ standarta svārstību koridoru ap attiecīgās valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro (izņemot Dānijas kronu, kam noteikts šaurāks $\pm 2.25\%$ svārstību koridoris). Dalība VKM II atsevišķos gadījumos bija saistīta arī ar attiecīgo valstu vienpusējām saistībām piemērot šaurākus

svārstību koridorus. Vienpusējās saistības neuzlika ECB nekādus papildu pienākumus. Tika panākta vienošanās, ka Igaunijas krona un Lietuvas lits var pievienoties VKM II, saglabājot jau izveidoto valūtas padomes kārtību. Maltas varas iestādes paziņoja par nodomu saglabāt centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošu Maltas liras kursu, bet Latvijas varas iestādes lēma, ka tiks saglabāts centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošs lata kurss ar $\pm 1\%$ svārstību koridoru. Vienošanās par to valstu dalību, kuru valūtas pievienojās VKM II pēc 2004. gada (t.i., visas minētās valstis, izņemot Dāniju), balstījās uz vairākiem attiecīgo valstu varas iestāžu politikas lēmumiem, kas skāra arī stabilas fiskālās politikas īstenošanu, algu mērenības un tādu algas norišu veicināšanu, kuras atbilstu produktivitātes kāpumam, kredītēšanas pieauguma ierobežošanu un tālāku strukturālo reformu ieviešanu.

Dānijas kronas, Igaunijas kronas, Kipras mārciņas, Lietuvas lita un Maltas liras kurss attiecībā pret euro 2007. gadā bija stabils, un šīs valūtas tika pastāvīgi tirgotas atbilstoši to centrālajam kursam vai ļoti tuvu tam. Turklāt pēc euro zonas paplašināšanas 2008. gada 1. janvārī Kipras mārciņa un Maltas lira tika neatgriezeniski aizstātas ar euro.

Savukārt Slovērijas kronas kursam bija raksturīgas samērā lielas svārstības (sk. 10. tabulu). Ņemot vērā makroekonomisko

pamatrādītāju uzlabošanos un labvēlīgas ekonomiskās attīstības perspektīvas, 2006. gada vidū sākās ilgstošs Slovērijas kronas kursa kāpums, kas jaunu impulsu guva 2007. gada februārī un marta pirmajā pusē. Lai ierobežotu valūtas kursa svārstības un pārmērīgu tirgus spiedienu, 2007. gada marta sākumā *Národná banka Slovenska* veica intervences, lai samazinātu valūtas kursu. 2007. gada 19. martā saskaņā ar Slovērijas varas iestāžu prasību, savstarpēju vienošanos un vienotu procedūru Slovērijas kronas centrālais kurss attiecībā pret euro tika pārvērtēts par 8.5%. Sakarā ar mērenāku inflācijas prognozi *Národná banka Slovenska* gan 2007. gada marta, gan aprīļa beigās pazemināja monetārās politikas procentu likmi kopumā par 50 bāzes punktiem (līdz 4.25%), kas palīdzēja stabilizēt Slovērijas kronas kursu attiecībā pret euro. Kopš 2007. gada aprīļa Slovērijas kronas kurss saglabājies samērā stabils, svārstoties par 5–8% augstākā līmenī nekā jaunā centrālā paritāte. Arī Latvijas latam bija raksturīgs lielāks svārstīgums nekā iepriekšējos gados, lai gan svārstības saglabājās vienpusēji noteiktā šaurā $\pm 1\%$ svārstību koridora robežās ap centrālo kursu. Pēc tam, kad gandrīz visu 2006. gadu bija vērojams aptuveni par 1% augstāks lata kurss nekā tā VKM II centrālais kurss, divas reizes (2007. gada februāra vidū un 2007. gada septembrī) lata kurss pavirzījās vienpusēji noteiktā šaurā svārstību koridora augšējās robežas virzienā. Pirmā epizode

10. tabula. VKM II norises

Valūta	Pievienošanās datums	Augstākais kurss	Centrālais kurss	Zemākais kurss	Maksimālā novirze (%)	
					Augšupvērsta	Lejupvērsta
DKK	01.01.1999.	7.62824	7.46038	7.29252	0.28	-0.03
EEK	28.06.2004.	17.9936	15.6466	13.2996	0.00	0.00
CYP	02.05.2005.	0.673065	0.585274	0.497483	1.21	0.00
LVL	02.05.2005.	0.808225	0.702804	0.597383	0.98	-1.00
LTL	28.06.2004.	3.97072	3.45280	2.93488	0.00	0.00
MTL	02.05.2005.	0.493695	0.429300	0.364905	0.00	0.00
SKK	28.11.2005.	44.2233	38.4550	32.6868	11.78	0.00
SKK (pēc pārvērtēšanas)		40.7588	35.4424	30.1260	8.22	0.00

Avots: ECB.

Piezīme. Lejupvērsta (augšupvērsta) novirze atbilst virzībai uz zemāku (augstāku) kursu un liecina par valūtas kursa kāpumu (kritumu) attiecībā pret euro. Slovērijas kronas centrālais kurss 2007. gada 16. martā pārvērtēts par 8.5%. Maksimālo novēroto novirzi no attiecīgā VKM II centrālā kursa atsaucies periods ir 2007. gada 2. janvāris–2008. gada 29. februāris.

notika pēc *Standard & Poor's* Latvijas nākotnes ekonomisko prognožu kredītreitinga samazināšanas no stabila uz negatīvu 2007. gada 19. februārī un baumām par iespējamu Latvijas valūtas VKM II centrālā kursa samazināšanu. 2007. gada marta vidū Latvijas Banka iesaistījās, lai novērstu tālāku lata pavājināšanos, veicot intervences ārvalstu valūtas tirgos un palielinot refinansēšanas likmi no 5.0% uz 5.5% kopš 2007. gada marta beigām un vēlreiz to paaugstinot līdz 6.0% gandrīz divus mēnešus vēlāk. Starpbanku 1 mēneša noguldījumu procentu likmes ievērojami pieauga, svārstoties aptuveni 100–400 bāzes punktu diapazonā virs refinansēšanas likmes. 2007. gada aprīlī spriedze ārvalstu valūtas tirgos pakāpeniski norima, ņemot vērā valdības apņemšanos īstenot pretinflācijas plānu, bet 1 mēneša procentu likme saglabājās ievērojami augstākā līmenī nekā ECB minimālā pieteikuma procentu likme. 2007. gada 12. maijā lats atkal sasniedza sava $\pm 1\%$ svārstību koridora apakšējo robežu un centrālā banka veica intervenci, lai novērstu tālāku kursa paaugstināšanos. 2007. gada septembrī atkal bija vērojams spiediens uz latu pēc *Moody's* kredītreitinga pazemināšanas un bažām par turpmāku tekošā konta deficīta un inflācijas palielināšanos. Šajā gadījumā Latvijas Banka neveica intervenci, bet naudas tirgū saglabājās saspringta situācija.

Runājot par ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu valūtām, kas nepiedalās VKM II, norises dažādās valstīs bija būtiski atšķirīgas (sk. 38. att.). Gandrīz visu 2007. gadu Čehijas

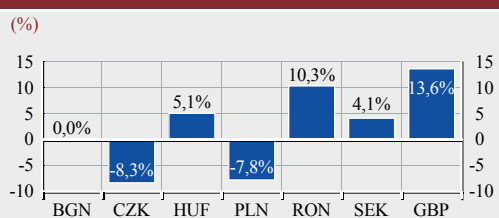
kronas un Polijas zlota kurss attiecībā pret euro auga, 2008. gada 29. februārī attiecīgi par 8.3% un 7.8% pārsniedzot kursu attiecībā pret euro gada sākumā. Pēc 2007. gada pirmajos trijos ceturkšņos vērotā relatīvās stabilitātes perioda Lielbritānijas sterliņu mārciņas kurss attiecībā pret euro būtiski samazinājās sakarā ar augošo ekonomisko nenoteiktību, ko daļēji varētu saistīt ar nelabvēlīgākām tautsaimniecības izaugsmes perspektīvām, kas savukārt saistītas arī ar vājāku mājokļu tirgu. Tādējādi 2008. gada 29. februārī Lielbritānijas sterliņu mārciņas kurss attiecībā pret euro bija par 13.6% zemāks nekā 2007. gada 2. janvārī. Saistībā gan ar iekšējiem faktoriem, gan kopumā spēcīgo euro Rumānijas lejas un Zviedrijas kronas kurss attiecībā pret euro arī pazeminājās, aplūkojamā periodā sarūkot attiecīgi par 10.3% un 4.1%. Neraugoties uz dažām svārstībām, Ungārijas forinta kurss 2007. gadā kopumā saglabājās nemainīgs, nedaudz samazinoties 2008. gada sākumā. 2008. gada 25. februārī *Magyar Nemzeti Bank*, saskaņojot ar Ungārijas valdību, nolēma atcelt svārstību koridorus ap Ungārijas forinta kursu un ieviesa brīvi peldošu kursu. Visbeidzot, Bulgārijas levas kurss attiecībā pret euro saglabājās stabils (1.95583), atspoguļojot nemainīgo Bulgārijas valūtas kursa politiku uz euro balstīta valūtas padomes mehānisma ietvaros.

FINANŠU NORISES

No 2007. gada janvāra līdz 2008. gada februārim valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju pārmaiņas vairākumā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu¹⁰ bija līdzīgas to dinamikai euro zonā, 1. pusgadā novērojot kāpumu, kam no 2007. gada augusta sekoja kritums finanšu tirgu globālā satricinājuma apstākļos.

2008. gada februārī ilgtermiņa procentu likmes ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs vidēji bija aptuveni par 25 bāzes punktiem augstākas nekā 2007. gada sākumā (salīdzinājumā ar vairāk nekā 30 bāzes punktu kāpumu euro zonā). Lielākais procentu likmju pieaugums bija

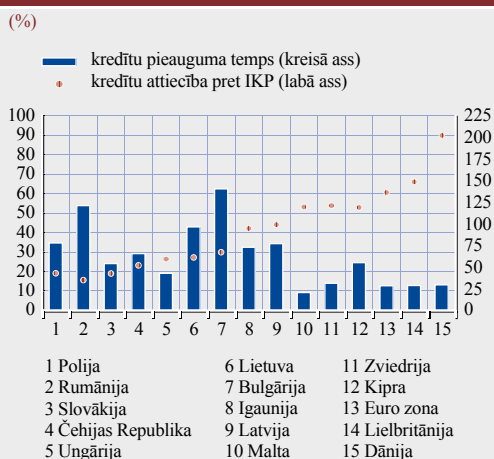
38. attēls. Euro kursa pārmaiņas attiecībā pret ārpus VKM II esošo ES valstu valūtām

Avots: ECB speciālistu aprēķini.
Piezīme. Pozitīva (negatīva) vērtība liecina par euro kursa kāpumu (kritumu). Pārmaiņas attiecas uz periodu no 2007. gada 2. janvāra līdz 2008. gada 29. februārim.

10 Nav salīdzināmu datu par Igaunijas ilgtermiņa procentu likmēm.

39. attēls. Kredīti privātajam sektoram 2007. gadā

Avoti: SNB, ECB, Eurostat, Central Bank of Cyprus un Bank of England.

Piezīmes. Dati par ne-MFI (izņemot valdību) izsniegtajiem kredītiem. Par katras valsts kredītu pieauguma tempu 2007. gadā izmantoti pēdējie pieejamie mēneša dati. Dati par Lielbritāniju balstīti uz tās nacionālo definīciju.

vērojams Bulgārijā (gandrīz 100 bāzes punktu), Čehijas Republikā, Ungārijā un Polijā (aptuveni 80 bāzes punktu), kas lielā mērā norādīja uz inflācijas prognozes pasliktināšanos. Lai gan Rumānijā saglabājās diezgan augstas ilgtermiņa procentu likmes, laikā no 2007. gada janvāra līdz 2008. gada februārim tās pazeminājās par 50 bāzes punktiem.

Salīdzinājumā ar euro zonas procentu likmēm ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu valdības obligāciju peļņas likmju starpību dinamika 2008. gada februārī salīdzinājumā ar 2007. gada sākumu bija dažāda. Rumānijā un Ungārijā saglabājās samērā lielas ilgtermiņa procentu likmju starpības (attiecīgi aptuveni 340 un 280 bāzes punktu). Fiskālo norišu un ārējās nesabalansētības ietekmē šo valstu ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju starpības bija lielas. Turklāt Rumānijā šādu virzību nosaka arī augstāka inflācija pēdējos gados.

Kopumā no 2007. gada janvāra līdz 2008. gada februārim lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu akciju tirgu izaugsme bija pozitīva. Vislielākais akciju cenu kāpums

bija vērojams Bulgārijā, Kiprā un Rumānijā, kur to dinamika saskaņā ar *Dow Jones EURO STOXX* indeksu ievērojami pārsniedza euro zonas vidējo akciju cenu dinamiku. Taču Igaunijā un Latvijā akciju cenas līdz 2008. gada februāra beigām bija sarukušas līdz 2006. gada vidējam līmenim pēc tam, kad 2007. gadā tās bija sasniegušas vēsturiski augstākos rādītājus. Lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu biržu indeksi globālo finanšu tirgu satricinājuma dēļ vasaras mēnešos samazinājās, jo daži investori izņēma savus aktīvus no akciju tirgiem, lai uzlabotu vispārējo likviditāti. Negatīvais noskaņojums biržās 2007. gada septembrī un oktobrī nedaudz mazinājās. Tomēr vēlāk kapitāla vērtspapīru tirgos lielākajā daļā ES14 valstu, tāpat kā euro zonas un citu lielāko valstu akciju tirgos, atkal bija vērojams kritums sakarā ar mazāku globālo vēlni riskēt.

2007. gadā visās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs saglabājās liels privātā sektora kreditēšanas kāpums. Šķiet, ka 2007. gada beigās kreditēšanas gada kāpuma temps daudzās valstīs stabilizējās, daļēji atspoguļojot banku procentu likmju kāpumu. Tomēr dažās valstīs, piemēram, Bulgārijā, Čehijas Republikā, Lietuvā un Polijā, tas turpināja paātrināties. Visdinamiskāk kreditēšana paplašinājās strauji augošajās Baltijas valstīs, Bulgārijā, Polijā un Rumānijā, tās kāpuma tempam 2007. gada beigās sasniedzot 32–62%. 2007. gadā Kiprā, Čehijas Republikā, Ungārijā un Slovākijā privātā sektora kreditēšanas gada kāpuma temps bija 19–29%. Šo valstu (izņemot Kipru) straujā kreditēšanas ekspansija jāaplūko finansēšanas paplašināšanās kontekstā. Privātajam sektoram izsniegto kredītu attiecība pret IKP visās ES11 valstīs, izņemot Kipru un Maltu, saglabājās ievērojami zemāka nekā euro zonas vidējais rādītājs. Tomēr strauja kreditēšanas ekspansija arī rada risku, jo dažās valstīs tas veicina spēcīgu iekšzemes pieprasījumu un tādējādi pārmērīgu ārējo un iekšējo nesabalansētību. Īpašas bažas rada arī lielais, arvien augošais ārvalstu valūtā denominēto aizņēmumu īpatsvars vairākās valstīs. Dānijā, Zviedrijā un Lielbritānijā privātā sektora kreditēšanas

II. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu oficiālās monetārās politikas stratēģijas

	Monetārās politikas stratēģija	Valūta	Raksturojums
Bulgārija	Valūtas kursa mērķis	Bulgārijas leva	Valūtas kursa mērķis: piesaiste euro, nosakot, ka 1 EUR = 1.95583 BGN valūtas padomes mehānisma ietvaros.
Čehijas Republika	Inflācijas mērķis	Čehijas krona	Mērķis: 3% ±1 procentu punkts līdz 2009. gada beigām; pēc tam 2% ±1 procentu punkts. Pārvaldīts peldošs valūtas kurss.
Dānija	Valūtas kursa mērķis	Dānijas krona	Dalība VKM II, nosakot ±2.25% pieļaujamo svārstību koridoru ap DKK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 7.46038 DKK).
Igaunija	Valūtas kursa mērķis	Igaunijas krona	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap EEK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 15.6466 EEK). Igaunija saglabā valūtas padomes mehānismu kā vienpusējas saistības.
Kipra	Valūtas kursa mērķis	Kipras mārciņa	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap CYP centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 0.585274 CYP).
Latvija	Valūtas kursa mērķis	Latvijas lats	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap lata centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = Ls 0.702804). Latvija saglabā ±1% pieļaujamo svārstību koridoru kā vienpusējas saistības.
Lietuva	Valūtas kursa mērķis	Lietuvas lits	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap LTL centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 3.45280 LTL). Lietuva saglabā valūtas padomes mehānismu kā vienpusējas saistības.
Ungārija	Inflācijas mērķis	Ungārijas forints	Inflācijas mērķis: 3% ±1 p.p. kā vidēja termiņa mērķis. Brīvi peldošs valūtas kurss kopš 2008.gada februāra, kad atcelta valūtas kursa piesaiste euro.
Malta	Valūtas kursa mērķis	Maltas lira	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap MTL centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 0.429300 MTL). Malta saglabā nemainīgu valūtas kursu attiecībā pret euro salīdzinājumā ar centrālo kursu kā vienpusējas saistības.
Polija	Inflācijas mērķis	Polijas zlots	Inflācijas mērķis: 2.5% ±1 p.p. (PCI 12 mēnešu kāpuma temps). Brīvi peldošs valūtas kurss.
Rumānija	Inflācijas mērķis	Rumānijas leja	Inflācijas mērķis – 4%, 3.8% un 3.5% ±1 p.p. attiecīgi 2007., 2008. un 2009. gada beigās. Pārvaldīts peldošs valūtas kurss.
Slovākija	Inflācijas mērķa noteikšana, piedaloties VKM II	Slovākijas krona	Dalība VKM II, nosakot ±15% pieļaujamo svārstību koridoru ap SKK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR=35.4424 SKK). Inflācijas mērķis 2006.–2008.gadam noteikts zem 2.5% 2006. gada beigās un zem 2% 2007. un 2008. gada beigās.
Zviedrija	Inflācijas mērķis	Zviedrijas krona	Inflācijas mērķis: PCI kāpums 2%, ar ±1 p.p. pielaišanas koridoru. Brīvi peldošs valūtas kurss.
Lielbritānija	Inflācijas mērķis	Lielbritānijas sterliņu mārciņa	Inflācijas mērķis: 2%, to nosaka pēc PCI ¹⁾ 12 mēnešu kāpuma. Ja novirze pārsniedz 1 p.p., Monetārās politikas komiteja raksta atklātu vēstuli finanšu ministram. Brīvi peldošs valūtas kurss.

Avots: ECBS.
1) PCI ir vienāds ar SPCI.

gada pieauguma temps 2007. gada beigās bija aptuveni 13%.

MONETĀRĀ POLITIKA

Cenu stabilitāte ir visu ārpus euro zonas

esošo ES dalībvalstu monetārās politikas galvenais mērķis. Tomēr monetārās politikas stratēģija dažādās valstīs ievērojami atšķiras (sk. 11. tabulu).

2007. gadā ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs saglabājās lielākoties nemainīga monetārā politika un valūtas kursa režīms, lai gan dažās valstīs, domājot par monetāro integrāciju nākotnē, tika veikti vairāki monetārās politikas pamatnostādņu uzlabojumi. Taču Ungārija 2008. gada februārī atcēla valūtas kursa piesaisti euro un ieviesa pilnīgu inflācijas mērķrādītāju režīmu ar brīvi peldošu valūtas kursu.

Monetārās politikas lēmumu jomā no 2007. gada janvāra līdz 2008. gada februārim vairākums centrālo banku, kas piedalās VKM II, veica pasākumus, lai īstenotu stingrākus monetārās politikas nosacījumus. Tie bieži atspoguļoja ECB veiktās pārmaiņas – ECB 2007. gadā kopumā par 50 bāzes punktiem divas reizes (martā un jūnijā; līdz 4.0%) paaugstināja Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi.

Българска народна банка (Bulgārijas Nacionālā banka), *Eesti Pank* un *Lietuvos bankas*, kurām sakarā ar valūtas padomes mehānismu nav oficiālu monetārās politikas procentu likmju, automātiski piemērojas ECB noteiktajām procentu likmēm. Tomēr, ņemot vērā spēcīgo inflāciju, vairākas nacionālās bankas veica papildu pasākumus. *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālā banka), sākot ar 2007. gada janvāri, atcēla prasību par papildu rezervēm tām bankām, kuru kredītu kāpums pārsniedza noteiktu augšējo robežu. Vienlaikus, lai mazinātu spēcīgo kredītēšanas pieaugumu, tā nolēma palielināt obligāto rezervju prasības par 400 bāzes punktiem (līdz 12%). Saskaņoties ar Latvijas lata nominālā kursa svārstību pieaugumu, ilgstoši ļoti augstu inflāciju un pārkarsušu iekšzemes pieprasījumu, Latvijas Banka 2007. gada pirmajos piecos mēnešos palielināja savu refinansēšanas likmi kopumā par 100 bāzes punktiem (līdz 6.0%), kā arī aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi kopumā par 150 bāzes punktiem (līdz 7.5%)

un vairākas reizes veica intervences ārvalstu valūtas tirgū. Neraugoties uz monetārās politikas procentu likmju kāpumu, četrās jau minētajās valstīs īstermiņa reālās procentu likmes saglabājās negatīvas sakarā ar straujo reālā IKP pieaugumu, augošo inflācijas spiedienu un lielu noturīgu ārējo nesabalansētību.

Sekojojot ECB veiktajām pārmaiņām, *Danmarks Nationalbank* divos posmos palielināja savu aizdevumu procentu likmi (līdz 4.25%). Gan 2007. gada 12. martā, gan 6. jūnijā *Central Bank of Cyprus* paaugstināja savu aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 5.00% un 3.00%), lai pakāpeniski izveidotu 1 procentu punktu lielu koridoru starp abām procentu likmēm un Kipras galveno refinansēšanas likmi, kas saglabājās nemainīga (4.5%). 2007. gada decembrī galvenā refinansēšanas likme tika samazināta par 50 bāzes punktiem un tādējādi tika atkārtoti saskaņota ar euro zonas galveno refinansēšanas likmi – 4%. *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* divas reizes – 2007. gada 25. janvārī un 29. maijā – palielināja savu centrālo intervences likmi par 25 bāzes punktiem, sasniedzot 4.25%. Šie lēmumi tika pieņemti, ņemot vērā ārējo rezervju tālāku sarukumu un izteiktu īstermiņa procentu likmju starpības samazināšanos attiecībā pret euro par labu Maltas lirai galvenokārt euro zonas procentu likmju palielināšanās dēļ. 2007. gada decembrī galvenā monetārās politikas procentu likme tika samazināta par 25 bāzes punktiem un tādējādi tika atkārtoti saskaņota ar attiecīgo euro zonas procentu likmi. Pēdējie Kipras un Maltas centrālo banku pieņemtie lēmumi par procentu likmēm bija daļa no to galīgās sagatavošanās pirms pievienošanās euro zonai 2008. gada 1. janvārī. 2007. gada 25. aprīlī *Národna banka Slovenska* pazemināja savu *repo* darījumu procentu likmi kopumā par 50 bāzes punktiem (līdz 4.25%) un palielināja procentu likmju darījumiem uz nakti koridoru ap šo likmi, balstoties uz mērenāku inflācijas prognozi.

To nacionālo centrālo banku monetārās politikas lēmumi, kurām ir inflācijas mērķa režīms un

kuras nepiedalās VKM II, dažādās valstīs bija atšķirīgi, galvenokārt atspoguļojot to dažādās cikliskās pozīcijas un inflācijas prognozes. Ņemot vērā augošo inflācijas spiedienu un inflācijas prognožu augšupvērstas korekcijas 2007. un 2008. gadam, *Česká národní banka* 2007. gadā četras reizes palielināja galveno refinansēšanas likmi kopumā par 100 bāzes punktiem (līdz 3.5%). *Narodowy Bank Polski* paaugstināja galveno monetārās politikas likmi četros posmos kopumā par 100 bāzes punktiem (līdz 5%). 2008. gada janvārī un februārī galvenā monetārās politikas procentu likme tika vēlreiz palielināta kopumā par 50 bāzes punktiem (līdz 5.5%). Šķita, ka nepieciešama stingrāka politika, ņemot vērā, ka inflācija varētu pārsniegt inflācijas mērķi sakarā ar reālā IKP kāpumu virs potenciāla, augstu darba samaksas un vienības darbaspēka izmaksu palielinājumu un fiskālās politikas stingrības mazināšanos. *Sveriges Riksbank* paaugstināja galveno monetārās politikas procentu likmi piecos posmos kopumā par 125 bāzes punktiem, 2008. gada februārī sasniedzot 4.25%, lai inflācijas prognozi atkal atjaunotu tās mērķa līmenī (2%).

2007. gadā *Bank of England* paaugstināja galveno monetārās politikas procentu likmi trijos gadījumos kopumā par 75 bāzes punktiem (līdz 5.75%), galvenokārt ņemot vērā noturīgo izaugsmi un augsto inflāciju. Taču pēc tam *Bank of England* to pazemināja par 50 bāzes punktiem (līdz 5.25%). Pēdējie lēmumi tika pieņemti, ņemot vērā izaugsmes tempa samazināšanās pazīmes.

Atšķirībā no lielākās daļas citu valstu *Magyar Nemzeti Bank* samazināja galvenās procentu likmes divos posmos kopumā par 50 bāzes punktiem (līdz 7.5%), jo vidēja termiņa inflācijas mērķis šķita sasniedzams. 2007. gadā līdz jūnijam *Banca Națională a României* samazināja galvenās procentu likmes četros posmos kopumā par 175 bāzes punktiem (līdz 7.0%), ņemot vērā labākas inflācijas prognozes un nominālā kursa palielināšanos vairāk, nekā gaidīts. Taču 2007. gada oktobrī un 2008. gada janvārī un februārī monetārās politikas procentu likme tika paaugstināta

kopumā par 200 bāzes punktiem (līdz 9.0%), pamatojoties uz inflācijas prognozes pasliktināšanos piedāvājuma un pieprasījuma šoku dēļ.

2. NODAĻA

**CENTRĀLĀS
BANKAS
OPERĀCIJAS UN
DARBĪBA**

I. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES

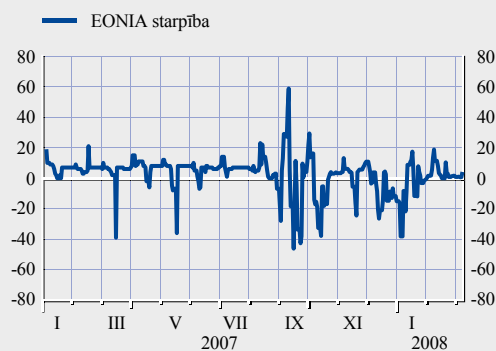
I.1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS

Eurosistēmas monetārās politikas operācijas, no vienas puses, ietver atklātā tirgus operācijas, piemēram, galvenās refinansēšanas operācijas (GRO), ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas (ITRO) un precizējošās operācijas, bet, no otras puses, – pastāvīgās iespējas. Monetārās politikas īstenošanas darbības principu ietvaros, kur ietilpst arī obligāto rezervju prasību sistēma, šie instrumenti tiek izmantoti, lai pārvaldītu likviditāti starpbanku naudas tirgū, pirmkārt, ar mērķi tuvināt ļoti īsa termiņa procentu likmes – īpaši naudas tirgus procentu likmi darījumiem uz nakti – GRO minimālajai pieteikuma procentu likmei, kas ir galvenā Eurosistēmas monetārās politikas procentu likme.

2007. gadā Padome divas reizes – 8. martā un 6. jūnijā – palielināja minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 3.75% un 4.00%). Tāpat kā iepriekš kopš darbības principu grozījumiem 2004. gada martā, šīs procentu likmju pārmaiņas būtiski neietekmēja nedz likviditāti, nedz naudas tirgus procentu likmi darījumiem uz nakti, pirms tās reāli stājās spēkā, apliecinot, ka principu grozījumi būtiski palīdzējuši pasargāt ļoti īsa termiņa naudas tirgus procentu likmes no monetārās politikas nostājas pārmaiņu gaidu ietekmes. Taču pēc 2007. gada 9. augusta Eurosistēma piedzīvoja vienu no sarežģītākajiem periodiem monetārās politikas īstenošanā kopš euro ieviešanas – finanšu tirgu satricinājums, kas radās ASV zemas kvalitātes hipotēku kredītu tirgū, ietekmēja arī euro naudas tirgu. Pēc tam, kad 9. augusta rītā euro naudas tirgū likviditāte bija izsīkusī, dažu stundu laikā Eurosistēma reaģēja, precizējošā operācijā ar darījuma termiņu uz nakti nodrošinot tirgum papildu likviditāti 95 mljrd. euro apjomā ar monetārās politikas procentu likmi 4.00%. Tā bija līdz šim lielākā precizējošā operācijā piešķirtā piedāvājuma summa. Pēc tam līdz pat 2007. gada beigām satricinājums turpināja nopietni ietekmēt Eurosistēmas atklātā tirgus operācijas. 9. ielikumā sniegts to specifisko operatīvo pasākumu apraksts, kurus Eurosistēma izmantoja, lai novērstu saspīlējumus naudas tirgū, un uzsverta nodrošinājuma sistēmas loma,

40. attēls. EONIA starpība

(bāzes punktos)

Avots: ECB.

atbalstot monetārās politikas īstenošanu šajā finanšu tirgu svārstīguma periodā.

Īpaši svarīgs rādītājs tam, cik veiksmīgi ECB virzījusi ļoti īsa termiņa procentu likmes, ir procentu likmju starpība starp naudas tirgus procentu likmi darījumiem uz nakti, ko nosaka pēc EONIA (euro uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju vidējā indeksa), kas ir svarīgs naudas tirgus atsauces rādītājs, un GRO minimālo pieteikuma procentu likmi (sk. 40. att.). 2007. gadā šī EONIA starpība vidēji bija 3 bāzes punkti, mazāka nekā 2006. gadā vērotā starpība (8 bāzes punkti). Vienlaikus EONIA starpības svārstīgums, ko nosaka standarta novirze, 2007. gadā palielinājās līdz 12 bāzes punktiem (iepriekšējā gadā – 5 bāzes punkti). Šīs norises galvenokārt atspoguļo daudz svārstīgāku tirgus vidi kopš 9. augusta – lai gan ECB patiešām visu gadu spēja virzīt vidējo procentu likmi darījumiem uz nakti samērā tuvu minimālajai pieteikuma procentu likmei, vienlaikus EONIA starpības standartnovirze palielinājās no 6 bāzes punktiem pirms 9. augusta līdz 17 bāzes punktiem pēc 9. augusta. Šajā pašā periodā vidējais procentu likmju starpības līmenis samazinājās no 6 bāzes punktiem līdz –3 bāzes punktiem.

BANKU SISTĒMAS LIKVIDITĀTES VAJADZĪBAS

Nodrošinot likviditāti ar atklātā tirgus operāciju palīdzību, Eurosistēma ņem vērā katru dienu

veikto apvienotās euro zonas banku sistēmas likviditātes vajadzību novērtējumu. Likviditātes vajadzības nosaka obligāto rezervju prasību, kredītiestāžu pieprasījuma noguldījumu kontos Eurosistēmā papildus rezervju prasībās paredzētajam apjomam glabāto finanšu līdzekļu (virsrezervju) un autonomo faktoru summa. Autonomie faktori ir tādi Eurosistēmas bilances posteņi, piemēram, "banknotes apgrozībā" un "valdības noguldījumi", kuri ietekmē kredītiestāžu pieprasījuma noguldījumu kontu turējumus, bet nav tiešā Eurosistēmas likviditātes pārvaldības kontrolē.

2007. gadā euro zonas banku sistēmas vidējais dienas likviditātes vajadzību apjoms (sk. 41. att.) bija 441.5 mljrd. euro (par 5% lielāks nekā 2006. gadā). Galvenais pieauguma cēlonis bija vidējo rezervju prasību nepārtraukta palielināšanās (par 14%; līdz 187.4 mljrd. euro), ko tikai daļēji kompensēja autonomo faktoru samazināšanās (par 2%; līdz 252.2 mljrd. euro). No autonomajiem faktoriem būtiski palielinājās banknošu apjoms apgrozībā, lai gan tā kāpuma temps samazinājās līdz 9% (2006. gadā – 11%). Taču banknošu apjoma palielinājuma samazinošo ietekmi uz likviditāti vairāk nekā kompensēja citi autonomie faktori. Lai gan to rezervju prasību izpildes periodu vidējās virsrezerves, kuri beidzās 2007. gadā,

palielinājās par 0.2 mljrd. euro (līdz 0.9 mljrd. euro), tās joprojām bija samērā nenozīmīgas (0.5% no rezervju prasībām).

OBLIGĀTO REZERVJU SISTĒMA

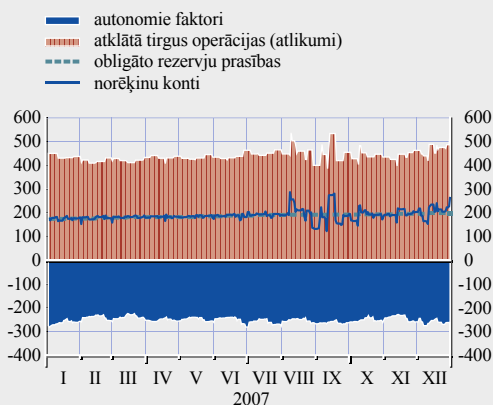
Euro zonas kredītiestādēm obligātās rezerves jātur Eurosistēmas pieprasījuma noguldījumu kontos. Tāpat kā līdz šim (kopš 1999. gada) obligāto rezervju prasību apjoms 2007. gadā bija 2% no kredītiestāžu rezervju bāzes. Tieši rezervju bāzes pieaugums, ko nosaka atbilstoši konkrētām kredītiestāžu bilanču īstermiņa saistībām, izskaidro minēto rezervju prasību kopapjoma 14% kāpumu 2007. gadā. Tā kā par katru rezervju prasību izpildes periodu Eurosistēma atlīdzina par rezervju turējumiem ar vidējo GRO robežlikmi, obligāto rezervju sistēma neuzliek banku sektoram būtiskas izmaksas. Vienlaikus tā nodrošina monetārās politikas ieviešanas darbības principu divu svarīgu funkciju izpildi – pirmkārt, tā stabilizē naudas tirgus īstermiņa procentu likmes, jo rezervju prasības jāizpilda tikai vidēji visā rezervju prasību izpildes perioda laikā, ļaujot kredītiestādēm izlīdzināt pagaidu un pēkšņas likviditātes ieplūdes to kontos un aizplūdes no tiem; otrkārt, tā palielina banku sistēmas likviditātes deficītu, t.i., banku vispārēju vajadzību pēc refinansēšanas no Eurosistēmas.

ATKLĀTĀ TIRGUS OPERĀCIJAS

Lai pārvaldītu likviditāti naudas tirgū, Eurosistēma izmanto GRO, ITRO un precizējošās operācijas. Visām likviditāti palielinošām operācijām jābūt pilnībā nodrošinātām ar ķīlu. GRO ir regulāras operācijas, kas tiek veiktas katru nedēļu, parasti ar 1 nedēļas termiņu. Tās ir galvenais instruments, lai pārvaldītu likviditāti tirgū un paustu monetārās politikas nostāju. 2007. gadā tās tika veiktas kā mainīgas procentu likmes izsoles ar minimālo pieteikuma procentu likmi, kas ir galvenā ECB monetārās politikas procentu likme. Lai gan ir plašs šīm operācijām atbilstošu darījuma partneru loks (2007. gada beigās – 1 693), 2007. gadā tajās vidēji piedalījās 338 darījuma partneri, par 10% mazāk nekā 2006. gadā (377). Līdz 8. augustam GRO izsolēs ECB vidēji bija piešķīrusi 292 mljrd. euro. ECB

41. attēls. Euro zonas likviditātes faktori 2007. gadā

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

paaugstināja piedāvājuma summu par 1 mljrd. euro virs etalonsummas (apjoma, kas ļauj darījuma partneriem raiti izpildīt savas rezervju prasības līdz nākamās GRO norēķinu veikšanai¹) visās GRO, izņemot vienu, kad piedāvājuma summa pārsniedza etalonsummu par 2 mljrd. euro). Tādējādi ECB turpināja 2005. gada oktobrī uzsāktu politiku, nodrošinot likviditāti par nedaudz lielāku apjomu nekā etalonsumma, lai ierobežotu acīmredzamo augšupvērsto spiedienu uz EONIA starptību. Pēc 9. augusta vidējā piedāvājuma summa bija samazinājusies līdz 200 mljrd. euro, atspoguļojot papildu likviditātes nodrošināšanu papildu ITRO (sk. tālāk un 9. ielikumu).

ITRO ir likviditāti palielinošas operācijas ar 3 mēnešu termiņu, kas tiek veiktas katru mēnesi. Tās tiek veiktas kā vienkāršas mainīgas procentu likmes izsoles (bez piedāvāto procentu likmju ierobežojumiem) ar iepriekš izsludinātu

piedāvātās summas apjomu – 2007. gada sākumā tas bija 50 mljrd. euro. ITRO var piedalīties tie paši darījuma partneri, kas GRO, no kuriem 2007. gadā ITRO piedalījās vidēji 145 darījumu partneri (2006. gadā – 162). Pēc 2007. gada 9. augusta tika veiktas divas papildu ITRO (ar norēķinu 24. augustā un 13. septembrī) un vēlāk vēlreiz atkārtotas, koriģējot kopsommu. 2007. gada beigās ITRO darījumu atlikums bija 268 mljrd. euro (gandrīz par 80% lielāks nekā atlikums augusta sākumā).

¹ Piedāvājuma etalonsumma ļauj darījuma partneriem kopumā saglabāt pieprasījuma noguldījumu kontu atlikumus tuvu rezervju prasību apjomam, ņemot vērā prognozētās likviditātes vajadzības un likviditātes nesabalansētību, kas jau uzkrājusies attiecīgajā prasību izpildes periodā. Precīzu etalonsummas definīciju sk. ECB 2004. gada aprīļa "Mēneša Biļetena" ielikumā *Publication of the benchmark allotment in the main refinancing operations* ("Galveno refinansēšanas operāciju piedāvājuma etalonsummas publicēšana").

9. ielikums

MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS FINANŠU TIRGU SVĀRSTĪBU LAIKĀ

Agrāka likviditātes nodrošināšana rezervju prasību izpildes periodā

Atklātā tirgus operācijās Eurosistēma parasti nodrošina likviditāti tā, lai ļautu kredītiestādēm saglabāt pieprasījuma noguldījumu kontu atlikumus Eurosistēmā tuvu to rezervju prasību apjomam, tādējādi izpildot šīs prasības proporcionāli visa rezervju prasību izpildes perioda laikā. To panāk, galveno refinansēšanas operāciju (GRO) laikā piešķirot summas, kas ir tuvu etalonsummai. Šīs piešķiruma politikas mērķis ir saglabāt ļoti īsa termiņa procentu likmes tuvu galvenajai oficiālajai procentu likmei, t.i., Eurosistēmas GRO minimālajai pieteikuma procentu likmei. Taču pēc tam, kad 2007. gada 9. augusta rītā finanšu tirgu satricinājuma ietekme parādījās arī euro darījumu uz nakti naudas tirgū, izrādījās, ka kredītiestādes deva priekšroku izpildīt savas rezervju prasības samērā agri rezervju prasību izpildes periodā, ņemot vērā apgrozījuma samazināšanās pazīmes ilgāka termiņa naudas tirgus segmentos.

Lai sasniegtu savu mērķi ļoti īsa termiņa procentu likmēm, ECB veica rezervju piedāvājuma "priekšpiegādi", t.i., palielināja likviditātes piedāvājumu rezervju prasību izpildes perioda sākumā, bet samazināja to perioda beigās.¹ Šī rezervju priekšpiegāde pirmajās dienās pēc 9. augusta tika panākta, četrās precizējošās operācijās uz nakti piešķirot papildu likviditāti. Piektā precizējošā operācija uz nakti tika veikta septembra sākumā. Pēc tam papildu likviditāte

¹ Eurosistēma bija veikusi rezervju piedāvājuma priekšpiegādi, nodrošinot likviditāti nedaudz lielākā apjomā par etalonsummu jau pirms satricinājuma organizētajās GRO. Taču, kā redzams attēlā, satricinājuma periodā priekšpiegādes līmenis bija daudz augstāks.

rezervju prasību izpildes perioda sākumā tika galvenokārt nodrošināta regulārajās GRO. Visos gadījumos likviditātes nodrošinājums visam rezervju prasību izpildes periodam saglabājās nemainīgs, pielāgots tika tikai nodrošināšanas laiks. Par to liecina dienas rezervju pārpalikuma tendence, t.i., starpība starp kredītiestāžu pieprasījuma noguldījumu kontu turējumu atlikumiem un rezervju prasībām prasību izpildes perioda laikā (sk. att.). Rezervju prasību izpildes periodos pirms 2007. gada augusta dienas rezervju pārpalikums vidēji bija visai tuvu nullei, savukārt turpmāko rezervju prasību izpildes periodu sākumā tas bija krietni virs nulles un šo periodu beigās – krietni zem nulles.

8. oktobrī un 23. novembrī ECB ziņu aģentūrām paziņoja², ka pastiprinās šo priekšpiegādes politiku un virzīs likviditāti tā, lai arī rezervju prasību izpildes perioda laikā tā būtu vairāk sabalansēta, ja tas būs nepieciešams, lai noturētu īstermiņa procentu likmes tuvu minimālajai pieteikuma procentu likmei. Saskaņā ar šo paziņojumu ECB stabili turpināja GRO piešķirt par etalonsummu ievērojami lielākas summas, un, tiklīdz sāka parādīties būtisks samazinošs spiediens attiecībā uz procentu likmi darījumiem uz nakti, ECB veica likviditāti samazinošas precizējošās operācijas. Papildus parastajām likviditāti samazinošajām operācijām rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā šādas likviditāti absorbējošas operācijas tika veiktas 12. oktobrī, 7. decembrī un 17. decembrī un, kā tālāk aprakstīts, gada beigās. 2008. gada 14. janvārī ECB apstiprināja, ka tā varētu turpināt īstenot piegādes politiku tik ilgi, cik nepieciešams.

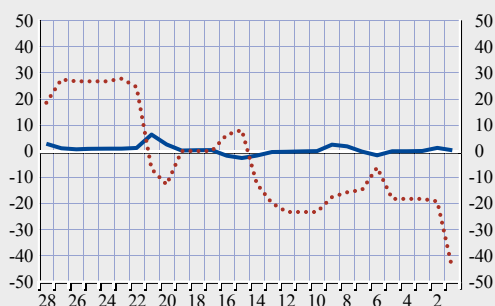
Papildu ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas

Finanšu tirgu svārstīgums, šķiet, pastiprināja banku vēlmi priekšroku dot savu nākotnes likviditātes vajadzību mazināšanai, kas radīja būtisku spriedzi naudas tirgū ne tikai īstermiņa, bet arī ilgāka termiņa segmentā, kur bija vērojams ļoti mazs apgrozījums. Lai veicinātu situācijas normalizēšanos, Eurosistēma palielināja to refinansējuma daļu, ko nodrošina ar 3 mēnešu ilgāka termiņa refinansēšanas operācijām (ITRO), vienlaikus samazinot refinansējuma daļu, ko nodrošina ar 1 nedēļas GRO. Tātad saglabājās nemainīgs refinansējuma atlikuma kopapjoms, bet vidējais termiņš tika pagarināts, tādējādi uz laiku samazinot banku sistēmas nākotnes likviditātes vajadzības. 23. augustā un 12. septembrī tika veiktas divas papildu ITRO ar 3 mēnešu termiņu, izsolot attiecīgi 40 mljrd. euro un 75 mljrd. euro. Tā kā regulārās katra mēneša ITRO notika kā parasti, ITRO nodrošinātā refinansējuma kopapjoms palielinājās no 150 mljrd. euro (trīs 50 mljrd. euro piedāvājumi) līdz 265 mljrd. euro, savukārt GRO apjoms attiecīgi samazinājās no aptuveni 300 mljrd. euro līdz mazāk par 200 mljrd. euro. Papildu ITRO, pienākot to termiņam novembrī un decembrī, tika atjaunotas, piešķiruma apjomu korigējot līdz 60 mljrd. euro. 2008. gada 7. februārī tika paziņots, ka tās atkal tiks atjaunotas 2008. gada februārī un martā.

Dienas rezervju pārpalikums rezervju prasību izpildes perioda laikā

x ass – dienu skaits līdz prasību izpildes perioda beigām;
y ass – vidējais dienas rezervju pārpalikums mljrd. Euro

— dienas rezervju pārpalikums (prasību izpildes periodiem, kas beidzas 2005. gada augustā–2007. gada augustā)
... dienas rezervju pārpalikums (prasību izpildes periodiem, kas beidzas 2007. gada septembrī–2008. gada februārī)

Avots: ECB.

2 Pilnu ECB paziņojumu sarakstu sk. <http://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omo/html/communication.en.html>.

Īpašie pasākumi gada beigās

Bankas parasti mazāk vēlas aizdot naudas tirgū gada pēdējās nedēļās sakarā ar bažām par bilanci. Tika prognozēts, ka šī labi zināmā problēma īpaši spēcīgi izpaudīsies 2007. gadā. Tāpēc 30. novembra paziņojumā presei ECB informēja par īpašiem pasākumiem, lai mazinātu spriedzi naudas tirgū šajā periodā. 18. decembrī veiktās GRO termiņš tika izņēmuma kārtā pagarināts no 1 nedēļas uz 2 nedēļām tā, lai bankas jau pirms šā grūtā perioda varētu segt likviditātes vajadzības Ziemassvētku laikā un gada beigās. 17. decembrī ECB arī nosūtīja paziņojumu ziņu aģentūrām, izskaidrojot, ka minētajā 2 nedēļu GRO tā atkāpsies no parastās piešķiruma procedūras un apmierinās visus pieteikumus, kuros norādītā procentu likme būs tāda kā iepriekšējās GRO vidējā svērtā procentu likme (4.21%) vai augstāka. Šo lēmumu galvenokārt noteica informācija, ka likviditātes vajadzības varētu palielināt pieteikuma procentu likmes līdz nevēlami augstam līmenim. Tādējādi ECB piešķīra 348.6 mljrd. euro, pārsniedzot etalonsummu par 168.1 mljrd. euro. Šāda lielas likviditātes nodrošināšana radīja lejupvērstu spiedienu uz procentu likmi darījumiem uz nakti. Lai mazinātu šo spiedienu, ECB veica vairākas likviditāti samazinošas precizējošas operācijas. Pēdējā no šīm precizējošajām operācijām notika 3. janvārī – dienu pirms 2008. gada pirmās GRO norēķina. ECB ar precizējošo operāciju palīdzību vidēji dienā absorbēja 143.8 mljrd. euro. Taču ECB gada beigu GRO arī nodrošināja papildu likviditāti 20 mljrd. euro apjomā ar izsoles robežlikmi 4.20%, tādējādi ietverot darījuma partneru tālākas likviditātes prasības šajā periodā. Ļoti lielā likviditātes piedāvājuma dēļ EONIA bija par 8 bāzes punktiem zemāks nekā minimālā pieteikuma likme 2007. gada pēdējā tirdzniecības dienā, lai gan iepriekšējos divos gados tas bija par 19 un 17 bāzes punktiem augstāks nekā minimālā pieteikuma procentu likme.

Operācijas saistībā ar ASV dolāru termiņizsoļu iespēju

Vērojot euro zonas banku īpašās bažas par to ASV dolāros denominētā finansējuma pieejamību, ECB noslēdza abpusēju valūtu darījumu (valūtu mijmaiņas līniju) saistībā ar Federālo rezervju sistēmas ASV dolāru termiņizsoļu iespēju (*Term Auction Facility*). Eurosistēma saviem darījuma partneriem nodrošināja ar šīs valūtu mijmaiņas līnijas palīdzību saņemto finansējumu ASV dolāros pret Eurosistēmas kredītooperācijām atbilstošu nodrošinājumu divās operācijās ar norēķinu 20. un 27. decembrī. Līdzīgas operācijas veica arī Šveices Nacionālā banka. Katrā Eurosistēmas operācijā darījuma partneriem tika piedāvāts finansējums 10 mljrd. ASV dolāru apjomā ar piekļuvi aizdevumu iespējai uz nakti ar aptuveni 1 mēneša termiņu. Abas operācijas tika veiktas ar fiksētu procentu likmi, kas vienāda ar vienlaikus notiekošo Federālo rezervju sistēmas izsoļu robežlikmi (attiecīgi 4.65% un 4.67%), 17. decembrī piesaistot pieteikumus 22 mljrd. ASV dolāru un 20. decembrī – 14 mljrd. ASV dolāru apjomā. Šīm operācijām nebija tiešas ietekmes uz euro likviditāti, bet to mērķis bija uzlabot globālā finansējuma situāciju. Operācijas tika atjaunotas 2008. gada janvārī, taču likviditātes vajadzības ASV dolāros ir samazinājušās, par ko liecināja pieteikumu apjoma sarukums. Februārī ECB neveica nevienu operāciju saistībā ar finansējumu ASV dolāros.

Nodrošinājuma sistēma finanšu tirgus svārstību periodā

Eurosistēma pieņem plašu nodrošinājumu loku, tāpēc tās nodrošinājuma sistēma ir labi sagatavota, lai atbalstītu monetārās politikas ieviešanu tirgus satricinājuma laikā. Kā parādīts 42. un 43. attēlā, nodrošinājuma pietiekamība Eurosistēmai nav bijis šķērslis pat rekordliela kredītu atlikuma gadījumā satricinājuma laikā. Ņemot to vērā, nodrošinājuma sistēma veicinājusi plaša darījuma partneru loka piekļuvi centrālo banku naudas līdzekļiem.

ECB pēc nepieciešamības veic likviditāti palielinošas un samazinošas precizējošas operācijas, lai pārvaldītu likviditāti tirgū un virzītu procentu likmes. Eurosistēma šīm operācijām ir izvēlējusies ierobežotu naudas tirgū visaktīvāko darījuma partneru skaitu (2007. gada beigās – 127). 2007. gadā ECB veica 24 precizējošas operācijas, no kurām 18 tika iniciētas pēc 9. augusta finanšu tirgus satricinājuma rezultātā. Salīdzinājumam – astoņu gadu laikā (no 1999. gada līdz 2006. gadam) tika veikta 31 precizējošā operācija. Visas sešas pirms 9. augusta veiktās operācijas tika īstenotas, lai atjaunotu sabalansētu likviditāti rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā, kā tas parasti notiek kopš 2004. gada novembra. Četras no tām bija likviditāti samazinošas un divas – likviditāti palielinošas operācijas, atspoguļojot nedaudz lielāku likviditātes pārpalikuma varbūtību pēc tam, kad rezervju prasību izpildes perioda pēdējā GRO bija piešķirta lielāka piedāvājuma summa par etalonsummu. Divos gadījumos likviditāti samazinošajās operācijās paredzētais apjoms netika sasniegts sakarā ar nepietiekamu pieteikumu apjomu. Pēc 9. augusta saglabājās prakse veikt perioda beigu precizējošas operācijas. Tomēr pēc tam lielākā daļa precizējošo operāciju (pavisam 14) tika izmantota, lai novērstu likviditātes un procentu likmes darījumiem uz nakti svārstības, kas saistītas ar finanšu tirgus satricinājumu rezervju prasību izpildes periodā (sk. 9. ielikumu).

PASTĀVĪGĀS IESPĒJAS

Darījuma partneri pēc savas iniciatīvas var izmantot divas pastāvīgās iespējas, lai saņemtu likviditāti darījumos uz nakti pret atbilstošu nodrošinājumu vai arī lai Eurosistēmā veiktu noguldījumus uz nakti. 2007. gada beigās aizdevumu iespēju uz nakti drīkstēja izmantot 2 122 darījuma partneri, bet noguldījumu iespēju – 2 798 darījuma partneri. Šo iespēju procentu likmes – attiecīgi par 100 bāzes punktiem augstāk un zemāk par GRO minimālo pieteikuma procentu likmi – principā norāda augstāko un zemāko līmeni procentu likmei darījumiem uz nakti un tādējādi pilda svarīgu monetārās politikas īstenošanas funkciju.

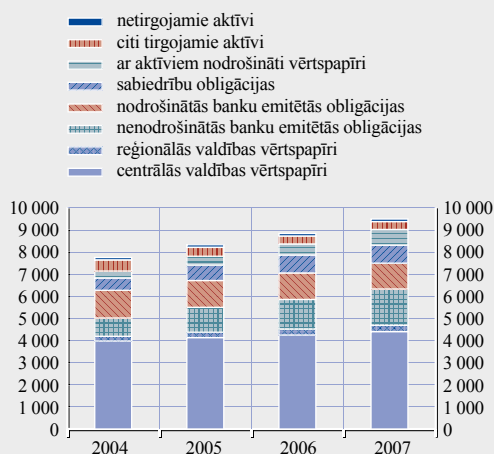
2007. gadā katru dienu aizdevumu iespēja uz nakti tika izmantota vidēji 0.2 mljrd. euro apjomā un noguldījumu iespēja – 0.5 mljrd. euro apjomā (pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu – attiecīgi 0.1 mljrd. euro un 0.3 mljrd. euro). Noguldījumu iespējas vidējā izmantojuma palielinājumu var saistīt ar norisēm pēc 9. augusta.

MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJU ATBILSTOŠIE AKTĪVI

Saskaņā ar centrālo banku praksi visā pasaulē visām Eurosistēmas kredītooperācijām jābūt ar pietiekamu nodrošinājumu. Pietiekamības koncepcija, pirmkārt, nozīmē, ka Eurosistēma ir pasargāta no zaudējumiem, veicot kredītooperācijas, un, otrkārt, ka plašam darījuma partneru lokam jābūt iespējai saņemt pietiekamu nodrošinājumu, lai Eurosistēma gan ar monetārās politikas, gan ar maksājumu sistēmu operāciju palīdzību var nodrošināt tādu likviditātes apjomu, kādu tā uzskata par nepieciešamu. Lai to veicinātu, Eurosistēma kā nodrošinājumu pieņem plašu aktīvu klāstu. Finanšu tirgus satricinājuma apstākļos tā izrādījās stabilizējoša iezīme, jo nodrošināja, ka darījuma partneru rīcībā ir pietiekams nodrošinājums, lai piekļūtu Eurosistēmas kredītooperācijām.

42. attēls. Atbilstošais nodrošinājums aktīvu veidu dalījumā

(mljrd. euro; gada vidējie rādītāji)

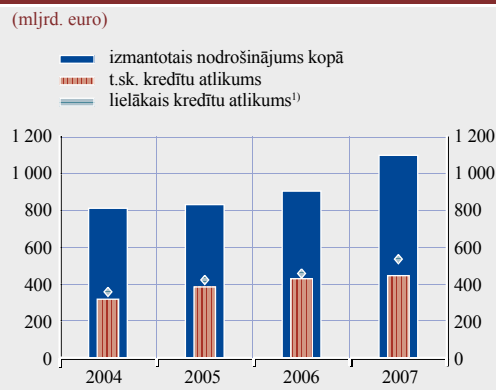
Avots: ECB.

2007. gadā atbilstošā nodrošinājuma vidējais apjoms salīdzinājumā ar 2006. gadu palielinājās par 7.7% (līdz 9.5 trlj. euro; sk. 42. att.). Valdības parāds (4.7 trlj. euro) veidoja 49% no kopapjoma, bet atlikušo tirgojamā nodrošinājuma daļu – kredītiestāžu emitētās nenodrošinātās obligācijas (1.6 trlj. euro jeb 17%) un nodrošinātās obligācijas (1.2 trlj. euro jeb 12%), uzņēmumu obligācijas (0.8 trlj. euro jeb 9%), ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri (0.7 trlj. euro jeb 8%) un citas obligācijas, piemēram, starpvalstu organizāciju emitētās obligācijas (0.4 trlj. euro jeb 4%). Turklāt kopš 2007. gada 1. janvāra netirgojamie aktīvi, kas ietver kredītprasības (t.i., banku aizdevumus), iekļauti vienotajā atbilstošo aktīvu sarakstā. Taču, tā kā šo aktīvu atbilstība pirms to pieņemšanas netiek vērtēta, šādu aktīvu potenciālais apjoms nav vienkārši nosakāms. To izmantošana 2007. gadā sasniedza 0.1 trlj. euro jeb 1% no Eurosistēmas atbilstošā nodrošinājuma kopapjoma.

Tirgojamo un netirgojamo aktīvu, ko darījuma partneri izmantoja kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās, vidējā vērtība būtiski palielinājās (no vidēji 906 mljrd. euro 2006. gadā līdz 1 101 mljrd. euro 2007. gadā). Šo pieaugumu galvenokārt noteica lielais nodrošinājuma papildu apjoms, ko darījuma partneri noguldījuši Eurosistēmā pēc finanšu satricinājuma sākšanās augustā (sk. 43. att.). Kā liecina nodrošinājuma un Eurosistēmas darījuma partneru kredītu atlikuma salīdzinājums, saglabājās augsts noguldītā nodrošinājuma, kas netiek izmantots monetārās politikas kredītooperāciju nodrošināšanai, īpatsvars. Tas norāda, ka, sākoties satricinājumam, nodrošinājuma pietiekamība nav bijusi šķērslis Eurosistēmas darījuma partneriem.

Runājot par aktīvu veidiem, kas noguldīti Eurosistēmā kā nodrošinājums, centrālās valdības obligāciju gada vidējais īpatsvars samazinājās no 23% 2006. gadā līdz 15% 2007. gadā. Banku emitētās nenodrošinātās obligācijas joprojām veidoja lielāko aktīvu kategoriju, kas noguldīti Eurosistēmā (2007. gadā vidēji 33%). Ar aktīviem nodrošinātu

43. attēls. Eurosistēmas kredītooperācijās izmantotā nodrošinājuma un monetārās politikas operāciju kredītu atlikuma attiecība

Avots: ECB.
1) Monetārājās operācijās izmantotā kredītu atlikuma gada lielākais rādītājs.

vērtspapīru vidējais īpatsvars palielinājās no 12% 2006. gadā līdz 16% 2007. gadā.

Pēc tam, kad 2007. gada 1. janvārī netirgojamie aktīvi tika ieviesti kā atbilstošs nodrošinājums Eurosistēmas kredītooperācijām visā euro zonā, darījuma partneri sākuši izmantot šo papildu nodrošinājuma avotu. Šī aktīvu kategorija gadā vidēji veidoja 10% no kopējā noguldītā nodrošinājuma (2006. gadā – 4%; sk. 44. att.). 2007. gadā saglabājās ierobežots tādu kredītprasību skaits, kam iespējams kredītooperācijas rādītāju novērtējums (sk. sadaļu par riska vadības jautājumiem). Tādējādi viss šā nodrošinājuma papildu avota potenciāls vēl nav izmantots.

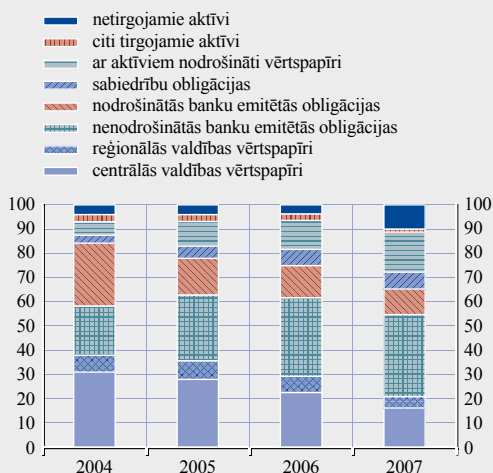
2007. gada 24. maijā Padome pieņēma divus nelielus grozījumus attiecībā uz nodrošinājuma sistēmu 2007. gadā.

– Tika veikti grozījumi kalendārajā plānā par tirgojamo otrā līmeņa aktīvu kā atbilstošā nodrošinājuma Eurosistēmas kredītooperācijās likvidēšanu.²

2) Tirgojamie aktīvi, kas emitēti pirms 2007. gada 31. maija un tiek tirgoti neregulētos tirgos, kas pašlaik atbilst Eurosistēmas drošības un pieejamības prasībām, bet neatbilst caurredzamības prasībām, būs atbilstoši līdz 2009. gada 31. decembrim un pēc tam kļūs neatbilstoši.

44. attēls. Nodrošinājumam izmantotie aktīvi (t.sk. kredītprasības) veidu dalījumā

(%; gada vidējie rādītāji)

Avots: ECB.

- Precīzāk tika definēti rezidences kritēriji aktīviem, kas ir atbilstošs nodrošinājums Eurosistēmas kredītooperācijās.³

RISKA VADĪBAS JAUTĀJUMI

Eurosistēma mazina darījuma partneru saistību neizpildes risku Eurosistēmas kredītooperācijās, pieprasot darījuma partneriem sniegt pietiekamu nodrošinājumu. Tomēr, neraugoties uz šo prasību, Eurosistēma joprojām var būt pakļauta vairākiem finanšu riskiem, ja darījuma partneris nepildīs savas saistības. Tie ietver kredītrisku, kas saistīts ar pieņemto nodrošinājumu, kā arī tirgus un likviditātes risku saistībā ar nelabvēlīgām nodrošinājuma cenas pārmaiņām likvidācijas periodā pēc darījuma partnera saistību neizpildes. Lai samazinātu šos riskus līdz pieņemamam līmenim, Eurosistēma nosaka augstus kredītstandartus aktīviem, kurus pieņem kā nodrošinājumu, katru dienu novērtē nodrošinājumu un piemēro atbilstošus riska kontroles pasākumus. Kredītooperāciju finanšu riskus novērtē kvantitatīvi un par tiem ziņo ECB lēmēj institūcijām.

Lai panāktu, ka augstie kredītstandarti tiek izpildīti, Eurosistēma izmanto procedūru,

noteikumu un paņēmieni kopumu, kas kopā veido Eurosistēmas kredītu novērtējuma sistēmu (EKNS). EKNS Eurosistēmas kredītooperāciju atbilstošā nodrošinājuma kredītu kvalitātes sliekšnis noteikts kā A (*single A*) kredītnovērtējums.⁴ EKNS paredz vairākus alternatīvus kredītnovērtējuma avotus. Vienlaikus ar netirgojamo aktīvu kā atbilstošā nodrošinājuma Eurosistēmas kredītooperācijās ieviešanu visā euro zonā no 2007. gada 1. janvāra pirmoreiz, lai gan ierobežotā apjomā, kā jauns kredītnovērtējuma avots tika izmantota Eurosistēmas darījuma partneru iekšējā, uz kredītreitingiem balstītā sistēma. Iekšējās, uz kredītreitingiem balstītās sistēmas ierobežotās izmantošanas rezultātā lielākā daļa kredītprasību, kas ar 2007. gada 1. janvāri kļuva atbilstošas un pēc šā datuma tika iesniegtas Eurosistēmā, bija prasības pret valsts sektora institūcijām, kuru netiešais kredītnovērtējums tiek iegūts no tās valsts kredītnovērtējuma, kurā kredītprasības parādnieks vai garantijas sniedzējs reģistrēts.

2007. gadā saistībā ar EKNS tika ieviesti vairāki papildinājumi. Saskaņā ar Padomes 2007. gada 19. oktobra lēmumu kopš 2008. gada 1. janvāra kredītreitingu aģentūra DBRS tiek izmantota kā EKNS papildu ārējā kredītnovērtējuma institucionālais avots. 2007. gadā Padome nolēma, ka arī uz banku emitētajām nodrošinātajām obligācijām, kas precīzi atbilst Direktīvas par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU Direktīvas) 22. panta 4. punktā noteiktajiem kritērijiem un ir emitētas pēc 2008. gada 1. janvāra, attieksies tās pašas kredītnovērtējuma prasības, kas uz citiem tirgojamiem aktīviem.

3 Vienotā nodrošinājuma struktūras pabeigšanas rezultātā 2007. gada 1. janvārī Eurosistēma ir definējusi, ka, izņemot starptautiskas vai starpvalstu iestādes, tirgojamo aktīvu, kas ir atbilstošs nodrošinājums Eurosistēmas kredītooperācijās, emitentiem jābūt reģistrētiem vai nu EEZ, vai vienā no četrām ārpus EEZ esošajām G10 valstīm (Kanādā, Japānā, Šveicē un ASV). Aktīvi, ko pēc 2007. gada 1. janvāra emitējuši uzņēmumi, kuri atrodas ārpus EEZ vai ārpus EEZ esošajām G10 valstīm, nav atbilstoši neatkarīgi no tā, vai ir pieejama garantija no uzņēmuma, kas reģistrēts EEZ. Taču pirms 2007. gada 1. janvāra emitētie aktīvi būs atbilstoši līdz 2011. gada 31. decembrim, un tikai pēc minētā datuma tie kļūs neatbilstoši.

4 A kredītreitings nozīmē vismaz A- ilgtermiņa kredītreitingam, ko piešķir *Fitch Ratings* vai *Standard & Poor's*, vai vismaz A3, ko piešķir *Moody's*, vai vismaz AL, ko piešķir DBRS.

I.2. VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI

Eurosistēma 2007. gadā valūtas tirgū neveica ar monetāro politiku saistītas intervences. ECB valūtas maiņas darījumi bija saistīti tikai ar ieguldījumu aktivitātēm. Turklāt ECB neveica arī valūtas maiņas darījumus ar tām ārpus euro zonas esošo valstu valūtām, kuras piedalās VKM II. Pastāvīgā vienošanās starp ECB un SVF par SVF Speciālo aizņēmuma tiesību (SDR) darījumu veikšanas ECB vārdā veicināšanu ar citiem SDR turētājiem 2007. gadā tika izmantota 18 gadījumos.

Nemot vērā finanšu tirgu svārstīgumu 2007. gadā, Eurosistēma veica arī divas operācijas saistībā ar Federālo rezervju sistēmas ASV dolāru termiņizsoļu iespēju, abos gadījumos nodrošinot Eurosistēmas darījuma partneriem 10 mljrd. ASV dolāru (sīkāku informāciju sk. 9. ielikumā).

I.3. IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES

ECB ieguldījumu aktivitātes tiek organizētas tā, lai nodrošinātu, ka, pieņemot lēmumus par ieguldījumiem, nevar izmantot nekādu iekšējo informāciju par centrālās bankas politikas īstenošanas pasākumiem. Noteikumu un procedūru kopums, t.s. Ķīnas mūris, nošķir ECB ieguldījumu aktivitātēs iesaistītās struktūrvienības no pārējām ECB struktūrvienībām.

ĀRĒJO REZERVJU PĀRVALDĪŠANA

Sākotnēji ECB ārējo rezervju portfelis tika izveidots, izmantojot euro zonas NCB ārējo rezervju aktīvu pārvedumus. Laika gaitā portfeļa sastāvs atspoguļo ieguldīto aktīvu tirgus vērtības pārmaiņas, kā arī ECB valūtas maiņas un zelta operācijas. ECB ārējo rezervju galvenais mērķis ir nodrošināt, lai Eurosistēmai nepieciešamības gadījumā vienmēr būtu pietiekami daudz likvīdu resursu valūtas politikas operāciju veikšanai to valstu valūtās, kuras nav ES dalībvalstis. ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas mērķi to svarīguma secībā ir likviditāte, drošība un atdeve.

ECB ārējo rezervju portfelī ietilpst ASV dolāri, Japānas jenas, zelts un SDR. ECB un euro zonas NCB kā ECB aģenti aktīvi pārvalda ASV dolāra un Japānas jenas rezerves. Lai palielinātu Eurosistēmas ieguldījumu operāciju efektivitāti, kopš 2006. gada janvāra darbojas "valūtu specializācijas modelis". Saskaņā ar šo modeli katrai NCB iedalīta kāda daļa no ASV dolāru vai Japānas jenu portfeļa, bet divas NCB pašlaik pārvalda divas daļas.⁵ 2007. gada janvārī divas NCB (*Banka Slovenije* un *Banque centrale du Luxembourg*) apvienoja savas ECB ārējo rezervju daļas pārvaldīšanas aktivitātes. Vēl divi apvienošanas risinājumi stājās spēkā 2008. gada janvārī, *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* pievienojoties Eurosistēmai (sk. 3. nodaļu).

2007. gadā ECB pārdeva zeltu (kopā aptuveni 79 tonnas). Tas pilnībā atbilda ECB 2004. gada 27. septembrī parakstītajam Centrālo banku nolīgumam par zeltu. Lielākā daļa ieņēmumu no zelta pārdošanas tika pievienoti Japānas jenu portfelim un mazākā daļa – ASV dolāru portfelim.

ECB tīrie ārējo rezervju aktīvi⁶ saskaņā ar pašreizējiem valūtu kursiem un tirgus cenām palielinājās no 42.3 mljrd. euro 2006. gada beigās līdz 42.8 mljrd. euro 2007. gada beigās (t.sk. 32.1 mljrd. euro bija ārvalstu valūtās – Japānas jenās un ASV dolāros –, bet 10.7 mljrd. euro – zeltā un SDR). Piemērojot 2007. gada beigu valūtu kursus, ASV dolāros denominēto aktīvu īpatsvars ārvalstu valūtas rezervēs bija 79.7%, savukārt Japānas jenās denominēto aktīvu īpatsvars – 20.3%. Tādējādi visbūtiskākās pārmaiņas 2007. gadā bija vērojamas zelta un SDR tirgus vērtībā, kas palielinājās līdz 10.7 mljrd. euro (2006. gadā – 10.3 mljrd.

5 Sīkāku informāciju sk. ECB 2006. gada aprīļa "Mēneša Biļetena" rakstā *Portfolio management at the ECB* ("ECB portfeļu pārvaldība").

6 Tīrie ārējo rezervju aktīvi tiek aprēķināti šādi: oficiālie rezervju aktīvi plus rezidentu piesaistītie noguldījumi ārvalstu valūtā mīnus neto pārmaiņas ārvalstu valūtas turējumos saistībā ar *repo* un nākotnes darījumiem. Detalizētu informāciju par datu avotiem sk. www.ecb.int/stats/external/reserves/templates/html/index.en.html.

euro) galvenokārt zelta kursa kāpuma rezultātā (aptuveni par 18% euro izteiksmē). Ārvalstu valūtu portfeļa faktiskā tirgus vērtība 2007. gadā kopumā saglabājās nemainīga – ASV dolāra un Japānas jenas kursa kritumu attiecībā pret euro kompensēja portfeļa pārvaldīšanas pasākumu rezultātā gūtā tīrā peļņa, ko veido kapitāla pieaugums un procentu ienākumi, kā arī ieņēmumi no ECB zelta pārdošanas.

2007. gadā tika paplašināts to atbilstošu instrumentu saraksts, kuros var ieguldīt ārējās rezerves, iekļaujot tajā procentu likmju mijmaiņas darījumus. Turklāt ievērojami pavirzījies uz priekšu pilotprojekts automātiskās vērtspapīru aizdošanas programmas (kas paredzēta ECB ASV dolāru aktīviem) izstrādei, un to plānots ieviest 2008. gada laikā.

PAŠU LĪDZEKĻU PĀRVALDĪŠANA

ECB pašu līdzekļu portfeli veido ECB apmaksātā kapitāla ieguldītās daļas, kā arī laiku pa laikam vispārējo rezervju fondā turētās summas un uzkrājumi valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskam. Šā portfeļa mērķis ir nodrošināt ECB ar ienākumiem savu darbības izdevumu segšanai. Pašu līdzekļu pārvaldīšanas mērķis ir palielināt gaidāmos ienākumus saskaņā ar bezzaudējumu nosacījumu noteiktā konfidences līmenī. Portfelis ir ieguldīts euro denominētos aktīvos.

Portfeļa vērtība faktiskajās tirgus cenās pieauga no 7.5 mljrd. euro 2006. gada beigās līdz 9.3 mljrd. euro 2007. gada beigās. Lielāko tirgus vērtības kāpuma daļu noteica 2005. gadā ECB izveidotā uzkrājuma valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskam ieguldīšana pašu līdzekļu portfelī. Arī ienākumi no ieguldījumiem pozitīvi ietekmēja tirgus vērtības palielināšanos.

Gada laikā ieguldījumu iespējām, kas pieejamas šā portfeļa pārvaldīšanai, tika pievienotas mainīgas procentu likmes parādzīmes. Turklāt tika paplašināts nodrošināto obligāciju un nenodrošināto seniorobligāciju atbilstošu emitentu saraksts.

RISKA VADĪBAS JAUTĀJUMI

Finanšu riski, kam ECB ir pakļauta, veicot ieguldījumu aktivitātes, tiek stingri kontrolēti un vērtēti, lai tie nepārsniegtu ECB lēmējinstītūciju noteiktos līmeņus. Šādam nolūkam pastāv detalizēta ierobežojumu struktūra, un šie ierobežojumi katru dienu tiek kontrolēti. Regulāra pārskatu sniegšana nodrošina to, ka visi akcionāri saņem pietiekamu informāciju par šo risku līmeni.

2007. gadā ECB turpināja pilnveidot riska vadības iespējas, uzlabojot un modernizējot savas IT sistēmas. Pilnveidošana nozīmē, ka daudz riska kontroles, vērtēšanas un ziņojumu sniegšanas uzdevumu var automatizēt stabilā un elastīgā infrastruktūrā. Turklāt izstrādāta uz modeļiem balstīta izpildes pamatojuma sistēma, kas ļauj portfeļu sniegumu saistīt ar to pakļautību atsevišķiem riska faktoriem. Visbeidzot, atzīstot faktu, ka kredītriska pārvaldības metodes centrālajās bankās kļūst arvien nozīmīgākas, Tirgus operāciju komitejas speciālā darba grupa ECB vadībā veica visaptverošu Eurosistēmas centrālajās bankās izmantoto portfeļu kredītrisku modeļu analīzi. Šīs analīzes rezultāti tika publicēti ECB speciālo pētījumu sērijā.⁷

⁷ Sīkāku informāciju sk. ECBS Tirgus operāciju komitejas speciālās darba grupas rakstā *The use of portfolio credit risk models in central banks* ("Portfeļu kredītriska modeļu izmantošana centrālajās bankās") ECB speciālajā pētījumā Nr. 64, 2007. gada jūlijs.

Viens no rādītājiem, ko izmanto tirgus riska kontrolei, ir valūtas riska kvantitatīvais rādītājs (*Value-at-Risk*; VaR), kas nosaka aktīvu portfeļa zaudējumus, kuri netiks pārsniegti noteikta perioda beigās ar noteiktu varbūtību. Šā rādītāja vērtība ir atkarīga no vairākiem tā aprēķinā izmantotajiem parametriem, konkrēti, konfidences līmeņa, laika posma ilguma un aplūkoto periodu, kas izmantots, lai noteiktu aktīvu cenu svārstīgumu. Piemēram, aprēķinot šo rādītāju ECB ieguldījumu portfelim, par parametriem izmantojot 95% konfidences līmeni, viena gada laika periodu un viena gada aplūkoto periodu aktīvu cenu svārstīgumam, rezultātā iegūst VaR 3 500 milj. euro. Aprēķinot šo pašu rādītāju, bet viena gada aplūkoto periodu vietā ņemot piecus gadus, rezultāts būs VaR 4 800 milj. euro. Lielāko daļu tirgus riska nosaka valūtas un zelta cenas risks. Zemais procentu likmju riska līmenis atspoguļo ECB ieguldījumu portfeļu samērā zemo koriģēto procentu riska indeksu.

2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS

Statūtos Eurosistēmai noteikts uzdevums veicināt maksājumu sistēmu raitu darbību. Eurosistēmas galvenais šā uzdevuma (papildus pārraudzības funkcijai; sk. 4. nodaļas 4. sadaļu) izpildes instruments ir klīringa un maksājumu sistēmu efektīvas un drošas darbības iespēju sniegšana. Tāpēc Eurosistēma izveidojusi Eiropas Vienoto automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu, kas pazīstama kā TARGET, liela apjoma un steidzamiem maksājumiem euro. Tehniski decentralizēto TARGET sistēmu pakāpeniski aizstāj ar TARGET2 sistēmu, kuras darbība pamatojas uz vienotu tehnisko platformu, ko kopīgi izmanto visi dalībnieki. 2007. gada 19. novembrī notika pirmās grupas valstu migrācija uz TARGET2.

Nodrošinājuma pārvaldības jomā Eurosistēma un tirgus piedāvā vairākas iespējas, lai veicinātu nodrošinājuma izmantošanu pārrobežu darījumos. Turklāt Eurosistēma kopā ar tirgus dalībniekiem nosaka lietotāja prasības vērtspapīru norēķinu pakalpojumu sniegšanai, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus un Eiropas vienoto tehnisko platformu ar saskaņotiem procesiem un procedūrām (TARGET2 vērtspapīriem). Šāda iniciatīva nodrošinās, ka euro zonā neatšķirsies iekšzemes un pārrobežu norēķinu veikšana.

2.1. TARGET SISTĒMA

TARGET ir svarīga nozīme vienotas monetārās politikas īstenošanā un euro naudas tirgus darbībā. Sakarā ar TARGET reālajā laikā sniegtajiem centrālās bankas naudas līdzekļu norēķinu pakalpojumiem un plašo tirgus segumu šī sistēma piesaista arī dažādus citus maksājumus. TARGET pieejama visu kredīta pārvedumu euro veikšanai starp šīs sistēmas dalībniecēm bankām, nenosakot maksimālā vai minimālā apjoma limitu. Šādus pārvedumus var veikt gan starp vienas dalībvalsts bankām (dalībvalsts iekšzemes maksājumu plūsma), gan starp dažādu dalībvalstu bankām (starp dalībvalstīm veikto maksājumu plūsma).

2007. gadā TARGET funkcionēja raiti un turpinājās euro veikto maksājumu skaita pieaugums. Tas atbilst Eurosistēmas politikas mērķim – veicināt centrālās bankas naudas līdzekļu norēķinus kā īpaši drošu maksājumu veidu. 2007. gadā TARGET sistēmā veikti 89% no liela apjoma euro maksājumu sistēmās veikto maksājumu kopapjoma. TARGET2 darbības sākšana 2007. gada 19. novembrī arī norisēja ļoti raiti (sk. šīs nodaļas 2.2. sadaļu).

Aptuveni 9 300 banku, t.sk. filiāles un meitasuzņēmumi, izmanto TARGET sistēmu maksājumu uzsākšanai savā vai savu klientu vārdā. Ar TARGET palīdzību, izmantojot banku identifikācijas kodu, kopumā var apkalpot aptuveni 52 000 iestāžu, īpaši dalībnieku filiāles.

TARGET DARBĪBA

2007. gadā TARGET vidēji dienā apstrādāto maksājumu skaits un apjoms palielinājās attiecīgi par 12.3% un 15.6%. 12. tabulā sniegts pārskats par maksājumu plūsmu TARGET 2007. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada plūsmu. 2007. gadā TARGET kopējā pieejamība, t.i., apjoms, kādā dalībnieki varēja izmantot TARGET tās darba laikā bez darbības traucējumiem, sasniedza 99.90%. Piecās minūtēs apstrādāti 97.9% starp dalībvalstīm veikto maksājumu.

12. tabula. Maksājumu plūsma TARGET¹⁾

Darījumu skaits	2006	2007	Pārmaiņas (%)
Kopumā			
Kopā	83 179 996	93 375 701	
Dienas vidējais rādītājs	326 196	366 179	12.3
Dalībvalstu iekšzemes maksājumi²⁾			
Kopā	64 162 211	72 574 446	
Dienas vidējais rādītājs	251 617	284 606	13.1
Starp dalībvalstīm veiktie maksājumi			
Kopā	19 017 785	20 801 255	
Dienas vidējais rādītājs	74 580	81 574	9.4
Apjoms (mljrd. euro)			
Kopumā			
Kopā	533 541	616 731	
Dienas vidējais rādītājs	2 092	2 419	15.6
Dalībvalstu iekšzemes maksājumi²⁾			
Kopā	348 764	395 412	
Dienas vidējais rādītājs	1 368	1 551	13.4
Starp dalībvalstīm veiktie maksājumi			
Kopā	184 777	221 319	
Dienas vidējais rādītājs	725	868	19.7

Avots: ECB.
 1) 2006. un 2007. gadā bija 255 darbadienas.
 2) Ietverti attālinātie dalībnieki.

STĪMĪSKI NOZĪMĪGU MAKSĀJUMU VEIKŠANAS TARGET REZERVES PASĀKUMI

Sakarā ar TARGET sistēmas svarīgo nozīmi tirgū un tās plašo tirgus segumu sistēmas drošai un raitai darbībai būtiska ir atbilstoša aizsardzība pret dažādu veidu draudiem. Svarīgi, lai pat ārkārtas apstākļos nekavējoties varētu veikt sistēmiski nozīmīgus maksājumus, t.i., maksājumus, kas var radīt sistēmisku risku, ja netiek apstrādāti paredzētajā laikā, īpaši norēķinu darījumus Pastāvīga pieslēguma norēķinu (CLS) sistēmā un EURO1 (sk. 4. nodaļas 4.1. sadaļu), kā arī papildu nodrošinājuma pieprasījumus centrālajiem darījuma partneriem. Eurosistēma ieviesusi rezerves pasākumus, lai nodrošinātu

šādu maksājumu raitu apstrādi pat TARGET nepareizas darbības gadījumā. 2007. gadā centrālās bankas veica vairākas papildu pārbaudes (bieži iesaistot komercbankas), un tās pierādīja TARGET rezerves pasākumu efektivitāti. Pārbaudes apstiprināja Eurosistēmas spēju nodrošināt maksājumu sistēmu un finanšu tirgu raitas darbības turpināšanos krīzes situācijā.

DALĪBVALSTU, KAS PIEVIENOJĀS ES 2004. UN 2007. GADĀ, NCB PIESLĒGUMS TARGET

2002. gada oktobrī Padome nolēma, ka pēc ES paplašināšanās 2004. gadā jauno dalībvalstu NCB ļaus pieslēgties esošajai TARGET sistēmai, bet tas nebūs obligāts pienākums. *Narodowy Bank Polski* un *Eesti Pank* pieslēdza savu reālā laika bruto norēķinu sistēmu (RTGS) TARGET attiecīgi 2005. un 2006. gadā, izmantojot *Banca d'Italia* RTGS. Sakarā ar Slovēnijas pievienošanos euro zonai 2007. gada janvārī *Banka Slovenije* efektivitātes nolūkā nolēma neveidot savu RTGS sistēmu, bet pieslēgties TARGET, izmantojot *Deutsche Bundesbank* RTGS sistēmu. Kad 2007. gada novembrī TARGET2 nodeva ekspluatācijā, Kipra, Latvija, Lietuva un Malta sāka darbību TARGET2 vienotajā platformā (SSP).

ATTIECĪBAS AR TARGET LIETOTĀJIEM UN RTGS SISTĒMU OPERATORIEM CITU VALŪTU ZONĀS

ECBS uztur ciešas saiknes ar TARGET lietotājiem, lai nodrošinātu, ka to vajadzības tiek rūpīgi apsvērtas un saņemts atbilstošs skaidrojums. 2007. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, notika regulāras TARGET pieslēgto NCB un nacionālo TARGET lietotāju grupu sēdes. Turklāt TARGET darbības jautājumu un TARGET2 ieviešanas un migrācijas uz TARGET2 apspriešanai notika ECBS TARGET2 darba grupas un Eiropas Banku nozares TARGET darba grupas kopīgās sēdes. Stratēģiskie jautājumi tika risināti diskusijā Euro maksājumu stratēģijas kontaktgrupā, kurā pārstāvēta komercbanku un centrālo banku augstākā līmeņa vadība. Eurosistēma, pasaulē lielākās RTGS sistēmas operatore apstrādāto darījumu apjoma ziņā, 2007. gadā uzturēja

ciešas saiknes ar RTGS sistēmu operatoriem citu galveno valūtu zonās. Savstarpējo saikņu (tādu, ko izraisa pastāvīga pieslēguma norēķinu operācijas) paplašināšanās radījusi nepieciešamību kopīgi apspriest darbības jautājumus.

2.2. TARGET2

TARGET2 sistēma sāka darbību 2007. gada 19. novembrī, kad pirmās grupas valstis (Vācija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Austrija un Slovēnija) veica migrāciju, pievienojoties SSP. Otrās grupas valstu (Beļģijas, Īrijas, Spānijas, Francijas, Nīderlandes, Portugāles un Somijas) migrācija uz TARGET2 notika 2008. gada 18. februārī. Pēdējās – trešās – grupas, kurā ietilpst Dānija, Igaunija, Grieķija, Itālija, Polija un ECB, migrācija notiks 2008. gada 19. maijā.

TARGET2 darbības sākums bija ļoti veiksmīgs. SSP, kuras darbību Eurosistēmas vārdā organizē *Banque de France*, *Banca d'Italia* un *Deutsche Bundesbank*, sniegums bija ļoti augsts. Tehniskā komunikācija ar pārējiem TARGET komponentiem arī norisēja raiti. Pirmās grupas valstīm veicot migrāciju, uz TARGET2 migrēja skaita un apjoma ziņā attiecīgi aptuveni 50% un 30% no TARGET kopējās maksājumu plūsmas. Otrās grupas valstīm īstenojot migrāciju, abi šie skaitļi sasniedza aptuveni 80%. Sākot TARGET2 darbību, pašlaik iespējams apstrādāt starpbanku tiešā debeta darījumus un kredīta pārvedumus. Turklāt ar TARGET2 ieviešanu specializētās sistēmas var veikt norēķinu tieši SSP. Katrs dalībnieks būtībā var veikt naudas norēķinu ar jebkuras specializētās sistēmas starpniecību, izmantojot vienotu centrālās bankas kontu TARGET2.

Ņemot vērā TARGET2 darbības sākšanu, 2007. gadā tika pabeigta darbības principu un tiesiskās bāzes izveide. Īpaši rūpīgi sagatavoti un ar nākamajiem sistēmas lietotājiem īstenoti testēšanas un migrācijas pasākumi. No 2007. gada februāra līdz aprīlim tika pārbaudīta TARGET2 SSP atbilstība sistēmas

specifikācijām, ko formulējusi Eurosistēma sadarbībā ar lietotājiem (vispārējās funkcionālās specifikācijas (VFS) un lietotāju detalizētās funkcionālās specifikācijas (LDFS)). Testi, kuros iesaistīti TARGET2 lietotāji, kā plānots, sākās 2007. gada 2. maijā, un rezultāti sniegti regulārajos progresu ziņojumos. Testi ļāva arī novērtēt, kā tiek plānotas sistēmas ieviešanai paredzētās nedēļas nogales. 2007. gada 29. un 30. septembrī ar visām NCB veikts īpaši pilnīgs pirmajai pārejai uz jauno sistēmu paredzētās nedēļas nogales mēģinājums. Pēc veiksmīgas testu pabeigšanas Eurosistēma 2007. gada 9. novembra paziņojumā preseī apliecināja pirmās migrācijas grupas valstu banku kopuma gatavību un apstiprināja, ka jauno sistēmu nodos ekspluatācijā, kā plānots, 2007. gada 19. novembrī.

Padome 2007. gada 22. jūnijā publiskoja Ceturto TARGET2 progresu ziņojumu. Ziņojuma mērķis – informēt tirgus dalībniekus par Eurosistēmas lēmumiem par vēl risināmiem cenu noteikšanas jautājumiem un TARGET2 pamatnostādnes apstiprināšanu, kā arī precizēt dažus jau pieņemtos lēmumus. Ziņojumā ietverta arī vispārējo funkcionālo specifikāciju galīgā versija un sniegta informācija par tiesiskajiem jautājumiem, vienotās platformas paredzētās funkcionalitātes jaunākajām pārmaiņām un testēšanas un migrācijas pasākumiem. Turklāt 2007. gada 29. oktobrī Padome publiskoja Piekto TARGET2 progresu ziņojumu, kurā tirgus dalībnieki tiek informēti par Eurosistēmas lēmumiem par pārējiem darbības jautājumiem. Ziņojumā ietvēra arī *User information guide for TARGET2 users* ("Informatīva rokasgrāmata TARGET2 lietotājiem") un *Information guide to the TARGET2 pricing* ("Informatīva TARGET2 cenu noteikšanas rokasgrāmata lietotājiem").

"Informatīva rokasgrāmata TARGET2 lietotājiem" sniedz bankām un specializētajām sistēmām, kuras izmanto TARGET2, standartinformācijas kopumu, kas ļauj dalībniekiem labāk saprast TARGET2 vispārējo funkcionēšanu un iespējami efektīvāk to izmantot. Rokasgrāmatā sniegtas atbildes uz visbiežāk uzdotajiem jautājumiem

par TARGET2 un īpaši mēģināts veicināt lietotāju skaidru izpratni gan par kopējām, gan katras valsts specifiskām iezīmēm. Turklāt rokasgrāmatā ietverta informācija par darbības procedūrām parastos un īpaši – ārkārtas apstākļos.

"Informatīvajā TARGET2 cenu noteikšanas rokasgrāmatā lietotājiem" TARGET2 lietotājiem sniegts visaptverošs cenu noteikšanas mehānismu pārskats saistībā ar TARGET2 (pamatpakalpojumiem, likviditātes pūla un specializēto sistēmu pakalpojumiem) un dažādu veidu darījumu tarifkācijas sīkāks skaidrojums, kā arī norādītas iestādes, kurām jāizsniedz rēķins.

Papildus šiem progresā ziņojumiem un ciešai sadarbībai ar lietotājiem testēšanas un migrācijas jomā lietotāji par sasniegto tika informēti, izmantojot TARGET2 veltītās ECB un NCB interneta lapas. Interneta lapās sniegta informācija par šādām norisēm.

- 2007. gadā izstrādāts un regulāri aktualizēts lietotājiem paredzēts TARGET2 plāns lietotāju iekšējās plānošanas un saskaņošanas ar Eurosistēmas plānošanas procesu veicināšanai.
- 2007. gadā valstu līmenī notika regulāri darbsemināri lietotājiem. Turklāt 2007. gada 14. jūnijā ECB notika TARGET2 informatīvs pasākums lietotājiem Eiropas līmenī.
- Padome 2007. gada 26. aprīlī pieņēma TARGET2 Pamatnostādni un 2007. gada 11. jūnijā publicēja to visās oficiālajās ES valodās. Pamatnostādne paredzēta to dalībvalstu NCB, kas ieviesušas euro ("Eurosistēmas NCB"), un, pamatojoties uz atsevišķu līgumu, piemērojama arī ārpus euro zonas esošo ES valstu NCB, kuras pieslēgtas vai tiks pieslēgtas TARGET2 sistēmai ("sistēmai pieslēgtām NCB"). Pamatnostādnes II pielikumā ietverti saskaņotie dalības TARGET2 nosacījumi, kas jāievieš TARGET2 dokumentācijā visās šīs sistēmas dalības un tai pieslēgtajās NCB.

Pamatnostādne publicēta Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2007. gada 8. septembrī un pieejama arī visās ES valodās ECB interneta lapā.

- Valstu migrācijas procesa un specializēto sistēmu modeļus gada gaitā regulāri aktualizēja. Šie modeļi rāda, kāds vienotās platformas modulis tiks izmantots katrai centrālajai bankai un kā specializētās sistēmas veiks norēķinus pēc migrācijas uz TARGET2.
- 2007. gada 2. novembrī publicēta vienotās platformas informācijas un kontroles moduļa lietotāja rokasgrāmatas galīgā versija, bet lietotāju detalizētās funkcionālās specifikācijas galīgā versija (1., 2. un 4. grāmata par XML ziņojumiem un to atbilstošajām XML struktūras datnēm) publicēta 2007. gada 9. oktobrī.

2.3. TARGET2 VĒRTSPAPĪRIEM

TARGET2 vērtspapīriem (T2S) iniciatīvas mērķis – nodrošināt saskaņotu un efektīvu vērtspapīru darījumu norēķinu ar centrālās bankas naudas līdzekļiem euro, vienotajā platformā koncentrējot vērtspapīru un naudas norēķinus euro. Izmantojot T2S, euro zonā neatšķirtos iekšzemes un pārrobežu maksājumu izpilde centrālajos vērtspapīru depozitārijos (CSD), kas piedalās šajā sistēmā. Tāpēc T2S būtu katalizators pēc tirdzniecības darījuma Eiropā sniegto finanšu pakalpojumu integrācijai un saskaņošanai. T2S arī veicinātu konkurenci, Eiropas finanšu tirgū nodrošinot vienādu, lētāku un saskaņotu piekļuvi norēķinu pakalpojumiem.

Padome 2007. gada 8. martā pozitīvi novērtēja T2S tehniskās iespējas⁸ un nolēma īstenot projekta nākamo posmu, kas ietver T2S lietotāja prasību formulēšanu, ievērojot pilnīgu caurredzamību un sadarbojoties ar tirgus dalībniekiem, īpaši ar CVD un to lietotājiem.

⁸ ECB interneta lapā publicēts tehniski ekonomiskais pamatojums, kas aptvēra projekta darbības, tehniskos, tiesiskos un ekonomiskos aspektus.

Padome 2007. gada 26. aprīlī organizēja pirmo T2S vispārējo principu un augstā līmeņa grupas priekšlikumu sabiedrisko apspriešanu, nosakot T2S darbības raksturu un apjomu, un apstiprināja T2S lietotāja prasību izstrādāšanas organizatoriskās un vadības struktūras izveidi. Konsultatīvā grupa, kurai piešķirts pilnvarojums sagatavot lietotāja prasības, sadalīja darba pienākumus sešām dažādām tehniskajām grupām, kas pievērsās specifiskām tehniskām norēķinu jomām. Konsultatīvā grupa un tehniskās grupas sāka sagatavošanos 2007. gada vasaras sākumā un kopumā veica septiņas īsas konsultācijas, lūdzot valstu lietotāju grupas un Eiropas asociācijas sniegt novērtējumu, lai gūtu ierosmi no dažādos tirgus segmentos uzkrātajām plašajām zināšanām un pieredzes. Tirgus dalībniekus iepazīstināja ar secinājumiem un progresa ziņojumiem triju informatīvu pasākumu laikā 2007. gada jūnijā, augustā un novembrī. Visi T2S dokumenti, t.sk. īsās konsultācijas, informatīvie izdevumi, progresa ziņojumi, darba kārtības un sēžu kopsavilkumi, pieejami ECB interneta lapā. Šajā posmā T2S vadības struktūrā kopumā iesaistīti vairāk nekā 188 cilvēki no 77 organizācijām,⁹ tādējādi nodrošinot, ka tiek ņemtas vērā visas lietotāja prasības un tirgus dalībnieku pieprasītā funkcionalitāte un, ja nepieciešams, tās tiek iekļautas. Konsultatīvā grupa, kas sniedz pārskatu tieši Padomei, 2007. gada decembrī pabeidza T2S lietotāja prasību projekta pirmo versiju.

Padome 2007. gada 8. martā arī nolēma, ka, lai pilnīgi izmantotu sinerģiju, T2S pilnībā piederētu, tiktu izstrādāta un darbotos Eurosistēmā, izmantojot TARGET2 platformu. Kredītiestādes varētu apkopot visus vērtspapīrus un centrālās bankas naudas līdzekļus vienotā platformā, neveicot vērtspapīru un centrālās bankas naudas līdzekļu sadali vairākās neatkarīgās nacionālajās platformās un tā gūstot labumu no TARGET2 un T2S sinerģijas. Tādējādi nodrošinājuma pārvaldības efektivitāte palielinātos. T2S arī sniegtu iespēju ātrāk atkārtoti izmantot vērtspapīrus un centrālās bankas naudas līdzekļus kā nodrošinājumu, un tirgus dalībnieki no tā gūtu labumu. Četras euro zonas NCB (*Deutsche Bundesbank, Banco de*

España, Banque de France un Banca d'Italia) ir gatavas izstrādāt T2S un organizēt tās darbību.

Eiropas Parlaments, ECOFIN un Eiropas Komisija – šīs institūcijas 2007. gadā tika regulāri informētas par jaunākajām norisēm saistībā ar T2S priekšlikumu un puda atbalstu T2S projektam.

Tiesisko jautājumu jomā 2007. gadā veikta plaša uzskaitē, aptverot ES un nacionālos tiesību aktus un citas attiecīgo valstu procedūras un praksi, kas varētu ietekmēt T2S tiesisko pamatu. Šis pasākums ietvēra norēķinu procedūras, datu glabāšanas, pārskatu sniegšanas un audita prasības. Nozīmīgi tiesiski šķēršļi T2S iniciatīvas īstenošanai netika konstatēti.

Nākamā pilnībā atbilstīgu lietotāja prasību un ekonomiskās ietekmes analīzes metodoloģijas sabiedriskā apspriešana notika 2007. gada beigās, pieprasot visām ieinteresētajām tirgus pusēm līdz 2008. gada 2. aprīlim sniegt komentārus un ieteikumus. Pēc šīs sabiedriskās apspriešanas tiks pabeigta lietotāja prasību izstrāde un T2S iniciatīvas ekonomiskās, tiesiskās un pārvaldības struktūras novērtējums. Tad Padome pieņems lēmumu par projekta nākamā posma sākšanu.

Ieviešot T2S, euro zona gūtu labumu no drošas, efektīvas un neierobežotas infrastruktūras vērtspapīru darījumu euro norēķiniem, izmantojot centrālo banku naudas līdzekļus. Šīs infrastruktūras nodrošinātie pakalpojumi būs pieejami arī CVD, centrālajām bankām un bankām citās ES un EEZ valstīs, ja tie tiks prasīti. Finanšu tirgus dalībniekiem neatkarīgi no viņu izvietojuma un tirdzniecības darījumu norises vietas būs viens kopīgs saskaņotu norēķinu procedūru un procesu kopums.

9 Tajā ietverti visi CVD, kas veic norēķinus euro, un 33 vērtspapīru kontu turētājas bankas.

2.4. NODROŠINĀTU DARĪJUMU NORĒĶINU PROCEDŪRAS

Atbilstošos aktīvus var izmantot ne tikai iekšzemes, bet arī pārrobežu darījumos, lai nodrošinātu Eurosistēmas visu veidu kredītooperācijas (pārrobežu darījumos – tikai ar centrālo banku korespondentattiecību modeļa (CCBM) palīdzību vai ar atbilstošām saiknēm starp euro zonas vērtspapīru norēķinu sistēmām (VNS)). Eurosistēma nodrošina CCBM, bet atbilstošās saiknes ir tirgus noteikts risinājums.

2007. gada decembrī Eurosistēmas turējumā esošā pārrobežu nodrošinājuma apjoms pieauga līdz 683 mljrd. euro (2006. gada decembrī – 514 mljrd. euro). Pārrobežu nodrošinājums 2007. gada beigās kopumā veidoja 48.5% no kopējā Eurosistēmai sniegtā nodrošinājuma.

CENTRĀLO BANKU KORESPONDENTATTIECĪBU MODELIS

CCBM joprojām ir nozīmīgākais pārrobežu nodrošinājuma pārveduma kanāls Eurosistēmas monetārajā politikā un dienas ietvaros izsniegtā kredīta operācijās. Tā ieguldījums bija 39.6% no kopējā Eurosistēmai 2007. gadā sniegtā nodrošinājuma. 2007. gada beigās to aktīvu apjoms, kuri atrodas glabāšanā, izmantojot CCBM, sasniedza 558 mljrd. euro (2006. gada beigās – 414 mljrd. euro).

CCBM struktūra pārskatīta, lai tajā varētu integrēties jaunās euro zonas valstis. Šajā kontekstā 2007. gada 22. novembrī parakstīts CCBM līgums ar *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* un *Central Bank of Cyprus*.

Neraugoties uz CCBM veiksmīgo darbību un finanšu integrācijas būtisku veicināšanu, tā mehānismam ir daži trūkumi, kas galvenokārt saistīti ar apstākli, ka tas bija veidots kā pagaidu risinājums un tā pamatā ir minimālas saskaņotības princips. Šo trūkumu un pārrobežu nodrošinājuma nozīmes palielināšanās dēļ Padome 2007. gada 8. martā¹⁰ nolēma pārskatīt Eurosistēmas pašreizējās nodrošinājuma pārvaldības īstenošanas procedūras un izveidot

Eurosistēmai jaunu nodrošinājuma pārvaldības sistēmu (pamatojoties uz esošajām sistēmām, piemēram, *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* un *De Nederlandsche Bank* sistēmām), sauktu par Centrālo banku nodrošinājuma pārvaldību, vai CCBM2. Euro zonas valstu NCB dalība CCBM2 ir brīvprātīga.

Lai gan CCBM2 galvenokārt paredzēts Eurosistēmas centrālo banku nodrošinājuma pārvaldības efektivitātes palielināšanai pārrobežu un iekšzemes darījumos, tas arī sniegs jaunas iespējas Eurosistēmas darījuma partneriem, īpaši bankām, kas darbojas dažādās valstīs, nodrošinājuma izmantošanas optimizēšanā un likviditātes pārvaldības veicināšanā. CCBM2 darbības apjoms pārsniedz pašreizējā CCBM darbību, un ar tā palīdzību tiks ieviestas efektīvas metodes gan vērtspapīru, gan kredītprasību nodošanai un pieņemšanai iekšzemē un pārrobežu līmenī, nodrošinot saskaņota pakalpojuma sniegšanu, pamatojoties uz SWIFT komunikācijas protokolu. CCBM2 tiks ieviests saskaņā ar decentralizētas piekļuves kredītiem principu un būs pilnībā savienojams ar TARGET2 un T2S. CCBM2 apstrādās rīkojumus reālajā laikā, pamatojoties uz maksājumu apstrādes automatizāciju, kas ļaus, sniedzot nodrošinājumu, darīt pieejamu ar to saistīto kredītu TARGET2 reālajā laikā. CCBM2 varēs saņemt nodrošinājumu, izmantojot visas atbilstošās VNS un starp tām esošās atbilstošās saiknes. Lai saskaņotu darījuma partneru vajadzības, Eurosistēma izstrādā CCBM2 ciešā sadarbībā ar tirgus dalībniekiem. Pirmā šā modeļa izstrādāšanas principu sabiedriskā apspriešana notika 2007. gada 26. aprīlī. Saņemtie komentāri izmantoti kā papildinājums jaunās platformas lietotāja prasību definīcijai. Nākamā šo lietotāja prasību sabiedriskā apspriešana notiks 2008. gada 1. pusgadā, un pēc tam CCBM2 lietotāja prasības tiks pabeigtas.

10 Sk. <http://www.ecb.europa.eu/paym/coll/coll/ccbm2/html/index.en.html>.

NACIONĀLO VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMU ATBILSTOŠĀS SAIKNES

Nacionālās VNS var saistīt līgumiskas vienošanās un operatīva kārtība, kas sistēmās ļauj veikt atbilstošo vērtspapīru pārrobežu pārvedumu. Kad, izmantojot šādas saiknes, veikts atbilstošo vērtspapīru pārvedums uz citu VNS, tos ar iekšējo procedūru palīdzību var izmantot tāpat kā jebkuru iekšzemes nodrošinājumu. Pašlaik darījuma partneriem pieejamas 59 tiešās un 5 daudzpusējās saiknes, no kurām aktīvi izmantots tiek tikai ierobežots skaits. Turklāt šīs saiknes aptver tikai daļu euro zonas. Saiknes kļūst piemērotas Eurosistēmas kredītooperācijām, ja tās atbilst Eurosistēmas lietotāju standartiem (sk. 4. nodaļas 4. sadaļu).

Ar saikņu palīdzību turējumā esošā nodrošinājuma apjoms 2007. gada decembrī pieauga līdz 125 mljrd. euro (2006. gada decembrī – 99 mljrd. euro), tomēr tas veidoja tikai 8.9% no kopējā (pārrobežu un iekšzemes) Eurosistēmas turējumā 2007. gadā esošā nodrošinājuma.

3. BANKNOTES UN MONĒTAS

3.1. BANKNOTES UN MONĒTAS APGROZĪBĀ UN DARBĪBAS AR NAUDU

EURO BANKNOŠU UN MONĒTU PIEPRASĪJUMS

2007. gada beigās apgrozībā atradās 12.1 mljrd. euro banknošu 676.6 mljrd. euro vērtībā. Salīdzinājumā ar 2006. gada beigām banknošu skaits pieaudzis par 6.7% un to vērtība – par 7.7% (11.3 mljrd. banknošu 628.2 mljrd. euro vērtībā).

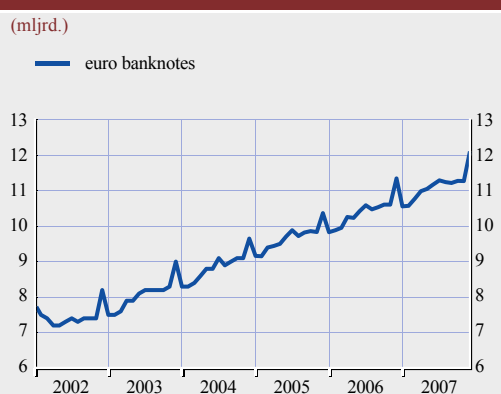
Samazinoties gada kāpuma tempam, apgrozībā esošo banknošu vērtība kopš pārejas uz euro skaidrās naudas lietošanu 2002. gadā turpināja augt (sk. 45. un 46. att.). 2007. gada beigās

apgrozībā esošās banknotes vidējā vērtība bija 55.85 euro (iepriekšējā gada beigās – 55.36 euro).

Tiek lēsts, ka vērtības izteiksmē 10–20% (iespējamāks augstākajai robežai tuvāks skaitlis) apgrozībā esošo euro banknošu izmanto ārpus euro zonas esošo valstu iedzīvotāji, kas joprojām rada euro banknošu pieprasījumu, galvenokārt veidojot uzkrājumus vai veicot maksājumus euro līdztekus nacionālajai valūtai.

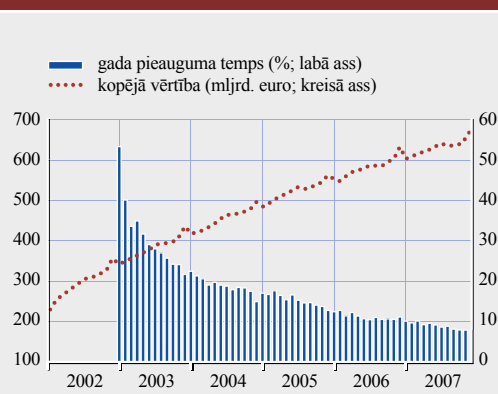
Nominālvērtību dalījumā apgrozībā esošo 50 un 100 euro banknošu skaits palielinājās

45. attēls. Kopējais apgrozībā esošo euro banknošu skaits (2002–2007)

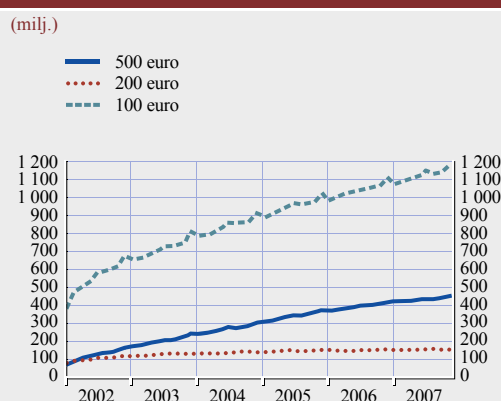
Avots: ECB.

46. attēls. Kopējā apgrozībā esošo euro banknošu vērtība (2002–2007)

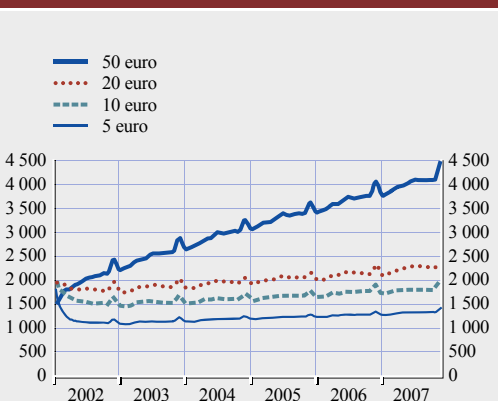

Avots: ECB.

47. attēls. Apgrozībā esošo euro banknošu skaits (2002–2007)

Avots: ECB.

visstraujāk (attiecīgi par 8.9% un 8.3%); nākamais straujākais bija 500 euro banknošu skaita pieaugums (7.9%). Pārējo apgrozībā esošo nominālvērtību banknošu skaita kāpums svārstījās no 2% līdz 6% (sk. 47. att.).

2007. gadā kopējais euro monētu skaits apgrozībā (t.i., kopējais apgrozījums bez NCB krājumiem) palielinājās par 9.1% (līdz 75.8 mljrd.), bet to vērtība pieauga par 7.6% (līdz 19.2 mljrd.). Mazas nominālvērtības – 1 centa, 2 un 5 centu – monētu īpatsvars apgrozībā esošo monētu kopējā skaitā sasniedza 58.0% (iepriekšējā gadā – 57.3%). Oficiāli neapstiprināta informācija liecina, ka pastāvīgi augstais mazas nominālvērtības monētu pieprasījums skaidrojams ar samērā lieliem monētu zudumiem un krāšanu.

DARBĪBAS AR BANKNOTĒM EUROSISTĒMĀ

Turpinājās iepriekšējos gados novērotā euro banknošu izlaišanas un to izņemšanas no apgrozības nelielā kāpuma tendence. 2007. gadā euro zonas NCB emitēja 33.4 mljrd. banknošu, bet 32.7 mljrd. banknošu nonāca tajās atpakaļ. Apgrozībā esošo banknošu nonākšanas atpakaļ biežums¹¹ nedaudz samazinājās (no 3.03 2006. gadā līdz 2.93 2007. gadā).

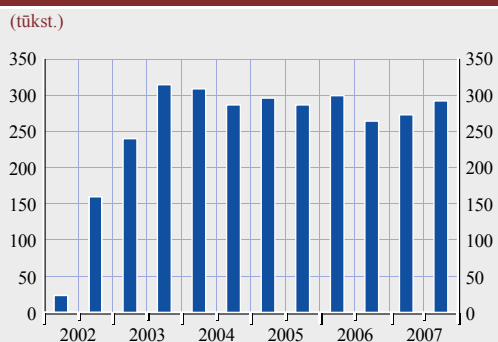
Euro zonas NCB pārbaudīja katras atpakaļ nonākušās banknotes autentiskumu un derīgumu apgrozībai, izmantojot pilnībā automatizētas banknošu apstrādes iekārtas, lai nodrošinātu apgrozībā esošo banknošu kvalitāti un integritāti. 2007. gadā NCB par apgrozībai nederīgām atzina un nomainīja aptuveni 5.5 mljrd. banknošu. Tas bija par 5.1% vairāk nekā iepriekšējā gadā, un nederīguma rādītājs¹² bija 17.0% (2006. gadā – 16.9%).

3.2. BANKNOŠU VILTOŠANA UN VILTOJUMU NOVĒRŠANA

VILTOTĀS EURO BANKNOTES

No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits pēdējo četru gadu laikā nav mainījies, kaut gan apgrozībā esošo īsto banknošu skaits šajā periodā ir audzis. 48. attēlā redzama no

48. attēls. No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits (2002–2007)

Avots: Eurosistēma.

apgrozības izņemto viltoto banknošu skaita tendence; rādītāji aprēķināti katru pusgadu kopš euro banknošu laišanas apgrozībā. 2007. gadā nacionālajos analīzes centros¹³ kopumā nonāca aptuveni 566 000 viltojumu.¹⁴ Salīdzinājumā ar apgrozībā esošo īsto banknošu skaitu (vidēji 2007. gadā – vairāk nekā 11 mljrd.) viltoto banknošu skaits tiešām ir ļoti mazs. Visbiežāk viltotā bija 50 euro banknote (gandrīz puse no viltojumu skaita). 49. attēlā redzama viltojumu izplatība nominālvērtību daļījumā.

Sabiedrība joprojām var uzticēties euro drošumam – tā pierādījusi sevi kā labi aizsargātu valūtu gan sarežģīto pretviltotošanas elementu, gan Eiropas un nacionālo tiesībsargājošo iestāžu darbības efektivitātes ziņā. Tomēr šai uzticībai nekad nevajadzētu radīt bezrūpību, un ECB iesaka sabiedrībai rēķināties ar viltojumu iespēju un neaizmirst par naudas pārbaudi, to "aptaustot, apskatot un pagrozot".¹⁵

11 Aprēķina, dalot attiecīgajā periodā NCB atpakaļ nonākušo banknošu kopējo skaitu ar banknošu vidējo skaitu apgrozībā šajā periodā.

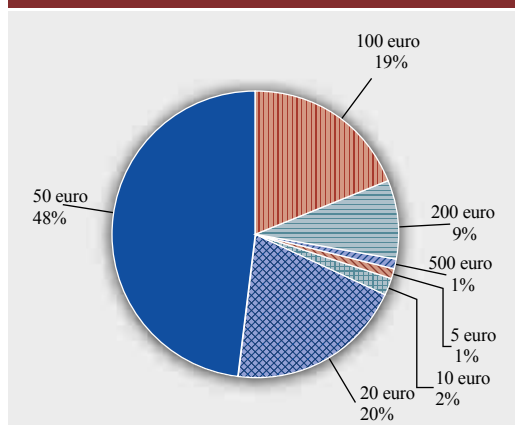
12 Aprēķina, dalot attiecīgajā periodā par apgrozībai nederīgu atzīto banknošu skaitu ar kopējo šajā periodā šķirotu banknošu skaitu.

13 Centri, kas izveidoti katrā ES dalībvalstī sākotnējai viltoto euro banknošu analīzei valsts līmenī.

14 Šis skaitlis var nedaudz mainīties vēlu iesniegto datu (īpaši ārpus euro zonas esošo valstu) dēļ.

15 Sīkāku informāciju sk. <http://www.ecb.int/bc/banknotes/security/html/index.en.html>.

49. attēls. Izplatītie viltojumi nominālvērtību dalījumā

Avots: ECB.

VILTOŠANAS NOVĒRŠANA

Eurosistēma 2007. gadā turpināja ciešu sadarbību ar Eiropu un Eiropas Komisiju (īpaši ar Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroju (*European Anti-Fraud Office; OLAF*)) cīņā pret euro viltošanu. Eurosistēma aktīvi darbojas gan ES, gan ārpus tās robežām, lai apmācītu profesionālos skaidrās naudas apstrādātājus noteikt viltotas banknotes un rīkoties ar tām.

Eurosistēma aktīvi piedalās Centrālo banku viltošanas novēršanas grupas (*Central Bank Counterfeit Deterrence Group; CBCDG*) darbā; darba grupā pārstāvēts 30 centrālo banku un banknošu spiestuvju, kas darbojas G10 valstu aizbildnībā. Starptautiskais viltojumu novēršanas centrs (*International Counterfeit Deterrence Centre; ICDC*), kas darbojas kā visu CBCDG locekļu tehniskais centrs, izvietots ECB telpās. Tā galvenais uzdevums ir nodrošināt visu organizāciju, kas iesaistīta viltojumu novēršanas sistēmu jomā, tehnisko atbalstu un centralizētas komunikāciju sistēmas darbību. ICDC ir arī publiski pieejama interneta lapa, kurā atrodama informācija un norādes par banknošu attēlu reproducēšanu, kā arī saites uz valstu attiecīgajām interneta lapām.

3.3. BANKNOŠU EMISIJA UN RAŽOŠANA

SISTĒMA BANKNOŠU ATKĀRTOTAI LAIŠANAI APGROZĪBĀ

Saskaņā ar ECB sistēmas, kas nosaka kredītiestāžu un citu profesionālo skaidrās naudas apstrādātāju rīcību, atklājot viltojumus un šķirojot banknotes pēc derīguma ("Banknošu atkārtotas apgrozības sistēma"; *Banknote Recycling Framework; BRF*), ieviešanu visu euro zonas NCB (izņemot vienu, kurai process vēl gaidāms) darbībā kredītiestādēm un citiem profesionālajiem skaidrās naudas apstrādātājiem noteikts pārejas periods savu naudas apstrādes procedūru sakārtošanai.

BRF ieviešanai NCB izmantojušas dažādas pieejas atkarībā no vietējiem apstākļiem (piemēram, ekonomiskās un juridiskās vides, banku sektora struktūras un NCB lomas skaidrās naudas aprites ciklā). Dažās valstīs BRF ieviesta ar tiesisko aktu, ko papildina obligāti parakstāmi līgumi ar attiecīgo NCB, bet citās valstīs NCB izdevušas obligāti pildāmus norādījumus (kuri atsevišķos gadījumos ir saistoši tikai kredītiestādēm) vai slēgušas divpusējus līgumus, kuri paredz, ka kredītiestādes piekrīt stingri ievērot BRF noteikumus un iestrādāt šos noteikumus līgumos ar saviem pakalpojumu sniedzējiem. Padome 2007. gada decembra atzinumā atbalstīja Eiropas Komisijas priekšlikumu izdarīt grozījumus Padomes Regulā (EK) Nr. 1338/2001 par euro aizsardzību pret viltošanu. Saskaņā ar šo priekšlikumu Regulas 6. pantā būtu skaidri jānosaka pienākums kredītiestādēm un citiem profesionālajiem naudas apstrādātājiem pārbaudīt saņemtās euro banknotes un monētas, kuras tie gatavojas atkārtoti laist apgrozībā, un jāiekļauj atsauce uz procedūrām, kas ECB jāizstrādā attiecībā uz atkārtoti apgrozībā laižamo banknošu pārbaudes paņēmieniem.

ECB ciešā sadarbībā ar euro zonas NCB turpināja īstenot centienus nodrošināt vienotu izpratni par BRF ieviešanu visā euro zonā, īpaši attiecībā uz banknošu apstrādes iekārtu Eurosistēmas kopējo pārbaudes procedūru.

Pielāgojot darbību BRF prasībām, kredītiestādes un citi profesionālie skaidrās naudas apstrādātāji uzlabos spēju noteikt iespējamus euro banknošu viltojumus. Tas būtiski atvieglos to juridisko saistību izpildi nekavējoties izņemt no apgrozības iespējamus viltojumus un nodot tiesībsargājošām iestādēm tālākai izmeklēšanai. Turklāt tas nodrošinās, ka kredītiestādes saviem klientiem piegādā banknotes labā stāvoklī, tādējādi palīdzot vieglāk atšķirt īstas banknotes no viltoņiem.

PAPLAŠINĀTO PĀRRAUDZĪTO KRĀJUMU PILOTPROGRAMMA

Padome 2006. gadā pieņēma lēmumu Āzijā uzsākt euro banknošu Paplašināto pārraudzīto krājumu (PPK) pilotprogrammu. PPK ir skaidrās naudas krājumi privātā bankā (PPK banka), kurai nauda nodota pārraudzībā. PPK uzdevums ir veicināt euro banknošu starptautisko izplatību un nodrošināt statistiskos datus par euro banknošu apgrozību ārpus euro zonas, kā arī informēt par viltojumiem. 2007. gadā divas lielas, banknošu liela apjoma darījumu tirgū aktīvas komercbankas – viena Honkongā, bet otra Singapūrā – uzsāka darbību kā euro banknošu PPK bankas (uz vienu gadu).

Pilotprogrammas gaitā PPK bankas nodrošināja, ka atpakaļ apgrozībā nonāca tikai derīgās banknotes, bet viltoņus banknotes tika izņemtas no apgrozības, kā to paredz BRF noteiktie standarti. Liekās un apgrozībai nederīgās banknotes tika nogādātas *Deutsche Bundesbank*, kas darbojas kā PPK banku loģistikas un administratīvais partneris. PPK banku darbība un statistikas pārskatu iesniegšana norisēja raiti.

Pamatojoties uz šo pilotprogrammu, Padome 2008. gadā nolems, vai PPK programma būtu ieviešama pastāvīgā lietošanā.

PLĀNS NCB SKAIDRĀS NAUDAS PAKALPOJUMU LIELĀKAI KONVERĢENCEI

2007. gada februārī Padome pieņēma plānu, kura mērķis ir vidējā termiņā sasniegt lielāku Eurosistēmas piedāvāto skaidrās naudas pakalpojumu konverģenci.

Lielāka konverģence ir svarīga, jo ļaus iesaistītajām pusēm, īpaši tām, kuras aktīvi iesaistījušās pārrobežu skaidrās naudas darījumos, pilnībā izmantot vienotās valūtas priekšrocības un visiem konkurentiem nodrošinās vienlīdzīgus apstākļus. Tā kā valstu ekonomiskie un ģeogrāfiskie apstākļi ir atšķirīgi, Eurosistēma neparedz skaidrās naudas piegādes sistēmu pēc principa "viens izmērs der visiem". Konverģences procesā būs nepieciešama elastīga pieeja attiecībā uz klientu prasībām, skaidrās naudas pārvadājumu infrastruktūru un pārejas periodiem ieviešanai.

Plāna ietvaros no 2007. gada jūlija NCB pēc pieprasījuma sākušas piedāvāt skaidrās naudas pakalpojumus euro zonas kredītiestādēm, kas atrodas ārpus to jurisdikcijas ("nerezidentu bankas"), un kopš 2007. gada beigām euro monētas no profesionālajiem klientiem pieņem visas euro zonas NCB.

Eurosistēma pagaidām vēl apsver vairākus nākamos soļus, t.sk. datu apmaiņu elektroniskā veidā ar kredītiestādēm par skaidrās naudas pieņemšanu un izmaksām, banknošu pieņemšanas un izmaksas ieviešanu, nešķirojot virzienus, kā NCB bezmaksas pakalpojumu un vienotu banknošu paciņu standartu ieviešanu NCB bezmaksas skaidrās naudas pakalpojumiem.

Tā kā šie jautājumi ietekmē skaidrās naudas aprites ciklā iesaistītās puses un varētu atsaukties gan uz darbību, gan izmaksām, notikušas konsultācijas valstu un Eiropas līmenī.

BANKNOŠU IZGATAVOŠANAS KĀRTĪBA

2007. gadā kopumā tika izgatavoti 6.3 mljrd. (2006. gadā – 7.0 mljrd.) euro banknošu. Ražošanas apjoms samazināts galvenokārt tāpēc, ka 2006. gadā apgrozības pieaugums bija nedaudz mazāks nekā iepriekšējā gadā un ka 2006. gadā bija saražota daļa no nākotnē nepieciešamajām banknotēm.

Euro banknošu izgatavošana joprojām notika pēc decentralizētās izgatavošanas scenārija ar 2002. gadā apstiprināto kopīgo fondu. Saskaņā

13. tabula. 2007. gadā iedalītais euro banknošu izgatavošanas apjoms

Nominālvērtība	Apjoms (milj. banknošu)	Izgatavošanas pasūtītāja NCB
5 euro	980.0	DE, ES, FR
10 euro	1 280.0	DE, GR, FR, NL, AT
20 euro	1 890.0	IE, GR, ES, FR, IT, PT, FI
50 euro	1 730.0	BE, DE, ES, IT
100 euro	230.0	IT, LU, NL
200 euro	–	–
500 euro	190.0	DE
Kopā	6 300.0	–

Avots: ECB.

ar šo kārtību katra euro zonas NCB atbild par tai no noteiktas nominālvērtības banknošu kopīgā pieprasījuma iedalītās daļas izgatavošanu (sk. 13. tabulu).

EURO BANKNOŠU OTRAIS IZLAIDUMS

2005. gada aprīlī Padome apstiprināja kopīgo projekta plānu otrās euro banknošu sērijas veidošanai un ieviešanai. Kopš tā laika ECB noteikusi banknošu funkcionālās un tehniskās prasības, izmantojot ieinteresēto pušu līdzdalību, piemēram, veicot sabiedrības locekļu viedokļu kvalitatīvo izpēti, kā arī zinātniski pētot banknošu uztveri ar redzi un tausti. Šo pasākumu rezultātā iegūts apkopots to lietotājam draudzīgo pretviltošanas elementu uzskaitījums, kuri varētu būt piemēroti ietveršanai otrās sērijas euro banknotēs. Uzskaitīto pazīmju saraksts rūpnieciskā pamatojuma posmā saruka, jo tika ņemts vērā, kā pretviltošanas elementi saglabāsies liela mēroga iespiešanas procesā. Tika ņemti vērā arī citi aspekti, piemēram, pretviltošanas elementu noturība pret viltošanu, kvalitātes kontroles prasības, izmaksas, intelektuālā īpašuma tiesības un piegādes ķēdes īpatnības, kā arī veselības, drošības un vides aizsardzības apsvērumi.

Rūpnieciskā pamatojuma posms pamatā tika pabeigts 2007. gada augustā. Tika iegūts pretviltošanas elementu kopums, ko Padome apstiprināja 2007. gada oktobrī. Līdztekus tradicionālajiem pretviltošanas elementiem, kuru iedarbīgums jau pierādīts, otrajā banknošu sērijā tiks iestrādāti vairāki jauni vizuālie un

mašīnlasāmie pretviltošanas elementi, lai varētu efektīvi kavēt moderno viltošanas paņēmieni izmantošanu. Atlasītie pretviltošanas elementi iekļauti banknošu dizainā, kura pamatā ir pašreizējās sērijas "laikmeta un stilu" tēma. Šīs tēmas saglabāšana grafisko elementu pārveides gaitā nodrošinās, ka jaunās banknotes būs nekavējoties atpazīstamas kā euro banknotes, tomēr ļaus naudas lietotājiem viegli atšķirt abas banknošu sērijas. 2007. gada decembrī Padome apstiprināja jaunās banknošu sērijas dizaina skices, tādējādi dodot iespēju uzsākt tehniskās sagatavošanās¹⁶ posmu. Jauno sēriju laidīs apgrozībā vairāku gadu laikā, un pirmās nominālvērtības emisija gaidāma pēc dažiem gadiem. ECB laikus informēs sabiedrību par jauno banknošu ieviešanas kārtību.

¹⁶ Tehniskā sagatavošanās ietver attēla sagatavošanu augstā kvalitātē un dizaina iestrādāšanu ražošanas rīkos, piemēram, iespiedplatēs.

4. STATISTIKA

Ar NCB atbalstu ECB veido, vāc, apkopo un izplata plašu statistisko datu klāstu, kas atbalsta euro zonas monetāro politiku un dažādus ECBS uzdevumus. Šos datus arvien biežāk izmanto arī finanšu tirgi un sabiedrība. Tāpat kā iepriekšējos gados, 2007. gadā statistisko datu vākšana norisēja raiti. Svarīgs ECB statistikas vidēja termiņa stratēģijas pavērsiens notika 2007. gada jūnijā, kad ECB un *Eurostat* pirmo reizi kopīgi publicēja euro zonas institucionālo sektoru ceturkšņu integrēto nefinanšu un finanšu kontu kopumu. Turklāt ECB ciešā sadarbībā ar NCB turpināja veicināt Eiropas statistisko koncepciju saskaņošanu un galveno pasaules statistisko standartu pārskatīšanu.

4.1. JAUNA VAI UZLABOTA EURO ZONAS STATISTIKA

2007. gada jūnijā ECB un *Eurostat* pirmo reizi kopīgi publicēja euro zonas ceturkšņu integrēto nefinanšu un finanšu sektoru kontu kopumu no 1999. gada 1. ceturkšņa. Šos euro zonas kontus, kurus var uzskatīt par tās nacionālajiem kontiem, sagatavo Eurosistēma kopā ar *Eurostat* un nacionālajām statistikas iestādēm. Arī šie konti ļauj dziļi analizēt tautsaimniecības finanšu un nefinanšu norišu saiknes, dažādu tautsaimniecības sektoru (mājsaimniecību, nefinanšu sabiedrību, finanšu sabiedrību un valdības) savstarpējās sakarības un minēto sektoru un pārējās pasaules mijiedarbību.

Euro zonas konti arī vislabāk nodrošina biežāk apkopoto datu vispusīgākas analīzes sistēmu, kuras ietvaros, kopš 2007. gada novembra publicējot plašās naudas rādītāja M3 datus sektoru dalījumā, tālāk paplašinājušās monetārās analīzes iespējas.

2007. gada aprīlī jau publicētos mēneša statistiskos datus par apgrozībā esošajiem Eiropas īstermiņa vērtspapīriem (STEP) papildināja vērtspapīru peļņas likmju dienas statistika sākotnējo termiņu un emitentu sektoru dalījumā (sk. 4. nodaļas 3. sadaļu).

2007. gada jūlijā ECB sāka elektroniski publicēt dienas ienesīguma līknes, kas atspoguļo euro denominēto valdības parāda vērtspapīru implicētās tirgus atlīdzības likmes euro zonā (pamatojoties uz procentu likmi un tirgus cenu) vērtspapīriem ar plašu termiņu diapazonu robežās no 3 mēnešiem līdz 30 gadiem. Euro zonas ienesīguma līknes var palīdzēt noteikt vidēja termiņa un ilgtermiņa ekonomiskās un finanšu aktivitātes tirgus gaidas.

Izmēģinājumu veidā ECB ir apkopojusi un publiskojusi uz SPCI mēneša datiem balstītas euro zonas administratīvi regulējamo cenu aplēses, izmantojot informāciju par SPCI apakšindeksiem, ko publicē *Eurostat*, un definīcijas, par kurām panākta vienošanās ECBS.

Pieklūvi ceturkšņa maksājuma bilances plūsmu un gada starptautisko investīciju bilances datu papildus ieviestajam ģeogrāfiskajam dalījumam¹⁷ nodrošina regulāras preses publikācijas un ECB tiešsaistes Statistisko datu noliktava (SDN).¹⁸

Monetārās un finanšu statistikas vākšanas juridiskā bāze tika uzlabota, izdodot jaunu ECB Regulu par ieguldījumu fondu (izņemot naudas tirgus fondus) aktīvu un pasīvu statistiku. Atbilstoši tai ieguldījumu fondi no 2009. gada sākuma iesniegs saskaņotus datus. Padome arī apstiprināja pilnveidotu Pamatnostādni par monetāro, finanšu iestāžu un tirgu statistiku, kurā tagad iekļauti ieguldījumu fondu aktīvu un pasīvu, kā arī maksājumu statistikas papildu nosacījumi. Turklāt Padome grozīja ECB Pamatnostādni un ieteikumu par ECB prasībām attiecībā uz statistikas pārskatiem maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikas jomā, kā arī starptautisko rezervju matricu.

Vairākās jomās noris darbs, lai turpmākajos gados vēl vairāk uzlabotu euro zonas monetāro

¹⁷ Brazīlijai, Krievijai, Indijai, Ķīnai un Honkongas SAR.

¹⁸ SDN versija internetā publiski kļūva pieejama 2006. gada beigās, un euro zonas statistisko datu lietotāji to novērtēja. Pateicoties drošajiem un vienkāršajiem interfeisiem, tā ātri kļuva par populāru euro zonas datu meklēšanas rīku internetā. Katru mēnesi aptuveni 20 000 cilvēku izmanto SDN, lai atrastu un lejuplādētu euro zonas datus, t.sk. datus valstu dalījumā.

un finanšu statistiku. Tas īpaši attiecas uz sagatavošanas darbiem, kas veikti, lai ieviestu vienotu pieeju MFI vērtspapīrošanai un finanšu instrumentsabiedrību darbībai, tādējādi nodrošinot ievērojami lielāku piekļuvi aizdevumu pārdošanas un aizdevumu vērtspapīrošanas datiem.

Turklāt Eurosistēmā tiek pētīta iespējamība uzlabot apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu statistiskos datus. Tiek analizēti arī MFI bilances statistikas un MFI procentu likmju statistikas regulējošie principi, lai izmaksu ziņā izdevīgi apmierinātu jaunas lietotāju prasības un attīstītu finanšu tirgus.

ECB turpināja izstrādāt Centralizēto vērtspapīru datubāzi (*Centralised Securities Database; CSDB*). CSDB – visas ECBS projekts – ir vienota datubāze ar pamatinformāciju par individuāliem vērtspapīriem, kas svarīgi ECBS statistikas vajadzībām. Projektam ir centrālā loma, tiecoties ieviest "vērtspapīrs pret vērtspapīru" (*security-by-security*) datu sniegšanu, kas var ievērojami atvieglot respondentu pārskatu sniegšanas slogu, vienlaikus uzlabojot euro zonas statistisko datu kvalitāti un elastību. Šo datubāzi jau izmanto dažas NCB, lai apkopotu nacionālos finanšu statistikas datus.

4.2. CITAS STATISTIKAS NORISES

Eurosistēma 2007. gadā detalizēti analizēja ECB statistikas sagatavošanas efektivitātes tālākas uzlabošanas iespējas arī nolūkā līdz minimumam samazināt statistisko datu sniegšanas slogu. Šajā sakarā turpinājās esošo, īpaši kredītu reģistru un centrālo bilanču datu iestāžu, mikrodatu atkārtotas izmantošanas iespēju izpēte. Turklāt turpinājās darbs, lai veicinātu statistisko un uzraudzības koncepciju un datu saskaņošanu, sākumā lielāko vērību pievēršot kredītiestāžu pārskatu sniegšanas prasībām.

Vairāki 2007. gadā publicētie dokumenti palīdzēja palielināt to pārvaldības un kvalitātes standartu caurredzamību, kurus pašlaik piemēro ECB un ECBS statistikas veidošanai un

izplatīšanai. Dokuments *The ESCB's governance structure as applied to ESCB statistics* ("ECBS statistikai piemērojamā ECBS pārvaldības struktūra") sniedz īsu ieskatu pārvaldības struktūrā, kas nosaka ECB un NCB statistikas nodrošināšanu. Publikācijā *Public commitment with respect to the ESCB's statistical function* ("Valsts uzdevumi saistībā ar ECBS statistikas funkciju") ECB interneta lapas statistikas sadaļas pirmajā lapā sniegti statistiskie principi un ētiskie un kvalitātes standarti, kuriem ECB un NCB ir uzticīgas, pildot savus uzdevumus statistikas jomā. Turklāt *ECB Statistics Quality Framework* ("ECB statistikas kvalitātes sistēma") sīkāk aplūko kvalitātes principus, kuri nosaka ECB statistikas sagatavošanas procesu. Kā daļa no šīs kvalitātes sistēmas regulāri tiek sniegti kvalitatīvi vērtējumi un kvantitatīvi rādītāji, kas ietverti, piemēram, kvalitātes gada ziņojumā par euro zonas maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistiku.

Statistisko datu izplatīšanu vēl vairāk veicināja euro zonas statistikas un visu atbilstošo nacionālo datu papildu tabulu publicēšana gan ECB, gan NCB interneta lapās. Uzlabota arī maksājumu statistika, un *Blue Book* pielikumu aizstājušas datu laikrindas un tabulas, kas atrodamas ECB interneta lapā (sk. 2. nodaļas 2. sadaļu). Turklāt kļuvusi pieejama jauna informācija par vērtspapīru tirdzniecību un centrālajiem darījuma partneriem.

Tāpat kā iepriekšējos gados, ECB publikācijās sniegtā statistiskā informācija kļuvusi vispusīgāka. Kā piemērus var minēt plašo rādītāju loku gada pārskatā *Financial integration in Europe* ("Finanšu integrācija Eiropā") un publikācijas *Bond markets and long-term interest rates in non-euro area Member States of the European Union and in accession countries* ("Obligāciju tirgi un ilgtermiņa procentu likmes ārpus euro zonas esošajās Eiropas Savienības dalībvalstīs un pievienošanās valstīs") pielikumā (sk. 4. nodaļas 3. sadaļu). Vēl vairāk uzlaboti banku struktūras gada un finanšu stabilitātes pārskata pamatā esošie ceturkšņa dati. Arī euro naudas tirgus apsekojums uzlabojās gan datu

kvalitātes, gan sniegšanas savlaicīguma ziņā, un nodrošināta piekļuve datu pamatkopām SDN.

ECB speciālais pētījums *Towards harmonised balance of payments and international investment position statistics – the experience of the European compilers* ("Eiropas statistisko datu apkopotāju pieredze virzībā uz saskaņotu maksājuma bilances un starptautisko investīciju bilances statistiku"), ko publicēja 2007. gada jūlijā, sniedz ieskatu šādas statistikas vākšanas, apkopošanas un izplatīšanas metodoloģiskajā sistēmā un praktiskajos jautājumos.

ECB turpināja ciešu sadarbību ar *Eurostat* un citām starptautiskajām organizācijām, un tai bija svarīga loma pasaules statistikas standartu (Nacionālo kontu sistēmas (NKS 93) un līdz 2008. gadam sagatavojamās SVF Maksājumu bilances rokasgrāmatas) atjaunināšanā. Ar ECB atbalstu *Eurostat* nesen sāka gatavoties EKS 95, kurā tiks ieviesta lielākā daļa NKS pārmaiņu Eiropas līmenī, pārskatīšanai. ECB arī aktīvi iesaistījies OECD sniegtās ārvalstu tiešo investīciju etalondēfīnīcijas pārskatīšanā. Visbeidzot, tā turpina atbalstīt un ieviest datu apmaiņas pasaules tehniskos standartus.¹⁹

4.3. GATAVOŠANĀS EURO ZONAS PAPLAŠINĀŠANAI

Statistikai ir arī svarīga loma euro zonai vēl nepiederošo ES dalībvalstu konverģences pārraudzībā un līdz ar to arī konverģences ziņojumu sagatavošanā (sk. 5. nodaļas 1.2. sadaļu).

Statistiskos datus, kas nepieciešami, lai novērtētu ES dalībvalstu gūtos panākumus cenu stabilitātes, fiskālās situācijas, valūtas kursu un ilgtermiņa procentu likmju konverģences kritēriju izpildē, nodrošina *Eurostat*. ECB un iesaistīto dalībvalstu NCB palīdz *Eurostat*, sniedzot ilgtermiņa procentu likmju statistiku, kā arī vāc un apkopo citus statistiskos datus, kas papildina četrus galvenos konverģences rādītājus.

Tā kā konverģences procesa novērtējums lielā mērā atkarīgs no tam pamatā esošās statistikas

kvalitātes un integritātes, ECB stingri uzrauga šādas statistikas, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošanas un sniegšanas norisi.

19 Piemēram, statistisko datu un metadatu apmaiņa (*Statistical Data and Metadata Exchange; SDMX*) – iniciatīva, kuru atbalsta SNB, ECB, *Eurostat*, SVF, OECD, ANO un Pasaules Banka, lai veicinātu statistiskās informācijas apmaiņas pasaules standartu lietošanu.

5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI

ECB un visas Eurosistēmas ekonomisko pētījumu galvenais uzdevums ir nodrošināt pētījumu rezultātus, kas svarīgi monetārās politikas un citu Eurosistēmas uzdevumu ieteikumu formulēšanā, izstrādāt un ieviest atbilstošos modeļus un analītiskos instrumentus, saglabāt un izmantot ekonomiskajai prognozēšanai un alternatīvu politiku ietekmes salīdzināšanai nepieciešamos ekonometriskos modeļus un uzturēt sakarus ar akadēmiskajām aprindām, piemēram, izmantojot pētījumu rezultātu publikācijas ārējos žurnālos un organizējot zinātniskās konferences.

5.1. PĒTĪJUMU PRIORITĀTES

ECB ekonomiskos pētījumus galvenokārt veic Pētniecības ģenerāldirektorāts, bet tajos iesaistās arī dažādas citas uzņēmējdarbības jomas. Pētniecības koordinēšanas komiteja (*Research Coordination Committee*) koordinē pētniecību, nosakot prioritātes un apvienojot uzņēmējdarbības jomas, kuras izmanto vai piedāvā veikt izpēti.

2007. gada pētījumu galvenās prioritātes bija šādās jomās: prognozēšanas modeļu attīstīšana, finanšu sektora informācijas, t.sk. kredītu un monetāro rādītāju, loma monetārās politikas analīzē, monetārās politikas transmisijas mehānisma izpratne, finanšu stabilitāte, Eiropas finanšu sistēmas efektivitāte un starptautiskie jautājumi.

Attiecībā uz prognozēšanas modeļu attīstīšanu būtiskākā bija strukturālo dinamisko stohastisko vispārējā līdzsvara (DSVL) modeļu tālāka pilnveide un lietošana, kā arī dinamisko faktoru modeļu ieviešana īstermiņa prognozēšanas mērķiem. DSVL modeļi ECB izveidoti un izmantoti jau agrāk daudzu, skaita ziņā augošu politikas jautājumu risināšanā. Šis darbs turpinājās 2007. gadā, uzmanības centrā īpaši izvirzot strukturālo (piemēram, demogrāfisko) pārmaiņu, ārējo faktoru (piemēram, naftas cenu šoku), produktivitātes norišu un finanšu jautājumu (piemēram, kredītēšanas problēmu) ietekmi. Turklāt turpinājās darbs pie diviem vidēja mēroga modeļiem – jaunā visas zonas

modeļa JVZM (*New Area-Wide Model*; NAWM) un Kristiano (*Christiano*), Moto (*Motto*) un Rostanjo (*Rostagno*) modeļa – un to lietojuma politikas analīzē. Pirmo – prognozēšanas un simulācijas rīku – paredzēts izmantot kopā ar citiem modeļiem Eurosistēmas un ECB prognožu sagatavošanas kontekstā. Otrais ir simulācijas rīks ar īpašu uzsverumu uz uzņēmumu finanšu faktoriem. Attiecībā uz prognozēšanas instrumentu attīstību tālāk tika izstrādāti un tautsaimniecības norišu īstermiņa novērtējumā plaši lietoti uz faktoriem balstīti modeļi. Visbeidzot, ECB aktīvi atbalstīja Euro zonas ekonomiskā cikla organizāciju (*Euro Area Business Cycle Network*) – centrālo banku un akadēmisko aprindu kopīgu iniciatīvu, ko vada Ekonomiskās politikas pētījumu centrs (EPPC; *Center for Economic Policy Research*; CEPR).

Monetārās politikas analīzei veltīto pētījumu uzmanības centrā bija monetārās analīzes kvantitatīvo metožu izstrādāšana un izmantošana ar uzsvāru uz politikas lēmumu sagatavošanas procesam nepieciešamo augstas kvalitātes analītisko instrumentu attīstību. Darbs tika koncentrēts uz inflācijas analīzei vajadzīgo uz naudas balstīto rādītāju modeļu attīstību un naudas pieprasījuma analīzi, kā arī uz jau minēto strukturālo modeļu ieviešanu politikas analīzes procesā.

No vairākiem aspektiem tika pētīts monetārās politikas transmisijas mehānisms. Gan agregēto datu, gan mikrodatu līmenī darbu turpināja Algu dinamikas pētījumu struktūra (ADS; *Wage Dynamics Network*; WDN) – ECBS pētnieku organizācija, kas veic pētījumus par euro zonas algu dinamikas pazīmēm un avotiem, kā arī to saikni ar cenām. ADS apsekojumu grupa sagatavoja *ad hoc* apsekojumu par algām, darbaspēka izmaksām un cenu noteikšanas mehānismu uzņēmumu līmenī 17 valstīs. Apsekojuma ietvaros tiek vākta informācija par algu un cenu noteikšanas praksi, algu lejupvērsto elastības trūkumu, kā arī algu un cenu pielāgošanos šokiem. Pirmie pētījumu rezultāti tiks prezentēti konferencē, kas plānota 2008. gadā. Tika analizēta arī situācija mājokļu tirgos un banku un kredītu loma monetārās

politikas transmisijas mehānismā. Turpināja attīstīties mājsaimniecību finanšu pētījumi, Eurosistēmas mājsaimniecību finanšu un patēriņa pētījumu struktūrai plānojot veikt visu euro zonu aptverošu apsekojumu. Šīs pētījumu jomas ietvaros veiktās analīzes jautājumi bija arī centrālās bankas komunikācijas politika, gaidu un riska prēmijas atspoguļojums ienesīguma līknē un kapitāla vērtspapīru cenu dinamiku noteicošie faktori.

Tika pētīti arī finanšu stabilitātes jautājumi un to ietekme uz monetāro politiku, īpaši ECB Finanšu stabilitātes pārskata sagatavošanai veiktā darba kontekstā. Finanšu sistēmas analīze norisēja divos virzienos, pētot tās integrācijas pakāpi un kapitāla tirgu attīstību.

Starptautiskajiem jautājumiem veltīto pētnieciskā darba prioritāšu jomā galvenās tēmas bija globālā nesabalansētība un euro starptautiskā nozīme. Pirmajai no tām 2008. gadā tiks veltīts augsta līmeņa seminārs, bet otrās tēmas izpēti rezultātus izmantos, lai uzlabotu katru gadu publicēto *Review of the international role of the euro* ("Euro starptautiskās nozīmes pārskata") analītisko saturu. Šīs prioritārās pētījumu jomas kontekstā notika JVZM starptautiskā paplašināšana.

5.2. PUBLIKĀCIJAS UN KONFERENCES

ECB pētījumu rezultāti tika publicēti tās pētījumu sērijā un – mazākā apjomā – arī ECB speciālo pētījumu un juridisko pētījumu sērijās. Īpaši ECB pētījumu sērijā – jau vispārāzītā ar svarīgiem politikas jautājumiem saistītu iekšējo pētījumu izplatīšanas instrumentā – 2007. gadā tika publicēti vairāk nekā 140 ECB pētījumu. No tiem nedaudz vairāk par 100 izstrādāja ECB speciālisti patstāvīgi vai sadarbībā ar ārējiem līdzautoriem, bet pārējos – viesi – konferenču un darbsemināru dalībnieki, kas darbojas pētnieciskajās struktūrās vai ilgāku laiku uzturas ECB, lai pabeigtu kādu zinātnisko projektu. Atbilstoši pašlaik iedibinātajai praksei gaidāms, ka lielākā daļa pētījumu tiks publicēti

vadošajos, profesionālu speciālistu vērtētajos akadēmiskajos žurnālos. 2007. gadā ECB darbinieki akadēmiskajos žurnālos publicēja vairāk nekā 50 rakstu.

Lai iepazīstinātu ar ECB pētījumu sērijā publicēto darbu rezultātiem plašāku auditoriju, tika nolemts publicēt *Research Bulletin*, kas galvenajos vilcienos aprakstītu ar politiku saistītus pētījumus, ietverot aktuālus rakstus un atsevišķu pētījumu kopsavilkumus. 2007. gadā publicētajos rakstos bija aplūkota nepilnīga informācija un zināšanu ietekme uz finanšu tirgus cenām, finanšu integrāciju un kapitāla plūsmām jaunajās ES dalībvalstīs un produktivitātes pieaugumu euro zonā.

ECB organizēja vai piedalījās vairāk nekā 10 konferenču vai darbsemināru par pētījumu tēmām organizēšanā. Konferences tika organizētas kopā ar EPPC un citām centrālajām bankām Eurosistēmā un ārpus tās. Turklāt daudz darbsemināru un semināru tika organizēti, lai publicētu pētījumus ECB.

Lielākā daļa konferenču un darbsemināru bija veltīta specifiskām prioritārām izpēti jomām. Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2007. gadā liela uzmanība tika pievērsta prognozēšanas modeļu attīstībai. Septembrī Euro zonas ekonomiskā cikla organizācijas kontekstā notika darbseminārs, ko ECB organizēja kopā ar EPPC un *Banque de France*, lai apspriestu inflācijas dinamikas pārmaiņas un to ietekmi uz prognozēšanu. Darbsemināra secinājumi deva lietderīgu ieguldījumu inflācijas prognozēšanas darbā, kas pašlaik notiek ECB. Turklāt prognozēšanas metodēm veltītajā darbseminārā (pasākums, ko ECB organizē reizi divos gados) tika apspriesta makroekonomikas un finanšu prognožu nenoteiktība, pievēršot īpašu uzmanību tam, kā prognozēšanas darbībās integrēt riska pasākumus, kas ir daudzu centrālo banku aktuāla problēma.

Runājot par monetārās politikas analīzes prioritāro nozīmi, 2007. gada novembrī ECB notika *Bank of Canada* un ECB kopīgi organizēta konference par cenu stabilitātes definīciju. Tajā izskatīja teorētiskos variantus un praktisko pieredzi cenu stabilitātes definēšanas kontekstā. 2007. gada novembrī notika vēl viena konference, kas bija veltīta naudas tirgu lomas, uzdevumu un ietekmes analīzei monetārās politikas perspektīvā un tālāk attīstīja izpratni par monetārās politikas transmisijas mehānismu. 2007. gada maijā notika konference par banku darbības un uzņēmumu finansēšanas pārmaiņu ietekmi uz monetārās politikas transmisijas mehānismu.

Kā finanšu stabilitātes izpētes daļa 2007. gada jūnijā kopīgi ar *Bank of England* tika organizēta konference par maksājumiem un monetāro un finanšu stabilitāti, un starptautisko jautājumu izstrādes kontekstā 2007. gada jūlijā notika globalizācijai un makroekonomikai veltīta konference.

Semināru sēriju organizēšana kļuva par pētījumu rezultātu izplatīšanas papildu mehānismu. Divas sērijas – *Joint Lunchtime Seminars* (Kopīgie pusdienlaiku semināri), kas tika organizēti kopā ar *Deutsche Bundesbank* un Finanšu studiju centru (*Center for Financial Studies*), un *Invited Speakers Seminars* (Pieaicināto referentu semināri) – bija īpaši nozīmīgas. Abās sērijās katru nedēļu notika semināri, pieaicinot ārējos pētniekus jaunāko darbu prezentēšanai. Turklāt papildus šīm divām sērijām ECB organizē arī *ad hoc* zinātniskos seminārus.

6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES

6.1. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTĀS PIEKĻUVES AIZLIEGUMA IEVĒROŠANA

Saskaņā ar Līguma 237. panta d) punktu ECB uzticēts uzdevums uzraudzīt, kā visas ES 27 NCB un ECB ievēro Līguma 101. un 102. pantā, kā arī Padomes Regulās (EK) Nr. 3603/93 un Nr. 3604/93 noteiktos aizliegumus. 101. pants aizliedz ECB un NCB nodrošināt konta pārtēriņa vai jebkāda cita veida kredīta iespējas valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām, kā arī tieši iegādāties no tām parāda instrumentus. 102. pants aizliedz jebkurus pasākumus (ja vien to pamatā nav piesardzības apsvērumu), kuri nodrošina valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām privileģētu piekļuvi finanšu institūcijām. Vienlaikus ar Padomi minēto nosacījumu ievērošanu dalībvalstīs uzrauga arī Eiropas Komisija.

ECB uzrauga arī ES centrālo banku veiktās iekšzemes un citu dalībvalstu valsts sektora emitēto parāda instrumentu iegādes otrreizējā tirgū. Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 ievaddaļu valsts sektora parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū nedrīkst izmantot, lai apietu Līguma 101. pantā noteikto mērķi. Šādas iegādes nedrīkst kļūt par valsts sektora netiešās monetārās finansēšanas veidu.

2007. gadā Padome konstatēja divus minētā Līguma un ar to saistīto Padomes Regulu prasību neizpildes gadījumus.

Pirmajā gadījumā *Národná banka Slovenska* sākotnējā tirgū iegādājās Eiropas Investīciju bankas (EIB) emitētos parāda instrumentus. Protī, 2007. gada 6. februārī *Národná banka Slovenska* nopirka ASV dolāros denominētas EIB obligācijas 50 milj. ASV dolāru vērtībā ārvalstu valūtas rezervju pārvaldīšanai. EIB ir Kopienas struktūra, tāpēc šādas iegādes saskaņā ar Līguma 101. pantu un Padomes Regulu (EK) Nr. 3603/93 ir monetārās finansēšanas aizlieguma pārkāpums. 2007. gada 22. maijā *Národná banka Slovenska* sākotnējā tirgū iegādātos EIB parāda instrumentus pārdeva un nekavējoties veica pasākumus, lai izvairītos no šādu notikumu atkārtotāšanās nākotnē.

Otrajā gadījumā *Banka Slovenije* pārkāpa centrālajai bankai noteiktos valsts sektora kontos grāmatoto monētu turējuma limitus. 2007. gada 15. februārī *Banka Slovenije* turējumā esošo monētu, kuras emitējis valsts sektors un kuras grāmatotas valsts sektora kontos, dienas vidējais apjoms pārsniedza noteikto limitu, kas saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 6. pantu ir 10% no apgrozībā esošo monētu vērtības. Šajā datumā *Banka Slovenije* turējumā esošo valsts sektora kontos grāmatoto monētu vērtība bija 12.27% no apgrozībā esošo monētu vērtības. Pārkāpums radās tāpēc, ka 2007. gada februāra pirmajā pusē *Banka Slovenije* nonāca atpakaļ ievērojams skaits monētu, kas 2006. gada rudenī pirms euro ieviešanas bija piegādātas bankām. Šī situācija tūlīt pilnībā tika labota, un kopš šā datuma Līguma nosacījumi ir ievēroti.

6.2. PADOMDEVĒJA FUNKCIJAS

Līguma 105. panta 4. punkts paredz, ka ar ECB jākonsultējas par ikvienu ierosināto Kopienas vai nacionālo tiesību aktu, kas ir ECB kompetencē.²⁰ Visi ECB atzinumi publicēti ECB interneta lapā.

ECB 2007. gadā apstiprināja 43 atzinumus – astoņus sakarā ar ES iestāžu ierosinātajām konsultācijām un 35 sakarā ar valstu iestāžu ierosinātajām konsultācijām (2006. gadā – 62 konsultāciju atzinumus). Šā gada pārskata pielikumā pievienots 2007. gadā un 2008. gada sākumā apstiprināto atzinumu saraksts.

Īpaši svarīgi ir šādi ECB atzinumi, kas sniegti pēc ES Padomes pieprasījuma.

Papildus Līguma 105. panta 4. punkta kārtībā sniegtajiem atzinumiem 2007. gada 5. jūlijā ECB publicēja atzinumu²¹ saskaņā ar Līguma 48. pantu attiecībā uz Starpvaldību konferences (*Intergovernmental Conference*; SVK)

20 Saskaņā ar Protokolu par atsevišķiem nosacījumiem Lielbritānijai un Ziemeļīrijai Apvienotajai Karalistei (pievienots Līgumam) pienākums konsultēties ar ECB neattiecas uz Apvienoto Karalisti (OV C 191, 29.07.1992., 18. lpp.).

21 CON/2007/20, 2007. gada 5. jūlijs, OV C 160, 13.07.2007., 2. lpp.

atklāšanu, kura sagatavoja jauno Lisabonas līgumu²². ECB īpaši atbalstīja to, ka cenu stabilitāte un Ekonomikas un monetārās savienības izveidošana ar euro kā tās valūtu jāizvirza par ES mērķiem un ka monetārā politika noteikti jāierindo starp tikai ES kompetencē esošajām jomām (sk. 5. nodaļas 1.2. sadaļu). 2007. gada 2. augustā, pēc tam kad tika publicēts jaunā līguma teksts, ECB prezidents nosūtīja vēstuli SVK prezidentūrai²³, kurā izteica dažus priekšlikumus par ECB un ECBS institucionālo statusu.

Pēc tam, kad Padome atzina Kipru un Maltu par valstīm, uz kurām neattiecas izņēmums, ECB sniedza vienotu atzinumu²⁴ par Eiropas Komisijas priekšlikumu izdarīt grozījumus Regulā (EK) Nr. 974/98 attiecībā uz euro ieviešanu un Regulā (EK) Nr. 2866/98 attiecībā uz euro un dalībvalstu, kas ievieš euro, valūtu konvertēšanas kursiem.²⁵

ECB tika lūgta konsultācija par priekšlikumu Padomes direktīvai attiecībā uz Eiropas kritiskās infrastruktūras konstatēšanu un noteikšanu²⁶, kura mērķis ir uzlabot darbības koordinēšanu terorisma draudu gadījumā. ECB atzīmēja, ka jāpanāk atbilstība starp direktīvas ieviešanas nacionālajiem noteikumiem un centrālo banku atbildību par maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu un klīringa centru uzraudzību un ka jāizvairās no centrālo banku šajā jomā jau uzsāktās darbības dublēšanas. ECB arī uzsvēra, ka Eiropas kritiskās infrastruktūras sarakstam jābūt konfidencialam.

Atzinumā par priekšlikumu Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1338/2001 (attiecībā uz euro aizsardzību pret viltošanu²⁷), ECB atgādināja, ka krimināllikums izņēmuma kārtā var pāriet Kopienas kompetencē, ja nepieciešams nodrošināt Kopienas likumu ievērošanas efektivitāti. ECB norādīja, ka ECB un NCB principā būtu jāsaņem banknošu paraugi, pat ja tās aizturētas kā kriminālprocesa pierādījumi, un ka priekšlikumā precīzāk jāatspoguļo pašas ECB kompetence nodrošināt euro banknošu integritāti saskaņā ar Līguma 106. panta 1. punktu un ECBS Statūtu 16. pantu. Par procedūru, ko nosaka ECB un Komisija

attiecībā uz pienākumu pārbaudīt, vai noteikts saņemto banknošu un monētu īstums, atzinumā norādīts, ka šīm iestādēm jānosaka nacionālās ieviešanas termiņi.

Atzinumā par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 322/97 attiecībā uz Eiropas statistiku,²⁸ ECB atbalstīja iniciatīvu atzīt ciešas sadarbības nepieciešamību starp Eiropas Statistikas sistēmu (*European Statistical System*) un ECBS, veidojot, izstrādājot un publicējot Eiropas statistiku, un noteikumus attiecībā uz to konfidencialo datu apmaiņu.

2007. gada jūnijā apvienotā speciālā darba grupa, ko veidoja Eiropas Komisijas, ES Padomes Sekretariāta un ECB pārstāvji, sagatavoja ziņojumu par ECB konsultācijām attiecībā uz ierosinātajiem Kopienas tiesību aktiem. Speciālo darba grupu izveidoja pēc ECB prezidenta ieteikuma. Ziņojuma mērķis ir nodrošināt, lai visas puses raitāk veiktu iekšējās procedūras un varētu lūgt konsultāciju ECB un tā varētu sniegt savus atzinumus pēc iespējas agrākā likumdošanas procesa fāzē. Ziņojumā atzīts pienākums konsultēties ar ECB par Lamfalusi 2. līmeņa pasākumiem²⁹, kas attiecas uz ECB kompetences jomām, un izskaidrota ECB padomdevēja kompetence pienācīgas uzraudzības un finanšu stabilitātes jomās. Speciālās darba grupas diskusiju rezultātā veidojās vienots viedoklis par sadarbības nepieciešamību, kas dotu labumu visas Kopienas likumdošanas procesiem. Ziņojums

22 Sīkāk sk. 5. nodaļas 1.2. sadaļā.

23 Vēstule publicēta gan SVK, gan ECB interneta lapā.

24 CON/2007/19, 2007. gada 5. jūlijs, OV C 160, 13.07.2007., 1. lpp.

25 Sk. 3. nodaļas 2. sadaļu.

26 CON/2007/11, 2007. gada 13. aprīlis, OV C 116, 26.07.2007., 1. lpp.

27 CON/2007/42, 2007. gada 17. decembris, OV C 27, 31.01.2008., 1. lpp.

28 CON/2007/35, 2007. gada 14. novembris, OV C 291, 05.12.2007., 1. lpp.

29 Lamfalusi pieeja ir četru līmeņu process, lai apstiprinātu tiesību aktus vērtspapīru, banku un apdrošināšanas jomā. Sīkaku informāciju sk. 2001. gada 15. februāra ziņojumā *Final report of the Committee of Wise Men on the regulation of European securities markets*, kas pieejams Eiropas Komisijas interneta lapā. Sk. arī ECB 2003. gada pārskata 111. lpp.

atspoguļo speciālās darba grupas locekļu kopējo skatījumu un formāli nav saistošs attiecīgo locekļu pārstāvētajām iestādēm.

ECB turpināja sniegt konsultācijas valstu iestādēm par jautājumiem, kas attiecas uz NCB, īpaši sakarā ar Vācijas, Grieķijas, Ungārijas un Austrijas centrālo banku statūtu grozījumiem.³⁰ ECB konsultēja arī Čehijas Republiku, Ungāriju, Portugāli un Rumāniju jautājumos, kuriem varētu būt saistība ar NCB kā ECBS dalībvalstu neatkarību.³¹

ECB sniedza konsultācijas monetārās politikas jomā Latvijai, Maltaī, Polijai un Rumānijai attiecībā uz obligāto rezervju režīmu³² un Kiprai, Polijai un Slovēnijai – valūtas un maksāšanas līdzekļu jautājumos.³³ ECB arī sniedza konsultācijas Austrijai, Vācijai, Ungārijai un Rumānijai statistikas jautājumos.³⁴

Finanšu uzraudzības jomā Bulgārija, Vācija, Grieķija, Itālija, Austrija, Polija un Rumānija³⁵ konsultējās ar ECB par likumprojektu priekšlikumiem attiecībā uz nozīmīgām finanšu uzraudzības sistēmas reformām un finanšu stabilitātes jautājumiem. Šajā sakarā sniegtot atzinumus par likumprojektiem, ar kuriem groza Banku likumu, Krājbanku likumu, Finanšu uzraudzības iestāžu likumu un "Likumu par *Oesterreichische Nationalbank*", lai tālāk uzlabotu Austrijas kredītiestāžu uzraudzības sistēmu un stiprinātu NCB lomu, ECB atbilstoši saviem iepriekšējiem atzinumiem šajā jomā atkārtoti norādīja, ka uzraudzības iestāžu un centrālo banku sadarbība (t.sk. informācijas apmaiņa) ir būtiska makrouzraudzībā, maksājumu sistēmu pārraudzībā un citu tādu tirgus infrastruktūras segmentu aizsardzībā, kas nosaka raitu monetārās politikas īstenošanu. Sevišķi finanšu stabilitātes perspektīvā ECB puda viedokli, ka NCB nenovēršami būs jāiesaistās finanšu tirgus krīzes vadīšanā.

Maksājumu un norēķinu sistēmu jomā ECB konsultācijas lūdza Nīderlande, Ungārija, Latvija, Grieķija, Slovēnija, Rumānija un Spānija.³⁶ Šajā jomā Nīderlandes Finanšu ministrija lūdza ECB atzinumu par likumprojektu attiecībā uz klīringa

un norēķinu kompāniju sistēmisku uzraudzību. ECB atkārtoti uzsvēra, ka, tā kā maksājumu sistēmas ir saistītas ar vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām, NCB uzraudzībai gan pār maksājumu sistēmām, gan vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām ir spēcīgs pamatojums. Tā arī atkārtoti ieteica *De Nederlandsche Bank* pilnībā pārņemt maksājumu sistēmu, t.sk. tirgus vadības, uzraudzību, kas atbilstu tās dalībai Eurosistēmā. ECB arī norādīja, ka NCB kā piesardzīgam un sistēmiskam uzraugam jāpiedalās novērtējumā par to, vai klīringa un norēķinu iestāžu noteikumi ietver kritērijus, kas ierobežo dalībnieku piekļuvi tām nevis riska, bet citu iemeslu dēļ.

Kipra³⁷ lūdza ECB atzinumu par euro ieviešanas tiesisko regulējumu. Slovākija konsultējās ar ECB par nacionālo tiesību aktu projektiem, ar ko paredzēts veicināt euro ieviešanu nākotnē un ar ko groza "Likumu par *Národná banka Slovenska*" un 27 citus ar ECB kompetenci saistītus jautājumus regulējošus likumus, kas svarīgi tiesiskajai konverģencei atbilstoši Līgumam un ECBS Statūtiem.³⁸

Sākot ar 2008. gadu, gada pārskatā iekļauta arī informācija par nozīmīgākajiem gadījumiem, kad konstatēta saistību neizpilde attiecībā uz pienākumu konsultēties ar ECB nacionālo un Kopienas likumprojektu jautājumos. 2007. gadā konstatēti seši gadījumi, kad netika veiktas konsultācijas ar ECB. Vienā saistību neizpildes gadījumā Polijas iestādes nepieprasīja ECB atzinumu par informācijas izpaušanas likumprojektu. Šis likums paredzēja atsevišķiem cilvēkiem uzlikt par pienākumu ziņot par darbību 1944.–1990. gadā, kuru varētu klasificēt kā sadarbību ar valsts drošības dienestiem.

30 CON/2007/33, CON/2007/6, CON/2007/13 un CON/2007/14.

31 CON/2007/8, CON/2007/14, CON/2007/23 un CON/2007/29.

32 CON/2007/12, CON/2007/16, CON/2007/34 un CON/2007/22.

33 CON/2007/39, CON/2007/28 un CON/2007/5.

34 CON/2007/33, CON/2007/21, CON/2007/41, CON/2007/2 un CON/2007/24.

35 CON/2007/17, CON/2007/32, CON/2007/33, CON/2007/15, CON/2007/23, CON/2007/31 un CON/2007/40.

36 CON/2007/7, CON/2007/10, CON/2007/12, CON/2007/13, CON/2007/15, CON/2007/18, CON/2007/25 un CON/2007/27.

37 CON/2007/1.

38 CON/2007/43.

Atsevišķi likumprojekta noteikumi varēja ietekmēt centrālās bankas neatkarību un grozīt dažus "Likumā par *Narodowy Bank Polski*" ietvertos centrālās bankas institucionālā režīma aspektus, radot sekas *Narodowy Bank Polski* vadības struktūru pārstāvjiem un darbiniekiem. Ja konsultācijas ar ECB par šo likumprojektu būtu notikušas, rastos būtiskas iebildes. Jautājumā par pienākumu konsultēties ECB sazinājās ar Polijas parlamenta apakšpalātas spikeru, bet saņēma atbildes, kurās tika apšaubīta ECB kompetence sniegt konsultācijas par minēto likumprojektu. Rezultātā dažus informācijas izpaušanas likuma noteikumus, kas bija svarīgi ECBS, atcēla Polijas Konstitucionālā tiesa.

Citā konsultāciju neveikšanas gadījumā Latvijas valsts iestādes nekonsultējās ar ECB par likumprojekta normu attiecībā uz valūtas jautājumiem, kā to nosaka Kopienas tiesību akti. Attiecīgā likumprojekta norma, kas tika apstiprināta 2007. gada 18. decembrī, bija grozījums Ministru kabineta Noteikumos par Eiropas Savienības vienotās valūtas nosaukuma atveidošanu latviešu valodā, ko sākotnēji apstiprināja 2005. gada 26. jūlijā un par kuriem Latvijas valsts iestādes arī nekonsultējās ar ECB. Lai gan sākotnējie Noteikumi paredzēja, ka vienotās valūtas nosaukums latviešu valodā ir "eiro", šī norma pašlaik mainīta tā, ka Latvijas tiesību aktos jālieto vārds "euro". Ārpus tiesību aktiem vienoto valūtu Latvijā joprojām oficiāli sauc "eiro". Pēc sākotnējo Noteikumu apstiprināšanas 2005. gadā ECB 2005. gada 1. septembrī nosūtīja vēstuli Latvijas finanšu ministram, skaidri norādot, ka saskaņā ar Eiropas Kopienas tiesas praksi dalībvalstis nedrīkst izdot likumus par jautājumiem, kurus regulē tieši piemērojami Kopienas tiesību akti, un uzsverot, ka Kopienai ir ekskluzīvas tiesības izdot likumus par euro un tā nosaukumu.

6.3. EIROPAS KOPIENAS AIZŅĒMUMU UN AIZDEVUMU OPERĀCIJU ADMINISTRĒŠANA

Saskaņā ar Līguma 123. panta 2. punktu un Padomes 2002. gada 18. februāra Regulu (EK) Nr. 332/2002 ECB Vidēja termiņa finansiālās

palīdzības mehānisma ietvaros joprojām ir atbildīga par Eiropas Kopienas aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšanu. 2007. gadā ECB administrēšanas uzdevumus neveica. 2006. gada beigās atlikumi neveidojās, un 2007. gadā jaunas operācijas netika uzsāktas.

6.4. EUROSISTĒMAS REZERVJU PĀRVALDĪŠANAS PAKALPOJUMI

2005. gadā izveidotās Eurosistēmas klientu euro denominēto rezerves aktīvu pārvaldīšanas sistēmas ietvaros 2007. gadā joprojām tika piedāvāts daudzpusīgs pakalpojumu klāsts. Atsevišķas Eurosistēmas centrālās bankas (Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas) – uzticamas pakalpojumu nodrošinātājas – piedāvā centrālajām bankām, monetārajām iestādēm un valdības aģentūrām ārpus euro zonas, kā arī starptautiskajām organizācijām pilnu pakalpojumu kopumu, kas pamatojas uz saskaņotiem nosacījumiem atbilstoši vispārējiem tirgus standartiem. ECB veic koordinatora funkcijas, nodrošinot sistēmas raitu darbību. Salīdzinājumā ar 2006. gadu to klientu skaits, kuriem 2007. gadā bija darījuma attiecības ar Eurosistēmu, nemainījās. Attiecībā uz pašiem pakalpojumiem novērots klientu kopējo naudas līdzekļu vai vērtspapīru turējumu pieaugums. 2007. gadā Eurosistēma veica klientu apmierinātības aptauju, kas liecināja par vispārēju klientu apmierinātību ar sistēmā pieejamo pakalpojumu klāstu un piedāvāto pakalpojumu kvalitāti.

3. NODAĻA

KIPRAS UN MALTAS PIEVIENOŠANĀS EURO ZONAI

I. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS NORISES KIPRĀ UN MALTĀ

ECOFIN 2007. gada 10. jūlijā pieņēma lēmumu atļaut Kiprai un Maltai 2008. gada 1. janvārī ieviest euro kā savu valūtu, tādējādi palielinot euro zonas valstu skaitu no 13 līdz 15. Padomes lēmums, kas pieņemts pēc ES Padomes rīkotās diskusijas, kurā piedalījās valstu vai valdību vadītāji, pamatojās uz ECB un Eiropas Komisijas 2007. gada maijā publicētajiem konverģences ziņojumiem, Eiropas Parlamenta viedokli un Eiropas Komisijas priekšlikumu. Tajā pašā dienā ECOFIN pieņēma Regulu par Kipras mārciņas un Maltas liras, no vienas puses, un euro, no otras puses, neatsaucamā konversijas kursa fiksēšanu. Tika noteikts Kipras mārciņas konversijas kurss attiecībā pret euro (0.585274) un Maltas liras konversijas kurss attiecībā pret euro (0.429300), kas atbilda noteiktajam centrālajam kursam, kas stājās spēkā 2005. gada 2. maijā, kad abas valūtas pievienojās VKM II. Kipras mārciņas kurss joprojām bija tuvu tās centrālajam kursam attiecībā pret euro pie pieļaujamo svārstību koridora apakšējās robežas, savukārt Maltas liras kurss atbilda tās centrālajam kursam attiecībā pret euro visā dalības VKM II laikā. Abu valūtu kurss saglabājās ļoti tuvu vai atbilda šim kursam konversijas kursa noteikšanas dienā.

Pēdējos 10 gados SPCI inflācija Kiprā un Maltā bijusi diezgan ierobežota, svārstoties lielākoties 2–3% robežās (sk. 14. un 15. tabulu). Šīs samērā labvēlīgās inflācijas tendences jāaplūko ilgstošo piesaistīta valūtas kursa režīmu apstākļos. Kiprā SPCI inflācija 2000. un 2003. gadā bija augstāka, galvenokārt atspoguļojot spēcīgu enerģijas un pārtikas preču cenu kāpumu, kā arī ar ES saskaņošanu saistītu pakāpenisku enerģijas akcīzes nodokļu palielināšanu un PVN likmes paaugstināšanu (no 10% 2002. gadā līdz 15% 2003. gadā). Maltā nedaudz augstāka SPCI inflācija reģistrēta 1997. un 1998. gadā – galvenokārt samērā krasā viesnīcu, restorānu un transporta pakalpojumu cenu kāpuma dēļ. 2007. gadā vidējā SPCI inflācija Kiprā bija 2.2%, gada inflācijai no 2007. gada 1. pusgadā vērojamā mērenā līmeņa gada beigās paaugstinoties virs 3%, galvenokārt atspoguļojot enerģijas cenu pārmaiņas. Maltā SPCI inflācija 2007. gadā vidēji bija zemāka nekā 2006. gadā, lielākoties liecinot par enerģijas cenu ievērojamu samazināšanos no iepriekšējā gadā novērotā augstā līmeņa, kā arī par mājokļu cenu sarukumu. 2007. gada 2. pusgadā gada inflācija stabili palielinājās un

14. tabula. Kipras galvenie ekonomiskie rādītāji

(gada pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Reālā IKP pieaugums	5.0	4.8	5.0	4.0	2.1	1.9	4.2	4.0	4.0	4.4
<i>Ieguldījums reālā IKP pieaugumā</i> (procentu punktos)										
Iekšzemes pieprasījums, izņemot krājumus	5.9	3.2	4.0	5.1	3.3	2.7	4.7	4.3	5.5	.
Neto eksports	-0.5	2.7	-1.0	0.6	-2.2	0.1	-2.2	0.7	-1.2	.
SPCI inflācija ¹⁾	2.3	1.1	4.9	2.0	2.8	4.0	1.9	2.0	2.3	2.2
Atlīdzība vienam nodarbinātajam	3.1	4.5	6.0	3.7	4.8	7.7	1.9	1.8	2.7	..
Nominālās vienības darbaspēka izmaksas (visa tautsaimniecība)	-0.3	1.5	2.7	1.9	4.8	9.7	1.5	1.4	0.5	..
Importa deflators (preces un pakalpojumi)	0.0	2.5	5.2	1.1	1.1	-0.3	2.3	4.5	2.3	..
Tekošā un kapitāla konta bilance (% no IKP) ²⁾	3.1	-1.7	-5.2	-3.3	-3.6	-2.0	-4.2	-5.4	-5.8	-7.1
Kopējā nodarbinātība	1.6	1.8	1.7	2.2	2.1	3.8	3.8	3.6	1.7	1.5
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka)	4.3	4.6	4.9	3.8	3.6	4.1	4.6	5.2	4.6	3.9
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)	-4.1	-4.3	-2.3	-2.2	-4.4	-6.5	-4.1	-2.4	-1.2	1.5
Valdības bruto parāds	58.4	58.7	58.8	60.7	64.6	68.9	70.2	69.1	65.2	60.0
3 mēnešu procentu likme (% gadā) ¹⁾	..	6.2	6.4	5.9	4.4	3.9	4.7	4.2	3.4	4.2
Valdības ilgtermiņa 10 gadu obligāciju peļņas likme (% gadā) ¹⁾	7.6	5.7	4.7	5.8	5.2	4.1	4.5
Valūtas kurss attiecībā pret euro ^{1), 3)}	0.58	0.58	0.57	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58	0.58

Avoti: ECB un Eurostat.

1) Perioda vērtību vidējais rādītājs.

2) 2007. gada dati ir četrus ceturksņus vidējais rādītājs līdz 2007. gada 3. ceturksnim.

3) Kipras mārciņas kurss attiecībā pret euro.

15. tabula. Maltas galvenie ekonomiskie rādītāji

(gada pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Reālā IKP pieaugums	-1.6	2.6	-0.3	0.2	3.3	3.4	3.1
<i>Ieguldījums reālā IKP pieaugumā (procentu punktos)</i>										
Iekšzemes pieprasījums, izņemot krājumus	-2.1	-4.3	6.8	1.6	2.4	2.1	..
Neto eksports	6.7	5.4	-5.3	-1.5	-2.2	1.2	..
SPCI inflācija ¹⁾	3.7	2.3	3.0	2.5	2.6	1.9	2.7	2.5	2.6	0.7
Atlīdzība vienam nodarbinātajam	5.4	3.1	4.6	1.4	1.8	2.5	..
Nominālās vienības darbspēka izmaksas (visa tautsaimniecība)	9.0	1.0	6.0	0.4	0.1	0.3	..
Importa deflators (preces un pakalpojumi)	-6.7	0.8	-2.4	-0.8	4.8	7.5	..
Tekošā un kapitāla konta balance (% no IKP) ²⁾	-5.3	-2.8	-12.0	-3.8	2.6	-2.8	-4.6	-5.5	-3.7	-3.2
Kopējā nodarbinātība	1.7	0.6	1.0	-0.8	1.6	1.1	1.4
Bezdarba līmenis (% no darbspēka)	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.3	7.3	6.3
Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)	-9.9	-7.7	-6.2	-6.4	-5.5	-9.8	-4.9	-3.1	-2.5	-1.6
Valdības bruto parāds	53.4	57.1	55.9	62.1	60.1	69.3	72.7	70.8	64.7	62.9
3 mēnešu procentu likme (% gadā) ¹⁾	5.4	5.2	4.9	4.9	4.0	3.3	2.9	3.2	3.5	4.3
Valdības ilgtermiņa 10 gadu obligāciju peļņas likme (% gadā) ¹⁾	6.2	5.8	5.0	4.7	4.6	4.3	4.7
Valūtas kurss attiecībā pret euro ^{1), 3)}	0.43	0.43	0.40	0.40	0.41	0.43	0.43	0.43	0.43	0.43

Avoti: ECB un Eurostat.

1) Perioda vērtību vidējais rādītājs.

2) 2007. gada dati ir četru ceturkšņu vidējais rādītājs līdz 2007. gada 3. ceturksnim.

3) Maltas liras kurss attiecībā pret euro.

decembrī bija nedaudz augstāka par 3%, bet gadā kopumā vidējā inflācija bija 0.7%. Gan Maltā, gan Kiprā pārtikas cenas 2007. gadā veicināja inflācijas kāpumu. Maltā šis inflācijas palielinājums, kas bija īpaši jūtams gada pēdējā ceturksnī, atspoguļoja arī apģērba un apavu un viesnīcu un restorānu apakšindeksa pieaugumu.

Inflācijas norises būtu jāaplūko, ņemot vērā pēdējos 10 gados vēroto stabilo tautsaimniecības izaugsmi Kiprā, savukārt Maltā šī izaugsme bija lēnāka. Kiprā šā perioda sākumā reālais IKP pieauga aptuveni par 5%, bet 2002. un 2003. gadā kļuva mērenāks (aptuveni 2%), liecinot par tūrisma pieprasījuma mazināšanos. Pēdējos gados reālā IKP pieaugums atkal palielinājies līdz aptuveni 4% atbilstoši atkal vērojamam iekšzemes pieprasījuma kāpumam. Maltā pēc stabilas tautsaimniecības izaugsmes perioda, kas turpinājās līdz 2000. gadam, ražošanas izlaides kāpums ievērojami saruka, liecinot par ārējās aktivitātes pavājināšanos, augošu konkurenci Maltas eksporta tirgos un apstrādes rūpniecības sektora pārstrukturēšanu. Vēlākajos gados ražošanas izlaides kāpums

paātrinājās un vidēji bija aptuveni 3% (to galvenokārt noteica iekšzemes pieprasījums). Vērtējot ārējā sektora norises, pēdējos 10 gados Kipras un Maltas tekošā konta un kapitāla konta negatīvais saldo vidēji bija attiecīgi aptuveni 3.5% no IKP un 4% no IKP. 2007. gadā Kiprā tekošā konta un kapitāla konta negatīvais saldo pieauga līdz 7.1% no IKP un Maltā – saruka līdz 3.2% no IKP.

Darba tirgus apstākļi pēdējos 10 gados abās valstīs saglabājās samērā stabili. Kiprā bezdarba līmenis svārstījās aptuveni 3–5% robežās, bet Maltā – aptuveni 7%. Kiprā vērojams samērā spēcīgs nodarbinātības kāpums, no 2003. gada līdz 2005. gadam pieaugot gandrīz līdz 4%, bet Maltā šajā periodā nodarbinātības palielinājums bija daudz mērenāks. Tomēr pēc pēdējos gados vērojamās tautsaimniecības atveseļošanās 2007. gadā abās valstīs situācija darba tirgū uzlabojās. Bezdarba līmenis samazinājās gan Kiprā, gan Maltā, un 2007. gada beigās tas bija attiecīgi 3.9% un 5.8%. Būtisks viesstrādnieku (t.sk. sezonas strādnieku) pieplūdums abās valstīs veicina darba tirgus elastību.

Kiprā un Maltā fiskālā politika pēdējos gados kļuvusi labvēlīgāka cenu stabilitātes panākšanai, jo ievērojami uzlabojies to fiskālais stāvoklis. Valdības budžeta deficīta attiecība pret IKP abās valstīs 2004. gadā sāka samazināties, kaut gan sākumā tā bija augsta. Kiprā 2003. gadā novēroto budžeta deficīta rādītāju (6.5% no IKP) 2007. gadā aizstāja budžeta pārpalikums (1.5% no IKP), bet Maltā budžeta deficīta rādītājs 2007. gadā samazinājās līdz 1.6% no IKP (2003. gadā – 9.8% no IKP). Abās valstīs valdības budžeta stāvokļa uzlabošanas galvenokārt noteica necikliskie faktori, lai gan pēdējos gados arī pagaidu pasākumiem bijusi svarīga nozīme. Valdības parāda attiecība pret IKP ir augsta abās valstīs, bet pēdējos gados tā samazinājusies. Kiprā parāda rādītājs 2007. gadā pazeminājās līdz 60% no IKP no 2004. gadā novērotā rekordaugstā līmeņa (70.2% no IKP), vienlaikus Maltā šis rādītājs saruka līdz 62.9% no IKP (no 72.7% no IKP). Maltā nepieciešama turpmāka fiskālā konsolidācija, lai valsts sasniegtu Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi. Turklāt abās valstīs būtu jānodrošina pietiekama valsts finanšu elastība, lai mazinātu gaidāmo demogrāfiskās situācijas pasliktināšanos, kas, iespējams, radīs ar iedzīvotāju novecošanu saistīto valsts izdevumu pieaugumu.

Monetārajai politikai bija svarīga nozīme Kipras un Maltas konverģences procesā. Abām valstīm raksturīga ilgstoši piesaistītu valūtas kursa režīmu tradīcija, kas aizsākusies 20. gs. 60. gados. Turklāt cenu stabilitātes nodrošināšana kā monetārās politikas galvenais mērķis nostiprināts 2002. gada Likumā par *Central Bank of Cyprus* un Likumā par *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*. Kipras mārciņu piesaistīja ekijam 1992. gadā un euro – 1999. gadā, nosakot svārstību koridoru $\pm 2.25\%$. 2001. gadā koridoru paplašināja līdz $\pm 15\%$ ilgstošas pakāpeniskas kapitāla plūsmu liberalizācijas kontekstā. Tomēr *Central Bank of Cyprus* paplašināto koridoru neizmantoja, un valūtas kurss svārstījās šaurā amplitūdā. Lielāko daļu šā perioda pēc Maltas neatkarības atgūšanas 1964. gadā Maltas lira bija piesaistīta valūtu grozam, kurā liels īpatsvars bija ekijam/euro, Lielbritānijas sterliņu mārciņai un ASV

dolāram. Tā kā vislielākais svars (70%) valūtu grozā bija euro, Maltas liras kursa svārstības attiecībā pret euro periodā pirms pievienošanās VKM II bija samērā ierobežotas. Gan Kipras mārciņa, gan Maltas lira 2005. gada 2. maijā pievienojās VKM II, nosakot $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Vienlaikus Maltas valsts institūcijas arī pauda nodomu saglabāt Maltas liras kursu attiecībā pret euro atbilstoši centrālajam kursam, uzņemoties vienpusējas saistības.

2007. gadā Kipras un Maltas centrālo banku monetārā politika joprojām tika vērsta uz cenu stabilitātes sasniegšanu. Abas centrālās bankas atbalstīja savu valūtas kursu piesaisti, nosakot galvenās oficiālās procentu likmes virs galvenajām ECB procentu likmēm. Gandrīz visu gadu *Central Bank of Cyprus* nemainīja minimālo pieteikuma procentu likmi (4.5%), savukārt *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* divas reizes (janvārī un maijā) – kopumā par 50 bāzes punktiem – paaugstināja centrālo intervences kursu (līdz 4.25%). Oficiālo procentu likmju saskaņošana ar ECB noteiktajām procentu likmēm Kiprā notika 2007. gada 21. decembrī un Maltā – 2007. gada 28. decembrī, pabeidzot oficiālo procentu likmju konverģences procesu. Kiprā un Maltā naudas tirgus procentu likmes kopumā attīstījās atbilstoši katrā valstī noteiktajām oficiālajām procentu likmēm, tāpēc 2007. gada decembrī pabeigta tirgus procentu likmju konverģence. Ilgtermiņa procentu likmes jau kopš 2006. gada sākuma bija tuvu euro zonas līmenim. Tas atspoguļoja tirgus uzticēšanos vispārējām ekonomiskajām norisēm abās valstīs un monetārās un valūtas kursa politikas uzticamību.

Pēc euro ieviešanas gan Kipras, gan Maltas politikas galvenais uzdevums ir nodrošināt atbilstošas valsts ekonomikas politikas īstenošanu, lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni. Abām valstīm ir īpaši svarīgi turpināt virzību uz ilgtspējīgu un drošu fiskālo konsolidāciju, balstoties uz strukturālajiem pasākumiem, un uzlabot valstu fiskālo sniegumu, ievērojami samazinot parāda rādītāju. Valstīm arī būtiski saglabāt

mērenas darba samaksas norises, ņemot vērā darba ražīguma kāpumu, darba tirgus situāciju un norises konkurējošajās valstīs. Šajā ziņā abās valstīs galvenie faktori ir konkurences veicināšana preču tirgos un darba tirgus funkcionēšanas uzlabošana. Kīprā, piemēram, jāpārskata algu un dažu sociālo pabalstu

(piemēram, iztikas minimuma atvieglojumu) indeksācijas mehānisms, lai mazinātu ar inflācijas inerci saistītos riskus. Maltā jāpievērš uzmanība arī strukturālo ierobežojumu novēršanai, kas kavē tautsaimniecības izaugsmi un darba vietu radīšanu, īpaši veicinot darbaspēka līdzdalību.

10. ielikums

STATISTIKAS PĀRMAIŅAS SAISTĪBĀ AR EURO ZONAS PAPLAŠINĀŠANOS, IETVEROT KIPRU UN MALTU

Euro zonas paplašināšanās, ar 2008. gada 1. janvāri ietverot tajā Kipru un Maltu, ir trešā reize, kad sakarā ar papildu dalībvalstu iekļaušanu bija jāizdara grozījumi euro zonas statistisko datu laikrindās. Ja nepieciešams, paplašinātās euro zonas statistikas sagatavošana tika saskaņota ar Eiropas Komisiju.

Kipras un Maltas pievienošanās euro zonai nozīmē, ka šo valstu rezidenti kļuvuši par euro zonas rezidentiem. Tas skar statistiku, kurā euro zonas statistiskie dati nav tikai valstu datu – monetāro rādītāju, maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikas, kā arī finanšu kontu – apkopojums, jo tagad jāietver Kipras, Maltas un citu euro zonas rezidentu veiktie darījumi.

Ar 2008. gada janvāri Kīprai un Maltai tāpēc jāizpilda visas ECB statistikas sniegšanas prasības, t.i., jāsniedz pilnībā saskaņoti un salīdzināmi valstu dati.¹ Kipras un Maltas centrālās bankas un ECB sāka gatavoties statistikas sniegšanai laikus, jau pirms Kipras un Maltas pievienošanās ES, jo jaunās statistikas sagatavošanai nepieciešams ilgs laiks. Lai izpildītu ECB prasības monetārajā, banku, maksājumu bilances, valdības finanšu, finanšu kontu un citās finanšu statistikas jomās, *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*, kļūstot par ECBS dalībniecēm, pastiprināja šo gatavošanos. Dažās statistikas jomās ar abām valstīm izstrādāts rīcības plāns, lai 2008. gadā nodrošinātu pakāpenisku visu ECB statistikas prasību izpildi. Turklāt Kipras un Maltas centrālajām bankām bija jāveic nepieciešamā gatavošanās Kipras un Maltas kredītiestāžu integrācijai ECB obligāto rezervju sistēmā un jāizpilda attiecīgās statistikas prasības.

Citu euro zonas valstu datu sniedzējiem un NCB euro zonas paplašināšanās nozīmēja to, ka ar 2008. gada janvāri tiem jāsniedz ar Kipras un Maltas rezidentiem veikto darījumu (vai maksājumu plūsmu) un pozīciju pārskats kā daļa no euro zonas datiem, nevis kā ar ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem veikto darījumu un pozīciju pārskats.

Turklāt Kīprai, Maltai un pārējām euro zonas valstīm bija jāsniedz iepriekšējie dati ar atbilstoši detalizētu informāciju ģeogrāfiskā un sektoru līmenī, sākot vismaz ar 2004. gadu, kad Kīpra un Malta pievienojās ES.

Euro zonas statistikas publicēšanas jomā ECB tiešsaistē nodrošinājusi lietotājiem piekļuvi divām laikrindu datu kopām – viena ietver pašreizējās euro zonas visus pieejamos iepriekšējos datus (t.i., ietverot Kipru un Maltu), un otra apkopo datus atbilstoši euro zonas sastāva pārmaiņām, sākot ar 11 valstīm 1999. gadā.

¹ ECB statistikas prasības apkopotas 2006. gada aprīlī publicētajā dokumentā *ECB statistics: an overview* ("Pārskats par ECB statistikas prasībām").

2. CENTRAL BANK OF CYPRUS UN BANK ĊENTRALI TA' MALTA/CENTRAL BANK OF MALTA INTEGRĀCIJAS EUROSISTĒMĀ TIESISKIE ASPEKTI

Saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu ECB pārskatīja *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* statūtu un citu attiecīgo Kipras un Maltas tiesību aktu atbilstību Līguma 109. panta nosacījumiem. Kā norādīts 2007. gada maijā publicētajā Konverģences ziņojumā par Kipru un Maltu, ECB pozitīvi novērtēja Kipras un Maltas tiesību aktu atbilstību Līgumam un ECBS Statūtiem.

ECB, *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* ieviesa vairākus juridiskos instrumentus, lai nodrošinātu *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* integrāciju Eurosistēmā 2008. gada 1. janvārī. Eurosistēmas tiesisko regulējumu pielāgoja ECOFIN 2007. gada 10. jūlija lēmumam par to, ka Kipra un Malta vairs nav uzskatāmas par valstīm, uz kurām attiecas izņēmums.¹ Euro ieviešana Kiprā un Maltā un šo valstu centrālo banku integrācija Eurosistēmā arī noteica nepieciešamību mainīt dažus Kipras un Maltas juridiskos instrumentus.

2007. gada martā *Central Bank of Cyprus* statūti tika saskaņoti ar ECB 2004. un 2006. gada Konverģences ziņojumos sniegtajiem ieteikumiem. Kipra lūdza ECB trīs konsultācijas par *Central Bank of Cyprus* statūtu grozījumu projektu. ECB pieņēma trīs atzinumus, ierosinot grozījumus, kas tika atspoguļoti statūtu galīgajā versijā.² 2007. gadā ECB tika lūgta konsultācija arī par grozījumiem tajos Kipras tiesību aktos, ar ko nosaka valūtas jautājumus.³

2006. gada 30. martā Malta lūdza ECB konsultāciju par *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* statūtu grozījumu projektu. ECB pieņēma atzinumu,⁴ ierosinot vairākus grozījumus, kas tika pieņemti un iekļauti statūtu grozījumos. *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* 2006. gada 21. novembrī lūdza ECB konsultāciju arī par turpmākajiem *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* statūtu grozījumiem, lai tajos ietvertu ECB 2006. gada Konverģences ziņojumā sniegtos ieteikumus. ECB pieņēma atzinumu⁵ par grozījumiem, kas arī tika

atspoguļoti *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* statūtu galīgajā versijā, 2007. gada 28. maijā ECB tika lūgta konsultācija arī par grozījumiem *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* Direktīvā Nr. 1 par obligāto rezervju prasībām, un ECB pieņēma atzinumu par grozījumiem.⁶

Veikti ECOFIN 2007. gada 10. jūlija lēmuma rosināti Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 grozījumi, lai nodrošinātu euro ieviešanu Kiprā⁷ un Maltā⁸, un pieņemta Padomes Regula (EK) Nr. 1135/2007⁹ un Padomes Regula (EK) Nr. 1134/2007¹⁰, ar ko grozīta Regula (EK) Nr. 2866/98, kas noteica neatsaucamo fiksēto euro kursu attiecībā pret Kipras mārciņu un Maltas liru. Padome lūdza ECB konsultāciju par priekšlikumiem saistībā ar abām Regulām, par kurām ECB pieņēma atzinumu.¹¹ ECB lūgta arī konsultācija par nacionālajiem tiesību aktiem, ar ko nosaka euro ieviešanas Kiprā un Maltā tiesisko regulējumu.¹²

Saistībā ar tiesisko gatavošanos *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* integrācijai Eurosistēmā ECB ieviesa nepieciešamos juridiskos instrumentus, lai nodrošinātu iespēju katrai centrālajai bankai apmaksāt atlikušo kapitāla daļu un nodot ārējo

1 Padomes 2007. gada 10. jūlija lēmums 2007/503/EK par vienotās valūtas ieviešanu Kiprā 2008. gada 1. janvārī saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punkta nosacījumiem, OV L 186, 18.07.2007., 29. lpp., un Padomes 2007. gada 10. jūlija lēmums 2007/504/EK par vienotās valūtas ieviešanu Maltā 2008. gada 1. janvārī saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punkta nosacījumiem, OV L 186, 18.07.2007., 32. lpp.

2 CON/2006/4, CON/2006/33 un CON/2006/50.

3 CON/2007/39 un CON/2008/1.

4 CON/2006/23.

5 CON/2007/58.

6 CON/2007/16.

7 Padomes 2007. gada 10. jūlija Regula (EK) Nr. 835/2007, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 974/98, par euro ieviešanu Kiprā, OV L 186, 18.07.2007., 1. lpp.

8 Padomes 2007. gada 10. jūlija Regula (EK) Nr. 836/2007, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 974/98, par euro ieviešanu Maltā, OV L 186, 18.07.2007., 3. lpp.

9 Padomes 2007. gada 10. jūlija Regula (EK) Nr. 1135/2007, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2866/98, par euro konversijas kursu Kipras mārciņai, OV L 256, 02.10.2007., 2. lpp.

10 Padomes 2007. gada 10. jūlija Regula (EK) Nr. 1134/2007, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2866/98, par euro konversijas kursu Maltas lirai, OV L 256, 02.10.2007., 1. lpp.

11 CON/2007/19, OV C 160, 13.07.2007., 1. lpp.

12 CON/2006/10 un CON/2007/1.

rezervju aktīvus ECB.¹³ Saskaņā ar ECBS Statūtu 27.1. pantu Padome pieņēma rekomendācijas par *Central Bank of Cyprus*¹⁴ un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*¹⁵ gada finanšu pārskatu ārējiem revidentiem, sākot ar 2008. finanšu gadu. ECB arī pārskatīja tiesisko regulējumu un, ja bija nepieciešams, ieviesa grozījumus sakarā ar *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* dalību Eurosistēmā. Tāpēc tika pārskatīti Kipras un Maltas tiesību akti, ar ko tiek ieviests Eurosistēmas monetārās politikas un TARGET2 tiesiskais regulējums. Kipras un Maltas darījuma partneri tādējādi, sākot ar 2008. gada 2. janvāri, varēja piedalīties Eurosistēmas atklātā tirgus operācijās. ECB arī pieņēma Regulu par pārejas noteikumiem ECB veiktajai obligāto rezervju piemērošanai pēc euro ieviešanas Kiprā un Maltā.¹⁶ Visbeidzot, ar *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* tika pārtraukts līgums par dalību VKM II.¹⁷

13 2007. gada 31. decembra Lēmums ECB/2007/22 par *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* apmaksāto kapitālu, ārējo rezervju aktīvu nodošanu un iemaksām Eiropas Centrālās bankas rezervēs un uzkrājumos, OV L 28, 01.02.2008., 36. lpp.

14 2007. gada 15. novembra ieteikums ECB/2007/12 Eiropas Savienības Padomei par *Central Bank of Cyprus* ārējiem revidentiem, OV C 277, 20.11.2007., 1. lpp.

15 2007. gada 29. novembra ieteikums ECB/2007/17 Eiropas Savienības Padomei par *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* ārējiem revidentiem, OV C 304, 15.12.2007., 1. lpp.

16 2007. gada 9. novembra Regula ECB/2007/11 par pārejas noteikumiem ECB veiktajai obligāto rezervju piemērošanai pēc euro ieviešanas Kiprā un Maltā, OV L 300, 17.11.2007., 44. lpp.

17 2007. gada 14. decembra ECB un ārpus euro zonas esošo dalībvalstu centrālo banku līgums, ar ko groza 2006. gada 16. marta ECB un ārpus euro zonas esošo dalībvalstu centrālo banku līgumu, ar kuru nosaka valūtas kursa mehānisma darbības procedūras Ekonomikas un monetārās savienības trešajā posmā, OV C 319, 29.12.2007., 7. lpp.

3. CENTRAL BANK OF CYPRUS UN BANK ĀENTRALI TA' MALTA/CENTRAL BANK OF MALTA INTEGRĀCIJAS EUROSISTĒMĀ DARBĪBAS ASPEKTI

Pēc ECOFIN 2007. gada 10. jūlija lēmuma par euro ieviešanu Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī ECB veica tehnisko sagatavošanos pilnīgai *Central Bank of Cyprus* un *Bank Āentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* integrēšanai Eurosistēmā. Saskaņā ar Līguma noteikumiem abas centrālās bankas pievienojās Eurosistēmai ar tieši tādām pašām tiesībām un pienākumiem, kā to ES dalībvalstu NCB, kurās euro jau ieviests.

Tehniskā sagatavošanās Kipras un Maltas centrālo banku integrēšanai Eurosistēmā tika veikta, ECB cieši sadarbojoties ar *Central Bank of Cyprus* un *Bank Āentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*, un nepieciešamības gadījumā – arī daudzpusējā sadarbībā ar euro zonas valstu 13 NCB. Šī sagatavošanās aptvēra visdažādākās jomas, īpaši finanšu pārskatu sniegšanu un grāmatvedību, monetārās politikas operācijas, ārējo rezervju pārvaldīšanu un valūtas maiņas operācijas, maksājumu sistēmas, statistiku un banknošu izgatavošanu. Operāciju jomā sagatavošanās ietvēra apjomīgu monetārās politikas ieviešanas instrumentu un procedūru, kā arī valūtas maiņas operāciju testēšanu.

3.1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS

Pēc euro ieviešanas Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī abās valstīs esošajām kredītiestādēm ar šo dienu jāievēro Eurosistēmas rezervju prasības. Taču, tā kā 2008. gada 1. janvāris bija gandrīz Eurosistēmas parastā rezervju prasību izpildes perioda, kas ilga no 2007. gada 12. decembra līdz 2008. gada 15. janvārim, vidū, obligāto rezervju uzturēšanai Kiprā un Maltā šajā periodā vajadzēja ieviest pārejas noteikumus. Pārejas noteikumi bija vajadzīgi arī, lai aprēķinātu attiecīgo darījuma partneru rezervju bāzi. To 215 Kipras un 22 Maltas kredītiestāžu saraksts, kurām jāievēro Eurosistēmas rezervju prasības, ECB interneta lapā pirmo reizi tika publicēts 2007. gada 31. decembrī.

Kipras un Maltas pievienošanās euro zonai palielināja euro zonas kredītiestāžu kopējās rezervju prasības mazāk nekā par 1% (attiecīgi

1.1 mljrd. euro un 0.4 mljrd. euro). Abu valstu centrālo banku bilances autonomie likviditātes faktori 2008. gada 1.–15. janvārī samazināja visa euro zonas banku sektora likviditātes vajadzības vidēji par 2.7 mljrd. euro. Aprēķinot šo skaitli, par autonomiem faktoriem tiek uzskatītas arī *Central Bank of Cyprus* un *Bank Āentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* pirms pievienošanās euro zonai ieviestās likviditāti samazinošās monetārās politikas operācijas, kurām līdz 4. janvārim bija iestājies termiņš. Tāpēc, ņemot vērā gan rezervju prasības, gan autonomos faktorus, Kipras un Maltas pievienošanās euro zonai samazināja euro zonas banku sektora kopējās likviditātes vajadzības par 1.2 mljrd. euro, kas veido 0.3% no kopējām likviditātes vajadzībām.

Kopumā šis likviditātes pārpalikums (1.2 mljrd. euro) tika raiti novirzīts, izmantojot starpbanku tirgu, citu euro zonas valstu bankām, lai to varētu izlietot rezervju prasību izpildei šajās valstīs. Tomēr arī Kipras darījuma partneri, izmantojot noguldījumu iespēju, līdz 15. janvārim noguldīja dienā vidēji aptuveni 0.3 mljrd. euro.

ECB ņēma vērā ietekmi uz euro zonas likviditātes nosacījumiem, koriģējot galvenajās refinansēšanas operācijās piedāvātos apjomus, jau sākot ar operāciju, par kuru norēķini veikti 28. decembrī un kam termiņš iestājies 4. janvārī. Tā kā bija likviditātes pārpalikums, Kipras un Maltas darījuma partneri galvenajās refinansēšanas operācijās 2008. gada sākumā iesniedza tikai ļoti nelielu pieteikumuskaitu. Darījumapartneri tomēr piedalījās 2. un 3. janvārī veiktajās likviditāti samazinošās precizējošajās operācijās, izvietojot Eurosistēmā attiecīgi 0.3 mljrd. euro un 0.5 mljrd. euro.

Pievienojoties euro zonai, Kipras un Maltas centrālās bankas arī ieviesa Eurosistēmas nodrošinājuma sistēmu. *Central Bank of Cyprus* paziņoja, ka Kiprā izvietoto aktīvu vērtība ir 4.2 mljrd. euro, un *Bank Āentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* paziņoja, ka Maltā izvietoto aktīvu vērtība ir 3.1 mljrd. euro, un, sākot ar 2008. gada 1. janvāri, šos prasībām atbilstošos aktīvus var izmantot kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās.

3.2. IEMAKSAS ECB KAPITĀLĀ, REZERVĒS UN ĀRĒJO REZERVJU AKTĪVOS

2004. gada 1. maijā, pievienojoties ECBS, *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* apmaksāja 7% no to ECB parakstītā kapitāla daļas; maksājums tika izmantots ECB darbības izmaksu segšanai. Saskaņā ar ECBS Statūtu 49. pantu *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* atlikušo parakstītā kapitāla daļu apmaksāja 2008. gada 1. janvārī. To kopējā parakstītā kapitāla daļa ir attiecīgi 7.2 milj. euro un 3.6 milj. euro (0.1249% un 0.0622% ECB parakstītā kapitāla, kas 2008. gada 1. janvārī bija 5.761 mljrd. euro).

2008. gada sākumā saskaņā ar ECBS Statūtu 30. un 49.1. pantu *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* proporcionāli līdzdalībai ECB parakstītajā kapitālā ieskaitīja ECB ārējo rezervju aktīvus (attiecīgi 73.4 milj. euro un 36.6 milj. euro), tādējādi papildinot tos ārējo rezervju aktīvus, kurus ECB jau ieskaitījušas pārējās euro zonas valstu NCB. Kopējo iemaksu veidoja zelts (15%) un aktīvi ASV dolāros (85%). Pēc 2007. gadā novērotā precedenta, *Banka Slovenije* un *Banque centrale du Luxembourg* apvienojot savas ECB ārējo rezervju aktīvu daļas pārvaldīšanas aktivitātes, *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* piekrita apvienot savas ECB ārējo rezervju aktīvu daļas pārvaldīšanas aktivitātes attiecīgi ar Grieķijas Banku un *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland*. Tā kā *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* nodeva ārējo rezervju aktīvus ECB, to kontus tās kreditēja ar euro denominētu prasību pret ECB.

4. KIPRAS UN MALTAS SKAIDRĀS NAUDAS NOMAIŅA

Sešus gadus pēc veiksmīgas euro banknošu un monētu ieviešanas 12 euro zonas valstīs vienlaikus un vienu gadu pēc Slovēnijas pievienošanās Eurosistēmai Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī veiksmīgi laistas apgrozībā euro banknotes un monētas. Pēc viena mēneša vienlaicīgas apgrozības perioda euro pilnīgi aizstāja Kipras mārciņu un Maltas liru.

Tāpat kā iepriekšējos skaidrās naudas nomaiņas procesos, ļoti svarīgi bija laikus un plaši sagatavoties raitai euro banknošu un monētu ieviešanai. Gan Kiprā, gan Maltā jau sen pirms euro ieviešanas dienas bija valsts mērogā izstrādājušas skaidrās naudas nomaiņas plānus. Šie plāni pamatojās arī uz Padomes 2006. gada jūlijā pieņemto tiesisko regulējumu par konkrētiem sagatavošanās pasākumiem euro ieviešanai skaidrās naudas apritē un euro banknošu un monētu priekšpiegādi un priekšpiegādes otro fāzi ārpus euro zonas valstīm.

Saskaņā ar ECOFIN 2007. gada 10. jūlija lēmumu par euro ieviešanu Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*, gatavojoties euro ieviešanai skaidrās naudas apritē un banknošu pieprasījumam 2008. gadā, kļuva tiesīgas aizņemties banknotes no Eurosistēmas.

Euro ieviešanas prasību izpildei Eurosistēma no saviem krājumiem kopumā nodrošināja *Central Bank of Cyprus* ar 79.1 milj. euro banknošu ar 1 730.0 milj. euro nominālvērtību, bet *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* saņēma kopsummā 72.0 milj. banknošu ar 1 566.0 milj. euro nominālvērtību. Eurosistēmas vārdā ģeogrāfisku un loģistisku iemeslu dēļ *Bank of Greece*, *Banca d'Italia* un *Banco de Portugal* veica banknošu fizisko piegādi.

Lai nepieciešamā daudzumā iegādātos euro monētas, kompetentas institūcijas abās valstīs izvēlējās publiska konkursa procedūru. Kiprai Somijas Kaltuve izgatavoja 395.0 milj. euro monētu ar 100.3 milj. euro nominālvērtību, bet Maltai *Monnaie de Paris* nokala 200.0 milj. euro monētu ar 56.1 milj. euro nominālvērtību.

Central Bank of Cyprus 2007. gada 22. oktobrī sāka euro monētu priekšpiegādi kredītiestādēm, savukārt euro banknošu priekšpiegāde sāka 2007. gada 19. novembrī. Priekšpiegādes otrā fāze – piegāde mazumtirgotājiem un tirdzniecības automātu nozarei – uzsāka vienlaikus ar priekšpiegādes operāciju. Plaša euro monētu iepriekšēja sadale tika veicināta, sagatavojot aptuveni 40 000 iepriekš sapakotu monētu sākotnējos komplektus (katrs 172 euro vērtībā), kas ar 2007. gada 3. decembri bija pieejami uzņēmumiem un mazumtirgotājiem. Tajā pašā dienā pārdošanai plašai sabiedrībai tika nodots 250 000 minikomplektu (katrs 10 Kipras mārciņu vērtībā).

Maltā euro monētu priekšpiegāde sākās 2007. gada septembra beigās, bet euro banknošu priekšpiegāde – oktobra beigās. 2007. gada 1. decembrī sāka priekšpiegādes otrā fāze – banknošu un monētu piegāde uzņēmumiem un mazumtirgotājiem, t.sk. monētu sākotnējo komplektu sadale (katrs 131 euro vērtībā). Plašai sabiedrībai ar 2007. gada 10. decembri piedāvāja iespēju nopirkt vienu no 330 000 minikomplektiem (katrs 11.65 euro vērtībā).

Abās valstīs priekšpiegādes un priekšpiegādes otrās fāzes operācijas, kas veicināja euro skaidrās naudas plašu sadali pirms tā ieviešanas, tika pabeigtas, kā plānots, un bija būtiskas kopējā procesa raitas norises nodrošināšanai. Kiprā un Maltā euro skaidrās naudas ieviešanas procesu labvēlīgi ietekmēja arī bankomātu (ATM) ātra pārveidošana, kas notika vai nu pirms euro ieviešanas dienas, vai 2008. gada 1. janvārī. Turklāt, sākot ar pirmo dienu, mazumtirgotāji izdeva atlikumu tikai skaidrā naudā euro.

Abās valstīs euro laists apgrozībā saskaņā ar vienlaicīgas darbības scenāriju, t.i., euro banknotes un monētas tika fiziski ieviestas vienlaikus ar euro noteikšanu par likumīgo maksāšanas līdzekli. *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* veiks savu attiecīgo banknošu, kas bija maksāšanas līdzeklis pirms euro ieviešanas, apmaiņu 10 gadus un monētu apmaiņu – 2 gadus.

Saistībā ar euro ieviešanu Kiprā un Maltā euro zonas valstu NCB ar 2008. gada pirmo darbadienu mainīja Kipras mārciņas un Maltas liras banknotes pret euro par nominālvērtību un līdz 2008. gada 29. februārim joprojām nodrošinās šo iespēju kā bezmaksas pakalpojumu.¹⁸ Summa, kādu katra attiecīgā persona vai katrā darījumā jebkurā dienā varēja apmainīt, tika noteikta 1 000 euro apmērā.

EURO IEVIEŠANAS INFORMĀCIJAS KAMPAŅA

ECB, gatavojoties euro ieviešanai Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī, sadarbībā ar *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* izstrādāja un īstenoja plašas informācijas kampaņas. Šo kopīgo euro informācijas kampaņu mērķis bija iepazīstināt sabiedrību ar euro banknošu un monētu vizuālo noformējumu un pretviltošanas elementiem, kā arī ar skaidrās naudas nomainības kārtību. Īpaša uzmanība tika pievērsta profesionālajiem skaidrās naudas apstrādātājiem un cilvēkiem ar redzes traucējumiem, kam sagatavoti speciāli mācību pasākumi un materiāli.

Logo "€ – MŪSU nauda", kura pamatā ir 2002. gadā euro banknošu un monētu ieviešanai veiktajā informācijas kampaņā izmantotais logo, atspoguļots visos kopīgajos komunikācijas pasākumos saistībā ar naudas nomainību Kiprā un Maltā.

Kopīgajās euro ieviešanas informācijas kampaņās īstenoja kompleksa komunikācija, kas ietver pētniecisko darbu, publikācijas, plašsaziņas līdzekļu un sabiedrisko attiecību programmu un partnerības programmu, kā arī šim procesam veltītas interneta lapas. Pēc 2006. gadā veiktā Eiropas kopējā kvalitatīvā pētījuma, sniedzot informāciju par euro skaidro naudu, tika izmantots spēcīgs personības faktors. Lai euro tuvinātu cilvēkiem, informatīvajos materiālos iekļautas fotogrāfijas, kurās Kipras un Maltas iedzīvotāji redzami naudas apstrādes situācijās. Kampaņās ņemtas vērā arī mācības, kas gūtas euro ieviešanas informācijas kampaņas laikā Slovēnijā, kur izmantotā kompleksā komunikācija vērtēta 2007. gada februārī veiktajā apsekojumā.

ECB sagatavoja un *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* izplatīja gandrīz 1.8 milj. publikāciju grieķu, maltiešu, angļu un turku valodā. Katra mājsaimniecība Kiprā un Maltā saņēma vienu no 560 000 lapiņām sabiedrības informēšanai. Mājsaimniecības Kiprā kopā ar šīm lapiņām saņēma arī euro kalkulatoru un divas euro banknotes kartītes, savukārt mājsaimniecības Maltā saņēma divas euro maiņas kursu kartītes. Tās ir kabatas portfeļa lieluma kartītes, kurās atainoti divi attēli, kas, kartīti pagrozot, pārmaiņus kļūst redzami. Maltas kartītēs sniegta maiņas kursu tabula standarta summām euro un Maltas lirai, un reversā attēlota 20 euro banknote un tās pretviltošanas elementi. Kipras kartītē redzama gan 20 euro, gan 50 euro banknote un attiecīgie pretviltošanas elementi.

Īpaša uzmanība pievērsta iedzīvotājiem ar redzes traucējumiem. Euro audiokartīte ir jauns produkts, kura darbības pamatā melodiju atskaņojošas dzimšanas dienas kartītes princips. Kartītē ietverta elektroniska mikroshēma ar iepriekš ierakstītu triju minūšu ilgu vēstījumu, kas raksturo euro galvenās iezīmes un vietējo euro ieviešanas kārtību.

Vairāki sabiedrisko attiecību un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem organizētie pasākumi nodrošināja plašu atspoguļojumu presē – euro simboli uz *Central Bank of Cyprus* un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* ēkām, euro veltīta konference Maltā dialoga par euro ieviešanas ekonomiskajiem un praktiskajiem aspektiem veicināšanai, lekcija akadēmiskajām aprindām Kiprā un euro ieviešanas svinības Maltā un Kiprā attiecīgi 2008. gada 12. un 18. janvārī. Kipras un Maltas žurnālistiem ECB telpās Frankfurtē 2007. gada septembrī tika organizēts divu dienu seminārs, lai sniegtu autoritatīvu informāciju par ECB un Eurosistēmas organizāciju, pienākumiem un darbību.

18 ECBS Statūtu 52. pantā noteikts, ka ECB Padomei jāveic nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu valūtas ar neatsaucamo fiksēto kursu pret euro denominētu banknošu apmaiņu euro zonas valstu NCB par nominālvērtību. Tāpēc Padome 2006. gada 24. jūlijā pieņēma Pamatnostādni par šādu banknošu apmaiņu.

4. NODAĻA

FINANŠU STABILITĀTE UN INTEGRĀCIJA

I. FINANŠU STABILITĀTE

Eurosistēma veicina raitu kompetento nacionālo iestāžu ar kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti saistītās politikas izpildi. Tā piedāvā šīm iestādēm un Eiropas Komisijai arī konsultācijas par Kopienas tiesību aktu kopumu un to ieviešanu attiecīgajās jomās.

I.1. FINANŠU STABILITĀTES UZRAUDZĪBA

Sadarbojoties ar ECBS Banku uzraudzības komiteju (BSC), ECB mērķis ir nosargāt finanšu sistēmas stabilitāti.¹ Pamatdarbības jomas ir finanšu stabilitātes risku uzraudzība un finanšu sistēmas šoka absorbēšanas spēju novērtēšana. Galvenā uzmanība, veicot uzraudzību, tiek pievērsta bankām, jo tās joprojām ir nozīmīgākie līdzekļu starpnieki un arī svarīgākais potenciālais kanāls, pa kuru risks varētu izplatīties finanšu sistēmā. Vienlaikus, pieaugot finanšu tirgu un citu finanšu institūciju nozīmei un to saiknēm ar bankām, ECBS uzraudzībai jāaptver šo finanšu sistēmas komponentu vājās puses.

CIKLISKĀS NORISES

Starptautisko finanšu tirgu satricinājums 2007. gada 2. pusgadā pievērsa uzmanību vairākiem ar euro zonas finanšu stabilitāti saistītiem jautājumiem. Galvenās norises, to dinamika un mācības, ko var gūt no šīs epizodes, aplūkotas citur šajā pārskatā (sk. 1. nodaļas 2. sadaļu), kā arī vairākās atbilstošās ECB publikācijās, īpaši "Finanšu Stabilitātes Pārskatā". Neraugoties uz satricinājumiem, 2007. gadā euro zonas finanšu sistēma kopumā saglabāja stabilitāti un elastību. Tomēr tās šoka absorbēšanas spējas 2. pusgadā tika ilgstoši pakļautas nopietniem pārbaudījumiem. Lai gan makroekonomiskās norises visu gadu joprojām kopumā veicināja finanšu sistēmas stabilitāti, jūlijā un augustā labvēlīgie finanšu tirgus apstākļi pēkšņi kļuva nelabvēlīgi. Šī finanšu tirgus satricinājuma epizode, ko izraisīja zemas kvalitātes hipotēku kredītu neatmaksāto parādu krass pieaugums ASV, noteica kredītriska pārcenošanu vairākos tirgos un visbeidzot radīja pamatfinansējuma tirgu darbības pārrāvumu.

Pirms sākās tirgus satricinājums, euro zonas finanšu sistēmas finanšu stāvoklis bija stabils, jo banku sektora pelnītspēja vairākus gadus bija augsta, un tas turpinājās arī 2007. gada 1. pusgadā. Tādējādi banku sistēma bija izveidojusi nozīmīgu drošības rezervi tirgus satricinājumu absorbēšanai. Euro zonas lielo banku pelnītspējas uzlabošanās 2007. gada 1. pusgadā galvenokārt noteica spēcīgs neprocentu ienākumu pieaugums, bet tie procentu ienākumi joprojām samazinājās līdzienas ienesīguma līknes apstākļos, lai gan privātajam sektoram izsniegto aizdevumu apjoma pieauguma temps, kaut arī palēninājās, bija stabils. Euro zonas lielo banku pelnītspēju veicināja arī joprojām zemi ar aizdevumu vērtības samazināšanos saistītie izdevumi. Tomēr 2. pusgadā pelnītspējas līmeni nelabvēlīgi ietekmēja kredītriska pārcenošana un stingrāki tirgus nosacījumi likviditātes finansēšanai. Šo negatīvo ietekmi daļēji noteica zemas kvalitātes hipotēku un strukturētajiem kredītiem piesaistīto vērtspāpīru, kā arī tādu aizdevumu, kas izsniegti personām, kurām jau ir parādsaistības, saistību novērtējuma pārmaiņas. Kredītu tirgus satricinājums īpaši ietekmēja banku neprocentu ienākumu avotus, bet bankas, kuras paļāvās uz liela apjoma finansējuma avotiem, saskārās arī ar tīro procentu ienākumu avotu palielināšanas problēmu.

Lai gan joprojām lielā pelnītspēja 2007. gada 1. pusgadā pozitīvi ietekmēja banku kapitālu, maksātspējas rādītāji nedaudz pasliktinājās, jo riska svērto aktīvu pieauguma temps bija straujāks nekā banku kapitāla bāzes palielinājuma temps. Tomēr maksātspējas rādītāji 2007. gada 1. pusgadā vēl arvien bija daudz labāki, nekā to paredz regulatīvo prasību minimums. Lai gan 2. pusgadā pelnītspēju skāra nelabvēlīgas norises, maz ticams, ka finanšu tirgus satricinājuma tiešās sekas būtiski ietekmēs euro zonas lielo banku 2007. gada maksātspējas rādītājus, liecinot par to,

¹ Kopš 2004. gada beigām ECB reizi pusgadā publicē ziņojumu par euro zonas finanšu sistēmas stabilitāti *Financial Stability Review*. 2007. gadā tā publicēja arī ziņojumu *EU banking sector stability* un *EU banking structures* sestās izdevumus. Šīs publikācijas aplūko BSC veiktās banku sektora uzbūves un stabilitātes regulārās uzraudzības galvenos konstatējumus. Tās pieejamas ECB interneta lapā.

ka šīs bankas saglabājušas atbilstošu šoka absorbēšanas spēju.

Papildus kredītu tirgus svārstību iespējamām sekām euro zonas banku sistēmas nākotnes riski galvenokārt saistīti ar nelabvēlīgas kredītcikla attīstības iespēju, kas negatīvi ietekmēs banku aktīvu kvalitāti un ar aizdevumu vērtības samazināšanos saistītos izdevumus. Turklāt kā vidējā termiņa pasaules finanšu stabilitātes risks saglabājas iespēja, ka globālā nesabalansētība varētu tikt novērsta nevienmērīgi.

Euro zonas apdrošināšanas sektora finanšu apstākļi 2007. gada 1. pusgadā turpināja uzlaboties, konsolidējot kopš 2004. gada vērojamos uzlabojumus. To veicināja turpmāks apdrošināšanas prēmiju pieaugums, kā arī izmaksu ierobežošana un mērens zaudējumu palielinājums. Pelnītspējas uzlabošanās nodrošināja arī ieguldījumu ienākumu kāpums, ko izraisīja labvēlīgas akciju tirgus norises 2007. gada 1. pusgadā. Tomēr atsevišķi apdrošināšanas sektora riski saglabājas un, iespējams, pat ir pieauguši. Finanšu tirgus riski joprojām ir vieni no lielākajiem apdrošinātāju riskiem. Lai gan euro zonas apdrošināšanas uzņēmumu iesaiste zemas kvalitātes hipotēku kredītu un strukturēto kredītproduktu tirgū ir ierobežota, zināmas bažas var radīt problemātiskās kredītu tirgus vides otrreizējā ietekme. Tālākus riskus var izraisīt konkurences kāpums, īpaši nedzīvības apdrošināšanas segmentā, kas varētu radīt lejupvērstu spiedienu uz apdrošināšanas prēmiju pieaugumu.

Globālo nodrošināšanas fondu nozare 2007. gadā kopumā turpināja paplašināties, lai gan līdzekļu tīro ieplūžu dinamika gada gaitā bija ļoti atšķirīga. 1. pusgadā līdzekļu tīrās ieplūdes bija ļoti spēcīgas, lai gan februāra beigās un marta sākumā finanšu tirgos bija vērojamas īslaicīgas svārstības. Tomēr 2. pusgadā tīrās ieguldījumu ieplūdes nodrošinājuma fondu sektorā nelabvēlīgi skāra kredītu tirgus satricinājums un plašie zaudējumi augustā, kas ietekmēja visas nodrošinājumu fondu īstenotās ieguldījumu stratēģijas. Taču 2007. gada 3. ceturksņa beigās nodrošinājuma

fondu nozares kopējie ieņēmumu dati no gada sākuma joprojām bija pozitīvi.

STRUKTURĀLĀS NORISES

Strukturālās pārmaiņas banku darbības nozarē, kas parasti notiek ilgākā laika periodā, var būtiski ietekmēt finanšu sistēmas stabilitāti. 2007. gadā turpinājās konsolidācijas un finanšu starpniecības galvenās ilgtermiņa tendences. Banku darbības tirgu struktūra ES dalībvalstīs vēl arvien nozīmīgi atšķīrās.

Kopējā līmenī turpinājās konsolidācijas process, ko atspoguļoja kredītiestāžu skaita sarukums, lai gan šā procesa temps palēninājās. 2006. gada beigās kredītiestāžu skaits ES25 valstīs bija par 2% mazāks nekā 2005. gadā. Vienlaikus banku starpniecības darījumu kāpuma temps, ko atspoguļo banku kopējie aktīvi, turpināja pārsniegt nominālā IKP pieauguma tempu. Kredītiestāžu skaita samazināšanās, vienlaikus pieaugot banku aktīviem, norāda uz lielāku iestāžu nozīmes kāpumu.

Kredītiestāžu skaita sarukums bija cieši saistīts ar galvenokārt iekšzemē veiktu uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas darījumu aktivitāti ES banku sektorā. Vienlaikus 2007. gadā turpinājās kopš 2000. gada vērojama

apvienošanās un pārņemšanas darījumu skaita samazināšanās tendence. Pārrobežu darījumi starp ES kredītiestādēm un ārpus ES esošām kredītiestādēm šādu tendenci neatspoguļo, jo to skaits pieaudzis, īpaši pēdējos divos gados. Tomēr 2007. gadā palielinājās apvienošanās un pārņemšanas darījumu vērtība, ko galvenokārt noteica apjomīgi iekšzemes darījumi atsevišķās dalībvalstīs. *Royal Bank of Scotland, Santander* un *Fortis* konsorcijs pārņēma *ABN Amro*, pārrobežu darījumu apjomi ES sasniedza jaunu mērogu. Tas uzsvēra, ka kopš 2004. gada katru gadu noteicošais bijis samērā mazs liela mēroga darījumu skaits.

Saistībā ar maza apjoma banku darījumu sektora sadales kanāliem var minēt vairākas nesenas norises. Notiek filiāļu tīklu pārkārtojumi, mainot izvietojumu un pakalpojumus, lai nodrošinātu lielāku rentabilitāti un labāku integrācijas pakāpi ar jaunajiem kredītiestāžu izmantotajiem sadales kanāliem. Turklāt strauji attīstās elektroniskie kanāli, kas domāti ne tikai informācijas un darījumu pakalpojumu sniegšanai, bet arī banku produktu reklamēšanai un tirdzniecībai. Cīnoties ar spēcīgu konkurenci patērētājiem, kredītu jomā, bankas arī palielina sadarbību ar trešajām personām (piemēram, mazumtirgotājiem, finanšu uzņēmumiem un finanšu aģentiem/pakalpojumu grupām). Šādas norises un īpaši elektronisko kanālu plašāka izmantošana varētu būt saistīta ar dažādu veidu riskiem (piemēram, darbības, reputācijas, likviditātes, juridisko un stratēģisko risku). Tomēr pagaidām būtiski finanšu stabilitātes apdraudējumi nav konstatēti, jo vairākumā banku elektronisko kanālu nozīme joprojām ir ierobežota.

1.2. FINANŠU STABILITĀTI VEICINOŠI PASĀKUMI

Galvenās norises finanšu stabilitāti veicinošu pasākumu jomā 2007. gadā bija saistītas ar tālāku darbu ar 2006. gada aprīlī veiktās ES mēroga finanšu krīzes simulācijas secinājumiem.² Ekonomikas un finanšu komitejas (EFK) ES Finanšu stabilitātes veicināšanas pasākumu speciālā darba grupa (*Ad Hoc Working Group on EU Financial*

Stability Arrangements), kas bija pilnvarota aplūkot atsevišķus simulācijā noskaidrotos galvenos jautājumus un kurā bija pārstāvēta ECB, 2007. gada septembrī iesniedza galaziņojumu ar vairākiem ieteikumiem, ko vēlāk apstiprināja EFK. Šajā diskusijā ECB uzsvēra, ka galvenā uzmanība darbā konsekventi jāveltī finanšu krīžu preventīvai novēršanai, tomēr neaizmirstot par attiecīgajiem jautājumiem, kas saistīti ar krīžu vadību, ja tādas rodas, un to sekojošo novēršanu. Šā pasākuma ietvaros BSC sadarbībā ar Eiropas Banku uzraugu komiteju (CEBS) izstrādāja vienotu analītisko principu sistēmu finanšu krīžu sistēmisko seku vērtēšanai, lai nodrošinātu kopēju pamatu diskusijās starp pārrobežu finanšu krīžu skarto dalībvalstu institūcijām. Tas ļaus attiecīgajām valstu institūcijām efektīvāk pārvarēt krīzes ietekmi uz to vietējām finanšu sistēmām un reālo tautsaimniecību.

Ņemot vērā EFK ieteikumus, 2007. gada oktobrī ECOFIN vienojās par stratēģisko plānu ES finanšu stabilitātes veicināšanas pasākumu stiprināšanai gan ES, gan dalībvalstīs. Vispirms Padome pieņēma vienotu pārrobežu finanšu krīzes vadības principu kopumu, ko iekļaus ES dalībvalstu centrālo banku, banku uzraugu un finanšu ministriju Saprāšanās memorandā (SM), ko, papildinot 2005. gadā parakstīto ES SM, parakstīs 2008. gada pavasarī. Papildinātajā SM būs ietverta arī minētā kopējā analītisko principu sistēma. Turklāt tajā ietilps arī praktiskas krīzes vadības pamatnostādnes, kas atspoguļo vienotu izpratni par nepieciešamajiem pasākumiem, kādi veicami pārrobežu krīzes gadījumā. ECOFIN arī mudināja dalībvalstis, kurām ir kopējas bažas par finanšu stabilitāti, izstrādāt un parakstīt brīvprātīgas konkrētas sadarbības līgumus, kas atbilst ES mērogā papildinātā SM nostādņām, un izveidot pārrobežu uzraudzības sistēmu krīzes novēršanai. Eiropas Komisija tika aicināta ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm apsvērt iespējamu stingrāku pasākumu ieviešanu un, ja

2 Simulāciju organizēja Ekonomikas un finanšu komiteja, lai pārbaudītu, kā darbojas banku uzraugu, centrālo banku un finanšu ministriju Saprāšanās memorands par sadarbību finanšu krīzes situācijās. Sīkāku informāciju sk. ECB 2006. gada pārskata 138. un 139. lpp.

nepieciešams, ierosināt regulatīvas pārmaiņas, īpaši informācijas apmaiņas, aktīvu pārrobežu pārvedumu, banku grupu likvidācijas un ar noguldījumu garantiju plānu saistīto vienošanos jomā. Eiropas Komisija pašlaik jau pārskata Direktīvu 2001/24/EK par kredītiestāžu reorganizāciju un likvidāciju, ņemot vērā ECB tehnisko ieguldījumu, lai 2008. gadā sagatavotu priekšlikumus, kā vēl vairāk uzlabot ES banku grupu krīzes risināšanas un vadības pasākumus.

2. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA

2.1. VISPĀRĒJIE JAUTĀJUMI

ES finanšu pakalpojumu regulatīvās un uzraudzības principu sistēmas ekonomiskās un funkcionālās efektivitātes nodrošināšana bijusi pēdējo gadu galvenā prioritāte. Lamfalusī finanšu regulēšanas un uzraudzības principu sistēma,³ ko vērtspapīru sektorā izveidoja 2002. gadā un pēc tam 2005. gadā pārņēma banku un apdrošināšanas sektors, tika izstrādāta, lai nodrošinātu šajā ziņā atbilstošu institucionālo vidi.

Lamfalusī principu sistēmā veikta cieša konverģences nodrošināšanā un sadarbībā panāktā progresa uzraudzība. Lamfalusī finanšu sektoru finanšu regulēšanas un uzraudzības principu sistēmu pirmo reizi pilnībā pārskatīja 2007. gada 2. pusgadā. Procesa kulminācija bija ECOFIN 2007. gada 4. decembra sanāksmē pieņemtais atzinums. Pārskatīšanā ņēma vērā dažādu ES institūciju un forumu veiktos novērtējumus, t.sk. Eiropas Komisijas, Starpinstitūciju uzraudzības grupas, Finanšu pakalpojumu komitejas (FPK) un Eiropas Parlamenta sagatavotos novērtējumus. Eurosistēma, kas kopš paša sākuma aktīvi atbalstījusi Lamfalusī pieeju un savu uzdevumu ietvaros cieši sekojusi tās attīstībai, lai veicinātu raitu politikas īstenošanu kredītiestāžu uzraudzības un finanšu sistēmas stabilitātes jomā, publicēja savus secinājumus 2007. gada 30. novembrī.

Tajos Eurosistēma norādīja, ka tirgus norises, īpaši banku integrācijas jomā panāktais progress, ES banku grupu, kurām raksturīga aktīva pārrobežu darbība, nozīmes palielināšanās un darbības funkciju augošā centralizācija, liecina, cik svarīgi veicināt pārrobežu konverģenci un sadarbību ES banku uzraudzības jomā. Tas nodrošinātu efektīvu pārrobežu finanšu risku uzraudzību un novēršanu, vienlaikus izveidojot racionālu uzraudzības sadarbības sistēmu un vienlīdzīgus noteikumus tirgus dalībniekiem. Ja vēlas sasniegt šos mērķus, nepieciešams uzlabot katru regulatīvā un uzraudzības procesa posmu.

Eurosistēma arī uzskata, ka jāpalielina CEBS nozīme ES institucionālajā vidē un vairāk jāuzsver CEBS dalībnieku pienākumi ES konverģences un sadarbības veicināšanā. Vienlaikus nepieciešams skaidrāk definēt ES politikas mērķus. Eurosistēma uzskata, ka regulatīvo principu sistēmas jomā nepieciešams panākt lielāku ES banku darbību regulējošo tiesību aktu konverģenci. Lai gan galvenā prioritāte piederības un mītnes valsts uzraudzības iestāžu sadarbībā būs Kapitāla prasību direktīvā⁴ izklāstītās regulatīvo principu sistēmas efektīva īstenošana ikdienā, jāapsver iespēja sniegt sīkākus skaidrojumus. Īpaša uzmanība šajā kontekstā jāpievērš piederības un mītnes valsts sadarbības kārtībai, ko izmanto ārvalstu filiāles, īpaši lai nodrošinātu atbilstošu mītnes valsts iesaisti lielu ārvalstu filiāļu gadījumā. Lai veicinātu uzraudzības prasību konverģenci, Eurosistēma uzsver uzlabota lēmumu pieņemšanas procesa nozīmi CEBS, lēmumu ieviešanā ievērojot principu "nodrošini atbilstību vai paskaidro", un efektīvas uzraudzības informācijas atklāšanas un salīdzinošo pārbaudīšanu lomu. Visbeidzot, nesen ieviesti vairāki uzraudzības procesa konverģenci veicinoši pasākumi. Tie īpaši saistīti ar CEBS standartu un pamatnostādņu konsekventu ieviešanu ikdienas darbā, operatīvo tīklu veidošanu ar kolēģiem, kas atbild par ES banku grupu uzraudzību, uzdevumu deleģēšanu un uzraugu starpniecību, kā arī centieniem veicināt vienotas uzraudzības kultūras izveidi. Eurosistēma uzskata, ka nākotnē ir svarīga šo

3 Lamfalusī pieeju veido četri līmeņi. 1. līmenī, izmantojot parasto likumdošanas procesu, tiek izstrādāti tiesību aktu pamatprincipi – kopīga lēmumu pieņemšanas procedūra, kurā piedalās Eiropas Parlaments un ES Padome. Lēmumu pieņem, pamatojoties uz Eiropas Komisijas priekšlikumu. 2. līmenī, izmantojot paātrinātu procedūru, tiek pieņemti un grozīti pasākumi, kas paredzēti 1. līmeņa tiesību aktu ieviešanai. 3. līmenis saistīts ar 3. līmeņa Komiteju darbu, kas vērstas uz uzraudzības konverģences un sadarbības stiprināšanu. 4. līmenis saistīts ar Komisijas pasākumiem ES tiesību aktu izpildes stiprināšanai. Sīkāku informāciju sk. 2001. gada 15. februāra ziņojumā *Final Report of the Committee of Wise Men on the regulation of European securities markets*, kas pieejams Eiropas Komisijas interneta lapā. Sk. arī ECB 2003. gada pārskata 111. lpp.

4 Kapitāla prasību direktīva ietver divas 2006. gada 14. jūnija pārstrādātās direktīvu versijas – Direktīvu 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu un Direktīvu 2006/49/EK par ieguldījumu sabiedrību un kredītiestāžu kapitāla pietiekamību.

pasākumu efektīva īstenošana un turpmākā attīstība.

2.2. BANKU DARBĪBA

ECB sadarbībā ar BSC veic darbu, kas saistīts ar banku likviditātes riska vadību. 2007. gada 1. ceturksnī tika sagatavots ziņojuma par likviditātes riska vadību ES pārrobežu banku grupās galvariants, kas laikus papildināja Eiropas Komisijas veikto regulatīvo darbu likviditātes riska vadības jomā. Ziņojumu iesniedza arī Bāzeles Banku uzraudzības komitejai un CEBS, papildinot to veikto darbu šajā jomā.

Ziņojuma koncentrēto versiju publicēja 2007. gada oktobrī, iekļaujot to kā atsevišķu rakstu ECB ziņojumā *EU banking structures*. Tas veltīts ar likviditātes regulēšanu saistītiem jautājumiem un norisēm pārrobežu banku likviditātes riska vadības organizācijas jomā, kā arī iespējamai ietekmei uz finanšu stabilitāti. Galvenie ziņojuma secinājumi ir šādi. Pirmkārt, pārrobežu bankas neuzskata, ka likviditātes riska regulēšanas sadrumstalotība ES uzliek nevajadzīgus ierobežojumus, veicot banku grupas iekšējo likviditātes vadību dažādās valstīs. Tomēr bankas norāda, ka citi noteikumi, kas attiecas uz piederības un mītnes valsts kārtību un lielu riska darījumu limitiem, varētu radīt šķēršļus efektīvai likviditātes riska vadībai. Otrkārt, lai gan pārrobežu bankas atzīst, ka centrālo banku veiktie pasākumi ar starptautiskām likviditātes plūsmām un nodrošinājuma izmantošanu pārrobežu darījumos saistīto problēmu risināšanai ir lietderīgi, tās atzīmē, ka atsevišķi šķēršļi, kas saistīti ar likviditātes pūli veidošanu un nodrošinājuma izmantošanu pārrobežu darījumos, iespējams, nav novērsti. Treškārt, lai gan pārrobežu banku likviditātes riska vadībā joprojām saglabājas atšķirības, apstiprinājusies likviditātes vadības politiku un procedūru centralizācijas un ikdienas likviditātes vadības decentralizācijas tendence. Ceturtkārt, sarežģītas iekšējās likviditātes riska vadības pieejas joprojām netiek plaši izmantotas, taču lielākās

bankas, kuras šādas pieejas izstrādājušas, vēlētos tās izmantot arī regulatīviem mērķiem. Tomēr mazākas bankas pašlaik izmanto regulatīvi noteiktos likviditātes rādītājus arī iekšējās vadības nolūkā. Visbeidzot, tika noteikts, ka dažas galvenās tirgus norises, kas ietekmē banku likviditātes riska vadību, ir banku maksājumu saistību termiņa saīsināšana, vairāk no tirgus atkarīgu un potenciāli svārstīgāku finansējuma avotu izmantošana un augošā nepieciešamība pēc augstas kvalitātes nodrošinājuma darījumos.

Nākotnē ECB turpinās strādāt šajā svarīgajā jomā sadarbībā ar BSC. Šajā kontekstā BSC analizēs pašreizējo praksi, kāda izveidojusies ES banku likviditātes riska stresa testēšanas un neparedzēto gadījumu finansēšanas plānu jomā.

ECB arī uzsākusi darbu saistībā ar Kapitāla prasību direktīvas iespējamo prociklisko ietekmi. Saskaņā ar Kapitāla prasību direktīvu un ņemot vērā ECB ieguldījumu, Eiropas Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm piešķirtas pilnvaras regulāri kontrolēt, vai minimālā kapitāla prasības būtiski ietekmē ekonomisko ciklu, un sniegt ieteikumus koriģējošu pasākumu veikšanai, ja šāda ietekme tiek konstatēta. Tāpēc BSC un CEBS kopīgi izstrādā analītisko principu sistēmu jaunās regulatīvās kapitāla principu sistēmas potenciālās procikliskās ietekmes novērtēšanai.

2.3. VĒRTSPAPĪRI

ECB sniedza savu ieguldījumu ES regulatīvajā darbā vērtspapīru jomā, darbojoties Eiropas Vērtspapīru komitejā. Novērotāja statusā ECB piedalījās arī Eiropas Vērtspapīru tirgus ekspertu grupas (ESME) darbā. Eiropas Komisija izveidoja šo grupu kā struktūru, kas sniedz konsultācijas vērtspapīru sektorā.

Kopumā valsts institūcijas 2007. gadā galveno uzmanību pievērsa pareizai Finanšu instrumentu tirgus direktīvas un Caurredzamības direktīvas ieviešanai dalībvalstīs, kā arī tālāku regulatīvo intervencu nepieciešamības novērtēšanai.

Precīzāk, ECB aktīvi piedalījās starptautiskos un Eiropas forumos, debatējot par iespējamiem regulatīviem pasākumiem attiecībā uz nodrošinājuma fondiem, ņemot vērā to augošo nozīmi finanšu sistēmā un iespējamo ietekmi uz finanšu stabilitāti. Saskaņā ar ziņojumu par institūcijām ar lielu aizņemto līdzekļu īpatsvaru, ko sagatavoja Finanšu stabilitātes forums (FSF), apstiprinājās, ka starptautiskā mērogā vienprātīgi atzīta valdošā netiešā regulatīvā pieeja, kuras pamatā ir cieša nodrošinājuma fondu pārbaude, ko veic to darījuma partneri – galvenokārt bankas – un investori. ECB pilnībā atbalsta netiešo pieeju un to, ka tirgus dalībniekiem jāievēro labākā prakse. FSF cieši uzrauga, kā tiek ieviesti tā ieteikumi uzraudzības iestādēm, darījuma partneriem, investoriem un nodrošinājuma fondu nozarei, un jau ziņojis G10 valstu centrālo banku prezidentiem un finanšu ministriem par līdzšinējiem sasniegumiem šajā jomā.

3. FINANŠU INTEGRĀCIJA

Eurosistēma ir īpaši ieinteresēta Eiropas finanšu integrācijā, jo labi integrēta finanšu sistēma veicina raitu un efektīvu monetārās politikas impulsu izplatīšanu euro zonā, turklāt tai ir nozīme, pildot Eurosistēmas uzdevumu nosargāt finanšu stabilitāti. Finanšu integrācija veicina arī efektīvu un raitu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu darbību. Turklāt finanšu integrācija kā viens no ES prioritārajiem mērķiem var palīdzēt veicināt finanšu sistēmas attīstību, tādējādi uzlabojot tautsaimniecības izaugsmes potenciālu.

Eurosistēma izšķir četru veidu pasākumus, kurus īstenojot tā veicina Eiropas finanšu integrācijas uzlabošanu: 1) izpratnes vairošana par finanšu integrāciju un tās uzraudzība, 2) privātā sektora darbības stimulēšana, veicinot kolektīvo rīcību, 3) konsultācijas par finanšu sistēmas un tiešās lēmumu pieņemšanas tiesisko un regulatīvo bāzi un 4) centrālo banku pakalpojumu nodrošināšana, kas arī veicina finanšu integrāciju. 2007. gadā ECB turpināja darboties visās četrās minētajās jomās.

IZPRATNES VAIROŠANA PAR FINANŠU INTEGRĀCIJU UN TĀS UZRAUDZĪBA

2007. gada martā ECB izdeva jaunu gadskārtējo publikāciju *Financial integration in Europe* ("Finanšu integrācija Eiropā"). Šā ziņojuma galvenais mērķis ir veicināt Eiropas finanšu integrāciju un vairo sabiedrības izpratni par Eurosistēmas nozīmi finanšu integrācijas procesa atbalstīšanā. Ziņojumam ir trīs nodaļas. Pirmajā nodaļā sniegta ECB veiktais finanšu integrācijas stāvokļa euro zonā novērtējums. Tā pamatā ir kvantitatīvu rādītāju kopums, kuri sīkāk aplūkoti statistikas pielikumā. Šie rādītāji aptver daudzus svarīgus finanšu sistēmas aspektus (piemēram, naudu, obligācijas, kapitāla vērtspapīrus un banku darbības tirgus, kā arī tirgus infrastruktūras), un reizi pusgadā tos publicē ECB interneta lapā, bet reizi gadā – šajā jaunajā ziņojumā. 2. nodaļā, kuras nosaukums ir *Special features*, sniegta padziļināta atsevišķu jautājumu analīze. Tēmas parasti izvēlētas pēc to nozīmes ES finanšu integrācijas aktuālo jautājumu aspektā un ECB uzdevumu izpildē. Pirmā ziņojuma 2. nodaļā aplūktas šādas tēmas: monetārā

politika un finanšu integrācija, ES pārrobežu bankām paredzētās principu sistēmas uzlabošana un Vienotās euro maksājumu telpas iniciatīva un tās ietekme uz finanšu integrāciju. Visbeidzot, 3. nodaļā sniegts apskats par Eurosistēmas ieguldījumu Eiropas finanšu tirgu integrācijas un attīstības veicināšanā pagājušajā kalendārajā gadā.

2007. gadā ECB turpināja darboties arī Eiropas Kapitāla tirgu un finanšu integrācijas pētniecības tīklā, kuru tā Frankfurtes pie Mainas Universitātē vada sadarbībā ar Finanšu pētījumu centru. NCB aktīvi iesaistoties, tika turpināta konferenču sērija ar akadēmisko aprindu pārstāvju, tirgus dalībnieku un politikas veidotāju piedalīšanos. 2007. gada 8. un 9. oktobrī Dublinā *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland* rīkotās 9. konferences tēma bija *Asset management, private equity firms and international capital flows: their role for financial integration and efficiency* ("Aktīvu vadība, privāto kapitāla vērtspapīru uzņēmumi un starptautiskā kapitāla plūsmas – to loma finanšu integrācijā un efektivitātē"). Pētniecības tīkla ietvaros ECB katru gadu piešķir jaunajiem pētniekiem piecas *Lamfalussy Fellowships* stipendijas. Ņemot vērā finanšu integrācijas paredzamo ietekmi uz finanšu sistēmas attīstību un tautsaimniecības izaugsmi, ECB darbs finanšu integrācijas jomā cieši saistīts ar tās veikto plašāko to faktoru analīzi, kuri stimulē finanšu sistēmu adekvātu darbību. 2007. gadā darbs šajā jomā turpinājās, lai izveidotu konceptuālo principu sistēmu finanšu sistēmas attīstības vērtēšanai.

PRIVĀTĀ SEKTORA DARBĪBAS STIMULĒŠANA

Eiropas finanšu integrācijas gaita lielā mērā atkarīga no privātā sektora iniciatīvām, kas vērstas uz esošo pārrobežu darījumu iespēju izmantošanu. Valsts sektors atbalsta šādu privātā sektora centienus.

2007. gadā Eurosistēma turpināja sniegt atbalstu SEPA iniciatīvai. Gatavojoties SEPA atklāšanai 2008. gada janvārī, 2007. gadā projekta ieviešana sasniedza savu būtiskāko fāzi. Eurosistēma vēl vairāk izvērta savu veicamo

lomu, uzturot pastāvīgu dialogu ar bankām un citām ieinteresētajām pusēm un uzlabojot koordināciju ar Eiropas Komisiju. 2007. gada jūlijā Eurosistēma izklāstīja savu pozīciju visos būtiskajos jautājumos tās sagatavotajā piektajā SEPA progresa ziņojumā, kurā tika aplūkota SEPA instrumentu un infrastruktūru gatavības stadija un sniegti attiecīgi ieteikumi, skaidrots Eurosistēmas viedoklis par ieviešanas pasākumiem un migrāciju uz SEPA, kā arī skarti SEPA tiesiskā regulējuma un ar to saistīto shēmu un principu sistēmas vadības jautājumi. Eurosistēma strādāja ļoti ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisiju, īpaši atbalstot Maksājumu pakalpojumu direktīvas⁵ pieņemšanu, ko 2007. gada 24. aprīlī apstiprināja Eiropas Parlaments, bet 2007. gada 15. oktobrī – ES Padome. ECB un Komisija publicēja kopīgu paziņojumu, izsakot gandarījumu par Maksājumu pakalpojumu direktīvas pieņemšanu, kas ir izšķirošs solis SEPA ieviešanā. SEPA ieviešanas procesā NCB tieši iesaistītas par migrāciju uz SEPA atbildīgo valsts institūciju darbā. Eiropas līmenī ECB nodrošināja analītisko principu sistēmu, kas ļauj salīdzināt dažādu valstu ieviešanas plānus. Eurosistēma rīkoja vairākus forumus, lai veicinātu atklātu dialogu ar bankām, lietotājiem un infrastruktūras nodrošinātājiem, kā arī atbalstīja līdzīgas banku un Eiropas Komisijas iniciatīvas. Eurosistēma nodrošināja informāciju visām ieinteresētajām pusēm brošūrās un ECB un NCB interneta lapās, kā arī atbild par saīsu direktorija, kurā apkopota visa ar SEPA saistītā informācija, uzturēšanu.

Kopš 2008. gada sākuma euro karšu shēmām, kas darbojas Eiropā, jānodrošina atbilstība SEPA karšu sistēmai, un 2008. gada 28. janvārī tika uzsākti SEPA kredītpārvedumi. Lai atzīmētu šā svarīgā pārvērtēšanas punkta sasniegšanu, ECB, Eiropas Komisija un Eiropas Maksājumu padome 28. janvārī organizēja augsta līmeņa SEPA atklāšanas pasākumu SEPA ieinteresētajām pusēm un plašsaziņas līdzekļiem.

ECB sniegusi atbalstu Eiropas Īstermiņa vērtspapīru (STEP) iniciatīvai kopš tās sākuma

2001. gadā. Pēc veiksmīgas STEP tirgus atklāšanas 2006. gada jūlijā Eurosistēma turpinājusi sniegt atbalstu iniciatīvas īstenošanai divās galvenajās jomās. Pirmkārt, ECB un deviņu euro zonas valstu NCB līdz 2008. gada jūnijam turpinās nodrošināt tehnisku palīdzību STEP Sekretariātam STEP apzīmējumu piešķiršanas procesā. Tomēr galīgā atbildība par STEP apzīmējumu piešķiršanu un anulēšanu ir STEP Sekretariātam. Otrkārt, ECB regulāri publicē statistisko informāciju par STEP tirgus ienesīguma likmēm un apgrozījumu savā interneta lapā. Domājams, ka STEP statistikai ir būtiska nozīme šā tirgus integrācijas veicināšanā, nodrošinot lielāku tirgus caurredzamību. Kopš 2006. gada septembra ECB publicē STEP statistiku par mēneša darījumu atlikuma summām un kopš 2007. gada aprīļa – STEP dienas statistiku par ienesīguma likmju datiem, izmantojot atsevišķi izvēlētus datu sniedzējus. Plānots, ka dienas statistiskie dati par visiem datu sniedzējiem tiks publicēti ar 2008. gadu.

KONSULTĀCIJAS PAR FINANŠU SISTĒMAS UN TIEŠĀS LĒMUMU PIEŅĒMŠANAS TIESISKO UN REGULATĪVO BĀZI

Eurosistēma regulāri piedalās ES tiesiskās un regulatīvās bāzes pilnveidē, sniedzot konsultācijas par galvenajām sagatavošanas procesā esošajām politikas norisēm un iniciatīvām.

Galvenais darbs, kurā Eurosistēma 2007. gadā piedalījās saistībā ar finanšu uzraudzības ES principu sistēmu, bija Lamfalusi principu sistēmas plaša pārskatīšana (sk. šīs nodaļas 2. sadaļu). Turklāt atbilstoši Līguma 105. panta 4. punktā noteiktajai konsultatīvajai lomai ECB regulāri sniedz konsultācijas par Komisijas 2. līmeņa tiesību aktu priekšlikumiem (sk. arī 2. sadaļu).

Pēc tam, kad Eurosistēma 2005. gada nogalē piedalījās Eiropas Komisijas "Zaļās grāmatas" sagatavošanā par šo tēmu, ECB turpināja darbu Eiropas hipotēku tirgu integrācijas jomā. ECB

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 13. novembra Direktīva 2007/64/EK par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvu 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK (OVL 319, 05.12.2007., 1. lpp.).

pievērš lielu uzmanību hipotēku tirgu turpmākas integrācijas un attīstības jautājumiem vairāku iemeslu dēļ. Hipotēku tirgiem ir liela nozīme monetārās politikas transmisijā euro zonā, un tie var būtiski ietekmēt finanšu stabilitāti. Turklāt ar hipotēku nodrošinātiem vērtspapīriem ir sava loma monetārās politikas īstenošanā ar Eurosistēmas darījumiem atbilstošā nodrošinājuma principu sistēmas starpniecību. Pēc konsultāciju pabeigšanas par "Zaļo grāmatu" 2007. gada 18. decembrī Eiropas Komisija publicēja "Balto grāmatu". ECB piedalās šajā darbā, darbojoties dažādās Komisijas ekspertu grupās un Eiropas Finanšu tirgu juristu grupā (EFMLG). 2007. gada 7. maijā EFMLG publicēja ziņojumu par tiesiskajiem šķēršļiem, kādi pastāv pārrobežu vērtspapīrošanas darījumu veikšanā ES.⁶

ECB sniedza konsultācijas ar vērtspapīru norēķinu sistēmu un maksājumu sistēmu integrāciju saistītu jautājumu risināšanā. ECB bija īpaši cieši iesaistīta ar Klīringa un norēķinu ētikas kodeksu (*Code of Conduct for Clearing and Settlement*) saistītā darbā. Kodeksa galvenais mērķis ir ļaut lietotājam brīvi izvēlēties vēlamu pakalpojumu sniedzēju katrā darījuma ķēdes posmā. Lai to nodrošinātu, kodeksā ietvertas trijās jomās īstenojamās prasības: cenu caurredzamība, pieeja un savietojamība, kā arī pakalpojumu sadalīšana un uzskaites nošķirtība. Ņemot vērā, ka kodekss ir pašregulācijas instruments, izveidots stingrs uzraudzības mehānisms, lai nodrošinātu visu pasākumu pienācīgu un savlaicīgu ieviešanu.

Principā mehānisma darbību nodrošina ārējie auditori un speciāla Uzraudzības grupa, ko veido Eiropas Komisija, Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja un ECB. Tā kā ētikas kodeksa galamērķis ir nodrošināt izvēles brīvību, vienlīdz nepieciešams pilnībā atcelt t.s. Džovanīni barjeras efektīva klīringa un norēķinu veikšanā (tie nosaukti grupas vārdā, kas šīs barjeras 2001. gadā atklāja), ko izraisa tehnisko standartu un uzņēmējdarbības prakses atšķirības, tiesiskās neskaidrības un nodokļu kārtības atšķirības. Pirmo barjeru novēršana notiek Klīringa un norēķinu konsultatīvās uzraudzības ekspertu grupas (CESAME) kontekstā. Fiskālās atbilstības ekspertu grupa novērš fiskālās barjeras, bet Juridiskās noteiktības grupa – tiesiskās barjeras. ECB turpināja darboties CESAME un Juridiskās noteiktības grupā. Visbeidzot, ECB turpināja strādāt vairākos virzienos, kur šajā jomā notiek darbs pasaules mērogā (piemēram, UNIDROIT veikums), lai nodrošinātu, ka ES iniciatīvas vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā gan papildina, gan atbilst starptautisko institūciju izstrādātajām pieejām.

Finanšu instrumentu tirgus direktīvas 65. panta 1. punkts nosaka, ka Eiropas Komisijai jāiesniedz Eiropas Parlamentam un ES Padomei pārskats par iespējām attiecināt direktīvā izklāstītās caurredzamības prasības uz citiem finanšu instrumentiem, kas nav kapitāla vērtspapīri, īpaši uz obligācijām. Tirgus

6 Pieejams www.efmlg.org.

dalībnieki un regulatori plaši debatējuši par to, kāda būtu stingrāku caurredzamības prasību ietekme tirdzniecībā ar finanšu instrumentiem, kas nav kapitāla vērtspapīri, īpaši uzņēmumu obligācijām. ECB uzskata, ka nav noteiktu pierādījumu tam, ka ierobežota caurredzamība pēc darījumu veikšanas obligāciju tirgū pašlaik traucētu šā tirgus darbību. Vienlaikus tomēr nekas arī neliecina, ka šādas ierobežotas caurredzamības apstākļos tirgus darbojas efektīvi. Komisijas atklātajā sēdē 2007. gada 11. septembrī un 2007. gadā notikušajās ESME sanāksmēs ECB ierosināja risināt jautājumu par šādas pieredzes trūkumu Eiropā, veicot tirgus vadītu kontrolētu eksperimentu gan maza, gan liela apjoma darījumu tirgū, lai novērtētu, kāda ietekme noteiktu obligāciju tirgos ir pakāpeniskai caurredzamības nodrošināšanai pēc darījumu noslēgšanas.

FINANŠU INTEGRĀCIJU VEICINOŠU CENTRĀLO BANKU PAKALPOJUMU SNIEGŠANA

Veiksmīgā TARGET2 sistēmas atklāšana 2007. gada 19. novembrī radīja turpmāku stimulu finanšu integrācijas procesam Eiropā. TARGET2 ievieš vienotu tehnisko infrastruktūru, kas ļauj nodrošināt saskaņota līmeņa pakalpojumus un nodrošina vienlīdzīgus nosacījumus bankām visā Eiropā. Vienota cenu struktūra piemērojama gan iekšzemes, gan pārrobežu darījumiem. TARGET2 arī nodrošina virkni saskaņotu naudas norēķinu pakalpojumu, izmantojot centrālo banku naudas līdzekļus, visās specializētajās sistēmās. TARGET2 jaunā funkcionalitāte ļauj bankām, kas darbojas vairākās valstīs, konsolidēt to iekšējos procesus (piemēram, kases un ar klientu apkalpošanu nesaistītās funkcijas) un nodrošināt pilnīgāku to euro likviditātes vadības integrāciju. Turklāt TARGET2 lietotājiem ir vienota pieeja visaptverošai tiešsaistes informācijai un likviditātes kontroles pasākumiem (sk. 2. nodaļas 2.2. sadaļu).

Lai pilnībā izbaudītu TARGET2 sniegtās priekšrocības, Eurosistēma arī turpināja ciešā sadarbībā ar tirgus dalībniekiem pētīt jauna pakalpojuma – TARGET2 vērtspapīriem (TARGET2-*Securities*; T2S) – piedāvāšanas

iespējas, lai nodrošinātu kopīgu tehnisko infrastruktūru centrālo vērtspapīru depozitāriju veiktajiem euro norēķiniem vērtspapīru darījumos, izmantojot centrālo banku naudas līdzekļus, un lai apstrādātu gan vērtspapīru, gan naudas norēķinus, lietojot vienotu tehnisko platformu (sk. 2. nodaļas 2.3. sadaļu).

Visbeidzot, nodrošinājuma vadības jomā paralēli un ciešā sadarbībā ar tirgus dalībniekiem tiks izstrādāta vienota kopēja platforma (CCBM2; sk. 2. nodaļas 2.4. sadaļu).

4. TIRGU INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA

Viens no Eurosistēmas galvenajiem uzdevumiem ir maksājumu sistēmu pārraudzība. Veicot maksājumu sistēmu, īpaši sistēmiski nozīmīgu sistēmu,⁷ pārraudzību, Eurosistēma veicina finanšu infrastruktūru drošību un efektivitāti un tādējādi – par precēm, pakalpojumiem un finanšu aktīviem veikto maksājumu plūsmu efektivitāti tautsaimniecībā. Maksājumu sistēmu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu ciešā saistība nozīmē to, ka centrālās bankas kopumā un īpaši Eurosistēmu ļoti interesē arī vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas. Eurosistēmas kopējais mērķis ir sistēmiskā riska samazināšana līdz minimumam.

Būtiski, lai centienos veicināt maksājumu sistēmu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu stabilitāti un efektivitāti centrālo banku rīcībā būtu vispusīga informācija par šīm sistēmām. Tāpēc ECB reizi dažos gados publicē ES dalībvalstu galveno maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu plašu aprakstu. Šā ziņojuma, kas pazīstams kā *Blue Book*, ceturtais izdevums publicēts 2007. gada 14. augustā.

ECB katru gadu publicē arī statistiskos datus par maksājumiem un vērtspapīru tirdzniecību, klīringu un norēķinu. Agrāk šādu statistiku publicēja *Blue Book* pielikumā. 2007. gada 16. novembrī, publicējot 2006. gada datus, tika pārtraukta *Blue Book* pielikuma publicēšana iespieddarbā, jo pilnas šo datu laikrindas tagad var lejuplādēt no ECB interneta lapas, izmantojot Statistisko datu noliktavu (<http://sdw.ecb.europa.eu/>).

4.1. LIELA APJOMA EURO MAKSĀJUMU SISTĒMU UN INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA

Eurosistēma pārrauga visas galvenās maksājumu sistēmas un infrastruktūras, kurās tiek apstrādāti darījumi euro un/vai veikti to norēķini, t.sk. tās, kuras Eurosistēma pārvalda pati. Eurosistēma piemēro vienus un tos pašus pārraudzības standartus gan savām, gan privātā sektora sistēmām. Šie standarti ir *The Core Principles for Systemically Important Payment Systems* ("Sistēmiski nozīmīgu maksājumu

sistēmu pamatprincipi"). Tos izstrādāja G10 valstu Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja (CPSS) un 2001. gadā apstiprināja Padome. Tie papildināti ar Padomes 2006. gadā apstiprinātajām sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu (SIPS) darbības nepārtrauktības pārraudzības gaidām.

Balstoties uz pamatprincipiem un darbības nepārtrauktības pārraudzības gaidām, Eurosistēma 2007. gadā izstrādāja vienotu metodoloģiju sistēmiski nozīmīgu un ievērojamu euro maksājumu sistēmu pārraudzības novērtēšanai. Vienotās metodoloģijas mērķis ir sniegt Eurosistēmas maksājumu sistēmu pārraugiem skaidras un vispusīgas vadlīnijas attiecīgo sistēmu novērtēšanai un pārraudzības ziņojumu sagatavošanai. Turklāt tā sniedz maksājumu sistēmu izstrādātājiem un operatoriem labāku priekšstatu par pārraugu bažām par drošību un efektivitāti, operatoriem rada papildu stimulu turpināt veikt pasākumus, kas mazina vai ierobežo dažādos riskus, kādi sistēmām var rasties, un, visbeidzot, tā palīdz nodrošināt sistēmu raitu darbību. Pēc vienotās pārraudzības novērtējuma metodoloģijas sabiedriskās apspriešanas 2007. gada 12. novembrī publicēja *Terms of reference for the oversight assessment of euro systemically and prominently important payment systems against the Core Principles* ("Rekomendācijas euro sistēmiski nozīmīgu un sistēmiski ievērojamu maksājumu sistēmu pārraudzības novērtējumam salīdzinājumā ar pamatprincipiem")⁸ un *Guide for the assessment against the business continuity oversight expectations for SIPS* ("Rokasgrāmata novērtējuma veikšanai salīdzinājumā ar sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu (SIPS) darbības nepārtrauktības pārraudzības gaidām") galavērsijas.

7 Maksājumu sistēmu uzskata par sistēmiski nozīmīgu, ja tās darbības traucējums var radīt vai izplatīt traucējumus turpmāk, ietekmējot sistēmas dalībniekus un, visbeidzot, plašāku finanšu sistēmu.

8 Maksājumu sistēmu uzskata par sistēmiski ievērojamu, ja tai ir ievērojama nozīme neliela apjoma maksājumu apstrādē un norēķinā un tās darbības traucējumi varētu būtiski ietekmēt tautsaimniecību un mazināt sabiedrības uzticību maksājumu sistēmām un valūtai kopumā.

Eurosistēmai jāsiglabā galīgā kontrole pār euro. Tāpēc gan vispārējās politikas, gan sistēmiskā riska perspektīvā Eurosistēma principā nevar ārpus euro zonas esošo maksājumu infrastruktūrām, kas nodrošina euro darījumus, dot iespēju kļūt par galvenajām euro maksājumu infrastruktūrām, īpaši, ja tā tiktu apdraudēta Eurosistēmas kontrole pār euro. 2007. gada 19. jūlijā ECB publicēja *Eurosystem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro-denominated payment transactions* ("Eurosistēmas politikas principi attiecībā uz infrastruktūru, kas veic euro denominētu maksājumu darījumu norēķinu, atrašanās vietu un darbību"). Šie principi neveido jaunu politikas nostāju, bet papildus detalizētāk parāda Eurosistēmas nostāju, kas aprakstīta 1998. gada politikas deklarācijā par ārpus euro zonas esošām euro maksājumu un norēķinu sistēmām un 2001. gada Eurosistēmas izvēlētas politikas aprakstā attiecībā uz centrālā darījuma partnera klīringa konsolidāciju. Šie principi attiecas uz jebkuru esošo vai potenciālo ārpus euro zonas esošo maksājumu infrastruktūru, kas veic euro darījumu norēķinus.

TARGET

Saskaņā ar vienotajiem TARGET pārraudzības pamatprincipiem un mērķiem ECB un NCB veic to nacionālo reālā laika bruto norēķinu sistēmu, kas piedalās TARGET vai ir tai pieslēgtas, kā arī ECB maksājumu mehānisma (EMM) regulāras un pārmaiņu noteiktas pārraudzības darbības. Sakarā ar TARGET2 ieviešanu 2007. gada novembrī TARGET veiktas ļoti ierobežota apjoma pārmaiņas, un TARGET pārraudzība tāpēc vērsta uz regulārām darbībām, piemēram, ziņojumu sniegšanu par darbības traucējumiem un papildu pasākumiem.

Pirms nodošanas ekspluatācijā 2007. gada 19. novembrī TARGET2 veikts visaptverošs pārraudzības novērtējums, kas pabeigts 2007. gada 3. ceturksnī. Sniegti vairāki pārraudzības secinājumi par atsevišķiem pamatprincipiem. Šie secinājumi tiks ņemti vērā, pamatojoties uz TARGET2 operatoru izstrādāto un ar pārraugiem saskaņoto rīcības plānu. Tomēr tālāk pētīt noteiktus aspektus būs

iespējams tikai tad, kad TARGET2 darbībā tiks gūta sākotnējā pieredze. Saskaņā ar esošo Eurosistēmas politiku 2008. gadā paredzēts publicēt TARGET2 pārraudzības novērtējumu.

EURO1

EURO1 ir lielākā privātā sektora maksājumu sistēma kredīta pārvedumu veikšanai euro, kas darbojas euro zonā. To apkalpo Euro banku asociācijas klīringa uzņēmums EBA CLEARING. EURO1 darbojas saskaņā ar daudzpusēju neto norēķinu principu. EURO1 dalībnieku dienas beigu pozīciju norēķini tiek veikti TARGET sistēmā, izmantojot centrālās bankas naudas līdzekļus. Tā kā 2007. gadā EURO1 sistēmā netika ieviestas būtiskas pārmaiņas, ECB pārraudzības pasākumi bija vērsti uz sistēmas regulāras darbības kontroli. ECB secināja, ka 2007. gadā nebija problēmu, kas nelabvēlīgi ietekmētu EURO1 sistēmas ilgstošo atbilstību pamatprincipiem.

PASTĀVĪGA PIESLĒGUMA NORĒĶINU SISTĒMA

Pastāvīga pieslēguma norēķinu (*Continuous Linked Settlement; CLS*) sistēma izveidota 2002. gadā, lai nodrošinātu norēķinu pakalpojumus valūtas darījumiem vairākās valūtās. CLS pašlaik veic norēķinus 15 nozīmīgākajās valūtās visā pasaulē. Sistēmu apkalpo *CLS Bank International* (CLS banka), un šī sistēma faktiski novērš ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistīto risku, veicot norēķinu valūtas maiņas darījumos iesaistītajos divos valūtas posmos vienlaikus, t.i., saskaņā ar maksājuma pret maksājumu (PvP) principu, un tikai tad, kad pieejami pietiekami līdzekļi.

CLS darbību regulē Federālo rezervju sistēma, kas ir arī tās vadošais pārraugis, jo CLS banka atrodas ASV. Federālo rezervju sistēma sadarbojas ar visu to valūtu centrālajām bankām, kuras ir atbilstošas norēķinu veikšanai CLS, t.sk. ECB. ECB ciešā sadarbībā ar euro zonas valsti NCB ir galvenais euro darījumu norēķinu pārraugis šajā uz sadarbību balstītas pārraudzības mehānismā. 2007. gadā CLS sagatavoja pašnovērtējumu saskaņā ar pamatprincipiem.

Federālo rezervju sistēma 2007. gadā CLS bankai deva reglamentējošu atļauju sniegt vienotās valūtas (neveicot maksājumu pret maksājumu) maksājuma rīkojumu norēķina pakalpojumus saistībā ar nepiegādājamiem nākotnes līgumiem (NDF) un darboties kā galvenajai visu maksājuma rīkojumu norēķinu nodrošinātājai kredītu atvasināto instrumentu ārpusbiržas darījumiem, kas aprēķināti vai saskaņoti DTCC (*Depository Trust & Clearing Corporation*) *Deriv/SERV* Tirdzniecības informācijas datubāzē. Eurosistēma piekrita, ka CLS banka varētu šajā pakalpojumā ietvert nepiegādājamo nākotnes līgumu un kredītu atvasināto instrumentu ārpusbiržas darījumu norēķinu euro, ņemot vērā CLS sistēmas ilgstošo atbilstību gan pamatprincipiem, gan Eurosistēmas politikas principiem par euro denominētu maksājuma darījumu norēķina infrastruktūru atrašanās vietu un darbību.

Eurosistēmai svarīgākā ir nepārtraukta CLS drošība un efektivitāte un atbilstība Eurosistēmas politikas principiem, jo apjoma ziņā CLS sistēma ir lielākā maksājumu sistēma, kas veic euro darījumu norēķinu ārpus euro zonas. 2007. gada decembrī CLS vidēji dienā veica 381 436 valūtas maiņas darījumus, kuru vidējais dienas apjoms bija ekvivalents 2.9 trlj. euro.⁹ Euro joprojām bija otra nozīmīgākā norēķinu valūta pēc ASV dolāra (45%), jo no visiem CLS veikto darījumu norēķiniem euro veikto darījumu īpatsvars sasniedza 20%. CLS euro veikto darījumu vidējais dienas apjoms bija 564 mljrd. euro.

SNB 2007. gadā publicēja konsultatīvo ziņojumu *Progress in reducing foreign exchange settlement risk* ("Ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistītā riska samazināšanā panāktais progress"), ko palīdzēja sagatavot Eurosistēma. Ziņojumā sniegti rezultāti, kas gūti galveno ārvalstu valūtas tirgus dalībnieku aptaujā par norēķinu ārvalstu valūtā riska apjomu, ilgumu, koncentrāciju un kontroli, un šo aptauju 2006. gadā veica tās centrālās bankas, kuru valūtu norēķini tiek veikti CLS. Ziņojumā norādīts, ka atsevišķām iestādēm, nozares grupām un centrālajām bankām jāveic papildu pasākumi, lai sistēmas

mērogā mazinātu finanšu stabilitātes riskus, ko rada ar norēķiniem ārvalstu valūtās saistītais risks. Ziņojuma galaversija tiks publicēta 2008. gadā.

DARBĪBAS NĒPĀRTRAUKTĪBA

ECB 2006. gada septembra konferencē par tirgus infrastruktūru darbības nēpārtrauktību tirgus dalībnieki lūdza Eurosistēmu/ECBS organizēt darbības nēpārtrauktības pasākumus pārrobežu un starpsistēmu līmenī. Eurosistēma/ECBS papildus izstrādāja darbības nēpārtrauktības pasākumu organizēšanas struktūru un metodoloģiju un 2007. gadā veica pirmo iekšējo krīzes komunikācijas testēšanu. 2008. gadā paredzēts veikt sarežģītākus darbības nēpārtrauktības pasākumus. Turklāt ECBS sagatavojusi priekšlikumu par to, kā ES centrālās bankas var dalīties informācijā par darbības nēpārtrauktību ar tirgus dalībniekiem un kā centrālās bankas var veikt savstarpēju konfidenciālas informācijas apmaiņu. Tāpēc ECBS organizēja vairākas faktu konstatācijas aptaujas, lai savāktu informāciju par dažādiem jautājumiem, piemēram, starptautiskajiem un valsts standartiem un iniciatīvām, un darbības nēpārtrauktības pasākumiem valsts mērogā. Sabiedrībai katras centrālās bankas interneta lapā būs pieejama nekonfidenciāla informācija darbības nēpārtrauktības jomā. Gaidāms, ka ECB interneta lapā 2008. gadā būs pieejama šai jomai veltītā informācija.

SWIFT

SWIFT pārraudzība vērsta uz SWIFT infrastruktūras aizsardzības, darbības drošības, darbības nēpārtrauktības un elastīguma nodrošināšanas uzdevumu izpildi. Lai pārliecinātos, vai SWIFT šos uzdevumus pilda, pārraugi regulāri novērtē, vai tā ieviesusi atbilstošu pārvaldības kārtību, struktūras, procesus, riska vadības procedūras un kontroli, kas ļauj tai efektīvi pārvaldīt iespējamus riskus, ko tā var radīt finanšu stabilitātei un

⁹ Katra valūtas maiņas darījuma naudas norēķinā ietverti divi maksājuma darījumi – viens katrā attiecīgajā valūtā. Tādējādi 2007. gada decembrī CLS sistēmā veikts 190 718 darījumu, kuru vidējais dienas apjoms bija ekvivalents aptuveni 1.5 trlj. euro.

finanšu infrastruktūru drošībai. Piedaloties uz sadarbību balstītā SWIFT pārraudzībā, ECB 2006. gadā sāka sadarboties ar G10 valstu centrālajām bankām, lai izveidotu augsta līmeņa grupas pārraudzības gaidu kopumu, kas būtu piemērots SWIFT novērtēšanai, ņemot vērā SWIFT pašreizējo struktūru, procesus, kontroli un procedūras. Pārraudzības pieejas tika formulētas 2007. gada jūnijā, un tās iekļautas pārraudzības grupas izstrādātajā riska pārraudzības metodoloģijā. Tās ir šādas.

1. Riska identifikācija un pārvaldība – gaidāms, ka SWIFT identificēs un pārvaldīs kritisko pakalpojumu darbības un finanšu riskus un nodrošinās efektīvus risku pārvaldības procesus.
2. Informācijas drošība – gaidāms, ka SWIFT īstenos atbilstošu politiku un procedūras un veltīs pietiekamus resursus informācijas konfidencialitātes un integritātes un kritisko pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai.
3. Drošība un izturība – atbilstoši SWIFT lomai pasaules finanšu sistēmā gaidāms, ka SWIFT īstenos atbilstošu politiku un procedūras un veltīs pietiekamus resursus tam, lai nodrošinātu kritisko pakalpojumu pieejamību, drošību un elastīgumu un lai rīcības plāns darbības nepārtrauktības pārvaldībai un darbības atjaunošanai pēc avārijas veicinātu savlaicīgu SWIFT kritisko pakalpojumu atsākšanos dīkstāves gadījumā.
4. Tehnoloģijas plānošana – gaidāms, ka SWIFT ieviesīs stabilas metodes visa tehnoloģiju lietošanas dzīves cikla un tehnoloģisko standartu atlases plānošanai.
5. Komunikācija ar lietotājiem – gaidāms, ka SWIFT darbība būs lietotājiem caurredzama un sniegs tiem pietiekamu informāciju, lai varētu labi izprast savu lomu un atbildību ar SWIFT lietošanu saistīto risku pārvaldībā.

SWIFT pašlaik gatavo pašnovērtējumu, kura pamatā ir šīs augsta līmeņa grupas gaidas, un ziņos centrālajām bankām par tās spēju īstenot

pārraugu gaidas. Pieejas gaidas veido struktūru, saskaņā ar kuru pārraugi organizē savas darbības, un riska pārraudzības plānošana tiek veikta, pamatojoties uz šo struktūru. Augsta līmeņa grupas gaidu un struktūras pamatojuma sīks izklāsts sniegts *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* "Finanšu Stabilitātes Pārskatā", kas publicēts 2007. gada jūnijā.

4.2. NELIELA APJOMA MAKSĀJUMU PAKALPOJUMI

Eurosistēmas pārraudzība aptver arī neliela apjoma maksājumu sistēmas un instrumentus. ECB 2007. gadā turpināja kontrolēt pirmā Visas Eiropas automatizētā klīringa centra liela apjoma maksājumiem euro, STEP2, raitu darbību. STEP2 pārvalda un apkalpo EBA CLEARING.

Neliela apjoma maksājumu kontroles jomā ECB kopīgi ar Kanzassitijas Federālo rezervju banku veica salīdzinošo pētījumu par nebanku lomu neliela apjoma maksājumu nodrošināšanā ASV un dažās Eiropas valstīs.

4.3. KARŠU MAKSĀJUMU SISTĒMAS

Saskaņā ar likumā noteikto atbildību nodrošināt raitu maksājumu sistēmu darbību euro zonā Eurosistēma izstrādājusi euro maksājumus apstrādājošo karšu maksājumu sistēmu pārraudzības struktūru. Tās mērķis ir saglabāt sabiedrības uzticēšanos karšu maksājumiem un nodrošināt vienlīdzīgus darbības apstākļus visām euro zonas karšu sistēmām.

Tika organizēta ziņojuma *Draft oversight framework for card payment schemes – requirements* ("Karšu maksājumu sistēmu pārraudzības struktūras projekts") sabiedriskā apspriešana. Ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas gaitā saņemtās atsauksmes, tika izstrādāta ziņojuma jaunā redakcija. Ziņojumā noteikts to pārraudzības darbību apjoms, kas būtu jāveic Eurosistēmai attiecībā uz karšu maksājumu sistēmām, un piedāvāti standarti, kuru ievērošana veicinātu šādu sistēmu stabilitāti. Standarti

izstrādāti, pamatojoties uz Eurosistēmas veikto risku analīzi. Pārraudzības struktūra attieksies uz visām karšu maksājumu sistēmām, kas apkalpo debetkartes vai kredītkartes.

Eurosistēmas karšu maksājumu sistēmu pārraudzības standartu galīgo versiju Padome apstiprināja 2008. gada janvārī, un to ieviesīs 2008. gada laikā.

4.4. VĒRTSPAPĪRU KLĪRINGS UN NORĒĶINI

Eurosistēma ir īpaši ieinteresēta vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu raitā darbībā, jo saistību neizpilde klīringā, norēķinos un nodrošinājuma glabāšanā var apdraudēt monetārās politikas īstenošanu, maksājumu sistēmu raitu darbību un finanšu stabilitātes nodrošināšanu.

Eurosistēma kā viens no vērtspapīru norēķinu sistēmu (VNS) lietotājiem novērtē euro zonas VNS, kā arī saikņu starp šīm VNS atbilstību *Standards for the use of EU securities settlement systems in ESCB credit operations* ("ES vērtspapīru norēķinu sistēmu izmantošanas ECBS kredītooperācijās standarti"; t.s. Eurosistēmas lietotāju standarti).¹⁰

Saiknes uzskatāmas par atbilstošām izmantošanai Eurosistēmas kredītooperācijās, ja tās atbilst Eurosistēmas deviņiem lietotāju standartiem. Eurosistēma novērtē visu jauno saikņu vai atbilstošo saikņu uzlabojumu atbilstību šiem standartiem. Trīs esošās atbilstošās saiknes 2007. gadā tika uzlabotas un pozitīvi novērtētas. Turklāt tika vērtēta piecu daudzpusējo saikņu, t.i., saikņu, kurās iesaistītas vairāk nekā divas VNS, izmantošana. Vērtēšanas laikā nekādi īpaši riski netika konstatēti. Tādējādi Padome uzskatīja, ka visas piecas vērtētās daudzpusējās saiknes ir atbilstošas līdzdalībai Eurosistēmas kredītooperāciju nodrošināšanas procesā.

Kiprai un Maltai gatavojoties 2008. gada 1. janvārī pievienoties euro zonai, Padome vērtēja šo divu valstu VNS. Padziļinātā analīze liecināja, ka abas sistēmas kopumā atbilst

lietotāju standartiem, tāpēc izmantojamas Eurosistēmas monetārās politikas un dienas ietvaros izsniegtā kredīta operācijās.

ECB arī palīdzēja CPSS sagatavot ziņojumu *New developments in clearing and settlement arrangements for OTC derivatives* ("Jaunas atvasināto finanšu instrumentu ārpusbiržas darījumu klīringa un norēķinu procedūru norises"), kas tika publicēts 2007. gada martā. Ziņojumā, kura tapšanas gaitā notika daudz pārrunu ar bankām, analizēti šādi seši jautājumi: riski, ko rada kavēšanās ar tirdzniecības darījumu dokumentēšanu un apstiprināšanu; nodrošinājuma izmantošanas ietekme kredītriska mazināšanā; centrālo darījuma partneru izmantošana darījuma partnera riska mazināšanai; riski, kurus rada brokeru pakalpojumu sniegšana nodrošinājuma fondiem; riski, kurus rada spēkā neesoša līgumsaistību nodošana trešajām personām; tirgus traucējumi, kurus varētu izraisīt vērtspapīru portfeļa likvidācija sakarā ar viena vai vairāku darījuma partneru nespēju pildīt saistības.

VĒRTSPAPĪRU KLĪRINGA UN NORĒĶINU STANDARTU IZSTRĀDĀŠANA EIROPAS SAVIENĪBĀ

Padome 2001. gadā apstiprināja pamatnostādnes ECBS un CESR sadarbībai vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu jomā. ECBS-CESR darba grupa 2004. gadā sagatavoja ziņojuma projektu *Standards for securities clearing and settlement in the European Union* ("Vērtspapīru klīringa un norēķinu standarti Eiropas Savienībā"), lai ES videi piemērotu CPSS-IOSCO izstrādātās VNS rekomendācijas. Nākamajā gadā darba grupa turpināja darbu šajā jautājumā, lai izstrādātu novērtējuma metodoloģiju, kas sniegtu norādījumus standartu efektīvai ieviešanai. Šajā periodā grupa līdztekus strādāja, lai CPSS-IOSCO rekomendācijas piemērotu centrālajiem darījuma partneriem. Vairāki neatrisināti jautājumi jau kopš 2005. gada beigām kavē tālāku virzību. Taču Eiropas Komisija diskusijās ECOFIN, EFK un FPK sanāksmēs 2007. gadā lietas risināšanā deva

¹⁰ *Standards for the use of EU securities settlement systems in ESCB credit operations*, 1998. gada janvāris.

jaunu stimulu. Šo diskusiju rezultātā ECOFIN atzinusi, ka "ieguldītāju aizsardzība un norēķinu drošība, t.sk. riska vadība, ir svarīgi apspriežamie jautājumi un būtu jāapsver, vai Rīcības kodeksu risku un finanšu stabilitātes jomā nevajadzētu papildināt ar konkrētu rīcību, piemēram, vienošanos par standartiem vai regulējošiem pasākumiem". Turklāt ECOFIN lūgusi, lai FPK "izvērstu darbību standartu apjoma, tiesiskās bāzes un satura jomā, veltot pietiekamu uzmanību vienlīdzīgu darbības apstākļu nodrošināšanas nozīmei, un kopīgi ar Komisiju izstrādātu priekšlikumus šā jautājuma tālākai risināšanai, lai 2008. gada pavasara sākumā tos iesniegtu Padomei".¹¹ ECB piedalījies šajā darbā.

¹¹ *ECOFIN Council Conclusions on Clearing and Settlement*, 2822. Ekonomikas un finanšu lietu komitejas sanāksme, Luksemburga, 2007. gada 9. oktobris.

5. NODAĻA

EIROPAS UN STARPTAUTISKĀS ATTIECĪBAS

I. EIROPAS JAUTĀJUMI

ECB 2007. gadā uzturēja regulārus sakarus ar Eiropas institūcijām un forumiem, īpaši ar Eiropas Parlamentu, ECOFIN, Eurogrupu un Eiropas Komisiju (sk. 6. nodaļu). ECB prezidents piedalījās ECOFIN sanāksmēs, kad tajās tika apspriesti ar ECBS uzdevumiem un mērķiem saistīti jautājumi, un Eurogrupas sanāksmēs. Eurogrupas prezidents un Ekonomikas un monetāro lietu komitejas pilnvarotais pārstāvis apmeklēja Padomes sanāksmes, kad uzskatīja to par nepieciešamu.

I.1. POLITIKAS JAUTĀJUMI

STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTS

Labvēlīga makroekonomiskā vide 2007. gadā veicināja budžeta bilanču uzlabošanu lielākajā daļā valstu, tāpēc vairākos gadījumos pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru īstenošana tika pārtraukta. To dalībvalstu skaits, kurām ir pārmērīgs budžeta deficīts, samazinājās no 11 2006. gada beigās līdz sešām 2007. gada beigās. ECOFIN 2007. gada janvārī pabeidza pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu Francijā. Savukārt Vācijā, Grieķijā un Maltā to pabeidza 2007. gada jūnijā. Maltai tādējādi tika likvidēts nozīmīgs šķērslis, kas kavēja euro ieviešanu 2008. gadā. Visbeidzot, ECOFIN 2007. gada oktobrī pārtrauca pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu Lielbritānijā. Lai sasniegtu vidēja termiņa mērķi, svarīgi, lai dalībvalstis pēc pārmērīga budžeta deficīta novēršanas turpinātu strukturālo fiskālo konsolidāciju atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem. Tas arī palīdzēs izvairīties no budžeta deficīta atsauces vērtības (3% no IKP) atkārtotas pārsniegšanas normālu ciklisku ekonomiskās aktivitātes pārmaiņu rezultātā. Divas euro zonas valstis (Itālija un Portugāle) un četras ārpus euro zonas esošās valstis (Čehijas Republika, Ungārija, Polija un Slovākija) 2007. gada beigās joprojām bija pakļautas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanai.

Bažas radīja fiskālās norises Čehijas Republikā. 2007. gada jūlijā ECOFIN, pamatojoties

uz Eiropas Komisijas rekomendāciju, pieņēma lēmumu, ka Čehijas Republikas veiktie pasākumi izrādījušies nepietiekami, lai līdz 2008. gadam samazinātu budžeta deficītu zem 3% sliekšņa. Īpaši Čehijas Republikas martā aktualizētajā konverģences programmā norādīts, ka 3% no IKP budžeta deficīta sliekšnis tiktu pārsniegts ne tikai 2008. gadā, bet arī 2009. gadā. Padome 2007. gada oktobrī atkārtoti sniedza Čehijas Republikai rekomendāciju saskaņā ar Līguma 104. panta 7. punktu samazināt budžeta deficītu zem 3% no IKP vēlākais 2008. gadā, 2007. un 2008. gadā nodrošinot 0.75% strukturālos uzlabojumus budžeta bilancē. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2007. gada rudens prognozēm budžeta deficīts 2008. gadā patiešām samazināsies zem 3% no IKP.

Attiecībā uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru īstenošanu Itālijā (tai saskaņā ar ECOFIN rekomendāciju pārmērīgs budžeta deficīts bija jāsamazina 2007. gadā), Ungārijā (2009), Polijā (2007), Portugālē (2008) un Slovākijā (2007) nekādi turpmāki pasākumi netika veikti, jo jauni dati un prognozes kopumā norādīja uz progresu pārmērīga budžeta deficīta novēršanā saskaņā ar Padomes jaunākajām rekomendācijām.

2007. gada oktobrī ECOFIN, pamatojoties uz Eiropas Komisijas priekšlikumiem, kas ietverti ziņojumā *Public finances in EMU – 2007* (Valsts finanses EMS – 2007) pievienotajā paziņojumā, pārrunāja jautājumu saistībā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas efektivitāti. Ministri secināja, ka visām valstīm, kuras vēl nav sasniegušas vidēja termiņa mērķus, jāpalielina budžeta deficīta un parāda samazināšanas temps un šā mērķa sasniegšanai jāizmanto lielāki ieņēmumi, nekā prognozēts. Viņi arī uzsvēra valstu vairāku gadu uz normatīvajiem aktiem pamatoto fiskālo struktūru un valstu parlamentu iesaistīšanās nozīmi. Turklāt dalībvalstis tika aicinātas savās stabilitātes un konverģences programmās norādīt, kā tiktu sasniegti vidēja termiņa mērķi, ietverot informāciju, cik lielā mērā šajā sakarā nepieciešami turpmāki pasākumi. Komisija

tika aicināta turpināt darbu pie pamatā esošās fiskālās pozīcijas novērtēšanas. Attiecībā uz valsts finanšu ilgtermiņa stabilitāti ECOFIN aicināja Komisiju sniegt priekšlikumus 2008. gada diskusijām par to, kā vidēja termiņa mērķu definīcijā ietvert iedzīvotāju novecošanas izraisīto fiskālo slogu.

LISABONAS STRATĒGIJA

Lisabonas stratēģija – plašā ES ekonomiskās, sociālās un vides reformas programma – joprojām bija galvenais tautsaimniecības politikas debašu jautājums. ES Padome nemainīja 2005. gadā pieņemtās Integrētās vadlīnijas triju gadu periodam, vienlaikus aicinot pievērst lielāku uzmanību stratēģijas īstenošanai, lai sasniegtu vispārējo mērķi nodrošināt straujāku izaugsmi un vairāk darba vietu.¹ Vienlaikus 2007. gada pavasarī ES Padome papildināja šīs vadlīnijas ar katrai dalībvalstij sniegtajām rekomendācijām un euro zonas valstīm paredzēto horizontālo pamatnostādni. Dalībvalstis 2007. gada rudenī iesniedza otru progresu ziņojumus par 2005.–2008. gada nacionālajām reformu programmām. Šajos ziņojumos atspoguļots dalībvalstu līdz šim sasniegtais progress strukturālo reformu stratēģiju īstenošanā. Šīs stratēģijas ietver valsts finanšu stabilitātes un kvalitātes nodrošināšanu, uzņēmējdarbību reglamentējošās vides uzlabošanu, ieguldījumus pētījumos un attīstībā, un jauninājumos, kā arī pasākumu īstenošanu, lai veicinātu iesaistīšanos darba tirgū un darba tirgus elastību (sk. arī 1. nodaļu). ECOFIN un Eiropas Komisija, kas 2007. gada decembrī publicēja "Stratēģisko ziņojumu", izvērtēja progresu ziņojumus par nacionālajām reformu programmām. Šis novērtējums kalpoja par pamatu jaunam integrēto vadlīniju pieņemšanai 2008. gadā jaunajam triju gadu (2008–2010) politikas ciklam. Vienlaikus 2007. gada beigās aktualizētajā Kopienas Lisabonas programmā tika noteiktas vairākas prioritātes darbībai Kopienas līmenī 2008.–2010. gadā atbilstoši četrām svarīgākajām reformu jomām, kuras Eiropas Padome noteica 2006. gada pavasarī (zināšanas un jauninājumi, ekonomiskais potenciāls, darba tirgi un enerģija).

ECB atkārtoti uzsvērusi strukturālo reformu īstenošanas nozīmi un atbalsta Komisijas un dalībvalstu apņēmību īstenot aktualizēto Lisabonas stratēģiju ES un valstu līmenī. Tā kā EMS raitas darbības nodrošināšana ir kopīgs euro zonas valstu uzdevums, īpaši svarīgi, lai tās piemērotu visaptverošus reformu pasākumus.

1.2. INSTITUCIONĀLIE JAUTĀJUMI

LISABONAS LĪGUMS

2007. gada 13. decembrī ES dalībvalstu vai to valdību vadītāji parakstīja Lisabonas līgumu, kas groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Pašlaik norisinās jaunā Līguma ratifikācijas process, un tā jāveic visām 27 dalībvalstīm. Paredzēts, ka tas stāsies spēkā 2009. gada 1. janvārī, ja ratifikācijas process šajā dienā būs noslēdzies. Ja tā nenotiks, Lisabonas līgums stāsies spēkā tā mēneša pirmajā dienā, kurš sekos pēdējās dalībvalsts veiktajai ratifikācijai.

Jaunais Līgums groza Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un Līgumu par Eiropas Savienību. Šie divi Līgumi joprojām būs ES funkcionēšanas pamats. Jaunajā Līgumā Kopienas nomaina Savienību, kurai ir juridiskās personas statuss. ECB atbalsta ES juridisko un institucionālo pamatprincipu vienkāršošanu.

ECB uzskatīja, ka ir būtiski saglabāt cenu stabilitāti ne tikai kā ECB un ECBS galveno mērķi, bet noteikt to arī par ES mērķi. Jaunajā Līgumā tas ievērots, par ES mērķi nosakot arī Ekonomikas un monetāro savienību, kuras valūta ir euro.

ECB, kas pašlaik ir Kopienas struktūra, kļūst par Savienības institūciju. ECB arī uzskatīja, ka, lai veiksmīgi izpildītu savus uzdevumus, nepieciešams saglabāt ECB un ECBS specifiskās institucionālās iezīmes. Jaunajā Līgumā tās

¹ Saskaņā ar Lisabonas stratēģijas 2005. gada vidusposma pārskatu Integrētās vadlīnijas noteiktas triju gadu periodam, tāpēc tās katru gadu šajā periodā tiek aktualizētas (sk. ECB 2005. gada pārskata 140. un 141. lpp.).

tiek saglabātas, apstiprinot ECBS uzdevumus un sastāvu un ECB un NCB neatkarību, kā arī ECB juridiskās personas statusu, regulējošās pilnvaras un finansiālo neatkarību. Saskaņā ar jauno Līgumu ECB Valdes locekļi tiek ievēlēti ar Eiropadomes kvalificētu balsu vairākumu, turpretī pašlaik nepieciešama dalībvalstu valdību vadītāju savstarpēja vienošanās. Ņemot vērā ECB prasību, Līgumos ieviests termins "Eurosistēma".

Jaunais Līgums ievieš arī vairākus citus jauninājumus tautsaimniecības vadības jomā. Kā vienu no tiem var minēt Eurogrupas, kas saglabā savu pašreizējo neoficiālo statusu, atzīšanu. Tās prezidents tiks ievēlēts uz divarpus gadiem. Turklāt svarīgāka kļūst euro zonas valstu loma. Lai gan ES Padome, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, joprojām lems, vai dalībvalsts var ieviest euro, euro zonas valstis pirms šāda lēmuma pieņemšanas sniegs rekomendāciju. Līdzīgi lēmumus par euro zonas valstu neatbilstību pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai un Vispārējām tautsaimniecības politikas vadlīnijām pieņems tikai euro zonas valstis, nepiedaloties attiecīgajām dalībvalstīm. Visbeidzot, jauns nosacījums euro zonas valstīm atļauj ar kvalificētu balsu vairākumu apstiprināt jaunus pasākumus, lai veicinātu to budžeta disciplīnas koordinēšanu un uzraudzību un noteiktu konkrētas tautsaimniecības politikas vadlīnijas euro zonas valstīm.

ECB uzskata, ka jaunais Līgums pamatā apstiprina pašreizējo EMS uzbūvi. Tāpēc ECB būtu gandarīta par veiksmīgu ratifikācijas procesa noslēgumu.

KONVERĢENCES ZIŅOJUMI

Pēc Kipras un Maltas lūguma gan ECB, gan Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma 122. pantu sagatavoja konverģences ziņojumu par šo divu

valstu sasniegto progresu, pildot nosacījumus, lai pievienotos euro zonai. Pamatojoties uz šiem 2007. gada 16. maijā publicētajiem konverģences ziņojumiem un Komisijas priekšlikumu, ECOFIN 2007. gada 10. jūlijā pieņēma lēmumu atļaut Kiprai un Maltai ieviest euro kā savu valūtu 2008. gada 1. janvārī (sk. 3. nodaļu).

1.3. NORISES ES KANDIDĀTVALSTĪS UN ATTIECĪBAS AR TĀM

ECB turpināja sadarbību ar kandidātvalstu centrālajām bankām, lai radītu apstākļus raitam monetārās integrācijas procesam ES, kad būs izpildīti institucionālie un ekonomiskie nosacījumi. Šī sadarbība veidojās vienlaikus ar institucionālo dialogu starp ES un šīm valstīm.

Pievienošanās sarunas ar Horvātiju tika uzsāktas 2005. gada oktobrī. Sarunas par atsevišķām *acquis communautaire* nodaļām tika uzsāktas 2006. gada jūnijā un raiti norisēja 2007. gadā. Līdz gada beigām sarunās tika izskatītas daudzas no 35 nodaļām. ECB turpināja nostiprināt divpusējās attiecības ar Horvātijas Nacionālo banku – ECB darbinieki 2007. gada aprīlī devās vizītē uz Zagrebu, savukārt Horvātijas Nacionālās bankas prezidents viesojās Frankfurtē, lai 2007. gada oktobrī risinātu gadskārtējo augsta līmeņa pirmspievienošanās dialogu.

Pēc pievienošanās sarunu uzsākšanas ar Turciju 2005. gada oktobrī Eiropas Komisija 2006. gada jūnijā uzsāka sarunas par atsevišķām *acquis communautaire* nodaļām. Eiropadome 2006. gada decembrī nolēma apturēt sarunas par astoņām no 35 nodaļām pievienošanās procesā ES, un to noteica nepietiekams progress muitas ūnijas paplašināšanā, ietverot tajā ES dalībvalstis. 2007. gadā tika uzsāktas sarunas par piecām nodaļām (uzņēmumu un rūpniecības politika, statistika, finanšu kontrole, Eiropas vienotie tīkli un veselības un patērētāju aizsardzība). ES institūcijas turpina izskatīt Turcijas tiesību aktu atbilstību *acquis communautaire*, un notiek gatavošanās iespējamo sarunu uzsākšanai par citām nodaļām.

ECB turpināja ietilgušo augsta līmeņa politisko dialogu ar Turcijas Republikas Centrālo banku, kas ietvēra ECB prezidenta vizīti Ankarā 2007. gada 1. jūnijā par godu Turcijas centrālās bankas 75 gadu jubilejai. Diskusijās uzmanība tika veltīta jaunākajām makroekonomiskajām un finanšu norisēm Turcijā, Turcijas Republikas Centrālās bankas monetārajai politikai un ekonomiskajai un monetārajai situācijai euro zonā. 2007. gadā Turcijas centrālajai bankai nepieciešamības gadījumā tika sniegta tehniskā palīdzība, piemēram, iekšējā finansējuma un maksājumu sistēmu jomā.

Bijušajai Dienvidslāvijas Republikai Maķedonijai 2005. gada decembrī tika piešķirts kandidātvalsts statuss. Tomēr Eiropadome nolēma sarunas neuzsākt līdz vairāku nosacījumu, t.sk. ar ES noslēgtā Stabilizācijas un asociācijas līguma efektīvas īstenošanas, izpildei, un precīzs datums vēl nav noteikts. Komisija rūpīgi kontrolē sasniegto, un, lai gan tā atzinusi, ka pasākumi veikti pareizajā virzienā, tā norādījusi uz vairākām reformu jomām, kurās centieni būtu jāpalielina. Pastiprinājās sadarbība starp ECB un Maķedonijas Republikas Nacionālās bankas darbiniekiem.

2. STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI

2.1. GALVENĀS NORISES STARPTAUTISKAJĀ MONETĀRAJĀ UN FINANŠU SISTĒMĀ

MAKROEKONOMISKĀS POLITIKAS PĀRRAUDZĪBA PASAULES TAUSAIMNIECĪBĀ

Ņemot vērā ekonomiskās un finanšu integrācijas straujo tempu, arvien vairāk pieaug pasaules ekonomiskās vides nozīme ekonomiskās politikas īstenošanā euro zonā. Tāpēc Eurosistēma rūpīgi kontrolē un analizē ārpus euro zonas esošo valstu makroekonomisko politiku un to pamatojošās norises. Tai ir arī svarīga nozīme makroekonomiskās politikas starptautiskā daudzpusējā pārraudzībā, kas galvenokārt tiek veikta starptautisko organizāciju, piemēram, SNB, SVF un OECD, sanāsmēs un G7 un G20 valstu finanšu ministru un centrālo banku prezidentu forumos. Attiecīgajās institūcijās un forumos ECB piešķirts vai nu pilntiesīga locekļa (piemēram, G20), vai novērotāja statuss (piemēram, SVF). ECB novērtē starptautiskās norises, lai veicinātu stabilu makroekonomisko vidi un drošu makroekonomisko un finanšu politiku.

2007. gadā starptautiskajā ekonomiskajā vidē joprojām dominēja liela tekošā konta globālā nesabalansētība. Nelielas korekcijas tika veiktas ASV un naftas eksportētājvalstīs.² ASV tekošā konta deficīts nedaudz samazinājās (līdz 5.7% no IKP; 2006. gadā – 6.2% no IKP), galvenokārt atspoguļojot līdzsvarotāku globālā pieprasījuma izaugsmi un labvēlīgu valūtas kursu dinamiku. Vienlaikus korekcijas ASV tieši neietekmēja Āzijas valstu tekošo kontu. Šajās valstīs joprojām saglabājās ievērojams tekošā konta pozitīvais saldo, kas vidēji sasniedza aptuveni 6.1% no IKP (2006. gadā – 5.3% no IKP). Īpaši tekošā konta pozitīvais saldo palielinājās Ķīnā (līdz 11.7%) un Japānā (līdz 4.5%). Tomēr naftas eksportētājvalstīs, kuras arī lielā mērā veicina ASV tekošā konta deficītu, samazināja tekošā konta pozitīvo saldo līdz 11.9% no IKP (2006. gadā – 16.1% no IKP). Atsevišķas Āzijas un naftas eksportētājvalstīs turpināja veidot būtiskus ārējo rezervju uzkrājumus. Īpaši nozīmīgas rezerves uzkrātas Ķīnā, kur ārvalstu valūtas rezerves ievērojami pārsniedza 1 trlj. ASV dolāru. Ārvalstu valūtas rezervju kāpums

valstīs, kurās saglabājās ievērojams tekošā konta pozitīvais saldo, veicināja valstij piederošu investīciju fondu nozīmes palielināšanos pasaules finanšu tirgos.

Eurosistēma joprojām vairākkārt uzsvēra riskus un nenoteiktību, kas saistīta ar šādas nesabalansētības turpināšanos. Tā arī apstiprināja pilnīgu atbalstu uz sadarbību balstītai pieejai šim jautājumam, kas nodrošinātu, ka visas attiecīgās valstis īsteno nepieciešamo politiku globālās nesabalansētības organizētai izlīdzināšanai. Pastāvīga un organizēta nesabalansētības izlīdzināšana veicinātu un nostiprinātu pasaules tautsaimniecības izaugsmes un stabilitātes perspektīvas. Starptautiskās politikas darba kārtībā ietverta politika privāto un valsts uzkrājumu palielināšanai valstīs ar tekošā konta deficītu un aicinājums turpināt īstenot strukturālās reformas attīstītajās valstīs ar samērā zemu potenciālo izaugsmi, kā arī uzsvēra nepieciešamība palielināt iekšzemes pieprasījumu un uzlabot kapitāla sadali jaunajās tirgus ekonomikas valstīs. Tā kā valūtas kursiem būtu jāatspoguļo ekonomiskie pamati, valūtas kursu elastība lielākajās valstīs un reģionos, kur tās nav, joprojām ir prioritāte. Ķīnā ieteicama virzība uz lielāku elastību un, ņemot vērā tās tekošā konta pozitīvo saldo kāpumu un inflāciju, joprojām jāpieļauj straujš euro efektīvā kursa kāpums. Kopumā vairākas norises un politikas pasākumi 2007. gadā tika vērsti pareizajā virzienā, taču jāveic turpmāka izlīdzināšana, ja globālā nesabalansētība ievērojami jāsamazina.

Pasaules kredītu tirgus nosacījumi 2007. gada 2. pusgadā pasliktinājās, jo ar spriedzi ASV zemas kvalitātes hipotēku tirgū saistītā kredītrisku pārcenošana izraisīja peļņas likmju kāpumu un likviditātes problēmas starpbanku tirgus segmentos. Lai gan šīs norises ietekmēja arī attīstības valstis, to ietekme nebija tik nopietna kā iepriekšējos pasaules finanšu satricinājumu gadījumos. Šī elastība daļēji atspoguļo politikas pamatnosacījumu uzlabošanu šajās valstīs, lai

² Šajā sadaļā 2007. gada aplēses balstītas uz SVF 2007. gada septembra *World Economic Outlook* ietvertajām prognozēm.

gan šo situāciju var skaidrot arī ar to, ka finanšu satricinājumi radās jauno kredītinstrumentu tirgos, kas attīstības valstīs ir mazāk izplatīti nekā attīstītajās valstīs ar attīstītām finanšu sistēmām.

Visbeidzot, starptautiskā politikas pārraudzība tiek veikta arī pašā euro zonā. Papildus atsevišķu euro zonas valstu pārbaudēm gan SVF, gan OECD Ekonomikas un attīstības analīzes komiteja 2007. gadā veica regulāras euro zonas monetārās, finanšu un ekonomikas politikas pārbaudes. SVF Vienošanās līguma IV panta konsultācijas un OECD Ekonomikas un attīstības analīzes komitejas pārbaude nodrošināja iespēju veidot lietderīgu viedokļu apmaiņu starp šīm starptautiskajām organizācijām un ECB, Eurogrupas prezidentūru un Eiropas Komisiju. Pēc šīm diskusijām gan SVF, gan OECD sagatavoja ziņojumu, kurā ietverts euro zonas politikas novērtējums.³ Euro zona piedalījās arī SVF pirmajā daudzpusējā konsultācijā, kurā uzmanība tika pievērsta globālajai nesabalansētībai (sīkāku informāciju sk. nākamajā sadaļā).

STARPTAUTISKĀ FINANŠU ARHITEKTŪRA

Gada laikā turpinājās centieni veikt reformas SVF saskaņā ar vidēja termiņa stratēģiju. Progress dažādās jomās tika sasniegts atšķirīgā tempā. Nozīmīgākais sasniegums bija jauna lēmuma par divpusējo uzraudzību pieņemšana.⁴ Citas galvenās reformu jomas ietvēra SVF uzraudzību (kvotas un pārstāvība SVF), Fonda ienākumu un izdevumu struktūru un Fonda lomu jaunajās tirgus ekonomikas valstīs. Vienošanās par šiem jautājumiem tiek panākta diskusijās pašā SVF un citos forumos (piemēram, G7 un G20), un ECBS veic šo diskusiju pārraudzību un attiecīgi piedalās tajās.

Viens no galvenajiem jaunākajiem SVF sasniegumiem ir uzlabojumi uzraudzības jomā. Lai nomainītu pašreizējo 30 gadus veco lēmumu par uzraudzību un uzlabotu skaidrību, atklātību, objektivitāti un atbildību, 2007. gada vidū tika pieņemts jauns lēmums par SVF locekļu politiku divpusēju uzraudzību. Jaunajā lēmumā lielāka uzmanība pievērsta dažādu

valstu savstarpējai ietekmei, izmantojot ārējo stabilitāti kā uzraudzības organizācijas principu. Ārējā stabilitāte formulēta, ņemot vērā valūtas kursu, kura analīze attiecīgi kļūst par galveno uzraudzības procesa sastāvdaļu. Euro zonas vienotās valūtas dēļ euro zonas ārējā stabilitāte jānovērtē euro zonas līmenī kopumā, savukārt divpusējai valstu uzraudzībai, kurā uzmanība vērsta uz atsevišķu dalībvalstu politiku, joprojām ir nozīme arī šajā kontekstā. Tiek veikti nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu efektīvu jaunā lēmuma izpildi, ņemot vērā tehniskās un konceptuālās problēmas.

Turklāt pirmais daudzpusējais konsultāciju process attīstījās līdz uzraudzības fāzei. Daudzpusējās konsultācijas ir jauna pieeja uzraudzībai, kuras mērķis ir apvienot galvenās puses konfidenciālā apvienībā atklāta dialoga veidošanai, lai veicinātu atbilstošas politikas īstenošanu, risinot sistēmiski un reģionāli svarīgas problēmas. Pirmajā daudzpusējā konsultācijā uzmanība veltīta globālajai nesabalansētībai, un tajā iesaistījās Ķīna, euro zona, Japāna, Saūda Arābija un ASV. Forums kalpoja par noderīgu platformu, kurā apmainīties idejām un viedokļiem par nesabalansētības cēloņiem un risinājumiem. Pašlaik uzsvars pārvirzīts no dialoga uz politikas īstenošanu, un SVF darbinieki uzrauga šo procesu un ietver savus secinājumus divpusējos un daudzpusējos ziņojumos.

Progress panākts arī citos vidēja termiņa stratēģijas aspektos. Runājot par kvotu un pārstāvības reformu, diskusijās uzmanība tika vērsta uz jaunu kvotas formulu, uz kuru pamatosies kvotu *ad hoc* pieauguma otrais cikls plašākam valstu lokam, un pamatbalsu pieaugumu. Divi galvenie reformu mērķi ir panākt ievērojamu progresu kvotas daļu atkārtotā saskaņošanā ar SVF locekļu relatīvajiem svāriem un nozīmes pasaules tautsaimniecībā

3 Euro area policies: 2007 Article IV consultation – staff report, SVF, 2007. gada jūlijs, un *Economic survey of the euro area*, OECD, 2007. gada janvāris.

4 Valdes 2007. gada 15. jūnijā pieņemtais lēmums par dalībvalstu politiku divpusējā uzraudzībā aizstāj 1977. gada lēmumu par valūtas kursa politiku uzraudzību.

palielināšanā un veicināt valstu ar zemiem ienākumiem pārstāvību un dalību SVF. Gaidāms, ka vienošanās par galvenajiem elementiem tiks panākta 2008. gada pavasara sanāksmēs. Plānots arī izveidot stabilāku institūcijas finansiālo pamatu. Runājot par ienākumiem, Ievērojamo personu komitejas (*Committee of Eminent Persons*; institūcija, kas izveidota SVF stabilas ilgspējīgas finansēšanas jautājumu risināšanai) ziņojumā ietvertie ieteikumi nodrošina pamatu konkrētu priekšlikumu izteikšanai. Izdevumu pusē apsvērumi par Fonda galvenajām pilnvarām un rūpīgu prioritāšu noteikšanu ir galvenie priekšlikumi jaunas izdevumu struktūras izveidei, kas paredz būtisku budžeta samazināšanu. Visbeidzot, turpinās arī Fonda sadarbība ar jaunajām tirgus ekonomikas valstīm. Fonds sniedza lielāku atbalstu ievainojamības noteikšanā un parāda vadībā un turpināja apsvērt iespēju izveidot jaunu likviditātes instrumentu kā krīžu novēršanas pasākumu.

Papildus SVF reformām starptautiskā finanšu sabiedrība turpināja lielu uzmanību veltīt krīžu novēršanas un pārdomātu krīžu risinājumu veicināšanai. Šajā sakarā tika panākts progress G20 2004. gadā noteikto stabilu kapitāla plūsmu un godīgas parāda pārstrukturēšanas jaunajos tirgos principu īstenošanā. Šo uz tirgu balstīto un brīvprātīgo principu mērķis ir nodrošināt pamatnostādnes suverēno emitentu un to privāto kreditoru rīcībai informācijas apmaiņas, dialoga veidošanas un ciešas sadarbības jomā. Arvien lielāks skaits finanšu institūciju un emitentvalstu atbalstījis šos principus un izrādījis īpašu interesi par to īstenošanas veicināšanu. Lai vadītu principu īstenošanu un attīstību, 2006. gadā tika izveidota Pilnvarnieku grupa, kurā darbojas augstākie vadītāji pasaules finanšu jomā. Pilnvarnieku grupa savā pēdējā sanāksmē Vašingtonā 2007. gada oktobrī pārskatīja principu īstenošanas progresu starptautiskās finanšu arhitektūras ietvaros.

2007. gadā tika veikti vairāki citi ar finanšu tirgiem saistīti pasākumi. Pamatojoties uz privāta sektora sniegto piemēru saistībā ar minētajiem principiem, vadošo Londonas nodrošinājuma

fondu grupa izstrādāja nodrošinājuma fondu ētikas kodeksu. Brīvprātīgais kodekss izstrādāts, lai veicinātu caurredzamību un uzlabotu risku pārvaldību. Turklāt G8 vienojās par rīcības plānu vietējo obligāciju tirgu attīstīšanai jaunajās tirgus ekonomikas valstīs un attīstības valstīs. Tajā noteikti vairāki svarīgākie politikas jautājumi turpmākai detalizētai izskatīšanai, t.sk. tirgus infrastruktūras un valsts parāda vadības politikas nostiprināšana, ieguldītāju loka paplašināšana un dažādošana, atvasināto finanšu instrumentu un mijmaiņas darījumu tirgu attīstīšana, datubāzu uzlabošana un reģionālo pasākumu veicināšana. Mērķis ir padziļināt vietējo obligāciju tirgus un palielināt to efektivitāti, lai tie pilnībā varētu pildīt savas funkcijas finanšu starpniecības, finanšu stabilitātes un stabilas tautsaimniecības izaugsmes jomā. Visbeidzot, apliecinot arvien pieaugošo interesi par valsts investīciju fondu lomu un darbību, Starptautiskā Monetārā un finanšu komiteja lūdza SVF uzsākt dialogu ar valstu aktīvu un rezervju pārvaldītājiem. Pirmā apaļā galda diskusija tika sasaukta 2007. gada novembrī.

2.2. SADARBĪBA AR ĀRPUS ES ESOŠAJĀM VALSTĪM

Starptautiskās sadarbības jomā Eurosistēma turpināja veidot kontaktus ar centrālajām bankām ārpus ES, galvenokārt organizējot seminārus un darbseminārus. Turklāt tehniskā sadarbība kļuvusi par svarīgu instrumentu, lai atbalstītu ārpus ES esošo institūciju stiprināšanu un veicinātu to atbilstību Eiropas un starptautiskajiem standartiem.

2007. gada oktobrī Maskavā notika ceturtais divpusējais Eurosistēmas un Krievijas Federācijas Centrālās bankas (Krievijas Bankas) augsta līmeņa seminārs. Tā dalībnieki apmainījās viedokļiem par pašreizējām problēmām monetārās un valūtas kursa politikas jomā Krievijā un finanšu tirgu paplašināšanas procesu un tā ietekmi uz monetārās politikas transmisijas mehānismu gan Krievijā, gan citās attīstītajās un jaunajās tirgus ekonomikas valstīs. Turklāt, pārskatījuši ar ES un euro zonas paplašināšanu saistītās problēmas un perspektīvas, diskusijas

dalībnieki vērsa uzmanību uz to ietekmi uz Krieviju. Līdzīgi pasākumi tiks rīkoti regulāri, un nākamais seminārs notiks Vīnē 2009. gada pavasarī.

Pēc diskusijām 2006. gada oktobrī Drēzdenē notikušajā Eurosistēmas un Krievijas Bankas augsta līmeņa seminārā Krievijas Banka Tulā 2007. gada 14. jūnijā rīkoja ekspertu darbsemināru par Krievijas tautsaimniecības ilgtermiņa izaugsmes perspektīvām. Krievijas Bankas darbinieki un citi Krievijas valdības un finanšu eksperti apmainījās viedokļiem ar Eurosistēmas ekonomistiem par Krievijas tautsaimniecības izaugsmi noteicošajiem faktoriem un tās izaugsmes perspektīvām. Darbseminārā tika sniegtas prezentācijas par dažādām tēmām, piemēram, "Ilgtermiņa problēmas Krievijas tautsaimniecībā: naftas cenu atkarība un holandiešu slimība" un "IKP pieauguma prognozēšana Krievijā un politikas loma".

Tehniskā sadarbība ar Krievijas Banku turpinās. Piemēram, 2007. gada oktobrī ECB rīkoja divus augsta līmeņa mācību komandējumus tirgus operāciju un iekšējo finanšu jomā. Krievijas Banka, ECB un euro zonas valstu NCB ir arī cieši sadarbojušās pēc liela mēroga banku mācību programmas īstenošanas banku uzraudzības jomā 2003.–2005. gadā. 2008. gada 1. aprīlī paredzēts uzsākt jaunu Eiropas Komisijas finansētu centrālo banku sadarbības programmu (tā noslēgsies 2010. gada decembrī). Viens no programmas mērķiem ir uzlabot Krievijas Bankas iekšējā audita darbību, nododot ES zināšanas un pieredzi uz risku balstīta iekšējā audita jomā. Cits mērķis ir nodrošināt pakāpenisku Bāzeles II banku uzraudzības principu ieviešanu Krievijā, sniedzot konsultācijas un izklāstot ES pieredzi ES Kapitāla prasību direktīvas ieviešanas jomā. Neatkarīgo Valstu Savienībā konsultācijas maksājumu sistēmu jomā tika sniegtas Kazahstānas Nacionālās bankas organizētajā seminārā 2007. gada septembrī.

Ceturtais Eurosistēmas augsta līmeņa seminārs, kurā piedalījās ES euro zonas un Vidusjūras

reģiona partnervalstu centrālo banku prezidenti, notika Valensijā 2007. gada 28. martā, savukārt piektais seminārs notiks Kairā 2008. gada 26. novembrī. Valensijā notikušo diskusiju centrā bija Vidusjūras valstu fiskālā politika un euro zonas Vidusjūras reģiona tirdzniecība. Tika organizētas vairākas ECB darbinieku vizītes uz Magribas valstu centrālajām bankām, piemēram, Alžīrijas Banku (2007. gada februārī), Magribas Banku (2007. gada novembrī) un Tunisijas Centrālo banku (2007. gada novembrī).

ECB turpināja padziļināt attiecības ar Persijas līča sadarbības padomes (GCC) dalībvalstu centrālajām bankām un monetārajām aģentūrām.⁵ ECB sniedza atbalstu GCC arī maksājumu sistēmu un banknošu jomā. Tā kopā ar *Deutsche Bundesbank* 2008. gada 11. un 12. martā Maincā organizēs Eurosistēmas augsta līmeņa semināru ar GCC centrālajām bankām un monetārajām iestādēm. 2007. gada 25. novembrī ECB kopā ar četrām euro zonas NCB (*Deutsche Bundesbank*, *Bank of Greece*, *Banque de France* un *Banca d'Italia*) pabeidza Eiropas Komisijas finansēto divu gadu sadarbības programmu ar Ēģiptes Centrālo banku. Programma nodrošināja Ēģiptes Centrālajai bankai atbalstu tās tālejošo reformu programmas īstenošanā, galvenokārt pievēršoties uz risku balstītas pieejas ieviešanai banku uzraudzībā un uzraudzības spējas uzlabošanai. Šim nolūkam tika izstrādāti seši projekti nepārtrauktas uzraudzības, pārbaužu un kontroles, makrouzraudzības, juridisko jautājumu, standartu noteikšanas, mācību un informāciju tehnoloģiju jomā, kuros visas četras NCB uzņēmās padomdevēja lomu un cieši

5 Bahreina, Kuveita, Omāna, Katara, Saūda Arābija un Apvienotie Arābu Emirāti.

sadarbojās ar Ēģiptes Centrālās bankas grupas vadītāju.

ECB un vairākas NCB turpināja padziļināt attiecības ar Rietumbalkānu valstīm. ECB 2007. gada 1. un 2. oktobrī Frankfurtē organizēja otro tautsaimniecības konferenci, un tajā pastiprināta uzmanība tika pievērsta visām Centrālās Eiropas, Austrumeiropas un Dienvidaustrumu Eiropas valstīm. Centrālo banku augstākā līmeņa speciālisti no visām ES dalībvalstīm un Dienvidaustrumu Eiropas valstīm, kā arī Eiropas Komisijas, starptautisko organizāciju un akadēmisko aprindu pārstāvji pārrunāja atsevišķus reālās konverģences aspektus un galvenās problēmas šajā reģionā.

ECB kopā ar astoņām NCB (*Deutsche Bundesbank, Eesti Pank, Bank of Greece, Banco de España, Banque de France, Banca d'Italia, Oesterreichische Nationalbank* un *Banka Slovenije*) veica Bosnijas un Hercegovinas Centrālajai bankai vajadzību novērtējumu, lai noskaidrotu centrālās bankas darbības jomas, kurās tai būs jāpanāk progress, gatavojoties pievienoties ES. Eurosistēma šo novērtējumu, ar kuru tika pabeigta 2007. gada 1. martā uzsāktā misija, oficiāli nodeva 2007. gada 12. septembrī. Tajā ietvertas Bosnijas un Hercegovinas Centrālajai bankai sniegtās rekomendācijas jomās, kurās būs jāpanāk progress turpmākajos gados, lai nodrošinātu tās standartu atbilstību ECBS pieņemtajiem standartiem. Programmu finansēja Eiropas Komisija, izmantojot Kopienas palīdzības programmu rekonstrukcijai, attīstībai un stabilizācijai (CARDS), un koordinēja ECB.

6. NODAĻA

ATBILDĪBA

I. ATBILDĪBA PRET SABIEDRĪBU UN EIROPAS PARLAMENTU

Pēdējos gadu desmitos centrālo banku neatkarība kļuvusi par industriāli attīstīto un attīstības valstu monetārās politikas pamatnostādņu visai būtisku sastāvdaļu. Lēmums centrālajām bankām piešķirt neatkarību cieši sakņojas ekonomikas teorijā un pamatots ar empīriskiem datiem, kas liecina, ka šāda struktūra veicina cenu stabilitātes saglabāšanu. Vienlaikus saskaņā ar demokrātiskas sabiedrības pamatprincipu valsts varas iestādēm jāuzņemas atbildība sabiedrības priekšā, jo tieši tā pilnvarojusi iestādes darboties. Neatkarīgas centrālās bankas atbildība jāsaprot kā pienākums izskaidrot, kā tā izmanto savas pilnvaras, un pamatot savus lēmumus pilsoņiem un viņu ievēlētiem pārstāvjiem.

ECB vienmēr pilnībā apzinājusies savas atbildības par politiskajiem lēmumiem būtisko nozīmi un tāpēc uzturējusi regulāru dialogu ar ES pilsoņiem un Eiropas Parlamentu. ECB pārsniedz Līgumā noteiktās pārskatu sniegšanas prasības, piemēram, publicējot "Mēneša Biļetenu", nevis prasīto ceturkšņa pārskatu. Tā arī organizē preses konferenci pēc Padomes pirmās mēneša sēdes. Daudzās ECB publikācijas un liels skaits Padomes locekļu 2007. gadā teikto runu, kurās skaidroti ECB lēmumi, uzskatāmi parāda ECB saistības attiecībā uz atbildības principa ievērošanu.

Institucionālā līmenī Eiropas Parlamentam kā institūcijai, kuras likumību tieši nosaka ES pilsoņi, ir galvenā nozīme, prasot atbildību no ECB. Saskaņā ar Līguma nosacījumiem prezidents 2007. gadā Eiropas Parlamenta plenārsēdei iesniedza ECB 2006. gada pārskatu. Turklāt prezidents, katru ceturksni uzstājoties Ekonomikas un monetāro lietu komitejā, turpināja regulāri sniegt pārskatus par ECB monetāro politiku un citiem tās uzdevumiem. Komiteja papildus aicināja prezidentu uzstāties un izskaidrot ECB operācijas naudas tirgū, reaģējot uz finanšu tirgus satricinājumu 2007. gada 2. pusgadā, kā arī analizēt gūto mācību, kas varētu noderēt pamatnostādnēm finanšu regulēšanas, uzraudzības un stabilitātes jomā. Prezidents uzstājās arī Eiropas Parlamenta un valstu parlamentu kopīgajā sanāksmē,

lai apmainītos viedokļiem par ekonomisko konvergenci euro zonā.

Arī citi Valdes locekļi vairākkārt tika lūgti uzstāties Eiropas Parlamentā. Viceprezidents Ekonomikas un monetāro lietu komitejai iesniedza ECB 2006. gada pārskatu. Ķertrūde Tumpela-Gugereļa divas reizes uzstājās komitejā, informējot par jaunākajām norisēm vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā, kā arī par Eurosistēmas TARGET2 vērtspapīru projektu.

Tāpat kā iepriekšējos gados, Ekonomikas un monetāro lietu komitejas delegācija apmeklēja ECB, lai ar Valdes locekļiem apmainītos viedokļiem par dažādiem jautājumiem. ECB arī turpināja brīvprātīgi iedibināto praksi atbildēt uz Eiropas Parlamenta locekļu rakstiski iesniegtajiem jautājumiem, kas ir ECB kompetencē.

2. ATSEVIŠKI SANĀKSMĒS AR EIROPAS PARLAMENTU IZVIRZĪTIE JAUTĀJUMI

Daudzajās Eiropas Parlamenta un ECB viedokļu apmaiņās tika apspriests plašs jautājumu loks. Tālāk ieskicēti galvenie jautājumi, kurus šajās viedokļu apmaiņās izvirzīja Eiropas Parlaments.

ES PAMATNOSTĀDNES FINANŠU REGULĒŠANAS, UZRAUDZĪBAS UN STABILITĀTES JOMĀ

Eiropas Parlaments un ECB turpināja nopietnu dialogu par finanšu integrācijas un stabilitātes jautājumiem. Lēmumā par finanšu pakalpojumu politiku 2005.–2010. gadam Parlaments, atzīstot nodrošinājuma fondus par tirgus papildu likviditātes un dažādošanas avotu, kuri rada iespējas uzņēmumu darbības efektivitātes paaugstināšanai, vienlaikus kopā ar atsevišķām centrālajām bankām un uzraudzības institūcijām pauda bažas, ka šādi fondi varētu radīt sistēmisku risku. Tāpēc Parlaments rosināja uzraudzības institūcijas sadarboties aktīvāk, īstenojot Finanšu stabilitātes foruma ieteikumus, bet ieguldītājus, vadošos finanšu starpniekus un valsts varas iestādes – novērtēt potenciālos ar nodrošinājuma fondiem saistītos darījuma partnera riskus. Eiropas Parlaments arī atzīmēja, ka kredītreitingu aģentūru sektorā vērojama augsta koncentrācija, un ieteica šīm iestādēm darba metodes padarīt caurredzamākas. Runājot par finanšu uzraudzību, Parlaments izteica bažas, ka pašreizējā struktūra varētu būt mazāk dinamiska par norisēm finanšu tirgū, un uzsvēra, ka vērienīgu pārrobežu sistēmisko krīžu gadījumos uzraudzībai, lai tā spētu adekvāti un ātri reaģēt, jāpiešķir pietiekami daudz resursu un juridisko pilnvaru un tā jākoordinē. Tāpēc Parlaments uzskatīja, ka jāatvēr laiks samērā jauno Lamfalusi principu sistēmas¹ 2. un 3. posma pasākumu ieviešanai, vienlaikus domājot par to, cik vēlama un lietderīga būtu uzraudzības ieviešana ES līmenī, ja nākotnē rastos tāda nepieciešamība.

ECB prezidents uzsvēra, ka 2007. gada 2. pusgadā radušos risku pārvērtēšana apliecināja – ievainojamība, ko jau pirms tam bija konstatējusi ECB un citas centrālās bankas, tiešām pastāv. Viņš uzskatīja, ka jāuzlabo caurredzamība un ar sarežģītiem finanšu produktiem saistītu risku pārvaldīšana. Prezidents atzina, ka nelielais starptautisko kredītreitingu aģentūru skaits izvērties

par nopietnu problēmu pasaules finanšu sistēmas darbībai. Vienlaikus viņš norādīja, ka ieguldītājiem reitingu aģentūru viedokli nevajadzētu izmantot kā pašu veiktas kredītrisku analīzes un padziļinātas izpētes aizvietotāju. Attiecībā uz nodrošinājuma fondiem viņš uzsvēra to pozitīvo nozīmi finanšu tirgu efektivitātes un likviditātes veicināšanā, vienlaikus atzīstot, ka tie arī var radīt finanšu sistēmas stabilitātes risku. Tāpēc viņš mudināja veicīgāk ieviest Finanšu stabilitātes foruma ieteikumus un atbalstīja priekšlikumu, ka nodrošinājuma fondu sektoram jātiecas uz labākās prakses pārņemšanu un pašas nozares noteiktais etalons varētu būt labs instruments šā mērķa sasniegšanai. Viņš arī piezīmēja, ka būtiski jāuzlabo izpratne par neregulētām saimnieciskajām vienībām, piemēram, īpašām finansējuma struktūrām (*conduits*) un specifiskiem mērķiem dibinātiem uzņēmumiem (*special purpose vehicles*), un lūdza turpināt šādu neregulētu saimniecisko vienību rūpīgu izpēti. Visbeidzot viņš uzsvēra, ka Lamfalusi principu sistēmas potenciāls būtu maksimāli jāizmanto, pirms apsvērt kādas tālejošas institucionālas pārmaiņas (sk. 4. nodaļu).

VALSTS FINANSES

Diskusijās starp Eiropas Parlamentu un ECB īpaša uzmanība tika pievērsta fiskālās politikas īstenošanas jautājumiem. Eiropas Parlaments rezolūcijā par Eiropas Komisijas ziņojumu *Public finances in EMU 2006* atbalstīja Stabilitātes un izaugsmes pakta striktu piemērošanu un aicināja dalībvalstis atjaunot centienus izmantot tautsaimniecības izaugsmi, lai valsts finanses sagatavotu nākotnes

¹ Lamfalusi pieeju veido četri līmeņi. 1. līmenī, izmantojot parasto likumdošanas procesu, tiek izstrādāti tiesību aktu pamatprincipi – kopīga lēmumu pieņemšanas procedūra, kurā piedalās Eiropas Parlaments un ES Padome. Lēmumu pieņem, pamatojoties uz Eiropas Komisijas priekšlikumu. 2. līmenī, izmantojot paātrinātu procedūru, tiek pieņemti un grozīti pasākumi, kas paredzēti 1. līmeņa tiesību aktu ieviešanai. 3. līmenis saistīts ar 3. līmeņa Komiteju darbu, kas vērstas uz uzraudzības konverģences un sadarbības stiprināšanu. 4. līmenis saistīts ar Komisijas pasākumiem ES tiesību aktu izpildes stiprināšanai. Stāku informāciju sk. 2001. gada 15. februāra ziņojumā *Final Report of the Committee of Wise Men on the Regulation of European Securities Markets*, kas pieejams Eiropas Komisijas interneta lapā. Sk. arī ECB 2003. gada pārskata 111. lpp.

pārbaudījumiem – īpaši saistībā ar iedzīvotāju novecošanu. Tāpēc rezolūcijā par Komisijas euro zonas gada pārskatu Eiropas Parlaments atzinīgi novērtēja Eurogrupas 2007. gada aprīlī pieņemtās fiskālās politikas vadlīnijas, kas atgādināja apņemšanos t.s. labajos laikos nostiprināt valsts finanses un negaidīti lielos ieņēmumus novirzīt deficīta un parāda mazināšanai.

Prezidents uzsvēra, ka tautsaimniecībai labvēlīgais periods euro zonas valstīm jāizmanto, lai strauji novērstu atlikušās budžeta neatbilstības un paātrinātu vidēja termiņa mērķu koriģēšanu. Tāpēc viņš aicināja visas euro zonas valstis respektēt Eurogrupas pieņemtās saistības iespējami ātri un ne vēlāk kā līdz 2010. gadam sasniegt vidēja termiņa budžeta mērķus (sk. 5. nodaļas 1.1. sadaļu).

MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS

ECB turpināja informēt Eiropas Parlamentu par pašreizējām norisēm maksājumu sistēmu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu jomā. Ģertrūde Tumpela-Gugerela divas reizes uzstājās Ekonomikas un monetāro lietu komitejā, lai ziņotu par sasniegto, veidojot Eurosistēmas infrastruktūru vērtspapīru norēķinu pakalpojumu sniegšanai, izmantojot centrālās bankas līdzekļus (TARGET2 vērtspapīriem). ECB atzinīgi novērtēja to, ka Eiropas Parlaments un ES Padome 2007. gadā pieņēmusi Maksājumu pakalpojumu direktīvu, jo tā nodrošina juridisku

pamatu Vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) izveidei (sk. 4. nodaļas 3. sadaļu).

Eiropas Parlaments pēc savas iniciatīvas izstrādātajā rezolūcijā par ECB 2006. gada pārskatu pilnībā atbalstījis ECB centienus veicināt finanšu integrāciju, uzņemoties katalizatora lomu privātā sektora iniciatīvām, piemēram, SEPA. Parlaments arī uzskatīja, ka TARGET2 vērtspapīriem projekts varētu veicināt Eiropas vērtspapīru norēķinu sistēmas infrastruktūras integrāciju, efektivitāti un drošību. Vienlaikus Parlaments uzskatīja, ka ir būtiski nodrošināt atbilstošu vadības struktūru. Eiropas Parlaments rezolūcijā par finanšu pakalpojumu politiku 2005.–2010. gadam aicināja turpināt darboties Džovanīni grupas ziņojumā par pārrobežu klīringu un norēķiniem konstatēto šķēršļu novēršanā (sk. 2. nodaļas 2. sadaļu).

7. NODAĻA

ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA

I. KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA

ECB komunikācijas mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par ECB lēmumiem. Tā ir ECB monetārās politikas un citu tās uzdevumu izpildes neatņemama sastāvdaļa. ECB komunikācijas darbības nosaka divas pamatnostādnes – atklātība un caurredzamība. Abas pamatnostādnes veicina ECB monetārās politikas efektivitāti, optimālu darbību un ticamību. Tās arī palīdz ECB centienos sniegt pilnīgu pārskatu par tās darbību, kā sīkāk skaidrots 6. nodaļā.

1999. gadā ieviestā monetārās politikas novērtējuma un lēmumu reālā laika, regulārās un detalizētās skaidrošanas koncepcija ir vienreizēji atklāta un caurredzama pieeja centrālās bankas komunikācijai. Monetārās politikas lēmumi tiek skaidroti preses konferencē tūlīt pēc tam, kad Padome tos pieņēmusi. Preses konferencē prezidents nolasa detalizētu ievadpaziņojumu, skaidrojot Padomes lēmumus. Prezidents un viceprezidents atbild uz plašsaziņas līdzekļu pārstāvju jautājumiem. Kopš 2004. gada decembra arī tie Padomes pieņemtie lēmumi, kuri neattiecas uz procentu likmju noteikšanu, katru mēnesi tiek publicēti Eurosistēmas centrālo banku interneta lapās.

ECB tiesību akti, tāpat kā Eurosistēmas konsolidētie finanšu pārskati, pieejami visās oficiālajās ES valodās.¹ Arī ECB gads pārskata un "Mēneša Biļetena" ceturkšņa versijas teksts pilnā apjomā pieejams visās oficiālajās ES valodās.² Konverģences ziņojums pieejams visās oficiālajās ES valodās vai nu pilnā apjomā, vai kopsavilkuma veidā.³ Lai nodrošinātu pārskata sniegšanu sabiedrībai un caurredzamību, ECB publicē arī citus dokumentus, papildinot publikāciju tekstus dažās vai visās oficiālajās valodās, īpaši paziņojumus preseī par monetārās politikas lēmumiem, ECB speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses,⁴ politikas skaidrojumus un informatīvo materiālu, kas skar plašu sabiedrību. ECB galveno publikāciju sagatavošana, publicēšana nacionālajās valodās un izplatīšana notiek ciešā sadarbībā ar NCB.

1 Izņemot īru valodu, kurai ES līmenī piešķirts izņēmuma statuss.

2 Izņemot īru (izņēmums ES līmenī) un maltiešu (vienošanās ar *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* pēc pagaidu izņēmuma statusa atcelšanas 2007. gada maijā) valodu.

3 Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

4 ECB speciālistu prognozes kopš 2004. gada septembra un Eurosistēmas speciālistu prognozes – kopš 2000. gada decembra.

2. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI

ECB jāuzrunā dažādas auditorijas ar atšķirīgu finanšu un ekonomikas zināšanu līmeni, piemēram, finanšu eksperti, plašsaziņas līdzekļu pārstāvji, valdības, parlamenti un sabiedrība. Tāpēc tās pilnvaras un lēmumi skaidroti, izmantojot dažādus saziņas līdzekļus un pasākumus, kas pastāvīgi tiek uzlaboti, lai ņemot vērā dažādās auditorijas, padarītu tos pēc iespējas efektīvākus.

ECB publicē vairākus pētījumus un ziņojumus. Gada pārskats ir ECB iepriekšējā gada aktivitāšu apskats un tādejādi palīdz uzturēt ECB atbildību par tās darbību. "Mēneša Biļetens" sniedz pastāvīgi aktualizētu informāciju par ECB ekonomisko un monetāro norišu vērtējumu un detalizētu tās lēmumu pamatojumu, savukārt "Finanšu Stabilitātes Pārskats" novērtē euro zonas finanšu sistēmas stabilitāti attiecībā uz tās spēju absorbēt nelabvēlīgus šokus.

Visi Padomes locekļi tieši piedalās sabiedrības zināšanu un izpratnes par Eurosistēmas uzdevumiem un politiku veicināšanā, sniedzot komentārus Eiropas Parlamentā un nacionālajos parlamentos, uzstājoties ar publiskām runām un sniedzot intervijas plašsaziņas līdzekļiem. 2007. gadā ECB prezidents uzstājās Eiropas Parlamentā septiņas reizes, un uzsāka arī šo runu translēšana tiešraidē ECB interneta lapā.

Valdes locekļi 2007. gadā aptuveni 220 reižu uzstājās dažādām auditorijām un sniedza daudz interviju, kā arī publicēja rakstus žurnālos un laikrakstos.

2007. gadā ECB organizēja 15 semināru, kuru mērķauditorija bija starptautisko un nacionālo plašsaziņas līdzekļu pārstāvji. Trīs no šiem semināriem tika rīkoti sadarbībā ar Eiropas Komisiju, četri – ar ES NCB.

ECB turpināja veicināt pētniecisko atklājumu izplatīšanu, publicējot vispārīgus un speciālus pētījumus un organizējot akadēmiskas konferences, seminārus un darbseminārus (sk. 2. nodaļas 5. sadaļu).

Nozīmīga loma, nodrošinot informācijas par Eurosistēmu un paziņojumu izplatīšanu nacionālajā līmenī plašai sabiedrībai un ieinteresētajām pusēm, ir arī euro zonas NCB. Tās uzrunā dažādas nacionālās un reģionālās auditorijas to dzimtajā valodā un vidē.

ECB 2007. gadā kopā ar *Central Bank of Cyprus un Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta*, gatavojoties euro ieviešanai Kiprā un Maltā 2008. gada 1. janvārī, organizēja informācijas kampaņas. Logo "€ MŪSU nauda" ir līdzīgs 2002. gada euro banknošu un monētu ieviešanas informācijas kampaņā izmantotajam, un tas tika lietots visos kopīgajos komunikācijas pasākumos sakarā ar euro ieviešanu Kiprā un Maltā. Kampaņas notika saskaņā ar komunikācijas stratēģiju, kas bija izstrādāta saistībā ar Slovēnijas pievienošanu euro zonai 2007. gada 1. janvārī. Šo kampaņu mērķis bija iepazīstināt profesionālās skaidrās naudas apstrādes iestādes un plašu sabiedrību ar euro banknošu un monētu vizuālo noformējumu un pretviltošanas elementiem, kā arī ar skaidrās naudas maiņas kārtību (sk. 3. nodaļas 4. sadaļu).

ECB 2007. gadā savās telpās Frankfurtē uzņēma aptuveni 13 500 apmeklētāju. Apmeklētāji saņēma informāciju no pirmavota ECB speciālistu sagatavotu lekciju un prezentāciju veidā. Lielākā daļa apmeklētāju bija universitāšu studenti un finanšu sektora profesionāļi.

Visi ECB publicētie dokumenti un informācija par dažādiem tās veiktajiem pasākumiem sniegta ECB interneta lapā, ko 2007. gadā apmeklējuši 15 milj. interesentu (lejuplādēts 15 milj. dokumentu). Sevišķi lielu interesi izraisīja informācijas pakete skolas vecuma jauniešiem un viņu skolotājiem "Cenu stabilitāte. Kāpēc tā

ir svarīga?"⁵, ko visās oficiālajās ES valodās sagatavoja ECB sadarbībā ar euro zonas NCB. Paketē ietilpst astoņas minūtes ilga animācijas filma, brošūras skolēniem un buklets skolotājiem. Filmā divi vidusskolēni izzina cenu stabilitātes jēdzienu. Brošūrās temats skaidrots viegli uztveramā, apkopotā veidā, bet bukletā skolotājiem rodams sīkāks izklāsts.

2007. gadā sniegtas atbildes uz aptuveni 60 000 sabiedrības jautājumu ar informācijas pieprasījumiem par dažādiem ECB darbības aspektiem.

ECB veido gadskārtējo Kultūras dienu programmu, lai iepazīstinātu ECB un ECBS darbiniekus, Frankfurtes starptautisko finanšu kopienu un Frankfurtes un tās apkārtnes iedzīvotājus ar ES dalībvalstu daudzveidīgo kultūru. Katru gadu šajā pasākumā uzmanība tiek pievērsta kādas ES valsts kultūras bagātībām, tādējādi veicinot labāku izpratni par ES tautām. 2007. gadā Kultūras dienu programma bija veltīta Grieķijai (iepriekšējos gados – Austrijai, Ungārijai, Polijai un Portugālei). Programma tika organizēta ciešā sadarbībā ar *Bank of Greece* un īstenota no 2007. gada 24. oktobra līdz 13. novembrim.

5 Informācijas pakete pieejama ECB interneta lapā <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/pricestab/html/index.en.html>.

8. NODAĻA

INSTITUCIONĀLĀ STRUKTŪRA, ORGANIZĀCIJA UN FINANŠU PĀRSKATI

I. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA

I.1. EUROSISTĒMA UN EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMA

Eurosistēma ir euro zonas centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst ECB un to ES dalībvalstu NCB, kuru valūta ir euro (kopš 2008. gada 1. janvāra – 15). Padome pieņēma terminu "Eurosistēma", lai veicinātu izpratni par euro zonas centrālo banku darbības struktūru. Termins uzsver visu tās dalībnieku kopīgo identitāti, komandas darbu un sadarbību. Termins "Eurosistēma" ir ietverts Lisabonas līgumā (sk. 5. nodaļas 1.2. sadaļu).

ECBS ietilpst ECB un visu ES dalībvalstu NCB (kopš 2007. gada 1. janvāra – 27), t.i., arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro.

ECB ir Eurosistēmas un ECBS kodols un nodrošina šo organizāciju attiecīgo uzdevumu izpildi vai nu pašas ECB darbības rezultātā, vai

ar NCB palīdzību. Saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām ECB ir juridiskā persona.

Visas NCB ir juridiskās personas saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem. Euro zonas NCB, kas veido neatņemamu Eurosistēmas daļu, veic Eurosistēmai uzticētos uzdevumus saskaņā ar ECB lēmēj institūciju izstrādātajiem noteikumiem. NCB sniedz savu ieguldījumu arī Eurosistēmas un ECBS darbā, piedaloties Eurosistēmas/ECBS komitejās (sk. šīs nodaļas 1.5. sadaļu). Tās pēc pašu ierosmes var veikt ar Eurosistēmu nesaistītas funkcijas, ja vien Padome neuzskata, ka šādas funkcijas traucē Eurosistēmas mērķiem un uzdevumiem.

Eurosistēmu un ECBS vada ECB lēmēj institūcijas – Padome un Valde.

Ģenerālpadome izveidota kā trešā ECB lēmējinstiitūcija, kas pastāvēs, kamēr būs ES dalībvalstis, kuras vēl nav ieviesušas euro. Lēmējinstiitūciju darbību nosaka Līgums, ECBS Statūti un attiecīgais reglaments.¹ Eurosistēmā un ECBS lēmumu pieņemšana notiek centralizēti. Tomēr gan stratēģijas izstrādē, gan darbībā ECB un euro zonas NCB vienoti veicina Eurosistēmas kopējo mērķu sasniegšanu, ievērojot decentralizācijas principu saskaņā ar ECBS Statūtiem.

darbojas kā pilnīgi neatkarīgas personas. To atspoguļo Padomē piemērotais princips "viens loceklis – viena balss".

I.2. PADOME

Padomi veido ECB Valdes locekļi un euro ieviešu dalībvalstu NCB vadītāji. Saskaņā ar Līgumu tās galvenie pienākumi ir:

- apstiprināt pamatnostādnes un pieņemt Eurosistēmā uzticēto uzdevumu izpildes nodrošināšanai nepieciešamos lēmumus;
- formulēt euro zonas monetāro politiku, iekļaujot lēmumus, kas attiecas uz Eurosistēmas vidēja termiņa monetārajiem mērķiem, galvenajām procentu likmēm, rezervju nodrošinājumu un šo lēmumu īstenošanai nepieciešamo pamatnostādņu izstrādi.

Padome parasti tiekas divreiz mēnesī ECB Frankfurtē pie Mainas, Vācijā. Tā veic arī padziļinātu monetāro un ekonomisko norišu novērtējumu un mēneša pirmajā sēdē pieņem attiecīgus lēmumus, savukārt otrajā sēdē parasti tiek izskatīti jautājumi, kas attiecas uz citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem un pienākumiem. 2007. gadā divas sēdes nenotika Frankfurtē – vienu reizi Padome viesojās *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland* Dublinā, bet otru – *Oesterreichische Nationalbank* Vīnē.

Pieņemot lēmumus par monetāro politiku un citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem, Padomes locekļi nepārstāv savu valsti, bet

¹ Par ECB reglamantiem sk. 2004. gada 19. februāra Lēmumu ECB/2004/2, ar kuru pieņemts Eiropas Centrālās bankas Reglaments, OV L 80, 18.03.2004., 33. lpp.; 2004. gada 17. jūnija Lēmumu ECB/2004/12, ar kuru pieņemts ECB Ģenerālpadomes Reglaments, OV L 230, 30.06.2004., 61. lpp.; un 1999. gada 12. oktobra Lēmumu ECB/1999/7 par ECB Valdes Reglamantu, OV L 314, 08.12.1999., 34. lpp. Šie reglamanti pieejami arī ECB interneta lapā.

PADOME

Pēdējā rindā (no kreisās uz labo):
Jirgens Štarks, Erki Līkanens,
Klauss Lībšers, Nikolass C. Gargans,
Nouts Velinks, Marko Kranjecs

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):
Džons Hērlijs, Migels Fernandess
Ordoņess, Kristiāns Nojē,
Aksels A. Vēbers, Lorencs Bini Smagi,
Maikls S. Bonello

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):
Īvs Meršs, Hosē Manuels
Gonsaless-Paramo,
Lukass D. Papademoss, Žans Klods Trišē,
Ģertrūde Tumpela-Gugerela,
Atanasijš Orfanidiss

Žans Klods Trišē

ECB prezidents

Lukass D. Papademoss

ECB viceprezidents

Lorencs Bini Smagi

ECB Valdes loceklis

Maikls S. Bonello²

Bank Ċentrali ta' Malta/

Central Bank of Malta prezidents
(no 01.01.2008.)

Vitors Konstansiu

Banco de Portugal prezidents

Mario Dragi

Banca d'Italia prezidents

Migels Fernandess Ordoņess

Banco de España prezidents

Nikolass C. Gargans

Bank of Greece prezidents

Mitja Gaspari

Banka Slovenije prezidents

(01.01.2007.–31.03.2007.)

Hosē Manuels Gonsaless-Paramo

ECB Valdes loceklis

Džons Hērlijs

Central Bank and Financial Services

Authority of Ireland prezidents

Marko Kranjecs

Banka Slovenije prezidents (no 16.07.2007.)

Klauss Lībšers

Oesterreichische Nationalbank prezidents

Erki Līkanens

Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents

Īvs Meršs

Banque centrale du Luxembourg

prezidents

Kristiāns Nojē

Banque de France prezidents

Atanasijš Orfanidiss²

Central Bank of Cyprus prezidents
(no 01.01.2008.)

Gijs Kveidens

Nationale Bank van België/Banque

Nationale de Belgique prezidents

Andrejs Rants

Banka Slovenije prezidenta v.i.

(01.04.2007.–15.07.2007.)

Jirgens Štarks

ECB Valdes loceklis

Ģertrūde Tumpela-Gugerela

ECB Valdes locekle

Aksels A. Vēbers

Deutsche Bundesbank prezidents

Nouts Velinks

De Nederlandsche Bank prezidents

2 *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* un *Central Bank of Cyprus* prezidents apmeklēja Padomes sēdes īpašā viesā statusā saskaņā ar 2007. gada 10. jūlijā ECOFIN pieņemto lēmumu, ka, sākot ar 2008. gada 1. janvāri, šīs valstis vairs nav uzskatāmas par valstīm, uz kurām attiecas izņēmums.

I.3. VALDE

Valdi veido ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ euro ieviešu dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties. Valdes sēdes parasti notiek reizi nedēļā. Valdes galvenie pienākumi ir:

- sagatavot Padomes sēdes;
- īstenot euro zonas monetāro politiku saskaņā ar Padomes apstiprinātajām pamatnostādnēm un lēmumiem un, to darot,

sniegt nepieciešamās norādes euro zonas NCB;

- vadīt ECB ikdienas darbu;
- īstenot konkrētas pilnvaras, ko tai deleģējusi Padome. Dažas pilnvaras ir regulatīvas.

ECB vadības, darbības plānošanas un gada budžeta sagatavošanas procesā Valdi konsultē un tai palīdz Vadības komiteja. Vadības komiteju veido viens Valdes loceklis, kas ir priekšsēdētājs, un vairāki augstākā līmeņa vadītāji.

Pēdējā rindā (no kreisās uz labo):

Jirgens Štarks,
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo,
Lorenzo Bini Smagi

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):

Ģertrūde Tumpela-Gugerela,
Žans Klods Trišē,
Lukass D. Papademoss

Žans Klods Trišē

ECB prezidents

Lukass D. Papademoss

ECB viceprezidents

Lorenzo Bini Smagi

ECB Valdes loceklis

Hosē Manuels Gonsaless-Paramo

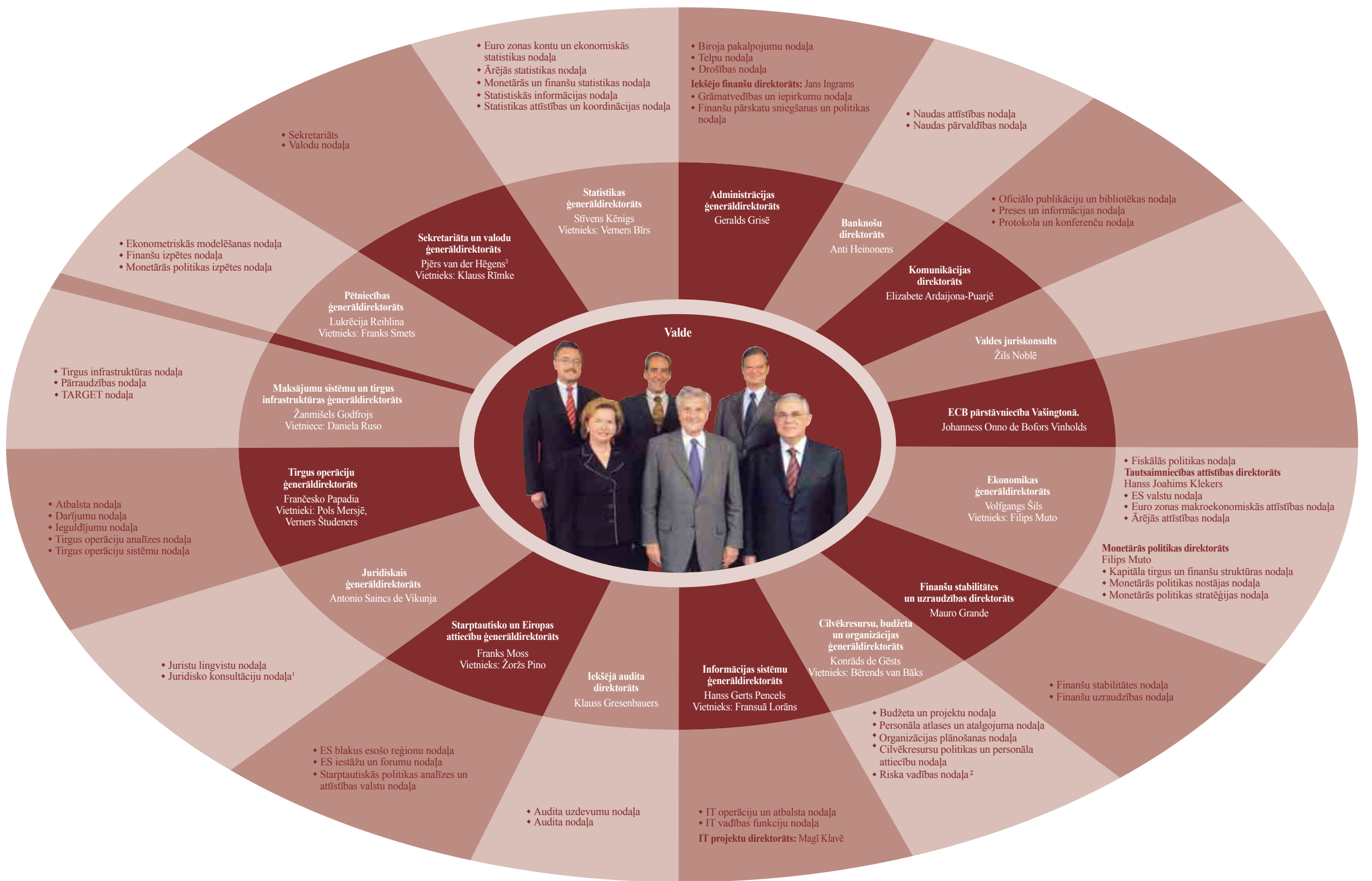
ECB Valdes loceklis

Jirgens Štarks

ECB Valdes loceklis

Ģertrūde Tumpela-Gugerela

ECB Valdes locekle

Valde

Otrā rinda (no kreisās uz labo): Jirgens Štarks (*Jürgen Stark*), Hosē Manuels Gonsalss Paramo (*José Manuel González-Páramo*), Lorenco Bini Smagi (*Lorenzo Bini Smaghi*)
Pirmā rinda (no kreisās uz labo): Ģertrūde Tumpela-Gugerela (*Gertrude Tumpel-Gugerell*), Žans Klods Trišē (*Jean-Claude Trichet*) (prezidents), Lukass D. Papademos (*Lucas D. Papademos*) (viceprezidents)

¹ Ietver datu aizsardzības funkciju.
² Pakļauts tieši Valdei.
³ Valdes, Padomes un Ģenerālpadomes sekretārs.

I.4. ĢENERĀLPADOME

Ģenerālpadomi veido ECB prezidents, viceprezidents un visu ES dalībvalstu NCB vadītāji. Tā galvenokārt īsteno no EMI pārņemtos uzdevumus, kas ECB joprojām jāveic tāpēc, ka visas ES dalībvalstis vēl nav ieviesušas euro. 2007. gadā notika piecas Ģenerālpadomes

sēdes. No 2007. gada janvāra *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālās bankas) un *Banca Națională a României* prezidenti ir Ģenerālpadomes locekļi.

Pēdējā rindā (no kreisās uz labo):

Erki Līkanens, Andrāšs Šimors,
Klauss Lībšers, Nikolass C. Gargans,
Aksels A. Vēbers, Reinoldijs Šarkins,
Nouts Velinks, Andress Lipstoks

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):

Džons Hērlijs, Nils Bernšteins,
Kristiāns Nojē, Ilmārs Rimšēvičs,
Zdeneks Tūma, Stefans Ingves,
Marko Kranjecs, Mugurs
Konstantīns Iseresku

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):

Mīgels Fernandess Ordoņess,
Ivans Šramko,
Lukass D.Papademos, Žans Klods Trišē,
Maikls S. Bonello, Atanasījs Orfanīdis,
Īvs Meršs

Žans Klods Trišē

ECB prezidents

Lukass D. Papademos

ECB viceprezidents

Lešeks Balcerovičs

Narodowy Bank Polski prezidents
(līdz 10.01.2007.)

Nils Bernšteins

Danmarks Nationalbank prezidents

Maikls S. Bonello

*Bank Ċentrali ta' Malta/
Central Bank of Malta* prezidents

Hristoduloss Hristoduls

Central Bank of Cyprus prezidents
(līdz 02.05.2007.)

Vitors Konstansiu

Banco de Portugal prezidents

Mario Dragi

Banca d'Italia prezidents

Mīgels Fernandess Ordoņess

Banco de España prezidents

Nikolass C. Gargans

Bank of Greece prezidents

Mitja Gaspari

Banka Slovenije prezidents (līdz 31.03.2007.)

Džons Hērlijs

*Central Bank and Financial Services
Authority of Ireland* prezidents

Stefans Ingves

Sveriges Riksbank prezidents

Mugurs Konstantīns Iseresku

Banca Națională a României prezidents

Ivans Iskrovs

Българска народна банка
(Bulgārijas Nacionālās bankas) prezidents

Žigmonds Jarojs

Magyar Nemzeti Bank prezidents
(līdz 02.03.2007.)

Mērvins Kings

Bank of England prezidents

Marko Kranjecs

Banka Slovenije prezidents
(no 16.07.2007.)

Klauss Lībšers

Oesterreichische Nationalbank prezidents

Erki Līkanens

Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents

Andress Lipstoks

Eesti Pank prezidents

Ivs Meršs*Banque centrale du Luxembourg* prezidents**Kristiāns Nojē***Banque de France* prezidents**Atanasijs Orfanidis***Central Bank of Cyprus* prezidents

(no 03.05.2007.)

Gijs Kveidens*Nationale Bank van België/**Banque Nationale de Belgique* prezidents**Andrejs Rants***Banka Slovenije* prezidenta v.i.

(01.04.2007.–15.07.2007.)

Ilmārs Rimšēvičs

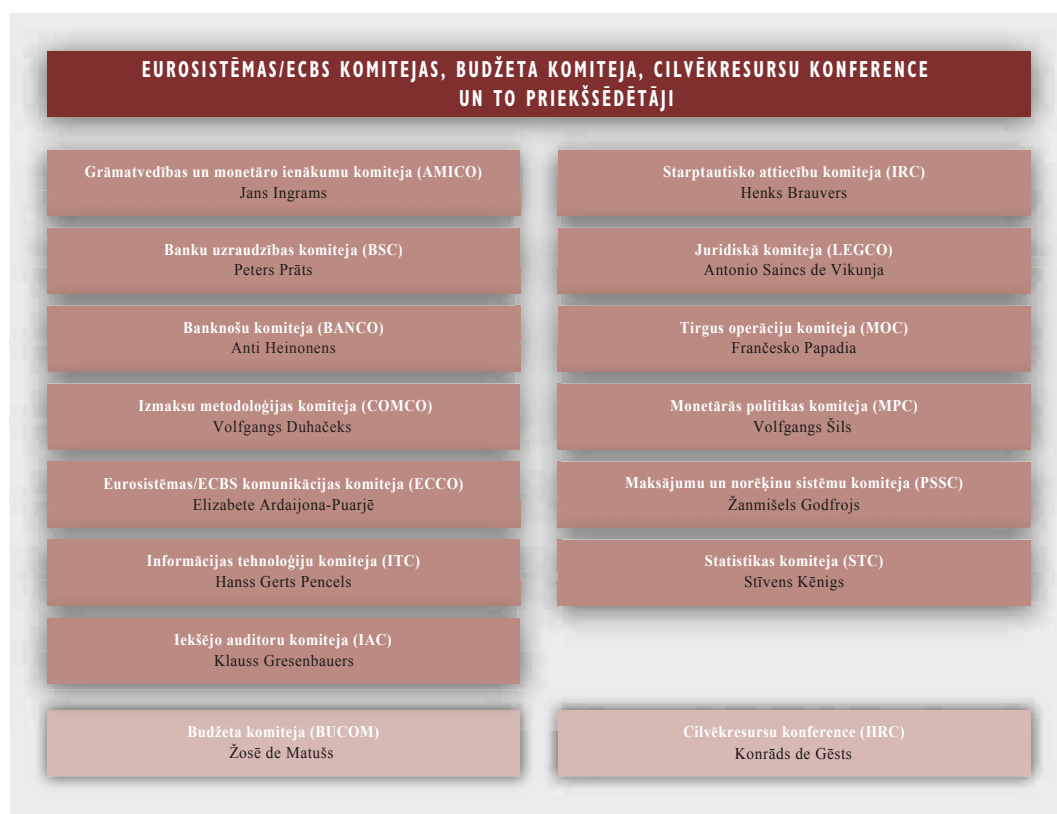
Latvijas Bankas prezidents

Reinoldijs Šarkins*Lietuvos bankas* valdes priekšsēdētājs**Slavomirs Skšipeks***Narodowy Bank Polski* prezidents

(no 11.01.2007.)

Andrāšs Šimors*Magyar Nemzeti Bank* prezidents

(no 03.03.2007.)

Ivans Šramko*Národná banka Slovenska* prezidents**Zdeneks Tūma***Česká národní banka* prezidents**Aksels A. Vēbers***Deutsche Bundesbank* prezidents**Nouts Velinks***De Nederlandsche Bank* prezidents**I.5. EUROSISTĒMAS/ECBS KOMITEJAS, BUDŽETA KOMITEJA, CILVĒKRESURSU KONFERENCE UN EUROSISTĒMAS IT KOORDINĀCIJAS KOMITEJA**

Eurosistēmas/ECBS komitejas turpināja sniegt nozīmīgu palīdzību ECB lēmējinstītūcijām to uzdevumu īstenošanā. Pēc Padomes un Valdes lūguma komitejas nodrošināja ekspertu palīdzību savas kompetences jomās un veicināja lēmumu pieņemšanas procesu. Komiteju sastāvā parasti ir tikai Eurosistēmas centrālo banku darbinieki. Tomēr to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro, piedalās komitejas sēdēs, ja tajās tiek izskatīti Ģenerālpadomes kompetencē esošie jautājumi. Ja nepieciešams, var tikt pieaicinātas arī citas kompetentas institūcijas (piemēram, nacionālās uzraudzības institūcijas – uz Banku uzraudzības komiteju). 2007. gada jūlijā tika izveidota Izmaksu metodoloģijas komiteja (*Committee on Cost Methodology*), kurai saskaņā ar ECB Reglamenta 9. panta 1. punktu ir Eurosistēmas/ECBS komitejas statuss. Tādējādi saskaņā ar minēto pantu izveidots 13 komiteju.

Budžeta komiteja, kas tika izveidota saskaņā ar Reglamenta 15. pantu, palīdz Padomei ar ECB budžetu saistītos jautājumos. 2005. gadā saskaņā ar Reglamenta 9.a pantu tika izveidota Cilvēkresursu konference kā pieredzes, profesionālo zināšanu un informācijas apmaiņas forums starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām cilvēkresursu vadības jomā.

Padome 2007. gada augustā izveidoja Eurosistēmas IT koordinācijas komiteju (EISC), kuras uzdevums ir koordinēt IT izmantošanas pastāvīgu pilnveidošanu Eurosistēmā. EISC atbildība īpaši saistīta ar Eurosistēmas IT vadību, aptverot tādas jomas kā IT arhitektūras un drošības politiku izstrāde un uzturēšana, IT pieprasījuma identificēšana, IT projektu portfeļa pārvaldīšana un prioritāšu noteikšana, IT projektu plānošana, īstenošana un kontrole un IT sistēmu un darbības uzraudzība. Gaidāms, ka EISC palielinās Padomes lēmumu pieņemšanas produktivitāti un efektivitāti saistībā ar Eurosistēmas/ECBS IT projektiem un darbību, izskatot ECBS komiteju vai Eurosistēmas centrālo banku priekšlikumus pirms to apspriešanas Padomē un iesniedzot Padomei ziņojumus par tiem. EISC sniedz pārskatus Padomei ar Valdes starpniecību.

1.6. KORPORATĪVĀ VADĪBA

ECB korporatīvā vadība bez lēmējinstītūcijām ietver arī vairākus ārējās un iekšējās kontroles līmeņus, trīs ētikas kodeksus un noteikumus par ECB dokumentu publisko pieejamību.

ĀRĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECBS Statūtos paredzēti divi līmeņi, t.i., ārējais auditors, kas tiek iecelts ECB gada pārskatu revīzijas veikšanai (ECBS Statūtu 27.1. pants), un Eiropas Revīzijas palāta, kas pārbauda ECB vadības darbības efektivitāti (27.2. pants). Eiropas Revīzijas palātas gada ziņojums kopā ar ECB atbildi publicēts ECB interneta lapā un Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Lai sabiedrībai būtu pilnīga pārlicība par ECB ārējā auditora neatkarību, tiek piemērots auditori sabiedrību rotācijas princips.³

IEKŠĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECB iekšējās kontroles sistēmas pamatā ir funkcionālā pieeja – katra organizācijas struktūrvienība (daļa, nodaļa, direktorāts vai ģenerāldirektorāts) ir atbildīga par savu risku pārvaldību, kontroli, produktivitāti un efektivitāti. Katra struktūrvienība īsteno darbības kontroles procedūras jomā, par kuru tā ir atbildīga saskaņā ar pieņemamo riska līmeni, ko *ex ante* nosaka Valde. Piemēram, ieviests noteikumu un procedūru kopums, t.s. Ķīnas mūris, ar kura palīdzību iekšējai informācijai, kas radīta struktūrvienībās, kuras atbild par monetāro politiku, neļauj nonākt struktūrvienībās, kuras atbild par ECB ārējo rezervju un pašu kapitāla portfeļa pārvaldīšanu. 2007. gadā ECB uzlaboja pieeju darbības risku pārvaldībai, izveidojot "jumta struktūru", kas ļauj pārvaldīt darbības riskus konsekventi, strukturēti un integrēti, apkopojot vairākas riska un kontroles politikas, procedūras un instrumentus. Turklāt Cilvēkresursu, budžeta un organizācijas ģenerāldirektorāts uzrauga

3 KPMG *Deutsche Treuhand-Gesellschaft AG Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* bija ECB ārējais auditors no 2003. finanšu gada līdz 2007. finanšu gadam. Pēc atklātā konkursa procedūras pabeigšanas un atbilstoši ECB saskaņotajai praksei par auditori sabiedrību rotāciju 2008.–2012. finanšu gadam tiks iecelts jauns ārējais auditors.

risku portfeli un iekšējās kontroles struktūru un iesniedz priekšlikumus risku identificēšanas, novērtēšanas un novēršanas efektivitātes uzlabošanai ECB.

Neatkarīgi no ECB iekšējās kontroles struktūras un risku uzraudzības Iekšējā audita direktorāts veic revīzijas, par kurām tieši atbildīga Valde. Saskaņā ar ECB Revīzijas hartā⁴ noteiktajām pilnvarām ECB iekšējie auditori sniedz neatkarīgus un objektīvus apdrošināšanas un konsultāciju pakalpojumus, nodrošinot sistēmisku pieeju risku pārvaldības, kontroles un vadības procesu efektivitātes novērtēšanai un uzlabošanai. Iekšējā audita direktorāts stingri ievēro Iekšējo auditoru institūta "Starptautiskos iekšējā audita profesionālās prakses standartus".

Iekšējā audita komiteja, kas ir viena no Eurosistēmas/ECBS komitejām un ko veido ECB un NCB iekšējā audita vadītāji, ir atbildīga par Eurosistēmas/ECBS kopīgo projektu un operacionālo sistēmu audita nodrošināšanas koordināciju.

Lai uzlabotu korporatīvo vadību, Padome nolēma ar 2007. gada aprīli izveidot ECB Audita komiteju trīs Padomes locekļu sastāvā, par priekšsēdētāju ieceļot *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland* prezidentu Džonu Hērliju (*John Hurley*).

ĒTIKAS KODEKSI

ECB pieņemti trīs ētikas kodeksi. Pirmais domāts Padomes locekļiem un atspoguļo viņu atbildību sargāt Eurosistēmas integritāti un reputāciju un nodrošināt tās darbības efektivitāti.⁵ Tas sniedz norādījumus Padomes locekļiem un viņu vietniekiem un nosaka ētiskos standartus, pildot Padomes locekļu funkcijas. Padome ir arī iecēlusi padomnieku, kura uzdevums ir tās locekļiem sniegt norādījumus par atsevišķiem profesionālās ētikas aspektiem. Otrs ir Eiropas Centrālās bankas ētikas kodekss, kas sniedz norādījumus ECB darbiniekiem un Valdes locekļiem, no kuriem tiek gaidīta atbilstība augstiem profesionālās ētikas standartiem, katram veicot savus darba pienākumus.⁶ Saskaņā ar Ētikas kodeksa iekšējās informācijas

neizmantošanas noteikumiem ECB darbiniekiem un Valdes locekļiem aizliegts savtīgos nolūkos izmantot iekšējo informāciju, veicot privātas finanšu darbības ar savu pašu risku un savā labā vai arī ar kādas trešās personas risku vai tās labā.⁷ Trešais ir Valdes locekļu Ētikas kritēriju papildkodekss.⁸ Tas papildina abus pārējos kodeksus, detalizētāk nosakot uz Valdes locekļiem attiecināmo ētisko režīmu. Valdes iecelts ētikas padomnieks nodrošina šo noteikumu konsekventu interpretāciju.

KRĀPŠANAS APKAROŠANAS PASĀKUMI

1999. gadā Eiropas Parlaments un ES Padome pieņēma Regulu⁹, lai pastiprinātu cīņu pret krāpšanu, korupciju un visām citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē Kopienas finanšu interesēm. Saskaņā ar šo Regulu Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (*European Anti-Fraud Office; OLAF*) veic iekšējo izmeklēšanu Kopienas iestādēs, institūcijās, birojos un aģentūrās, ja radušās aizdomas par krāpšanu.

Saskaņā ar OLAF Regulu visām minētajām institūcijām jāpieņem lēmumi, lai OLAF katrā no tām varētu veikt izmeklēšanu. 2004. gada jūnijā Padome pieņēma lēmumu¹⁰ par OLAF izmeklēšanas noteikumiem ECB, kas stājās spēkā 2004. gada 1. jūlijā.

4 Harta publicēta ECB interneta lapā, lai veicinātu ECB ieviesto audita procedūru caurredzamību.

5 Sk. Padomes locekļu Ētikas kodeksu, OV C 123, 24.05.2002., 9. lpp., tā grozījumus, OV C 10, 16.01.2007., 6. lpp. un ECB interneta lapā.

6 Sk. Eiropas Centrālās bankas Ētikas kodeksu saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas Reglamenta 11.3. pantu, OV C 76, 08.03.2001., 12. lpp. un ECB interneta lapā.

7 Sk. ECB Personāla reglamenta 1. daļas 2. sadaļu, kurā ietverti profesionālās ētikas un profesionālās konfidencialitātes noteikumi, OV C 92, 16.04.2004., 31. lpp. un ECB interneta lapā.

8 Sk. Valdes locekļu Ētikas kritēriju papildkodeksu, OV C 230, 23.09.2006., 46. lpp. un ECB interneta lapā.

9 Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Regula (EK) Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF), OV L 136, 31.05.1999., 1. lpp.

10 Lēmums ECB/2004/11 par Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja izmeklēšanas nosacījumiem Eiropas Centrālajā bankā saistībā ar krāpšanas, korupcijas un visām citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē Kopienas finanšu interesēm, apkarošanu un par grozījumiem Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumos, OV L 230, 30.06.2004., 56. lpp. Šis Lēmums tika pieņemts pēc Eiropas Kopienu Tiesas 2003. gada 10. jūlija sprieduma lietā Case-11/00 "Komisija pret Eiropas Centrālo banku" (*Commission v European Central Bank*), ECR I-7147.

ECB DOKUMENTU PUBLISKA PIEEJAMĪBA

2004. gada martā pieņemtais ECB lēmums par ECB dokumentu publisku pieejamību¹¹ atbilst citu Kopienas iestāžu un institūciju piemērotajiem mērķiem un standartiem attiecībā uz to dokumentu publisku pieejamību. Tas veicina caurredzamību, vienlaikus ņemot vērā ECB un NCB neatkarību un nodrošinot konkrētu ar ECB uzdevumiem saistītu jautājumu konfidencialitāti.¹²

Arī 2007. gadā bija maz pieprasījumu nodrošināt publisku pieejamību.

11 OV L 80, 18.03.2004., 42. lpp.

12 Saskaņā ar ECB saistībām nodrošināt atklātību un caurredzamību ECB interneta lapas sadaļa "Arhīvs" nodrošina piekļuvi vēsturiskiem dokumentiem.

2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES

2.1. CILVĒKRESURSI

ECB 2007. gadā uzlaboja savas cilvēkresursu politikas sistēmu, lai uzsvērtu tās vērtības un cilvēkresursu pamatprincipu nozīmi.¹³ Šī sistēma ir arī instruments, ar kura palīdzību var izskaidrot, kāpēc izvēlētas konkrētas cilvēkresursu politikas un kā tās savstarpēji saistītas. Šajā sistēmā ar cilvēkresursu vadību saistītās politikas var iedalīt četrās galvenajās jomās.

KORPORATĪVĀ KULTŪRA

ECB, kurā strādā darbinieki no 27 ES dalībvalstīm, integrējusi dažādības vadību savā cilvēkresursu praksē tā, lai darbinieku individuālās prasmes un spējas tiktu atzītas un pilnībā izmantotas ECB mērķu sasniegšanai. Dažādības vadība ECB balstās uz 2006. gadā noteikto dažādības stratēģiju. Tā cenšas nodrošināt, lai pret visiem darbiniekiem izturētos ar cieņu un viņu darbu vērtētu pēc nopelniem.

Turpinājās ECB sešu pamatvērtību (kompetences, efektivitātes un optimālas darbības, integritātes, komandas gara, caurredzamības un atbildības un darba Eiropas labā) iestrāde cilvēkresursu politikā, lai ieviestu šīs vērtības ikdienas rīcībā un uzlabotu sniegumu.

PERSONĀLA IZAUGSME

Pēc tam kad ECB 2006. gadā ieviesa vispārējos mobilitātes principus, kas rosina darbiniekus pēc katriem pieciem nostrādātiem gadiem mainīt amata vietu, iekšējā mobilitāte guvusi nozīmīgu atbalstu. Mobilitāte tiek uztverta kā darbinieku iespēja paplašināt profesionālās zināšanas un attīstīt prasmes, kā arī veids, kā ECB paplašināt tās darbinieku izpratni un palielināt darbības jomu sinerģiju. Šajā ziņā personāla iekšējās atlases politika, uzsverot plašu kompetenci, paredz arī turpmāku darbinieku iekšējās mobilitātes veicināšanu. 2007. gadā tika izveidota t.s. mobilitātes iespēja, lai veicinātu darbinieku apmaiņu, kā arī īslaicīgus iekšējus norīkojumus, lai, piemēram, aizstātu kolēģus viņu prombūtnes laikā. Kopumā 2007. gadā 152 darbinieki, t.sk. 31 vadītājs un konsultants,

īslaicīgi vai uz ilgu laiku tika pārcelti citā amatā organizācijas ietvaros.

ECB ārējās darba pieredzes programma veicina darbinieku nosūtīšanu komandējumā uz ES27 NCB vai attiecīgām starptautiskajām organizācijām (piemēram, SVF un SNB) uz 2–12 mēnešiem. 2007. gadā šīs programmas ietvaros komandējumos devās 23 darbinieki. Turklāt ECB 36 darbiniekiem piešķīra bezalgas atvaļinājumu uz laiku līdz trijiem gadiem. Daudzi no viņiem (19) sāka darbu NCB, starptautiskās organizācijās vai privātsabiedrībās. Citi izmantoja šos bezalgas atvaļinājuma periodus studijām.

Papildus mobilitātes (t.sk. vadības rotācijas) veicināšanai cilvēkresursu stratēģija turpināja pievērst uzmanību ECB vadības attīstībai un īpaši – vadības prasmju nostiprināšanai, izmantojot mācības un individuālo sagatavošanu. Vadītāju mācībās galvenā uzmanība tika pievērsta vadības prasmju veicināšanai, darba izpildes un organizācijas pārmaiņu vadībai, kā arī jautājumiem par t.s. cieņu darbā, kas ir būtisks ECB dažādības stratēģijas pīlārs.

Vadītāji piedalījās arī obligātā gadskārtējā vairāku avotu sniegtā novērtējumā, kurā tiešie padotie, kolēģi un ārējie partneri katram vadītājam nosaka personīgās attīstības jomas. Pamatojoties uz vairāku avotu sniegtā novērtējuma rezultātiem, var nodrošināt individuālu sagatavošanu.

Nemitīga visu darbinieku prasmju un iemaņu apgūšana un attīstība ir viens no ECB cilvēkresursu stratēģijas stūrakmeņiem. Par pamatprincipu tiek pieņemts, ka mācīšanās un attīstība ir darbinieku un iestādes kopīga atbildība. No vienas puses, ECB nodrošina budžeta līdzekļus un mācību sistēmu un vadītāji nosaka darbinieku mācību vajadzības atbilstoši viņu pašreizējam amatam. No otras puses, darbiniekiem jāveic viss nepieciešamais mācībām un izaugsmei un jānodrošina savu

¹³ Cilvēkresursu pamatprincipi ir šādi: organizācijas vajadzības, decentralizēta personāla vadība, nopelni, dažādība, pievilcīgi nodarbinātības nosacījumi un abpusējas saistības.

profesionālo zināšanu un prasmju uzturēšana augstākajā līmenī. Papildus vairākām iespējām celt kvalifikāciju darbavietā darbinieki turpināja izmantot ārējās mācību iespējas, lai īstenotu individuālas specializētāku mācību vajadzības. Tika izmantotas arī tādu mācību iespējas, kas tika organizētas kā ECBS programmu sastāvdaļa vai ko piedāvāja NCB.

Saskaņā ar papildizglītības politiku ECB 22 darbiniekiem nodrošināja atbalstu tādas kvalifikācijas iegūšanā, kas paaugstina viņu profesionālo kompetenci papildus viņu pašreizējā amata prasībām.

PERSONĀLA ATLASE

Jaunie darbinieki pastāvīgajās amata vietās tika pieņemti darbā ar fiksēta termiņa darba līgumiem uz pieciem gadiem vadītāja amatos un uz trijiem gadiem – pārējos amatos. Fiksēta termiņa līgumus pastāvīgajām amata vietām var nomainīt ar beztermiņa līgumiem pēc to pārskatīšanas, ņemot vērā organizācijas apsvērumus un individuālo sniegumu. 2007. gadā 27 ārējiem kandidātiem ECB piedāvāja noslēgt fiksēta termiņa darba līgumus ar tiesībām tos pagarināt. Tā noslēdza arī 56 fiksēta termiņa darba līgumus bez tiesībām tos pagarināt, lai aizstātu darbiniekus par vienu gadu ilgākas prombūtnes laikā, un 114 īstermiņa līgumus darbinieku aizstāšanai par gadu īsākas prombūtnes laikā, piemēram, bezalgas vai bērna kopšanas atvaļinājuma laikā. Tabulā apkopotas ECB personāla komplektēšanas norises 2007. gadā.

Personāla komplektēšanas norises		
	2007	2006
Pilna darba laika ekvivalenta darbinieki ar ECB līgumu ¹⁾	1 375	1 342
Īstermiņa līgumi ar NCB un/ vai starptautisko organizāciju ekspertiem	106	93
Jauni Absolventu programmas dalībnieki	10	6
Stażēšanās	145	173

Avots: ECB.
1) Apstiprinātais darbinieku skaits 2007. gada 31. decembrī bija 1 348. Šāda neatbilstība radās galvenokārt tāpēc, ka tika slēgti fiksēta termiņa darba līgumi, lai aizstātu darbiniekus, kas atradās prombūtnē ilgāk par 12 mēnešiem.

Piedāvājot īstermiņa līgumus NCB un starptautisko organizāciju ekspertiem, ECB un minētajām organizācijām ir iespēja savstarpēji gūt pieredzi. NCB darbinieku īstermiņa pieņemšana darbā arī palīdz nostiprināt ECBS komandas garu.

2007. gada septembrī, noslēdzot divu gadu darba līgumu bez tiesībām to pagarināt, darbu ECB uzsāka nesen augstskolu beigušiem absolventiem ar daudzpusīgu izglītību paredzētās ECB Absolventu programmas otrā gada dalībnieki.

ECB piedāvātās stažēšanās iespējas bija paredzētas studentiem un augstskolu absolventiem ar ekonomisko, statistikas, uzņēmējdarbības vadības, juridisko un tulka izglītību.

ECB piedāvāja arī piecas vadošajiem ekonomistiem paredzētas stipendijas *Wim Duisenberg Research Fellowship* programmas ietvaros un piecas *Lamfalussy Fellowship* programmas stipendijas jaunajiem pētniekiem.

NODARBINĀTĪBAS NOSACĪJUMI

ECB ir uzsākusi ambiciozu projektu ar mērķi ieviest uzņēmuma resursu plānošanas sistēmu. Uz SAP balstītā sistēma ar nosaukumu "ISIS" (*Integrated data, Streamlined processes, Information Sharing*), kas agrāk bija operētājsistēma, būtiski ietekmēs vairākus ar cilvēkresursu vadību saistītus uzdevumus. Vienlaikus ar dažādu administratīvo procesu vienkāršošanu sistēma ļaus darbiniekiem un vadītājiem vairākas darbības veikt pašapkalpošanās režīmā, tādējādi veicinot efektivitātes palielināšanos organizācijā.

Ņemot vērā jaunākās aktualitātes attiecībā uz paredzamo dzīves ilgumu, ECB uzsākusi pensiju plāna, ko tā piedāvā saviem darbiniekiem, pārskatīšanu. Paredzams, ka tās rezultātā pārmaiņas tiks ieviestas 2009. gada sākumā.

Lai uzlabotu profesionālās un privātās dzīves līdzsvaru un vēl vairāk attīstītu ECB elastību, Valde nolēmusi uzsākt pilotprojektu, lai

pakāpeniski ieviestu tāldarbu (*teleworking*). Pēc projekta pabeigšanas, pirms tiks pieņemts lēmums par programmas turpināšanu, rūpīgi tiks izvērtēti ieguvumi un trūkumi.

CILVĒKRESURSU KONFERENCE UN EUROSISTĒMAS MISIJAS PAZIŅOJUMA PAPILDINĀJUMS

2005. gadā tika izveidota Cilvēkresursu konference (HRC) ar mērķi arī turpmāk veicināt sadarbību un komandas garu starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām personāla vadības jomā. 2007. gadā HRC darbība aptvēra dažādus personāla mācību un attīstības aspektus, t.sk. ECBS mācību iespējas un pasākumu izstrādi, lai palielinātu mobilitāti ECBS ietvaros.

Lai veicinātu pieredzes apmaiņu un labākās prakses noteikšanu un ievērošanu, tika organizēti darbsemināri un prezentācijas par tādām tēmām kā personāla pieņemšana darbā un atlases procedūras, novērtējuma centri, iekšējā mobilitāte un karjeras politika. Notika arī konference par organizācijas pārmaiņu vadību, un tika izveidota jauna ECBS personāla vadības informācijas speciālā darba grupa.

2.2. ECB JAUNĀS TELPAS

Ar ECB jaunajām telpām saistītais darbs 2007. gadā turpinājās saskaņā ar plānu. Detālpārplānošanas posms sākās 2007. gada 20. februārī, un šā posma rezultāti tika prezentēti sabiedrībai 2007. gada 8. oktobrī. 2007. gada 22. oktobrī projekts tika iesniegts attiecīgajām Frankfurtes institūcijām, lai saņemtu nepieciešamās būvatļaujas.

Lai gan detālpārplānošanas posma rezultātā ēku ansambla vispārējais ārējais veidols saglabājās nemainīgs, turpinājās jaunās ēkas projekta izstrāde. Būvniecības vietā, Tirgus hallē, tika veikta izmantoto oriģinālo būvelementu un būvmateriālu analīze, lai izstrādātu atbilstošas restaurācijas metodes. Detalizētāk tika izstrādātas plānotās Tirgus halles iekšējās izbūves specifikācijas, īpaši attiecībā uz ugunsdzēsības un drošības prasībām, kā arī halles funkcionālo zonu strukturālie elementi.

Tika izstrādāta jaunās ēkas interjera kopējā koncepcija, t.sk. attiecībā uz materiāliem un virsmām. Tika uzbūvētas modeļkonstrukcijas,

lai pārbaudītu galvenajiem būvelementiem izvēlēto materiālu funkcionalitāti un kvalitāti. ECB nākotnes mītnes vietā uzbūvēts divstāvu ēkas modelis dabiskā lielumā, kas demonstrē ECB augstceltnes dienvidu biroja torņa fasādes vidusdaļu un blakus esošo ātriju, lai pārbaudītu tehniskās, funkcionālās un arhitektūras detaļas.

2007. gadā Frankfurtes pilsētas plānošanas departaments sadarbībā ar ECB turpināja izstrādāt zemes izmantošanas plānu. Zemes izmantošanas plāna izstrādes mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu pilsētas attīstību. Sabiedrība un dažādas institūcijas iesaistītas plāna izstrādē, tādējādi nodrošinot tā demokrātisko likumību. Zemes izmantošanas plāns bija publicēts Frankfurtes pilsētas oficiālajā laikrakstā *Amtsblatt* 2007. gada 13. novembrī, tādējādi tas kļuvis juridiski saistošs.

2007. gada augustā ECB izsludināja starptautisku publisku konkursu par ģenerāluzņēmēju jaunās ēkas būvniecībai. Konkursa sludinājums bija publicēts gan Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, gan ECB interneta lapā. Plānots, ka konkursa uzvarētājs tiks paziņots 2008. gada oktobrī, un galvenos celtniecības darbus paredzēts uzsākt 2008. gada 4. ceturksnī. ECB nākotnes mītnes vietā būvniecības priekšdarbi sāksies 2008. gada 1. ceturksnī. Paredzams, ka jauno ēku uzbūvēs līdz 2011. gada beigām.

2008. gadā Frankfurtes pilsēta izsludinās memoriāla un informācijas telpas projekta konkursu, pieminot ebreju tautības iedzīvotāju deportāciju no Tirus halles.

2.3. EUROSISTĒMAS IEPIRKUMU KOORDINĒŠANAS BIROJS

2007. gada jūlijā Padome nolēma izveidot Eurosistēmas Iepirkumu koordinēšanas biroju (*Eurosystem Procurement Coordination Office*; EPCO), lai uzlabotu sadarbību Eurosistēmas ietvaros iepirkumu jomā. EPCO galvenie uzdevumi ir veicināt labākās prakses apgūšanu un apmaiņu Eurosistēmas ietvaros, izveidot

infrastruktūru (prasmes, funkcionālos rīkus un IT procesus), kas ļaus apkopot pirktspēju, un koordinēt Eurosistēmas iepirkumu darba kārtību. Eurosistēmas centrālo banku dalība ir brīvprātīga. 2007. gada decembrī par EPCO vadītāju no 2008. gada 1. janvāra līdz 2012. gada 31. decembrim tika noteikta *Banque centrale du Luxembourg*.

3. ECBS SOCIĀLAIS DIALOGS

ECBS Sociālais dialogs ir konsultatīvs forums, kurā iesaistīta ECB un darbinieku pārstāvji no ECBS centrālajām bankām un Eiropas arodbiedrību federācijām.¹⁴ Tā mērķis ir sniegt informāciju un veicināt viedokļu apmaiņu par jautājumiem, kuri varētu būtiski ietekmēt nodarbinātības nosacījumus ECBS centrālajās bankās.

ECBS Sociālā dialoga sanāksmes notika 2007. gada jūlijā un decembrī. Diskusijās tika runāts ne vien par jautājumiem saistībā ar bankošu izgatavošanu un laišanu apgrozībā, maksājumu sistēmām (TARGET2, TARGET2 vērtspapīriem un CCBM2) un finanšu uzraudzību, bet arī par pasākumiem saistībā ar Eurosistēmas misijas paziņojumu, stratēģiskajiem nodomiem un organizatoriskajiem principiem un to nozīmi Eurosistēmas darbinieku ikdienas darbā. Darbinieku pārstāvjus informēja arī par HRC veikto darbu.

ECB turpināja divas reizes gadā publicēt informatīvu izdevumu, lai darbinieku pārstāvji saņemtu informāciju par jaunākajām norisēm minētajos jautājumos.

2007. gadā tika sākota un 2008. gadā tiks turpināta to pasākumu īstenošana, par kuriem 2006. gadā panākta vienošanās starp ECB un Eiropas arodbiedrību federācijām, lai turpinātu ECBS Sociālā dialoga veicināšanu.

¹⁴ Eiropas Centrālo banku arodbiedrību Pastāvīgā komiteja (*The Standing Committee of European Central Bank Unions; SCECBU*), *Union Network International – Europa (UNI – Europa) Finance* un Eiropas Valsts pārvaldes arodbiedrību federācija (*The European Federation of Public Service Unions; EPSU*).

4. ECB FINANŠU PĀRSKATI

VADĪBAS ZIŅOJUMS PAR 2007. GADU

1. DARBĪBAS RAKSTURS

ECB darbība 2007. gadā detalizēti aprakstīta attiecīgajās gada pārskata nodaļās.

2. MĒRĶI UN UZDEVUMI

ECB mērķi un uzdevumi aprakstīti ECBS Statūtos (2. un 3. pants). Pārskats par šiem mērķiem sniegts prezidenta ievadvārdos gada pārskatā.

3. GALVENIE RESURSI, RISKI UN PROCESI

ECB PĀRVALDĪBA

Informācija, kas saistīta ar ECB pārvaldību, sniegta 8. nodaļā.

VALDES LOCEKĻI

Par Valdes locekļiem ieceļ personas ar nevainojamu reputāciju un profesionālo pieredzi saistībā ar monetārajiem vai banku jautājumiem. Valdes locekļus ieceļ dalībvalstu valdības, savstarpēji vienojoties valstu vai valdību vadītāju līmenī, pamatojoties uz ES Padomes ieteikumu pēc tās apspriedēm ar Eiropas Parlamentu un Padomi.

Lēmumus par Valdes locekļu darba noteikumiem un nosacījumiem pieņem Padome, pamatojoties uz priekšlikumu, ko sniedz komiteja, kuras sastāvā ir trīs Padomes iecelti locekļi un trīs ES Padomes iecelti locekļi.

Valdes locekļu atalgojums raksturots finanšu pārskatu 29. skaidrojumā "Personāla izmaksas".

DARBINIEKI

2007. gadā ECB darbinieku ar pilna darba laika ekvivalenta pastāvīgajiem vai fiksēta termiņa darba līgumiem vidējais skaits pieauga līdz 1 366 (2006. gadā – 1 337). Gada beigās bija 1 375 darbinieki. Sīkāka informācija atrodama finanšu pārskatu 29. skaidrojumā "Personāla izmaksas" un

8. nodaļas 2. sadaļā, kurā aprakstīta arī ECB cilvēkresursu stratēģija.

IEGULDĪJUMU DARBĪBAS UN RISKĀ PĀRVALDĪBA

ECB ārējo rezervju portfeli veido euro zonas NCB ārējo rezervju aktīvi, kas nodoti ECB saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 30. panta noteikumiem, un ienākumi no tiem. Šie aktīvi tiek izmantoti, lai finansētu ECB darbības valūtas tirgū Līgumā noteiktajiem mērķiem.

ECB pašu kapitāla portfelis atspoguļo tās apmaksātā kapitāla ieguldījumus, uzkrājuma valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem atbilstošo bilances posteni, vispārējo rezervju fondu un šā portfeļa iepriekš uzkrātos ienākumus. Tas paredzēts, lai nodrošinātu ECB ienākumus, kas tiek izmantoti pamatdarbības izdevumu segšanai.

ECB ieguldījumu darbības un tās veiktā saistīto risku pārvaldīšana sīkāk raksturota 2. nodaļā.

BUDŽETA SAGATAVOŠANAS PROCESS

Galvenais ECB finanšu pārvaldības procesa dalībnieks ir Budžeta komiteja (BUCOM), kurā iekļauti ECB un euro zonas NCB eksperti. Saskaņā ar Reglamenta 15. pantu BUCOM palīdz Padomei, sniedzot detalizētu novērtējumu par ECB gada budžeta projektiem un Valdes iesniegtajiem papildu budžeta finansējuma pieprasījumiem, pirms tie tiek iesniegti Padomei apstiprināšanai. Izdevumu atbilstību apstiprinātajam budžetam regulāri uzrauga Valde, ņemot vērā ECB iekšējās kontroles funkcijas ieteikumus, un Padome ar BUCOM palīdzību.

4. FINANŠU REZULTĀTI

FINANŠU PĀRSKATI

Saskaņā ar ECBS Statūtu 26.2. pantu ECB finanšu pārskatus sagatavo Valde atbilstoši Padomes noteiktajiem principiem. Tad finanšu pārskatus apstiprina Padome, un pēc tam tie tiek publicēti.

UZKRĀJUMS VALŪTAS KURSA, PROCENTU LIKMJU UN ZELTA CENAS RISKIEM

Lielākā daļa ECB aktīvu un saistību periodiski tiek pārvērtēta pēc pašreizējiem valūtas tirgus kursiem un vērtspapīru cenām, tāpēc ECB pelnītspēju būtiski ietekmē valūtas kursu svārstības un mazāk – procentu likmju riski. Šie riski galvenokārt rodas saistībā ar tās ārējo rezervju aktīvu turējumiem ASV dolāros, Japānas jenās un zeltā, kas galvenokārt ieguldīti procentus pelnošos instrumentos.

Ņemot vērā ECB lielo pakļautību minētajiem riskiem un tās pārvērtēšanas kontu apjomu, 2005. gadā Padome pieņēma lēmumu izveidot uzkrājumu valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem. 2006. gada 31. decembrī uzkrājumā bija 2 371 395 162 euro. Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.2. pantu arī *Banka Slovenije* 2007. gada 1. janvārī iemaksāja uzkrājumā 10 947 042 euro. Ņemot vērā sava novērtējuma rezultātus, Padome nolēma 2007. gada 31. decembrī ieskaitīt uzkrājumā papildu 286 416 109 euro, tādējādi palielinot tā apjomu līdz 2 668 758 313 euro un tāpat kā 2006. gadā samazinot tīro peļņu precīzi līdz nullei.

Šis uzkrājums tiks izmantots, lai segtu realizētos un nerealizētos zaudējumus, īpaši novērtēšanas zaudējumus, kurus nesedz pārvērtēšanas konti. Šā uzkrājuma apjomu un turpmāko palielināšanas nepieciešamību katru gadu pārskata, ņemot vērā vairākus faktorus, t.sk. risku ietverošu aktīvu turējumu apjomu, risku īstenošanās gadījumus attiecīgajā finanšu gadā, paredzamos rezultātus nākamajā gadā un risku novērtējumu, kas ietver riskam pakļauto vērtību (VaR) aprēķināšanu risku ietverošajiem aktīviem un tiek konsekventi piemērots ilgstošā laika periodā. Padome pieņēmusi lēmumu, ka uzkrājums kopā ar ECB vispārējo rezervju fondā turēto summu nedrīkst pārsniegt euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtību.

2007. GADA FINANŠU REZULTĀTI

Ja 2007. gadā nebūtu palielināts uzkrājums valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem, ECB tīrā peļņa būtu bijusi 286 milj. euro.

2007. gadā sakarā ar euro kursa attiecībā pret ASV dolāru un mazāk – attiecībā pret Japānas jenu kāpumu ECB šajās valūtās turēto aktīvu vērtība euro samazinājās. Šo vērtības samazinājumu aptuveni par 2.5 mljrd. euro uzrādīja kā izdevumus peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Tīrie procentu ienākumi 2007. gadā pieauga līdz 2 421 milj. euro (2006. gadā – 1 972 milj. euro), galvenokārt palielinoties apgrozībā esošo euro banknošu apjomam un Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju likmei, kas nosaka atlīdzību, ko ECB saņem par savu euro banknošu daļu Eurosistēmā.

Tīrie realizētie finanšu operāciju guvumi 2007. gadā pieauga līdz 779 milj. euro (2006. gadā – 475 milj. euro) galvenokārt tāpēc, ka a) 2007. gadā samazinājās ASV procentu likmes, palielinot gada tīro realizēto peļņu no vērtspapīru pārdošanas un b) pieauga zelta cena, palielinot realizēto peļņu no zelta pārdošanas 2007. gadā. Zelta pārdošana notika saskaņā ar Centrālo banku nolīgumu par zeltu, kas stājās spēkā 2004. gada 27. septembrī un ko parakstījusi arī ECB.

ECB kopējās administratīvās izmaksas, ieskaitot nolietojumu, 2007. gadā pieauga līdz 385 milj. euro (2006. gadā – 361 milj. euro).

PĀRMAIŅAS ECB KAPITĀLĀ

Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.3. pantu, kas tika iekļauts Statūtos ar Pievienošanās līgumu, ECB parakstītais kapitāls tiek automātiski palielināts katru reizi, kad ES pievienojas jauna dalībvalsts un tās NCB pievienojas ECBS. Lai šī palielināšana varētu notikt, kapitāla atslēgas svērums katrai NCB, kas ir ECBS sastāvā, jāaprēķina pēc analogijas ar ECBS Statūtu 29.1. pantu un saskaņā ar 29.2. pantu. Tāpēc pēc jauno dalībvalstu Bulgārijas un Rumānijas pievienošanās 2007. gada 1. janvārī a) NCB kapitāla parakstīšanas atslēga tika koriģēta saskaņā ar Padomes 2003. gada 15. jūlija Lēmumu 2003/517/EK par statistiskajiem datiem, kas izmantojami Eiropas Centrālās

bankas kapitāla parakstīšanas atslēgas koriģēšanai, un b) ECB parakstītais kapitāls tika palielināts līdz 5 761 milj. euro.

Turklāt saskaņā ar ECBS Statūtu 49.1. pantu *Banka Slovenije* pēc vienotās valūtas ieviešanas 2007. gada 1. janvārī iemaksāja līdz šim neapmaksāto ECB parakstītā kapitāla daļu, bet *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālā banka) un *Banca Națională a României*, tāpat kā pārējās NCB, kas nav ieviesušas euro, iemaksāja 7% parakstītā kapitāla, piedaloties ECB darbības izmaksu segšanā.

Minēto norišu rezultātā ECB parakstītais kapitāls 2007. gada 1. janvārī pieauga līdz 4 127 milj. euro (2006. gada 31. decembrī – 4 089 milj. euro). Šīs pārmaiņas detalizēti aprakstītas finanšu pārskatu 15. skaidrojumā "Kapitāls un rezerves".

BILANCE 2007. GADA 31. DECEMBRĪ

Aktīvi	Skaid- rojumi	2007 (euro)	2006 (euro)
Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	1	10 280 374 109	9 929 865 976
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	2		
SVF debitoru parādi		449 565 998	414 768 308
Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi		28 572 614 853	29 313 377 277
		29 022 180 851	29 728 145 585
Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	2	3 868 163 459	2 773 828 417
Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	3		
Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi		25 128 295	4 193 677
Pārējās prasības euro pret euro zonas kredītiestādēm	4	100 038 774	33 914
Eurosistēmas iekšējās prasības	5		
Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā		54 130 517 580	50 259 459 435
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)		17 241 183 222	3 545 868 495
		71 371 700 802	53 805 327 930
Pārējie aktīvi	6		
Pamatlīdzekļi		188 209 963	175 180 989
Pārējie finanšu aktīvi		9 526 196 135	8 220 270 389
Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība		34 986 651	29 518 315
Uzkrājumi un nākamo periodu izdevumi		1 557 414 330	1 094 509 354
Dažādi		69 064 934	5 580 697
		11 375 872 013	9 525 059 744
Kopā aktīvi		126 043 458 303	105 766 455 243

Pasīvi	Skaid- rojumi	2007 (euro)	2006 (euro)
Banknotes apgrozībā	7	54 130 517 580	50 259 459 435
Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	8	1 050 000 000	1 065 000 000
Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	9	14 571 253 753	105 121 522
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	10		
Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības		667 076 397	330 955 249
Eurosistēmas iekšējās saistības	11		
Saistības par nodotajām ārējām rezervēm		40 041 833 998	39 782 265 622
Pārējās saistības	12		
Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība		69 589 536	0
Uzkrājumi un nākamo periodu ienākumi		1 863 461 316	1 262 820 884
Dažādi		659 763 920	899 170 800
		2 592 814 772	2 161 991 684
Uzkrājumi	13	2 693 816 002	2 393 938 510
Pārvērtēšanas konti	14	6 169 009 571	5 578 445 671
Kapitāls un rezerves	15		
Kapitāls		4 127 136 230	4 089 277 550
Gada peļņa		0	0
Kopā pasīvi		126 043 458 303	105 766 455 243

2007. GADA PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINS

	Skaid- rojumi	2007 (euro)	2006 (euro)
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem		1 354 887 368	1 318 243 236
Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā		2 004 355 782	1 318 852 000
Pārējie procentu ienākumi		4 380 066 479	2 761 697 060
<i>Procentu ienākumi</i>		<i>7 739 309 629</i>	<i>5 398 792 296</i>
Atlīdzība par NCB prasībām par nodotajām ārējām rezervēm		(1 356 536 045)	(965 331 593)
Pārējie procentu izdevumi		(3 962 006 944)	(2 461 625 254)
<i>Procentu izdevumi</i>		<i>(5 318 542 989)</i>	<i>(3 426 956 847)</i>
Tīrie procentu ienākumi	23	2 420 766 640	1 971 835 449
Realizētie finanšu operāciju guvumi/ zaudējumi	24	778 547 213	475 380 708
Finanšu aktīvu un pozīciju norakstīšana	25	(2 534 252 814)	(718 467 508)
Pārvedumi uz/no uzkrājumiem valūtas kursa un cenas riskam		(286 416 109)	(1 379 351 719)
Finanšu operāciju, vērtības norakstīšanas un riska uzkrājumu neto rezultāts		(2 042 121 710)	(1 622 438 519)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	26	(621 691)	(546 480)
Ieņēmumi no kapitāla akcijām un līdzdalības kapitālā	27	920 730	911 866
Pārējie ienākumi	28	6 345 668	11 407 583
Kopā tīrie ienākumi		385 289 637	361 169 899
Personāla izmaksas	29	(168 870 244)	(160 847 043)
Administratīvie izdevumi	30	(184 589 229)	(166 426 595)
Pamatlīdzekļu nolietojums		(26 478 405)	(29 162 141)
Banknošu ražošanas pakalpojumi	31	(5 351 759)	(4 734 120)
Gada peļņa		0	0

Frankfurtē pie Mainas 2008. gada 26. februārī

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Žans Klods Trišē (Jean-Claude Trichet)

Prezidents

GRĀMATVEDĪBAS POLITIKA¹

FINANŠU PĀRSKATU FORMA UN SNIEGŠANA

Eiropas Centrālās bankas (ECB) finanšu pārskati sagatavoti, lai patiesi atspoguļotu ECB finansiālo stāvokli un darbības rezultātus. Tie sagatavoti saskaņā ar šādu grāmatvedības politiku², ko Padome uzskata par atbilstošu centrālās bankas darbības būtībai.

GRĀMATVEDĪBAS PRINCIPI

Ievēroti šādi grāmatvedības principi: ekonomiskā būtība un caurredzamība, piesardzība, notikumu pēc bilances datuma atzīšana, būtiskums, uzkrāšanas princips, darbības turpināšanas pieņēmums, konsekvence un salīdzināmība.

AKTĪVU UN SAISTĪBU ATZĪŠANA

Aktīvu vai saistības atzīst bilancē tikai tad, ja ir ticams, ka jebkurš ar to saistīts nākotnes saimnieciskais labums plūdz uz ECB vai no tās, visi ar to saistītie riski un atbildība būtībā ir nodoti ECB un aktīva izmaksas vai vērtību vai saistību apjomu var ticami novērtēt.

UZSKAITES PAMATS

Šie pārskati sagatavoti saskaņā ar sākotnējo izmaksu principu, kas atbilstoši pielāgots, lai iekļautu tirgojamo vērtspapīru, zelta un visu pārējo bilances un ārpusbilances aktīvu un saistību ārvalstu valūtās novērtējumu tirgus vērtībā. Darījumi ar finanšu aktīviem un saistībām pārskatos atspoguļoti, ievērojot datumu, kad veikti norēķini.

Ar 2007. gada 1. janvāri valūtas darījumu, ārvalstu valūtās denominētu finanšu instrumentu un ar tiem saistīto uzkrājumu uzskaites pamats Eurosistēmas centrālo banku pārskatos ir mainījies. Bija atļauta agrāka piemērošana, un ECB 2006. gada 1. oktobrī ieviesa pārmaiņas, kuru sekas bija šādas. Darījumus, izņemot darījumus ar vērtspapīriem, tagad grāmato ārpusbilances kontos darījuma datumā. Norēķinu datumā ārpusbilances grāmatojumus reversē un darījumus uzrāda bilancē. Ārvalstu valūtas pirkšana un pārdošana ietekmē ārvalstu valūtas

tīro pozīciju darījuma datumā, nevis tagadnes (*spot*) norēķinu datumā, kā tas notika līdz šim. Realizētie pārdošanas guvumi vai zaudējumi arī tiek aprēķināti darījuma datumā. Uzkrātos procentus, prēmijas vai diskonta summas, kas saistītas ar ārvalstu valūtās denominētiem finanšu instrumentiem, aprēķina un grāmato katru dienu. Šie uzkrājumi arī katru dienu ietekmē ārvalstu valūtas pozīciju, nevis tikai, kad faktiski notiek procentu naudas plūsmas, kā tas bija agrāk.

ZELTS UN ĀRVALSTU VALŪTU AKTĪVI UN SAISTĪBAS

Aktīvi un saistības ārvalstu valūtā izteikti euro pēc valūtas kursa bilances datumā. Ienākumi un izdevumi izteikti pēc valūtas kursa uzskaites dienā. Ārvalstu valūtu aktīvu un saistību pārvērtēšanu veic katrai valūtai atsevišķi, iekļaujot gan bilances, gan ārpusbilances instrumentus.

Aktīvu un saistību ārvalstu valūtās pārvērtēšanu pēc tirgus cenām veic atsevišķi no pārvērtēšanas pēc valūtas kursa.

Zeltu novērtē pēc tirgus cenas gada beigās. Zelta gadījumā cenas pārvērtēšana netiek nodalīta no valūtas pārvērtēšanas. Tā vietā uzrāda vienu zelta vērtību, pamatojoties uz zelta cenu euro par vienu Trojas unci, ko gadam, kas noslēdzās 2007. gada 31. decembrī, aprēķināja pēc euro kursa attiecībā pret ASV dolāru 2007. gada 31. decembrī.

VĒRTSPAPĪRI

Visus tirgojamus vērtspapīrus un līdzīgus aktīvus novērtē pēc vidējās tirgus cenas vai pamatojoties uz attiecīgo ienesīguma līkni bilances datumā. Katru vērtspapīru novērtē atsevišķi. Gadam, kas noslēdzās 2007. gada 31. decembrī, tika izmantotas vidējās tirgus cenas 2007. gada 28. decembrī.

1 ECB grāmatvedības politika detalizēti izklāstīta Lēmumā ECB/2002/11 (OV L 58, 03.03.2003., 38. lpp.; ar grozījumiem). Ar 2007. gada 1. janvāri šis lēmums ir atcelts un aizstāts ar Lēmumu ECB/2006/17 (OV L 348, 11.12.2006., 38. lpp.; ar grozījumiem).

2 Šī politika atbilst ECBS Statūtu 26.4. panta noteikumiem. Tie paredz saskaņotu pieeju noteikumiem, kas regulē Eurosistēmas operāciju grāmatvedību un finanšu pārskatu sniegšanu.

Netirgojamus vērtspapirus novērtē pēc izmaksām, savukārt nelikvidās kapitāla daļas novērtē pēc izmaksām, ņemot vērā vērtības samazināšanos.

IEŅĀKUMU ATZĪŠANA

Ieņēmumi un izdevumi atzīti periodā, kurā tie nopelnīti vai radušies. Ārvalstu valūtas, zelta un vērtspapīru pārdošanas realizētos guvumus un zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā. Šādus realizētos guvumus un zaudējumus aprēķina atbilstoši attiecīgā aktīva vidējām izmaksām.

Nerealizētos guvumus neatzīst kā ieņēmumus, bet pārved tieši uz pārvērtēšanas kontu.

Nerealizētos zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā, ja tie pārsniedz iepriekšējos pārvērtēšanas guvumus, kas uzrādīti atbilstošajā pārvērtēšanas kontā. Nerealizētos zaudējumus no kāda vērtspapīra, valūtas vai zelta neieskaita ar nerealizētajiem guvumiem no cita vērtspapīra, valūtas vai zelta. Ja gada beigās ir nerealizēti zaudējumi no kāda posteņa, šā posteņa vidējās izmaksas samazina līdz valūtas kursam un/vai tirgus cenai gada beigās.

Iegādāto vērtspapīru prēmijas vai diskonta summas aprēķinātas un uzrādītas kā daļa no procentu ieņēmumiem un tiek amortizētas šo aktīvu atlikušajā termiņā.

REVERSIE DARĪJUMI

Reversie darījumi ir operācijas, kurās ECB pērk vai pārdod aktīvus saskaņā ar *repo* līgumu vai veic kredītoperācijas pret nodrošinājumu.

Repo darījumos vērtspapīri tiek pārdoti par naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to atpirkšanu no darījuma partnera par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. *Repo* darījumi uzskaitīti kā nodrošināti pieņemtie noguldījumi bilances saistību pusē un arī rada procentu izdevumus peļņas un zaudējumu aprēķinā. Vērtspapīri, kas pārdoti šāda līguma ietvaros, paliek ECB bilancē.

Reverse repo darījumos vērtspapīri tiek pirkti par naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to atpārdošanu darījuma partnerim par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. *Reverse repo* darījumi uzrādīti kā nodrošināti aizdevumi bilances aktīvu pusē, bet netiek iekļauti ECB vērtspapīru turējumā. Tie rada procentu ieņēmumus peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Reversos darījumus (t.sk. vērtspapīru aizdevumu darījumus), ko veic automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas ietvaros, uzrāda bilancē tikai gadījumos, kad ECB saņem nodrošinājumu naudā uz darījuma termiņa laiku. 2007. gadā ECB nesaņēma nodrošinājumu naudā uz šādu darījuma termiņa laiku.

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTI

Valūtas instrumenti, t.i., biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi, ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumu nākotnes puse un citi valūtas instrumenti, kas ietver vienas valūtas apmaiņu pret citu kādā nākotnes datumā, ārvalstu valūtas maiņas guvumu un zaudējumu aprēķināšanai iekļauti ārvalstu valūtas tīrajā pozīcijā.

Katru procentu likmju instrumentu pārvērtē atsevišķi. Atklāto biržā tirgoto procentu likmju nākotnes darījumu līgumu mainīgās rezerves dienas pārmaiņas uzrādītas peļņas un zaudējumu aprēķinā. Biržā netirgoto nākotnes darījumu ar vērtspapīriem un procentu likmju mijmaiņas darījumu vērtēšanas pamatā ir vispārpieņemtas vērtēšanas metodes, izmantojot novērojamas tirgus cenas un likmes un diskonta faktoros no norēķina datumiem līdz novērtējuma datumam.

NOTIKUMI PĒC BILANCES DATUMA

Aktīvi un pasīvi koriģēti, atspoguļojot notikumus laikā no gada beigu bilances datuma līdz datumam, kad finanšu pārskatus apstiprina Padome, ja šādi notikumi būtiski ietekmē aktīvu un pasīvu stāvokli bilances datumā.

ECBS IEKŠĒJIE ATLIKUMI/EUROSISTĒMAS IEKŠĒJIE ATLIKUMI

ECBS iekšējie darījumi ir pārrobežu darījumi starp divām ES centrālajām bankām. Šos darījumus apstrādā galvenokārt TARGET/TARGET2 sistēmā (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*; sk. 2. nodaļu), un to rezultātā veidojas divpusēji atlikumi šo TARGET/TARGET2 pieslēgto ES valstu centrālo banku kontos. Šie divpusējie atlikumi katru dienu tiek nodoti ECB, un katrai NCB paliek tikai viena divpusējā tīrā pozīcija attiecībā pret ECB. ECB uzskaitē šī pozīcija atspoguļo katras NCB neto prasības vai saistības pret pārējo ECBS.

ECBS iekšējie atlikumi, kas ir euro zonas valstu NCB atlikumi ECB (izņemot ECB kapitālu un pozīcijas, kas veidojas, nododot ECB ārējo rezervju aktīvus), atspoguļoti kā Eurosistēmas iekšējās prasības vai saistības un ECB bilancē uzrādīti kā viena neto aktīvu vai saistību pozīcija.

Eurosistēmas iekšējie atlikumi, kas saistīti ar euro banknošu sadali Eurosistēmā, uzrādīti kā viens neto aktīvs postenī "Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

ECBS iekšējie atlikumi, kas ir ārpus euro zonas esošo valstu NCB atlikumi ECB un radušies no to dalības TARGET/TARGET2³, atspoguļoti postenī "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem".

PAMATLĪDZEKĻI

Pamatlīdzekļi, izņemot zemi, tiek novērtēti pēc izmaksām, atņemot nolietojumu. Zemi novērtē pēc izmaksām. Nolietojumu aprēķina pēc lineārās metodes, sākot ar ceturksni pēc pamatlīdzekļa iegādes un turpinot visu paredzamo aktīva izmantošanas laiku, kas ir šāds.

Datori, ar tiem saistītā datoraparātūra un programmatūra, transportlīdzekļi	4 gadi
Aprīkojums, mēbeles un iekārtas telpās	10 gadu
Pamatlīdzekļi, kuru cena mazāka par 10 000 euro	Noraksta iegādes gadā

Nolietojuma periods kapitalizētajiem būvniecības un remonta izdevumiem, kas saistīti ar ECB pašreizējām telpām, saīsināts, lai nodrošinātu šo aktīvu pilnīgu norakstīšanu pirms ECB pārcelšanās uz jaunajām telpām.

ECB PENSIJU PLĀNS UN CITI PĒCNODARBINĀTĪBAS PABALSTI

ECB nodrošina saviem darbiniekiem noteiktu pabalstu shēmu. To finansē, izmantojot aktīvus, kas tiek turēti darbinieku ilgtermiņa pabalstu fondā.

BILANCE

Saistības, kuras bilancē tiek atzītas attiecībā uz noteikto pabalstu plāniem, veido noteikto pabalstu pienākuma pašreizējā vērtība bilances datumā, no kuras *atņemta* šā pienākuma finansēšanai izmantoto plāna aktīvu patiesā vērtība, kas koriģēta, ņemot vērā neatzītos aktuāros guvumus vai zaudējumus.

Noteikto pabalstu pienākumu katru gadu aprēķina neatkarīgi aktuāri, izmantojot plānotās vienības kredītmēteri. Noteikto pabalstu pienākuma pašreizējo vērtību nosaka ar aplēsto nākotnes naudas plūsmu diskontēšanu, izmantojot procentu likmes, kādas ir augstas kvalitātes uzņēmumu obligācijām euro ar tādu termiņu, kas atbilst attiecīgo pensiju saistību termiņam.

Aktuārie guvumi un zaudējumi var rasties uz pieredzi pamatoto korekciju rezultātā (kur faktiskie rezultāti atšķiras no iepriekšējiem aktuāra pieņēmumiem) un no aktuāra pieņēmumu pārmaiņām.

3 2007. gada 31. decembrī TARGET/TARGET2 piedalījās šādas ārpus euro zonas esošo valstu NCB: *Danmarks Nationalbank, Central Bank of Cyprus, Latvijas Banka, Lietuvos bankas, Bank Centrali ta' Malta/Central Bank of Malta un Bank of England.*

PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINS

Peļņas un zaudējumu aprēķinā iekļauj neto summu, kas ietver:

- kārtējās darba izmaksas pabalstiem, kas uzkrājas gada laikā;
- procentus pēc diskonta likmes no noteikto pabalstu pienākuma;
- plāna aktīvu paredzamo atdevi;
- jebkurus aktuāros guvumus un zaudējumus, kuri atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, izmantojot "10% koridora" pieeju.

"10% KORIDORA" PIEEJA

Tiros kumulatīvos neatzītos aktuāros guvumus un zaudējumus, kuri pārsniedz lielāko no a) 10% no noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības vai b) 10% no plāna aktīvu patiesās vērtības, amortizē plānā iesaistīto darbinieku paredzamā vidējā atlikušā darba stāža laikā.

VALDES LOCEKĻU PENSIJAS UN PĀRĒJIE PĒCNODARBINĀTĪBAS PIENĀKUMI

Ir nefondētas vienošanās par Valdes locekļu pensijām un uzkrājumiem darbinieku invaliditātes pabalstiem. Šo pabalstu paredzamās izmaksas tiek uzkrātas Valdes locekļu/darbinieku pilnvaru termiņa vai nodarbinātības laikā, lietojot līdzīgu grāmatvedības metodi kā noteikto pabalstu pensiju plāniem. Aktuārie guvumi un zaudējumi tiek atzīti, kā norādīts iepriekš.

Lai noteiktu atbilstošās saistības finanšu pārskatos, šos pienākumus katru gadu vērtē neatkarīgi aktuāri.

BANKNOTES APGROZĪBĀ

ECB un euro zonas valstu NCB, kas kopā veido Eurosistēmu, emitē euro banknotes.⁴ Apgrozībā esošo banknošu kopējā vērtība katra mēneša pēdējā darbadienā saskaņā ar banknošu pārdales

atslēgu tiek sadalīta starp Eurosistēmas centrālajām bankām.⁵

ECB piešķirtā daļa ir 8% no apgrozībā esošo euro banknošu kopējās vērtības, ko atspoguļo bilances pasīvu postenī "Banknotes apgrozībā". ECB daļa kopējā euro banknošu emisijā nodrošināta ar prasībām pret NCB. Šīs prasības, par kurām tiek maksāti procenti⁶, uzrādītas apakšpostenī "Eurosistēmas iekšējās prasības: prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojums). Procentu ienākumi no šīm prasībām ietverti postenī "Tīrie procentu ienākumi". Šie ienākumi pienākas NCB tajā finanšu gadā, kad tie radušies, bet sadalāmi nākamā gada otrajā darbadienā.⁷ Tos sadala pilnībā, izņemot gadījumus, kad ECB tūrā peļņa attiecīgajā gadā ir mazāka par tās ienākumiem no euro banknotēm apgrozībā, kā arī ja Padome pieņem lēmumu pārvest līdzekļus uzkrājumā valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem un atņemt no šiem ienākumiem izmaksas, kas radušās ECB saistībā ar euro banknošu emisiju un apstrādi.

CITI JAUTĀJUMI

Ņemot vērā ECB kā centrālās bankas lomu, Valde uzskata, ka naudas plūsmas pārskata publicēšana nesniegtu finanšu pārskatu lasītājiem nekādu svarīgu papildu informāciju.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 27. pantu un pamatojoties uz Padomes rekomendāciju, ES Padome uz pieciem gadiem – līdz 2007. finanšu gada beigām – apstiprinājusi KPMG *Deutsche Treuhand-Gesellschaft Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* par ECB ārējiem revidentiem.

4 2001. gada 6. decembra Lēmums ECB/2001/15 par euro banknošu emisiju (OV L 337, 20.12.2001., 52. lpp.; ar grozījumiem).

5 "Banknošu pārdales atslēga" ir procentuālās daļas, ko iegūst, ņemot vērā ECB daļu kopējā euro banknošu emisijā un piemērojot parakstītā kapitāla atslēgu NCB daļai no šā kopuma.

6 2001. gada 6. decembra Lēmums ECB/2001/16 par iesaistīto dalībvalstu nacionālo centrālo banku monetāro ienākumu sadali, sākot ar 2002. finanšu gadu (OV L 337, 20.12.2001., 55. lpp.; ar grozījumiem).

7 2005. gada 17. novembra Lēmums ECB/2005/11 par Eiropas Centrālās bankas ienākumu no euro banknotēm apgrozībā sadali starp iesaistīto dalībvalstu nacionālajām centrālajām bankām (OV L 311, 26.11.2005., 41. lpp.). Ar šo lēmumu atcelts Lēmums ECB/2002/9.

BILANCES SKAIDROJUMI

I. ZELTS UN ZELTĀ IZTEIKTIE DEBITORU PARĀDI

ECB 2007. gada 31. decembrī piederēja 18 091 733 unces tīra zelta (2006. gadā – 20 572 017 unču). Samazinājums radies tāpēc, ka a) 2 539 839 unces zelta tika pārdotas saskaņā ar Centrālo banku nolīgumu par zeltu, kas stājās spēkā 2004. gada 27. septembrī un ko parakstījusi ECB, un b) Slovēnijā ieviešot vienoto valūtu, *Banka Slovenije* saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu nodeva ECB 59 555 unces tīra zelta⁸. Turējuma vērtības euro ekvivalenta samazinājumu šo darījumu rezultātā vairāk nekā kompensēja būtisks zelta cenas kāpums 2007. gadā (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

2. PRASĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU UN EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

SVF DEBITORU PARĀDI

Šis aktīvs atspoguļo Speciālās aizņēmuma tiesības (SDR) ECB turējumā 2007. gada 31. decembrī. Tas saistīts ar divvirzienu vienošanos ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) par SDR pirkšanu un pārdošanu, saskaņā ar kuru SVF ir pilnvarots ECB vārdā organizēt SDR pirkšanu vai pārdošanu par euro minimālā un maksimālā turējumu apjoma robežās. SDR definē kā valūtu grozu. Tā vērtību nosaka kā četru galveno valūtu (euro, Japānas jenas, Lielbritānijas sterliņu mārciņas un ASV dolāru) valūtas kursu svērto summu. Grāmatvedības vajadzībām SDR uzskata par ārvalstu valūtu (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

ATLIKUMI BANKĀS UN IEGULDĪJUMI VĒRTSPAPĪROS, ĀRĒJIE AIZDEVUMI UN CITI ĀRĒJIE AKTĪVI UN PRASĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

Šīs prasības veido atlikumi bankās, aizdevumi ārvalstu valūtās un ieguldījumi ASV dolāros

<i>Prasības pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem</i>	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	761 073 851	1 388 630 590	(627 556 739)
Naudas tirgus noguldījumi	688 783 688	1 352 326 756	(663 543 068)
<i>Reverse repo</i> darījumi	543 247 188	330 983 321	212 263 867
Ieguldījumi vērtspapīros	26 579 510 126	26 241 436 610	338 073 516
Kopā	28 572 614 853	29 313 377 277	(740 762 424)

<i>Prasības pret euro zonas valstu rezidentiem</i>	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	574 945	18 535	556 410
Naudas tirgus noguldījumi	3 867 588 514	2 621 949 594	1 245 638 920
<i>Reverse repo</i> darījumi	0	151 860 288	(151 860 288)
Kopā	3 868 163 459	2 773 828 417	1 094 335 042

un Japānas jenās denominētos vērtspapīros, kā redzams tabulā.

Lai arī 2007. gadā kritās gan ASV dolāra, gan Japānas jenas kurss attiecībā pret euro, šo pozīciju neto vērtība euro pieauga, galvenokārt sakarā ar a) ieņēmumu no zelta pārdošanas ieguldīšanu Japānas jenu un (mazāk) ASV dolāru portfeli (sk. 1. skaidrojumu "Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi") un b) ienākumiem, kas saņemti galvenokārt ASV dolāru portfeli.

Turklāt ar 2007. gada 1. janvāri, kad Slovēnija ieviesa vienoto valūtu, *Banka Slovenije* saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu nodeva ECB ASV dolārus 162.9 milj. euro vērtībā.

⁸ Zelts, kura vērtība atbilda 28.7 milj. euro, tika nodots ar 2007. gada 1. janvāri.

2007. gada 31. decembrī ECB bija šādi neto ārvalstu valūtu turējumi⁹ ASV dolāros un Japānas jenās.

	(milj. valūtas vienību)
ASV dolāri	37 149
Japānas jenas	1 076 245

3. PRASĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

2007. gada 31. decembrī šīs prasības veidoja ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu naudas tirgus noguldījumi 20.0 milj. euro vērtībā un pieprasījuma noguldījumu konti.

4. PĀRĒJĀS PRASĪBAS EURO PRET EURO ZONAS KREDĪTIESTĀDĒM

2007. gada 31. decembrī šīs prasības veidoja euro zonas rezidentu naudas tirgus noguldījumi 100.0 milj. euro vērtībā un pieprasījuma noguldījumu konti.

5. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS PRASĪBAS

PRASĪBAS SAISTĪBĀ AR EURO BANKNOŠU SADALI EUROSISTĒMĀ

Šo posteni veido ECB prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

PĀRĒJĀS PRASĪBAS EUROSISTĒMĀ (NETO)

Šo posteni veido euro zonas valstu NCB TARGET/TARGET2 atlikumi attiecībā pret ECB (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumus). Šīs pozīcijas kāpumu galvenokārt noteica euro norēķini par kompensējošiem mijmaiņas darījumiem, kas veikti ar NCB saistībā ar ASV dolāru termiņizsoļu iespēju (sk. 9. skaidrojumu "Saisības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem").

	2007 (euro)	2006 (euro)
Prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET/TARGET2	145 320 642 526	83 764 470 700
Saisības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET/TARGET2	(128 079 459 304)	(80 218 602 205)
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)	17 241 183 222	3 545 868 495

6. PĀRĒJIE AKTĪVI

PAMATLĪDZEKĻI

Šo aktīvu sadalījums 2007. gada 31. decembrī bija šāds.

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Izmaksas			
Zeme un ēkas	156 964 236	160 272 602	(3 308 366)
Datoraparātūra un programmatūra	168 730 634	157 573 338	11 157 296
Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi	27 105 564	26 670 476	435 088
Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā	59 791 855	28 790 200	31 001 655
Pārējie pamatlīdzekļi	1 195 290	1 232 143	(36 853)
Kopā izmaksas	413 787 579	374 538 759	39 248 820
Uzkrātais nolietojums			
Zeme un ēkas	(49 672 589)	(39 696 727)	(9 975 862)
Datoraparātūra un programmatūra	(150 195 777)	(135 057 096)	(15 138 681)
Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi	(25 562 068)	(24 471 251)	(1 090 817)

⁹ Attiecīgajā ārvalstu valūtā, uz ko attiecas ārvalstu valūtas pārvērtēšana. Tie ietverti posteņos "Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem", "Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem", "Uzkrājumi un nākamo periodu izdevumi", "Saisības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem", "Ārpusbilances instrumentu pārvērtēšanas starpība" (pasīvu pusē) un "Uzkrājumi un nākamo periodu ienākumi", ņemot vērā arī biržā netirgotos valūtas maiņas nākotnes darījumus un ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumus ārpusbilances posteņos. Guvumi no ārvalstu valūtas denominēto finanšu instrumentu cenu pārvērtēšanas nav iekļauti.

Pārējie pamatlīdzekļi	(147 182)	(132 696)	(14 486)
Kopā uzkrātais nolietojums	(225 577 616)	(199 357 770)	(26 219 846)
Atlikusī bilances vērtība	188 209 963	175 180 989	13 028 974

"Zeme un ēkas" izmaksu samazinājums galvenokārt saistīts ar 2001. gadā pirktās oficiālās ECB prezidentu mītnes pārdošanu 2007. gada janvārī. 2006. gada decembrī tika iegādāta jauna oficiālā mītne.

Pieaugums kategorijā "Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā" galvenokārt skaidrojams ar uzsāktajiem darbiem saistībā ar ECB jauno ēku. Pārvedumi no šīs kategorijas uz attiecīgajiem pamatlīdzekļu posteņiem tiks veikti pēc šo aktīvu lietošanas uzsākšanas.

PĀRĒJIE FINANŠU AKTĪVI

Šā posteņa galvenie komponenti ir šādi.

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Euro denominētie vērtspapīri	8 815 612 722	7 303 413 758	1 512 198 964
<i>Reverse repo</i> darījumi euro	668 392 837	874 669 464	(206 276 627)
Pārējie finanšu aktīvi	42 190 576	42 187 167	3 409
Kopā	9 526 196 135	8 220 270 389	1 305 925 746

a) Euro denominētie vērtspapīri un *reverse repo* darījumi euro veido ECB pašu līdzekļu ieguldījumu (sk. 12. skaidrojumu "Pārējās saistības"). Vērtspapīru turējuma pieauguma pamatā galvenokārt ir ieguldījums pašu līdzekļu portfeli, kas atbilst uz ECB uzkrājumu valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem 2006. gadā pārskaitītajai summai.

b) ECB pieder 3 211 SNB akciju, kas uzskaitītas pēc to iegādes izmaksām (41.8 milj. euro).

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTU PĀRVĒRTĒŠANAS STARPĪBA

Šo posteņi veido galvenokārt nepabeigto mijmaiņas un biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu ārvalstu valūtā pārvērtēšanas pārmaiņas 2007. gada 31. decembrī (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šīs pārvērtēšanas pārmaiņas radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā pēc valūtas kursa bilances datumā salīdzinājumā ar euro vērtību, šos darījumus konvertējot pēc attiecīgās valūtas vidējās cenas (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos). Šajā postenī ietverta arī peļņa no biržā netirgoto nākotnes darījumu ar vērtspapīriem pārvērtēšanas.

UZKRĀJUMI UN NĀKAMO PERIODU IZDEVUMI

2007. gadā šī pozīcija ietvēra uzkrātos saņemamos procentus no ECB prasībām par euro banknošu sadali Eurosistēmā pēdējā ceturksnī (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos) 545.8 milj. euro apjomā un uzkrātos procentus no TARGET/TARGET2 atlikumiem 481.6 milj. euro apjomā, kas saņemami no euro zonas NCB par 2007. gada pēdējo mēnesi.

Šajā postenī uzrādīti arī uzkrātie procenti no vērtspapīriem un citiem finanšu aktīviem, t.sk. ar tiem saistītā diskonta amortizācija.

DAŽĀDI

Šo posteņi veido galvenokārt atlikumi saistībā ar nepabeigtajiem mijmaiņas un biržā netirgotajiem valūtas maiņas nākotnes darījumiem ārvalstu valūtā 2007. gada 31. decembrī (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šos atlikumus radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro

ekvivalentā pēc attiecīgās valūtas vidējās cenas bilances datumā salīdzinājumā ar euro vērtību, kādā šie darījumi sākotnēji uzrādīti (sk. "Ārpusbilances instrumenti" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Šajā postenī iekļauta arī prasība pret Vācijas Federālo finanšu ministriju saistībā ar pievienotās vērtības un citu samaksāto netiešo nodokļu atmaksu. Šādi nodokļi atmaksājami saskaņā ar Protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās 3. panta noteikumiem, kas attiecas uz ECB atbilstoši ECBS Statūtu 40. pantam.

7. BANKNOTES APGROZĪBĀ

Šis postenis ietver ECB daļu (8%) no kopējā euro banknošu apjoma apgrozībā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

8. SAISTĪBAS EURO PRET CITIEM EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

Šis postenis ietver Euro banku asociācijas (EBA) locekļu noguldījumus, ko ECB izmanto kā nodrošinājumu EBA maksājumiem, kas tiek veikti TARGET/TARGET2 sistēmā.

9. SAISTĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

Šo posteni galvenokārt veido saistības pret Federālo rezervju sistēmu 13.9 mljrd. euro apjomā saistībā ar ASV dolāru termiņizsoļu iespēju. Šīs programmas ietvaros Federālo rezervju sistēma pagaidu savstarpējas vienošanās (mijmaiņas darījumu līnijas) veidā nodrošināja ECB 20 mljrd. ASV dolāru, lai piedāvātu Eurosistēmas darījuma partneriem īstermiņa finansējumu ASV dolāros. Vienlaikus ECB noslēdza kompensējošus mijmaiņas darījumus ar to valstu NCB, kuras ieviesušas euro. NCB izmantoja saņemtos līdzekļus, lai veiktu likviditāti palielinošas operācijas

ar Eurosistēmas darījuma partneriem. Šo kompensējošo mijmaiņas darījumu rezultātā veidojās neatlīdzināti Eurosistēmas iekšējie atlikumi starp ECB un NCB, kas uzrādīti postenī "Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)".

Šajā postenī atspoguļoti arī ārpus euro zonas esošo valstu NCB atlikumi ECB saistībā ar darījumiem, ko apstrādā TARGET/TARGET2 sistēmā (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

10. SAISTĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

Šajā postenī ietilpst *repo* darījumi ar ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem saistībā ar ECB ārvalstu valūtas rezervju pārvaldību.

11. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS SAISTĪBAS

Tās ir saistības pret euro zonas valstu NCB, kas radās, nododot ārējo rezervju aktīvus ECB, tām pievienojoties Eurosistēmai. Tās tiek atlīdzinātas pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju likmes, kas koriģēta, lai atspoguļotu to, ka no zelta sastāvdaļas peļņa netiek gūta (sk. 23. skaidrojumu "Tīrie procentu ienākumi").

Sakarā ar ES paplašināšanos, pievienojoties Bulgārijai un Rumānijai, un tā rezultātā veikto NCB prasību un svērumu ECB kapitāla atlēgā kopējā limita korekciju (sk. 15. skaidrojumu "Kapitāls un rezerves"), kā arī *Banka Slovenije* nodotajiem ārējo rezervju aktīviem, Slovēnijai ieviešot vienoto valūtu, šīs saistības pieauga par 259 568 376 euro.

	Līdz 2006. gada 31. decembrim (euro)	No 2007. gada 1. janvāra ¹⁾ (euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	1 419 101 951	1 423 341 996
<i>Deutsche Bundesbank</i>	11 761 707 508	11 821 492 402

<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i>	513 006 858	511 833 966
<i>Bank of Greece</i>	1 055 840 343	1 046 595 329
<i>Banco de España</i>	4 326 975 513	4 349 177 351
<i>Banque de France</i>	8 275 330 931	8 288 138 644
<i>Banca d'Italia</i>	7 262 783 715	7 217 924 641
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	87 254 014	90 730 275
<i>De Nederlandsche Bank</i>	2 223 363 598	2 243 025 226
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1 157 451 203	1 161 289 918
<i>Banco de Portugal</i>	982 331 062	987 203 002
<i>Banka Slovenije</i>	–	183 995 238
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	717 118 926	717 086 011
Kopā	39 782 265 622	40 041 833 998

1) Atsevišķās summas noapaļotas līdz tuvākajam euro. Skaitļu noapaļošanas rezultātā summa var atšķirties no kopsummas.

Banka Slovenije prasību noteica 183 995 238 euro apjomā, lai nodrošinātu, ka attiecība starp šo prasību un citām NCB, kas ievieš euro, kredītētājam kopējām prasībām ir vienāda ar attiecību starp *Banka Slovenije* svērumu ECB kapitāla atslēgā un citu iesaistīto NCB kopējo svērumu šajā atslēgā. Starpība starp šo prasību un nodoto aktīvu vērtību (sk. 1. skaidrojumu "Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi" un 2. skaidrojumu "Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu un euro zonas valstu rezidentiem") tika uzskatīta par daļu no *Banka Slovenije* iemaksām, kas tai saskaņā ar ECBS Statūtu 49.2. pantu jāveic rezervēs un uzkrājumos, kuru apjoms ir ekvivalents ECB rezervēm 2006. gada 31. decembrī (sk. 13. skaidrojumu "Uzkrājumi" un 14. skaidrojumu "Pārvērtēšanas konti").

12. PĀRĒJĀS SAISTĪBAS

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTU PĀRVĒRTĒŠANAS STARPĪBA

Šo posteni veido galvenokārt nepabeigto mijmaiņas un biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu ārvalstu valūtā pārvērtēšanas pārmaiņas 2007. gada 31. decembrī (sk. 21. skaidrojumu "Valūtas mijmaiņas darījumi un biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi"). Šīs pārvērtēšanas pārmaiņas

radījusi šādu darījumu konvertēšana to euro ekvivalentā pēc valūtas kursa bilances datumā salīdzinājumā ar euro vērtību, šos darījumus konvertējot pēc attiecīgās valūtas vidējās cenas (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumos un arī 6. skaidrojumu "Pārējie aktīvi").

Šajā postenī ietverti arī zaudējumi no biržā netirgoto nākotnes darījumu ar vērtspapīriem un procentu likmju mijmaiņas darījumiem pārvērtēšanas.

UZKRĀJUMI UN NĀKAMO PERIODU IENĀKUMI

Šo posteni veido galvenokārt NCB maksājami procenti, kas attiecas uz to prasībām par nodotajiem ārējo rezervju aktīviem (sk. 11. skaidrojumu "Eurosistēmas iekšējās saistības"), 1.4 mljrd. euro apjomā. Šajā atlikumā ietverti arī uzkrājumi saistībā ar NCB maksājāmām summām, kas attiecas uz TARGET/TARGET2, uzkrājumi saistībā ar finanšu instrumentiem, t.sk. kuponu obligāciju prēmiju amortizācija, un citi uzkrājumi.

DAŽĀDI

Šajā postenī ietverts galvenokārt saistībā ar ECB pašu līdzekļu pārvaldību veikto *repo* darījumu atlikums 517 milj. euro apjomā (sk. 6. skaidrojumu "Pārējie aktīvi") un neto saistības, kas attiecas uz ECB pensiju pienākumiem, kā aprakstīts tālāk.

ECB PENSIJU PLĀNS UN CITI PĒCNODARBINĀTĪBAS PABALSTI

Bilancē atzītās summas saistībā ar ECB pensiju pienākumiem (sk. "ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumos) ir šādas.

	2007 (milj. euro)	2006 (milj. euro)
Pienākumu pašreizējā vērtība	285.8	258.5
Plāna aktīvu patiesā vērtība	(229.8)	(195.3)
Neatzītie aktuārie guvumi/ (zaudējumi)	35.4	17.3
Bilancē atzītās saistības	91.4	80.5

Pienākumu pašreizējā vērtībā ietverti nefondēti pienākumi saistībā ar Valdes locekļu pensijām un uzkrājumiem darbinieku darbības zaudējuma gadījumiem 36.8 milj. euro apjomā (2006. gadā – 32.6 milj. euro).

Summas, kas 2007. un 2006. gadā atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā saistībā ar kategorijām "Kārtējās darba izmaksas", "Procenti no pienākumiem" un "Plāna aktīvu paredzamā atdeve", ir šādas.

	2007 (milj. euro)	2006 (milj. euro)
Kārtējās darba izmaksas	26.5	27.3
Procenti no pienākumiem	8.6	6.8
Plāna aktīvu paredzamā atdeve	(7.9)	(6.7)
Gadā atzītie neto aktuārie (guvumi)/ zaudējumi	0	0
Kopā kategorijā "Personāla izmaksas"	27.2	27.4

Saskaņā ar "10% koridora" pieeju (sk. "ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumos) 2007. gada peļņas un zaudējumu aprēķinā netika atzīti aktuārie guvumi.

Noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības pārmaiņas ir šādas.

	2007 (milj. euro)	2006 (milj. euro)
Noteikto pabalstu sākuma pienākums	258.5	223.5
Darba izmaksas	26.5	27.3
Procentu izmaksas	8.6	6.8
Plāna dalībnieku iemaksas	14.2	10.4
Pārējās neto pārmaiņas saistībās, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas	2.5	3.7
Samaksātie pabalsti	(2.5)	(2.6)
Aktuārie (guvumi)/zaudējumi	(22.0)	(10.6)
Noteikto pabalstu beigu pienākums	285.8	258.5

Plāna aktīvu patiesās vērtības pārmaiņas ir šādas.

	2007 (milj. euro)	2006 (milj. euro)
Plāna aktīvu sākuma patiesā vērtība	195.3	161.2
Paredzamā atdeve	7.9	6.7
Aktuārie guvumi/(zaudējumi)	(4.0)	0.2
Darba devēja iemaksas	16.2	15.4
Plāna dalībnieku iemaksas	14.1	10.3
Samaksātie pabalsti	(2.2)	(2.2)

Pārējās neto pārmaiņas aktīvos, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas	2.5	3.7
Plāna aktīvu beigu patiesā vērtība	229.8	195.3

Gatavojot šajā skaidrojumā minētos novērtējumus, aktuāri izmantojuši pieņēmumus, kurus uzskaites un informācijas atklāšanas nolūkiem akceptējusi Valde.

Lai aprēķinātu personāla shēmas saistības, izmantoti šādi galvenie pieņēmumi. Peļņas un zaudējumu aprēķinā uzrādāmās gada summas aprēķināšanai aktuāri izmantoja plāna aktīvu paredzamās atdeves likmi.

	2007 (%)	2006 (%)
Diskonta likme	5.30	4.60
Plāna aktīvu paredzamā atdeve	6.50	6.00
Algu palielinājums nākotnē	2.00	2.00
Pensiju palielinājums nākotnē	2.00	2.00

13. UZKRĀJUMI

Ņemot vērā ECB lielo pakļautību valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskam un tās pārvērtēšanas kontu apjomu, Padome uzskatīja par atbilstošu 2005. gada 31. decembrī izveidot šiem riskiem paredzētu uzkrājumu. Šis uzkrājums tiks izmantots, lai finansētu nākotnes realizētos un nerealizētos zaudējumus, īpaši pārvērtēšanas zaudējumus, kurus nesedz pārvērtēšanas konti. Šā uzkrājuma apjomu un turpmāko nepieciešamību pārskata katru gadu, pamatojoties uz ECB novērtējumu par tās pakļautību minētajiem riskiem. Veicot šo novērtējumu, tiek ņemti vērā vairāki faktori, t.sk. risku ietverošu aktīvu turējumu apjoms, risku īstenošanās gadījumi kārtējā finanšu gadā, paredzami rezultāti nākamajā gadā un risku novērtējums, kas ietver riskam pakļauto vērtību (VaR) aprēķināšanu risku ietverošajiem aktīviem un tiek konsekventi piemērots ilgstošā laika periodā.¹⁰ Uzkrājums kopā ar vispārējo rezervju fondā turēto summu nedrīkst pārsniegt euro zonas valstu NCB apmaksātā ECB kapitāla vērtību.

¹⁰ Sk. arī ECB gada pārskata 2. nodaļu.

2006. gada 31. decembrī uzkrājums valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem sasniedza 2 371 395 162 euro. Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.2. pantu arī *Banka Slovenije* 2007. gada 1. janvārī iemaksāja uzkrājumā 10 947 042 euro. Ņemot vērā sava novērtējuma rezultātus, Padome nolēma 2007. gada 31. decembrī papildus ieskaitīt uzkrājumā 286 416 109 euro, tādējādi palielinot tā apjomu līdz 2 668 758 313 euro un tāpat kā 2006. gadā samazināja tīro peļņu precīzi līdz nullei.

Šajā postenī ietilpst arī atbilstošs uzkrājums saistībā ar ECB līgumsaistībām atjaunot pašreizējās ECB telpas to sākotnējā stāvoklī tad, kad ECB tās atbrīvos un pārcelsies uz pastāvīgajām telpām, un citi uzkrājumi.

14. PĀRVĒRTĒŠANAS KONTI

Šie konti ietver pārvērtēšanas atlikumus, kas rodas saistībā ar nerealizētajiem guvumiem no aktīviem un saistībām. Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.2. pantu *Banka Slovenije* 2007. gada 1. janvārī iemaksāja šajos atlikumos 26 milj. euro.

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Zelts	5 830 485 388	4 861 575 989	968 909 399
Ārvalstu valūtas	0	701 959 896	(701 959 896)
Vērtspapīri	338 524 183	14 909 786	323 614 397
Kopā	6 169 009 571	5 578 445 671	590 563 900

Gada beigu pārvērtēšanā izmantotie valūtu kursi bija šādi.

Valūtu kursi	2007	2006
ASV dolāri par euro	1.4721	1.3170
Japānas jenas par euro	164.93	156.93
Euro par SDR	1.0740	1.1416
Euro par Trojas unci zelta	568.236	482.688

15. KAPITĀLS UN REZERVES

KAPITĀLS

A) PĀRMAIŅAS ECB KAPITĀLA ATSLĒGĀ

Saskaņā ar ECBS Statūtu 29. pantu NCB daļas ECB kapitāla atslēgā tiek svērtas vienādā proporcijā atbilstoši katras dalībvalsts iedzīvotāju skaita un IKP īpatsvaram ES iedzīvotāju skaitā un IKP, ko ECB paziņo Eiropas Komisija. Šos svērumus koriģē reizi piecos gados, kā arī tad, ja ES pievienojas jaunas dalībvalstis. Pamatojoties uz Padomes 2003. gada 15. jūlija Lēmumu 2003/517/EK par statistiskajiem datiem, kas izmantojami Eiropas Centrālās bankas kapitāla parakstīšanas atslēgas koriģēšanai¹¹, 2007. gada 1. janvārī pēc jauno dalībvalstu Bulgārijas un Rumānijas pievienošanās NCB kapitāla atslēgas tika koriģētas šādi.

	No 2004. gada 1. maija līdz 2006. gada 31. decembrim (%)	No 2007. gada 1. janvāra (%)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	2.5502	2.4708
<i>Deutsche Bundesbank</i>	21.1364	20.5211
<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i>	0.9219	0.8885
<i>Bank of Greece</i>	1.8974	1.8168
<i>Banco de España</i>	7.7758	7.5498
<i>Banque de France</i>	14.8712	14.3875
<i>Banca d'Italia</i>	13.0516	12.5297
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0.1568	0.1575
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3.9955	3.8937
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	2.0800	2.0159
<i>Banco de Portugal</i>	1.7653	1.7137
<i>Banka Slovenije</i>	–	0.3194
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1.2887	1.2448
Euro zonas NCB starpsumma	71.4908	69.5092
<i>Българска народна банка (Bulgārijas Nacionālā banka)</i>	–	0.8833
<i>Česká národní banka</i>	1.4584	1.3880
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1.5663	1.5138
<i>Eesti Pank</i>	0.1784	0.1703
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0.1300	0.1249
<i>Latvijas Banka</i>	0.2978	0.2813

11 OV L 181, 19.07.2003., 43. lpp.

<i>Lietuvos bankas</i>	0.4425	0.4178
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1.3884	1.3141
<i>Bank Centrali ta' Malta/Central Bank of Malta</i>	0.0647	0.0622
<i>Narodowy Bank Polski</i>	5.1380	4.8748
<i>Banca Națională a României</i>	–	2.5188
<i>Banka Slovenije</i>	0.3345	–
<i>Národná banka Slovenska</i>	0.7147	0.6765
<i>Sveriges Riksbank</i>	2.4133	2.3313
<i>Bank of England</i>	14.3822	13.9337
Ārpus euro zonas esošo valstu NCB starpsuma	28.5092	30.4908
Kopā	100.0000	100.0000

Visu triju minēto norišu rezultātā ECB apmaksātais kapitāls pieauga no 4 089 277 550 euro 2006. gada 31. decembrī līdz 4 127 136 230 euro 2007. gada 1. janvārī, kā redzams tabulā.¹³

B) ECB KAPITĀLS

Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.3. pantu, kas tika iekļauts Statūtos ar Pievienošanās līgumu, ECB parakstītais kapitāls turpmāk tiek automātiski palielināts katru reizi, kad ES pievienojas jauna dalībvalsts un tās NCB pievienojas ECBS. Pieaugumu nosaka, reizinot esošo parakstītā kapitāla apjomu (t.i., 5 565 milj. euro 2006. gada 31. decembrī) ar attiecību starp pievienojošos NCB procentuālo daļu un jau esošo ECBS dalībvalstu NCB procentuālo daļu paplašinātajā kapitāla atslēgā. Tādējādi 2007. gada 1. janvārī ECB parakstītais kapitāls tika palielināts līdz 5 761 milj. euro.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.1. pantu un Padomes 2006. gada 30. decembrī pieņemto tiesību aktu¹² *Banka Slovenije* 2007. gada 1. janvārī iemaksāja 17 096 556 euro – līdz šim neapmaksāto ECB parakstītā kapitāla daļu.

Ārpus euro zonas esošo valstu NCB jāapmaksā 7% no to parakstītā kapitāla, piedaloties ECB darbības izmaksu segšanā. Tāpēc 2007. gada 1. janvārī *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālā banka) un *Banca Națională a României* iemaksāja attiecīgi 3 561 869 euro un 10 156 952 euro. Ieskaitot šos maksājumus, iemaksas kopējais apjoms 2007. gada beigās bija 122 952 830 euro. Ārpus euro zonas esošo valstu NCB nav tiesīgas saņemt daļu no ECB sadalāmās peļņas, t.sk. ienākumus, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā, un tās neuzņemas arī nekādas saistības finansēt ECB zaudējumus.

12 2006. gada 30. decembra ECB/2006/30 Lēmums par to, kā *Banka Slovenije* apmaksā kapitālu, nodod ārējo rezervju aktīvus un veic iemaksas Eiropas Centrālās bankas rezervēs un uzkrājumos (OV L 24, 31.01.2007., 17. lpp.).

13 Atsevišķās summas noapaļotas līdz tuvākajam euro. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa šīs sadaļas tabulās var atšķirties no kopsummas.

	Parakstītais kapitāls līdz 2006. gada 31. decembrim (euro)	Apmaksātais kapitāls līdz 2006. gada 31. decembrim (euro)	Parakstītais kapitāls no 2007. gada 1. janvāra (euro)	Apmaksātais kapitāls no 2007. gada 1. janvāra (euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	141 910 195	141 910 195	142 334 200	142 334 200
<i>Deutsche Bundesbank</i>	1 176 170 751	1 176 170 751	1 182 149 240	1 182 149 240
<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i>	51 300 686	51 300 686	51 183 397	51 183 397
<i>Bank of Greece</i>	105 584 034	105 584 034	104 659 533	104 659 533
<i>Banco de España</i>	432 697 551	432 697 551	434 917 735	434 917 735
<i>Banque de France</i>	827 533 093	827 533 093	828 813 864	828 813 864
<i>Banca d'Italia</i>	726 278 371	726 278 371	721 792 464	721 792 464
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	8 725 401	8 725 401	9 073 028	9 073 028
<i>De Nederlandsche Bank</i>	222 336 360	222 336 360	224 302 523	224 302 523
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	115 745 120	115 745 120	116 128 992	116 128 992
<i>Banco de Portugal</i>	98 233 106	98 233 106	98 720 300	98 720 300
<i>Banka Slovenije</i>	–	–	18 399 524	18 399 524
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	71 711 893	71 711 893	71 708 601	71 708 601
Euro zonas NCB starpsumma	3 978 226 562	3 978 226 562	4 004 183 400	4 004 183 400
<i>Българска народна банка (Bulgārijas Nacionālā banka)</i>	–	–	50 883 843	3 561 869
<i>Česká národní banka</i>	81 155 136	5 680 860	79 957 855	5 597 050
<i>Danmarks Nationalbank</i>	87 159 414	6 101 159	87 204 756	6 104 333
<i>Eesti Pank</i>	9 927 370	694 916	9 810 391	686 727
<i>Central Bank of Cyprus</i>	7 234 070	506 385	7 195 055	503 654
<i>Latvijas Banka</i>	16 571 585	1 160 011	16 204 715	1 134 330
<i>Lietuvos bankas</i>	24 623 661	1 723 656	24 068 006	1 684 760
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	77 259 868	5 408 191	75 700 733	5 299 051
<i>Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta</i>	3 600 341	252 024	3 583 126	250 819
<i>Narodowy Bank Polski</i>	285 912 706	20 013 889	280 820 283	19 657 420
<i>Banca Națională a României</i>	–	–	145 099 313	10 156 952
<i>Banka Slovenije</i>	18 613 819	1 302 967	–	–
<i>Národná banka Slovenska</i>	39 770 691	2 783 948	38 970 814	2 727 957
<i>Sveriges Riksbank</i>	134 292 163	9 400 451	134 298 089	9 400 866
<i>Bank of England</i>	800 321 860	56 022 530	802 672 024	56 187 042
Ārpus euro zonas esošo valstu NCB starpsumma	1 586 442 685	111 050 988	1 756 469 003	122 952 830
Kopā	5 564 669 247	4 089 277 550	5 760 652 403	4 127 136 230

16. NOTIKUMI PĒC BILANCES DATUMA

KIPRAS UN MALTAS PIEVIENOŠANĀS EURO ZONAI

Saskaņā ar Padomes 2007. gada 10. jūlija Lēmumu 2007/503/EK, kas pieņemts atbilstoši Līguma 122. panta 2. punktam, Kipra un Malta ieviesa vienoto valūtu 2008. gada 1. janvārī. Saskaņā ar ECBS Statūtu 49.1. pantu un Padomes 2007. gada 31. decembrī pieņemtajiem tiesību aktiem¹⁴ *Central Bank of Cyprus un Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* 2008. gada 1. janvārī iemaksāja attiecīgi 6 691 401 un 3 332 307 euro – līdz šim neapmaksāto ECB parakstītā kapitāla daļu.

2008. gada 1. janvārī saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu *Central Bank of Cyprus un Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* nodeva ECB ārējo rezervju aktīvus ar kopējo vērtību

¹⁴ 2007. gada 31. decembra Lēmums ECB/2007/22 par *Central Bank of Cyprus un Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* apmaksāto kapitālu, ārējo rezervju aktīvu nodošanu un iemaksām Eiropas Centrālās bankas rezervēs un uzkrājumos (OV L 28, 01.02.2008., 36. lpp.); Eiropas Centrālās bankas un *Central Bank of Cyprus* 2007. gada 31. decembra vienošanās par prasībām, ko Eiropas Centrālā banka kreditējusi *Central Bank of Cyprus* saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 30.3. pantu (OV C 29, 01.02.2008., 4. lpp.); Eiropas Centrālās bankas un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* 2007. gada 31. decembra vienošanās par prasībām, ko Eiropas Centrālā banka kreditējusi *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 30.3. pantu (OV C 29, 01.02.2008., 6. lpp.).

109 953 752 euro. Kopējo nododamo summu noteica, reizinot ECB jau nodoto ārējo rezervju aktīvu euro vērtību pēc 2007. gada 31. decembra kursa ar attiecību starp abu nacionālo centrālo banku parakstīto daļu skaitu un to NCB, kurām nav piešķirts izņēmuma statuss, apmaksāto daļu skaitu. Šos ārējo rezervju aktīvus veidoja ASV dolāri skaidrā naudā un zelts (attiecība 85 : 15).

Central Bank of Cyprus un *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* ieguva prasības pret ECB par apmaksāto kapitālu un ārējo rezervju aktīviem, kas ekvivalenta nodotajām summām. Tās uzskatāmas par tādām pašām prasībām kā pārējo dalībnieču NCB prasības (sk. 11. skaidrojumu "Eurosistēmas iekšējās saistības").

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTI

17. AUTOMATIZĒTĀ VĒRTSPAPĪRU AIZDEVUMU PROGRAMMA

ECB pašu līdzekļu pārvaldības ietvaros ECB noslēgusi automatisko vērtspapīru aizdevumu programmas līgumu. Saskaņā ar to norīkots aģents ECB vārdā veic vērtspapīru aizdevumu darījumus ar vairākiem darījuma partneriem, ko ECB noteikusi kā atbilstošus darījuma partnerus. Šā līguma ietvaros 2007. gada 31. decembrī reverso darījumu atlikums bija 3.0 mljrd. euro (2006. gadā – 2.2 mljrd. euro; sk. "Reversie darījumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

18. BIRŽĀ TIRGOTIE PROCENTU LIKMJU NĀKOTNES LĪGUMI

2007. gadā ECB ārējo rezervju un pašu līdzekļu pārvaldības ietvaros tika izmantoti biržā tirgotie procentu likmju nākotnes līgumi. Noslēgto darījumu atlikumi 2007. gada 31. decembrī bija šādi.

Biržā tirgotie ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumi	Līguma vērtība (euro)
Pirkšanas līgumi	5 932 333 678
Pārdošanas līgumi	2 105 780 978

Biržā tirgotie euro procentu likmju nākotnes līgumi	Līguma vērtība (euro)
Pirkšanas līgumi	25 000 000
Pārdošanas līgumi	190 600 000

19. PROCENTU LIKMES MIJMAIŅAS DARĪJUMI

2007. gada 31. decembrī procentu likmju mijmaiņas darījumu prasību atlikums bija 13 milj. euro. Šie darījumi tika noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros.

20. BIRŽĀ NETIRGOTIE NĀKOTNES DARĪJUMI AR VĒRTSPAPĪRIEM

2007. gada 31. decembrī biržā netirgoto vērtspapīru pirkšanas nākotnes darījumu atlikums bija 113 milj. euro un biržā netirgoto vērtspapīru pārdošanas nākotnes darījumu atlikums – 9 milj. euro. Šie darījumi noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros.

21. ĀRVALSTU VALŪTAS MIJMAIŅAS DARĪJUMI UN BIRŽĀ NETIRGOTIE VALŪTAS MAIŅAS NĀKOTNES DARĪJUMI

2007. gada 31. decembrī ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumu un biržā netirgoto valūtas maiņas nākotnes darījumu prasību atlikums bija 794 milj. euro un saistību atlikums – 797 milj. euro. Šie darījumi noslēgti ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros.

Turklāt 2007. gada 31. decembrī saglabājās biržā netirgoto nākotnes darījumu prasību pret NCB atlikums un saistību pret Federālo rezervju sistēmu atlikums, kas radušies sakarā ar Federālo rezervju sistēmas izveidoto ASV dolāru termiņizsoļu iespēju (sk. 9. skaidrojumu "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem").

22. NEPABEIGTIE TIESAS PROCESI

Document Security Systems Inc. (DSSI) iesniedza zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret

ECB Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesā, apgalvojot, ka, izgatavojot euro banknotes, ECB pārkāpusi DSSI patenta tiesības¹⁵. Pirmās instances tiesa noraidīja DSSI prasību pret ECB par zaudējumu atlīdzināšanu.¹⁶ ECB pašlaik veic darbības, lai šo patentu anulētu vairākās nacionālajās jurisdikcijās. Turklāt ECB ir cieši pārliecināta, ka nav nekādā veidā pārkāpusi patenta tiesības, un attiecīgi aizstāvēsies pret jebkurām apsūdzībām, kuras DSSI varētu celt kompetentās valstu tiesās.

¹⁵ DSSI Eiropas patents Nr. 0455 750 B1.

¹⁶ Pirmās instances tiesas 2007. gada 5. septembra rīkojums, lieta T-295/05. Lieta pieejama interneta lapā www.curia.eu.

PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINA SKAIDROJUMI

23. TĪRIE PROCENTU IENĀKUMI

PROCENTU IENĀKUMI NO ĀRĒJO REZERVJU AKTĪVIEM

Šo posteni veido šādi procentu ienākumi (atņemot procentu izdevumus), kas saistīti ar aktīviem un saistībām ārvalstu valūtā.

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Procentu ienākumi no pieprasījuma noguldījumu kontiem	24 052 321	15 399 229	8 653 092
Procenti no naudas tirgus noguldījumiem	196 784 561	195 694 549	1 090 012
<i>Reverse repo</i> darījumi	138 079 630	201 042 718	(62 963 088)
Tīrie ienākumi no vērtspapīriem	1 036 836 752	934 077 489	102 759 263
Tīrie procentu ienākumi no biržā netirgotajiem valūtu nākotnes un mijmaiņas darījumiem	19 766 033	3 853 216	15 912 817
Kopā procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem	1 415 519 297	1 350 067 201	65 452 096
Procentu izdevumi par pieprasījuma noguldījumu kontiem	(154 041)	(225 549)	71 508
<i>Repo</i> darījumi	(60 476 997)	(31 598 416)	(28 878 581)
Tīrie procentu izdevumi no procentu likmju mijmaiņas darījumiem	(891)	0	(891)
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem (neto)	1 354 887 368	1 318 243 236	36 644 132

PROCENTU IENĀKUMI, KAS GŪTI NO EURO BANKNOŠU SADALES EUROSISTĒMĀ

Šo posteni veido procentu ienākumi saistībā ar ECB daļu kopējā euro banknošu emisijā. Procentu ienākumi no ECB prasībām saistībā ar tās banknošu daļu tiek aprēķināti pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju likmes. 2007. gada procentu ienākumi

atspoguļoja gan vispārēju euro banknošu apgrozībā pieaugumu, gan ECB galvenās refinansēšanas likmes paaugstināšanos. Šie ienākumi tiek sadalīti starp NCB, kā aprakstīts sadaļā "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos.

Pamatojoties uz aplēsēm par ECB 2007. gada finanšu rezultātiem, Padome nolēma ieturēt visu šo ienākumu sadali.

ATLĪDZĪBA PAR NCB PRASĪBĀM PAR NODOTAJĀM ĀRĒJĀM REZERVĒM

Šajā postenī uzrādīta atlīdzība, ko izmaksā euro zonas NCB par to prasībām pret ECB saistībā ar ārējo rezervju aktīviem, kas nodoti saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu.

PĀRĒJIE PROCENTU IENĀKUMI UN PĀRĒJIE PROCENTU IZDEVUMI

Šajos posteņos ietverti procentu ienākumi (3.9 mljrd. euro; 2006. gadā – 2.5 mljrd. euro) un procentu izdevumi (3.8 mljrd. euro; 2006. gadā – 2.4 mljrd. euro) par atlikumiem saistībā ar TARGET/TARGET2. Šeit uzrādīti arī procentu ienākumi un izdevumi saistībā ar citiem euro denominētiem aktīviem un saistībām.

24. REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI/ ZAUDĒJUMI

Neto realizēto guvumu no finanšu operācijām sadalījums 2007. gadā bija šāds.

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Neto realizētie guvumi/(zaudējumi) no vērtspapīriem un biržā tirgotajiem procentu likmju nākotnes darījumiem	69 252 941	(103 679 801)	172 932 742
Neto realizētie guvumi no valūtas kursiem un zelta cenas	709 294 272	579 060 509	130 233 763
Realizētie finanšu operāciju guvumi	778 547 213	475 380 708	303 166 505

25. FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU NORAKSTĪŠANA

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Nerealizētie zaudējumi no vērtspapīru cenās	(15 864 181)	(73 609 623)	57 745 442
Nerealizētie zaudējumi no procentu likmju mijmaiņas darījumiem	(18 899)	0	(18 899)
Nerealizētie zaudējumi no valūtas kursiem	(2 518 369 734)	(644 857 885)	(1 873 511 849)
Kopā vērtības samazinājums	(2 534 252 814)	(718 467 508)	(1 815 785 306)

Zaudējumi no valūtas kursiem galvenokārt radušies, norakstot ECB ASV dolāru un Japānas jenu turējuma vidējās iegādes izmaksas atbilstoši to gada beigu valūtas kursam pēc šo valūtu kursa krituma attiecībā pret euro gada laikā.

26. TĪRIE KOMISIJAS MAKSAS IZDEVUMI

	2007 (euro)	2006 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Ienākumi no komisijas maksas	263 440	338 198	(74 758)
Izdevumi saistībā ar komisijas maksu	(885 131)	(884 678)	(453)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	(621 691)	(546 480)	(75 211)

Šajā kategorijā ienākumi ietver soda naudas, kas kredītiestādēm tika uzliktas par obligāto rezervju prasību neizpildi. Izdevumi saistīti ar maksu par pieprasījuma noguldījumu kontiem un maksājumiem saistībā ar biržā tirgoto ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumu izpildi (sk. 18. skaidrojumu "Biržā tirgotie procentu likmju nākotnes līgumi").

27. IEŅĒMUMI NO KAPITĀLA AKCIJĀM UN LĪDZDALĪBAS KAPITĀLĀ

Dividendes, kas saņemtas par SNB akcijām (sk. 6. skaidrojumu "Pārējie aktīvi"), iekļautas šajā pozīcijā.

28. PĀRĒJIE IENĀKUMI

Dažādi pārējie ienākumi gada laikā saistīti galvenokārt ar citu centrālo banku iemaksām saistībā ar pakalpojumu līguma izmaksām, ko ECB centralizēti noslēgusi ar ārējo IT tīkla pakalpojumu sniedzēju.

29. PERSONĀLA IZMAKSAS

Šajā kategorijā ietvertas algas, pabalsti, darbinieku apdrošināšana un dažādas pārējās izmaksas (141.7 milj. euro; 2006. gadā – 133.4 milj. euro). Personāla izmaksas 1.1 milj. euro apjomā (2006. gadā – 1.0 milj. euro) saistībā ar ECB jaunās ēkas būvniecību ir kapitalizētas un netiek iekļautas šajā postenī. Algas un pabalsti, t.sk. augstākās vadības atalgojums, pamatā veidoti atbilstoši Eiropas Kopienas atalgojuma shēmai un ir ar to salīdzināmi.

Valdes locekļi saņem pamatalgu un papildu pabalstus mājokļa īrei un reprezentācijas izdevumiem. Prezidentam mājokļa īres pabalsta vietā tiek nodrošināta oficiāla mītne, kas pieder ECB. Saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumiem Valdes locekļiem ir tiesības saņemt mājokļa, bērna kopšanas un izglītības pabalstu (atbilstoši personiskajiem apstākļiem). Pamatalgu apliek ar nodokli, ko iekasē Eiropas Kopiena, kā arī no tās atvelk iemaksas pensiju, veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās. Pabalstus neapliek ar nodokļiem un neiekļauj pensiju aprēķinā. Vienošanās par Valdes pensijām aprakstīta sadaļā "ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumos.

Valdes locekļiem izmaksātās pamatalgas gada laikā bija šādas.

	2007 (euro)	2006 (euro)
Žans Klods Trišē (<i>Jean-Claude Trichet</i> ; prezidents)	345 252	338 472
Lukass D. Papademos (<i>Lucas D. Papademos</i> ; viceprezidents)	295 920	290 112
Ģertrūde Tumpela-Gugerela (<i>Gertrude Tumpel-Gugerell</i> ; Valdes locekle)	246 588	241 752
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo (<i>José Manuel González-Paramo</i> ; Valdes loceklis)	246 588	241 752
Lorenzo Bini Smagi (<i>Lorenzo Bini Smaghi</i> ; Valdes loceklis)	246 588	241 752
Otmars Isings (<i>Otmar Issing</i> ; Valdes loceklis līdz 2006. gada maijam)	–	100 730
Jirgens Štarks (<i>Jürgen Stark</i> ; Valdes loceklis kopš 2006. gada jūnija)	246 588	141 022
Kopā	1 627 524	1 595 592

Kopā Valdes locekļiem izmaksātie pabalsti un pabalsti no ECB iemaksām veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmā bija 579 842 euro (2006. gadā – 557 421 euro) un kopējais atalgojums attiecīgi bija 2 207 366 euro (2006. gadā – 2 153 013 euro).

Bijušajiem Valdes locekļiem noteiktu laiku pēc viņu amata pilnvaru termiņa beigām tiek veikti pārejas laika maksājumi. 2007. gadā šie maksājumi un ECB iemaksas bijušo Valdes locekļu veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās veidoja 52 020 euro (2006. gadā – 292 280 euro). Pensijas, ieskaitot ar tām saistītos pabalstus, bijušajiem Valdes locekļiem vai viņu apgādājamiem un iemaksas veselības apdrošināšanas un negadījumu apdrošināšanas shēmās veidoja 249 902 euro (2006. gadā – 121 953 euro).

Šajā postenī iekļauti arī 27.2 milj. euro (2006. gadā – 27.4 milj. euro), kas atzīti saistībā ar ECB pensiju plānu un citiem pēcnodarbinātības pabalstiem (sk. 12. skaidrojumu "Pārējās saistības").

2007. gada beigās faktiskais pilna darba laika ekvivalenta darbinieku skaits ar pastāvīgajiem vai fiksēta termiņa darba līgumiem bija 1 375¹⁷ (t.sk. 149 ieņēma vadošus posteņus). 2007. gadā notika šādas darbinieku skaita pārmaiņas.

Darbinieku skaits 2007. gada 31. decembrī ietver 79 pilna darba laika ekvivalenta darbiniekus

	2007	2006
1. janvārī	1 342	1 338
Jaunie darbinieki ¹⁾	82	54
Aizgājušie darbinieki/ darbinieki, kuriem beidzies līguma termiņš ²⁾	49	50
31. decembrī	1 375	1 342
Vidējais darbinieku skaits	1 366	1 337

1) Šajā postenī ietvertas arī pārmaiņas, ko radījusi pāreja no nepilna laika nodarbinātības uz pilna laika nodarbinātību.
2) Šajā postenī ietvertas arī pārmaiņas, ko radījusi pāreja no pilna laika nodarbinātības uz nepilna laika nodarbinātību.

(2006. gadā – 63), kas atrodas bezalgas/bērna kopšanas atvaļinājumā, un 21 pilna darba laika ekvivalenta darbinieku dzemdību atvaļinājumā (2006. gadā – 10). Turklāt 2007. gada 31. decembrī ECB bija 71 pilna darba laika ekvivalenta darbinieki (2006. gadā – 70) ar īstermiņa darba līgumiem, kas aizstāja darbiniekus bezalgas/bērna kopšanas un dzemdību atvaļinājumā.

ECB arī piedāvā pārējo ECBS centrālo banku darbiniekiem līgumus uz noteiktu laiku, un ar to saistītās izmaksas iekļautas šajā pozīcijā. Līdz 2007. gada 31. decembrim šajā programmā piedalījās 76 ECBS darbinieki (2006. gadā – 61).

30. ADMINISTRATĪVIE IZDEVUMI

Tie ietver visus pārējos kārtējos izdevumus saistībā ar telpu īri un uzturēšanu, precēm un aprīkojumu, kas nav kapitālieguldījumi, profesionālajiem pakalpojumiem un pārējiem pakalpojumiem un piegādēm, kā arī izdevumus, kas saistīti ar personālu, t.sk. darbinieku pieņemšanu, pārcelšanos, iekārtošanos, mācībām un pārvietošanu.

17 Līdz 2006. gadam šajā skaidrojumā tika norādīti visi pilna darba laika ekvivalenta darbinieki ar pastāvīgajiem vai fiksēta termiņa darba līgumiem. 2007. gadā tika pieņemts lēmums norādīt faktisko pilna darba laika ekvivalenta darbinieku skaitu ar pastāvīgajiem vai fiksēta termiņa darba līgumiem, jo tiek uzskatīts, ka tas ir lietderīgāk finanšu pārskatu lietotājiem. 2006. gada dati ir koriģēti.

31. BANKNOŠU RAŽOŠANAS PAKALPOJUMI

Šie izdevumi saistīti ar euro banknošu pārrobežu pārvadājumiem starp NCB, reaģējot uz negaidītām banknošu pieprasījuma svārstībām. Šīs izmaksas centralizēti sedz ECB.

Independent auditor's report

President and Governing Council
of the European Central Bank

Frankfurt am Main

We have audited the accompanying annual accounts of the European Central Bank, which comprise the balance sheet as at 31 December 2007, the profit and loss account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes.

The responsibility of the European Central Bank's Executive Board for the annual accounts

The Executive Board is responsible for the preparation and fair presentation of these annual accounts in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2006/17 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended. This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of annual accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error; selecting and applying appropriate accounting policies; and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these annual accounts based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance whether the annual accounts are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the annual accounts. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the annual accounts, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the annual accounts in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the annual accounts.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the annual accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as of 31 December 2007 and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2006/17 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended.

Frankfurt am Main, 26 February 2008

KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Wohlmannstetter
Wirtschaftsprüfer

Dr. Lemnitzer
Wirtschaftsprüfer

Šo ECB ārējā revidenta ziņojuma neoficiālo tulkojumu nodrošinājusi ECB.
Neatbilstības gadījumā noteicošais ir teksts angļu valodā ar KPMG parakstu.

Neatkarīga revidenta ziņojums

Eiropas Centrālās bankas
prezidentam un Padomei
Frankfurtē pie Mainas

Mēs esam veikuši pievienoto Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatu, kas ietver 2007. gada 31. decembra bilanci, peļņas un zaudējumu aprēķinu par gadu, kas noslēdzās 2007. gada 31. decembrī, un nozīmīgāko grāmatvedības principu un citu skaidrojumu kopsavilkumu, revīziju.

Eiropas Centrālās bankas Valdes atbildība par finanšu pārskatiem

Valde ir atbildīga par šo finanšu pārskatu sagatavošanu un patiesu atspoguļojumu saskaņā Padomes noteiktajiem principiem, kas izklāstīti Lēmumā ECB/2006/17 par Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatiem (ar grozījumiem). Šī atbildība ietver tādas iekšējās kontroles sistēmas izstrādi, ieviešanu un uzturēšanu, kas ir svarīga, lai sagatavotu un patiesi atspoguļotu finanšu pārskatus, kuros nav krāpšanas vai kļūdu dēļ radušos būtisku neatbilstību, atbilstošas grāmatvedības politikas izvēli un piemērošanu un attiecīgajos apstākļos pamatotu grāmatvedības aplēšu sagatavošanu.

Revidenta atbildība

Mēs esam atbildīgi par atzinumu, ko izsakām par šiem finanšu pārskatiem, pamatojoties uz mūsu veikto revīziju. Mēs veicām revīziju saskaņā ar Starptautiskajiem revīzijas standartiem. Šie standarti nosaka, ka mums jāievēro ētiskās prasības un jāplāno un jāveic revīzija tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par to, ka finanšu pārskatos nav būtisku neatbilstību.

Revīzija ietver procedūras, kas tiek veiktas, lai iegūtu revīzijas pierādījumus par finanšu pārskatos norādītajām summām un citu informāciju. Procedūru izvēle balstās uz revidenta spriedumu, t.sk. risku, ka krāpšanas vai kļūdu dēļ finanšu pārskatos varētu rasties būtiskas neatbilstības, novērtējumu. Novērtējot šos riskus, revidents ņem vērā iekšējo kontroles sistēmu, kas svarīga institūcijas finanšu pārskatu sagatavošanai un patiesai atspoguļošanai, lai izstrādātu attiecīgajiem apstākļiem atbilstošas revīzijas procedūras, taču ne lai izteiktu atzinumu par institūcijas iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti. Revīzija ietver arī lietotās grāmatvedības politikas piemērotības un vadības izdarīto grāmatvedības aplēšu pamatotības novērtējumu, kā arī vispārēju finanšu pārskatu satura izvērtējumu.

Mēs uzskatām, ka esam ieguvuši pietiekamus un atbilstošus revīzijas pierādījumus, kas dod pamatu mūsu atzinumam.

Atzinums

Mūsaprāt, finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par Eiropas Centrālās bankas finansiālo stāvokli 2007. gada 31. decembrī un tās darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2007. gada 31. decembrī, saskaņā ar Padomes noteiktajiem principiem, kas izklāstīti Lēmumā ECB/2006/17 par Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatiem (ar grozījumiem).

Frankfurtē pie Mainas 2008. gada 26. februārī

*KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft*

*(Wohlmannstetter)
Wirtschaftsprüfer*

*(Dr. Lemnitzer)
Wirtschaftsprüfer*

PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU SADALES SKAIDROJUMS

Šis skaidrojums nav ECB 2007. gada finanšu pārskatu sastāvdaļa.

IEŅĀKUMI, KAS SAISTĪTI AR ECB DAĻU NO KOPĒJĀ APGROZĪBĀ ESOŠO BANKNOŠU APJOMA

2006. gadā saskaņā ar Padomes lēmumu ienākumus 1 319 milj. euro apmērā no ECB kopējā apgrozībā esošo banknošu apjoma daļas paturēja, lai nodrošinātu, ka gada kopējā peļņas sadale nepārsniedz gada tīro peļņu. Līdzīgi 2007. gadā paturēja 2 004 milj. euro. Abas summas bija visi ienākumi no ECB kopējā apgrozībā esošo euro banknošu apjoma daļas attiecīgajos gados.

PEĻNAS SADALE/ZAUDĒJUMU SEGŠANA

Saskaņā ar ECBS Statūtu 33. pantu ECB tīro peļņu pārskaita šādi:

- a) Padomes noteiktu summu, kas nepārsniedz 20% no tīrās peļņas, pārskaita vispārējo rezervju fondā, kas nepārsniedz 100% no kapitāla;
- b) pārējo tīro peļņu sadala ECB akcionāriem proporcionāli to apmaksātajām daļām.

Ja ECB radušies zaudējumi, tos var kompensēt no ECB vispārējo rezervju fonda un, ja nepieciešams, saskaņā ar Padomes lēmumu – no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli un nepārsniedzot apjomu, kādā tas sadalīts NCB saskaņā ar Statūtu 32.5. pantu.¹⁸

2007. gadā, 286 milj. euro ieskaitot uzkrājumā valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem, tīrā peļņa samazinājās precīzi līdz nullei. Tāpēc tāpat kā 2005. un 2006. gadā netika veikti pārskaitījumi vispārējo rezervju fondā un nenotika peļņas sadale ECB akcionāriem. Nebija arī nepieciešamības kompensēt zaudējumus.

¹⁸ Saskaņā ar ECBS Statūtu 32.5. pantu NCB monetāro ienākumu summa jāsadala NCB proporcionāli to daļām ECB apmaksātajā kapitālā.

5. EUROSISTĒMAS KONSOLIDĒTĀ BILANCE 2007. GADA 31. DECEMBRĪ

(MILJ. EURO)

AKTĪVI	2007. GADA 31. DECEMBRĪ ¹	2006. GADA 31. DECEMBRĪ
1. Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	201 545	176 768
2. Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	135 133	142 288
2.1. SVF debitoru parādi	9 058	10 658
2.2. Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	126 075	131 630
3. Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	41 973	23 404
4. Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	13 835	12 292
4.1. Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi	13 835	12 292
4.2. Kredīta iespēju prasības VKM II ietvaros	0	0
5. Aizdevumi, kas izsniegti euro euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	637 175	450 541
5.1. Galvenās refinansēšanas operācijas	368 606	330 453
5.2. Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	268 476	120 000
5.3. Precizējošās reversās operācijas	0	0
5.4. Strukturālās reversās operācijas	0	0
5.5. Aizdevumu iespēja uz nakti	91	88
5.6. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu kredīti	2	0
6. Pārējās prasības euro pret euro zonas kredītiestādēm	23 898	11 036
7. Euro zonas rezidentu euro denominētie vērtspapīri	96 044	77 614
8. Valdības parāds euro	37 063	39 359
9. Pārējie aktīvi	321 315	216 728
Kopā aktīvi	1 507 981	1 150 030

Dažos gadījumos skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa var atšķirties no kopsummas.

¹ Konsolidētie dati (2007. gada 31. decembrī) ietver arī *Banka Slovenije*, kas ir Eurosistēmas dalībniece kopš 2007. gada 1. janvāra.

PASĪVI	2007. GADA 31. DECEMBRĪ	2006. GADA 31. DECEMBRĪ
1. Banknotes apgrozībā	676 678	628 238
2. Saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	379 181	174 051
2.1. Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)	267 335	173 482
2.2. Noguldījumu iespēja	8 831	567
2.3. Termiņnoguldījumi	101 580	0
2.4. Precizējošās reversās operācijas	0	0
2.5. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu noguldījumi	1 435	2
3. Pārējās saistības euro pret euro zonas kredītiestādēm	126	65
4. Emitētie parāda vērtspapīri	0	0
5. Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	46 183	53 374
5.1. Saistības pret valdību	38 116	45 166
5.2. Pārējās saistības	8 067	8 208
6. Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	45 095	16 614
7. Saistības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	2 490	89
8. Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	15 552	12 621
8.1. Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības	15 552	12 621
8.2. Kredīta iespēju saistības VKM II ietvaros	0	0
9. Saistības pret SVF Speciālo aizņēmuma tiesību ietvaros	5 278	5 582
10. Pārējās saistības	123 174	71 352
11. Pārvērtēšanas konti	147 122	121 887
12. Kapitāls un rezerves	67 102	66 157
Kopā pasīvi	1 507 981	1 150 030

PIELIKUMI

ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI

Tabulā sniegts to juridisko instrumentu saraksts, kurus ECB apstiprinājusi 2007. gadā un 2008. gada sākumā un publicējusi Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Oficiālo Vēstnesi var saņemt Eiropas Kopienų Oficiālo publikāciju birojā. Visu ECB kopš tās dibināšanas apstiprināto un Oficiālajā Vēstnesī publicēto juridisko instrumentu sarakstu sk. ECB interneta lapas sadaļā "Tiesiskais regulējums".

Nr.	Nosaukums	OV atsauce
ECB/2007/1	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 17. aprīļa Lēmums, ar ko pieņem datu aizsardzības Eiropas Centrālajā bankā īstenošanas noteikumus	OV L 116, 04.05.2007., 64. lpp.
ECB/2007/2	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 26. aprīļa Pamatnostādne par Eiropas automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu (TARGET2)	OV L 237, 08.09.2007., 1. lpp.
ECB/2007/3	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 31. maija Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2004/15 par Eiropas Centrālās bankas prasībām attiecībā uz statistikas pārskatiem maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikas jomā, kā arī starptautisko rezervju matricu	OV L 159, 20.06.2007., 48. lpp.
ECB/2007/4	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 31. maija Ieteikums, ar ko groza Ieteikumu ECB/2004/16 par Eiropas Centrālās bankas prasībām attiecībā uz statistikas pārskatiem maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikas jomā, kā arī starptautisko rezervju matricu	OV C 136, 20.06.2007., 6. lpp.
ECB/2007/5	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 3. jūlija Lēmums, ar ko nosaka iepirkuma noteikumus	OV L 184, 14.07.2007., 34. lpp.
ECB/2007/6	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 20. jūlija Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2006/28 par Eiropas Centrālās bankas ārējo rezervju aktīvu pārvaldīšanu, ko veic valstu centrālās bankas, un par juridisko dokumentāciju operācijām ar šiem aktīviem	OV L 196, 28.07.2007., 46. lpp.
ECB/2007/7	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 24. jūlija Lēmums par TARGET2-ECB noteikumiem un nosacījumiem	OV L 237, 08.09.2007., 71. lpp.
ECB/2007/8	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 27. jūlija Regula par ieguldījumu fondu aktīvu un pasīvu statistiku	OV L 211, 11.08.2007., 8. lpp.
ECB/2007/9	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 1. augusta Pamatnostādne par monetāro, finanšu iestāžu un tirgu statistiku (pārstrādāta)	OV L 341, 27.12.2007., 1. lpp.

Nr.	Nosaukums	OV atsauce
ECB/2007/10	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 20. septembra Pamatnostādne, ar ko groza I un II pielikumu Pamatnostādņē ECB/2000/7 par Eurosistēmas monetārās politikas instrumentiem un procedūrām	OV L 284, 30.10.2007., 34. lpp.
ECB/2007/11	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 9. novembra Regula par pārejas noteikumiem Eiropas Centrālās bankas veiktajai obligāto rezervju piemērošanai pēc euro ieviešanas Kiprā un Maltā	OV L 300, 17.11.2007., 44. lpp.
ECB/2007/12	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 15. novembra Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Central Bank of Cyprus</i> ārējiem revidentiem	OV C 277, 20.11.2007., 1. lpp.
ECB/2007/13	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 15. novembra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2002/7 par Eiropas Centrālās bankas statistikas pārskatu sniegšanas prasībām ceturkšņa finanšu pārskatu jomā	OV L 311, 29.11.2007., 47. lpp.
ECB/2007/14	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 15. novembra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2005/5 par Eiropas Centrālās bankas statistikas pārskatu sniegšanas prasībām un statistiskās informācijas sniegšanas procedūrām Eiropas Centrālo banku sistēmā valdības finanšu statistikas jomā	OV L 311, 29.11.2007., 49. lpp.
ECB/2007/15	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 22. novembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2001/16 par iesaistīto dalībvalstu centrālo banku monetārā ienākuma sadali no 2002. finanšu gada	OV L 333, 19.12.2007., 86. lpp.
ECB/2007/16	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 23. novembra lēmums par 2008. gadā emitējamo monētu daudzuma apstiprināšanu	OV L 317, 05.12.2007., 81. lpp.
ECB/2007/17	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 29. novembra Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Bank Ċentrali ta' Malta/ Central Bank of Malta</i> ārējiem revidentiem	OV C 304, 15.12.2007., 1. lpp.
ECB/2007/18	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 29. novembra Regula, ar ko groza Regulu ECB/2001/13 par monetāro finanšu iestāžu sektora konsolidēto bilanci	OV L 330, 15.12.2007., 20. lpp.
ECB/2007/19	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 7. decembra Lēmums, ar ko groza 2001. gada 6. decembra Lēmumu ECB/2001/15 par euro banknošu emisiju	OV L 1, 04.01.2008., 7. lpp.
ECB/2007/20	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 17. decembra Pamatnostādne, ar ko groza Pamatnostādni ECB/2006/16 par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā	OV L 42, 16.02.2008., 85. lpp.

Nr.	Nosaukums	OV atsauce
ECB/2007/21	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 17. decembra Lēmums, ar ko groza Lēmumu ECB/2006/17 par Eiropas Centrālās bankas gada pārskatu	OV L 42, 16.02.2008., 83. lpp.
ECB/2007/22	Eiropas Centrālās bankas 2007. gada 31. decembra Lēmums par to, kā <i>Central Bank of Cyprus</i> un <i>Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta</i> apmaksā Eiropas Centrālās bankas kapitālu, nodod ārējo rezervju aktīvus un veic iemaksas rezervēs un uzkrājumos	OV L 28, 01.02.2008., 36. lpp.
ECB/2008/1	Eiropas Centrālās bankas 2008. gada 28. janvāra Ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Suomen Pankki</i> ārējo revidentu	OV C 29, 01.02.2008., 1. lpp.

ECB APSTIPRINĀTIE ATZINUMI

Tabulā sniegts to atzinumu saraksts, kurus ECB apstiprinājusi 2007. gadā un 2008. gada sākumā saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu un ECBS Statūtu 4. pantu, kā arī ar Līguma 112. panta 2. punkta b) apakšpunktu un Statūtu 11.2. pantu. Visu ECB kopš tās dibināšanas apstiprināto atzinumu sarakstu sk. ECB interneta lapā.

a) ECB atzinumi pēc dalībvalsts pieprasījuma¹

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2007/1	Kipra	Euro ieviešanas un raitas skaidrās naudas nomaiņas tiesiskais regulējums
CON/2007/2	Ungārija	Tiešas pārskatu sniegšanas sistēmas izveidošana maksājumu bilances statistikā
CON/2007/3	Īrija	Ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri
CON/2007/5	Slovēnija	Jubilejas un piemiņas euro monētu emisija
CON/2007/6	Vācija	<i>Deutsche Bundesbank</i> statūtu grozījumi saistībā ar tās Valdes locekļu skaitu un iecelšanu
CON/2007/7	Nīderlande	Klīringa un norēķinu pakalpojumu pārraudzība
CON/2007/8	Čehijas Republika	Daži <i>Česká národní banka</i> uzdevumi patērētāju aizsardzības jomā
CON/2007/10	Ungārija	Likuma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un apkarošanu grozījumi saistībā ar sankciju un uzraudzības režīmu, kā arī par to piemērošanu nacionālajai centrālajai bankai
CON/2007/12	Latvija	Monētārās politikas instrumenti un Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēma
CON/2007/13	Grieķija	Grozījumi <i>Bank of Greece</i> statūtos, lai pielāgotu tos pārmaiņām Eurosistēmas nodrošinājuma regulējumā un veicinātu maksājuma sistēmu raitu darbību
CON/2007/14	Ungārija	Grozījumi <i>Magyar Nemzeti Bank</i> statūtos saistībā ar <i>Magyar Nemzeti Bank</i> struktūru un vadību
CON/2007/15	Grieķija	Kredītiestāžu un finanšu iestāžu uzraudzība un atbilstošais nodrošinājums monetārās politikas operācijās
CON/2007/16	Malta	Obligāto rezervju prasību aprēķināšana un saistītās procedūras

1 Padome 2004. gada decembrī nolēma, ka ECB atzinumi, kas sniegti pēc nacionālo institūciju pieprasījuma, vienmēr jāpublicē uzreiz pēc to apstiprināšanas un nosūtīšanas institūcijai, kura lūgusi konsultāciju.

2 Pieprasījumi numurēti tādā secībā, kādā Padome tos apstiprinājusi.

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2007/17	Itālija	Tirgu regulēšana un uzraudzība un neatkarīgu kompetento iestāžu darbība
CON/2007/18	Slovēnija	Maksājumu darījumu likuma grozījumi saistībā ar piekļuvi darījumu kontu reģistra datiem
CON/2007/21	Vācija	Jaunas regulējošās un uzraudzības vides izveide, lai uzlabotu ieguldījumu fondu nozares starptautisko konkurētspēju, saskaņojot likumu ar Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvu 85/611/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU)
CON/2007/22	Rumānija	Obligāto rezervju režīms
CON/2007/23	Rumānija	Finanšu iestāžu, kas nav bankas, regulēšana, ko veic centrālā banka
CON/2007/24	Rumānija	Statistikas pārskatu sniegšana par aktīviem un pasīviem, kuri iegrāmatoti tādu finanšu iestāžu bilancē, kas nav bankas
CON/2007/25	Spānija	Grozījumi, kas, gatavojoties TARGET2, veikti ar maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu saistītajos tiesību aktos
CON/2007/26	Polija	Grozījumi noguldījumu aizsardzības sistēmas pārvaldībā, uzraudzībā un finansēšanā, īpaši attiecībā uz <i>Narodowy Bank Polski</i> līdzdalību
CON/2007/27	Rumānija	<i>Banca Națională a României</i> veiktā maksājumu sistēmu, vērtspapīru norēķinu sistēmu un maksājumu instrumentu pārraudzība
CON/2007/28	Polija	Banknošu un monētu šķīrošanas un iepakošanas noteikumi
CON/2007/29	Portugāle	Patērētāju tiesību aizsardzības režīma izveide, īstenojot <i>Banco de Portugal</i> pienākumus uzraudzības jomā
CON/2007/31	Polija	Finanšu uzraudzības reforma, īpaši attiecībā uz <i>Narodowy Bank Polski</i>
CON/2007/32	Vācija	Federālās finanšu uzraudzības iestādes (<i>BaFin</i>) uzraudzības struktūras modernizācija
CON/2007/33	Austrija	Finanšu uzraudzības reforma
CON/2007/34	Polija	Grozījumi obligāto rezervju režīmā saistībā ar banku sadalīšanu

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2007/36	Slovēnija	<i>Banka Slovenije</i> jaunie uzdevumi attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu
CON/2007/37	Beļģija	Uzrādītāja vērtspapīru atcelšanas piemērošana attiecībā uz <i>Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique</i> emitētajām akcijām
CON/2007/38	Slovēnija	Valūtas maiņas skaidrās naudas operāciju uzraudzība
CON/2007/39	Kipra	Likumīgo maksāšanas līdzekļu aizsardzība pret viltošanu un citām nelikumīgām aktivitātēm
CON/2007/40	Bulgārija	Licencēšanas režīma ieviešana uzņēmumiem, kas sniedz naudas pārvedumu pakalpojumus
CON/2007/41	Vācija	Pārskatu sniegšanas noteikumi attiecībā uz maksājumiem un tiešajām investīcijām iekšzemes un ārvalstu ekonomiskajās teritorijās saistībā ar Vienotas euro maksājumu telpas izveidošanu
CON/2007/43	Slovākija	Euro ieviešanas tiesiskais regulējums
CON/2008/1	Kipra	Euro banknošu un monētu reproducēšanas kontrole Kiprā
CON/2008/2	Čehijas Republika	<i>Česká národní banka</i> un Finanšu ministrijas pilnvaru dalījums attiecībā uz to, kā sagatavo un iesniedz valdībai tiesību aktu projektus
CON/2008/3	Vācija	Tiesību akti par monētām
CON/2008/4	Zviedrija	Grozījumi <i>Sveriges Riksbank</i> statūtos attiecībā uz tās Valdes locekļu amata pilnvaru termiņiem
CON/2008/5	Polija	Grozījumi noguldījumu aizsardzības sistēmas pārvaldībā, uzraudzībā un finansēšanā, īpaši attiecībā uz <i>Narodowy Bank Polski</i> līdzdalību
CON/2008/6	Portugāle	Nacionālās Statistiskās sistēmas darbības principi, noteikumi un struktūra, kā arī <i>Banko de Portugal</i> loma
CON/2008/7	Rumānija	Grozījumi likumos par čekiem, vekseliem un parādzīmēm
CON/2008/8	Francija	Pārmaiņas Senmartēnas (<i>Saint-Martin</i>) un Senbartelmī (<i>Saint-Barthélemy</i>) monetārajā režīmā, kas notikušas to statusa maiņas dēļ Francijas likumos

b) ECB atziniņi pēc Eiropas institūcijas pieprasījuma³

Nr. ⁴	Iniciators	Tēma	OV atsauce
CON/2007/4	ES Padome	Jaunas komitoloģijas procedūras ieviešana astoņās Finanšu pakalpojumu rīcības plāna direktīvās	OV C 39, 23.02.2007., 1. lpp.
CON/2007/9	ES Padome	Regula par Kopienas brīvo darba vietu ceturkšņa statistiku	OV C 86, 20.04.2007., 1. lpp.
CON/2007/11	ES Padome	Eiropas Kritisko infrastruktūru apzināšana un noteikšana	OV C 116, 26.05.2007., 1. lpp.
CON/2007/19	ES Padome	Euro ieviešana Kiprā un Maltā un euro maiņas kurss Kipras mārciņai un Maltas lirai	OV C 160, 13.07.2007., 1. lpp.
CON/2007/20	ES Padome	Starpvaldību konferences pilnvarojums izstrādāt Līgumu, ar ko groza esošos Līgumus	OV C 160, 13.07.2007., 2. lpp.
CON/2007/30	ES Padome	Paraugu izlase, preču aizstāšana un kvalitātes korekcija attiecībā uz saskaņoto patēriņa cenu indeksu	OV C 248, 23.10.2007., 1. lpp.
CON/2007/35	ES Padome	Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas statistiku	OV C 291, 05.12.2007., 1. lpp.
CON/2007/42	ES Padome	Atļauja viltojumu atklāšanas nolūkā veikt viltotu banknošu un monētu transportēšanu starp kompetentajām nacionālajām iestādēm, kā arī starp ES iestādēm un organizācijām	OV C 27, 31.01.2008., 1. lpp.

³ Pieejami arī ECB interneta lapā.

⁴ Pieprasījumi numurēti tādā secībā, kādā Padome tos apstiprinājusi.

EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOLOĢIJA¹

2006. GADA 12. JANVĀRIS UN 2. FEBRUĀRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.25%, 3.25% un 1.25%).

2006. GADA 2. MARTS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 2.50%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2006. gada 8. martā. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 3.50% un 1.50%; spēkā ar 2006. gada 8. martu).

2006. GADA 6. APRĪLIS UN 4. MAIJS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.50%, 3.50% un 1.50%).

2006. GADA 8. JŪNIJS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 2.75%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2006. gada 15. jūnijā. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 3.75% un 1.75%; spēkā ar 2006. gada 15. jūniju).

2006. GADA 6. JŪLIJS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma

procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.75%, 3.75% un 1.75%).

2006. GADA 3. AUGUSTS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 3.0%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2006. gada 9. augustā. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 4.0% un 2.0%; spēkā ar 2006. gada 9. augustu).

2006. GADA 31. AUGUSTS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 3.0%, 4.0% un 2.0%).

2006. GADA 5. OKTOBRIS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 3.25%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2006. gada 11. oktobrī. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 4.25% un 2.25%; spēkā ar 2006. gada 11. oktobri).

2006. GADA 2. NOVEMBRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti

1 Eurosistēmas monetārās politikas pasākumu 1999.–2005. gada hronoloģija sniegta attiecīgajos ECB gada pārskatos.

procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 3.25%, 4.25% un 2.25%).

2006. GADA 7. DECEMBRIS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 3.50%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2006. gada 13. decembrī. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 4.50% un 2.50%; spēkā ar 2006. gada 13. decembri).

2006. GADA 21. DECEMBRIS

ECB Padome nolemj 2007. gadā katrā ilgāka termiņa refinansēšanas operācijā piedāvāto apjomu palielināt no 40 mljrd. euro līdz 50 mljrd. euro. Nosakot šo kāpumu, ņemti vērā sekojoši aspekti. Pēdējos gados euro zonas valstu banku sistēmas likviditātes vajadzības strauji pieaugušas un gaidāms, ka 2007. gadā tās vēl vairāk paaugstināsies. Tāpēc Eurosistēma nolēmusi nedaudz palielināt likviditātes vajadzības, kas tiek nodrošinātas, veicot ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas. Tomēr Eurosistēma turpinās nodrošināt likviditātes lielāko daļu, veicot galvenās refinansēšanas operācijas. Padome var nolemt 2008. gada sākumā atkal koriģēt piedāvāto apjomu.

2007. GADA 11. JANVĀRIS UN 8. FEBRUĀRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 3.50%, 4.50% un 2.50%).

2007. GADA 8. MARTS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 3.75%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2007. gada 14. martā. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 4.75% un 2.75%; spēkā ar 2007. gada 14. martu).

2007. GADA 12. APRĪLIS UN 10. MAIJS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 3.75%, 4.75% un 2.75%).

2007. GADA 6. JŪNIJS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 4.0%), sākot ar operāciju, par kuru norēķins veicams 2007. gada 13. jūnijā. Padome arī nolemj palielināt aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 5.0% un 3.0%; spēkā ar 2007. gada 13. jūniju).

2007. GADA 5. JŪLIJS, 2. AUGUSTS, 6. SEPTEMBRIS, 4. OKTOBRIS, 8. NOVEMBRIS, 6. DECEMBRIS, 2008. GADA 10. JANVĀRIS, 7. FEBRUĀRIS UN 6. MARTS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 4.00%, 5.00% un 3.00%).

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS PUBLICĒTIE DOKUMENTI (SĀKOT AR 2007. GADA JANVĀRI)

Saraksts paredzēts lasītāju informēšanai par Eiropas Centrālās bankas atsevišķiem dokumentiem, kas publicēti, sākot ar 2007. gada janvāri. Pētījumu sarakstā iekļauti tikai tie izdevumi, kuri publicēti no 2007. gada decembra līdz 2008. gada februārim. Publikācijas pieejamas, vai tās var pasūtīt bez maksas, ja nav norādīts citādi, un tās ir krājumā (kontaktadrese: info@ecb.europa.eu).

Eiropas Centrālās bankas un Eiropas Monetārā institūta publicēto dokumentu pilns saraksts pieejams ECB interneta lapā (<http://www.ecb.europa.eu>).

GADA PĀRSKATS

"Annual Report 2006", April 2007.

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS

"Convergence Report May 2007".

MĒNEŠA BIĻETENOS PUBLICĒTIE RAKSTI

"The enlarged EU and euro area economies", January 2007.

"Developments in the structural features of the euro area labour markets over the last decade", January 2007.

"Putting China's economic expansion in perspective", January 2007.

"Challenges to fiscal sustainability in the euro area", February 2007.

"The EU arrangements for financial crisis management", February 2007.

"Migrant remittances to regions neighbouring the EU", February 2007.

"Communicating monetary policy to financial markets", April 2007.

"Output growth differentials in the euro area: sources and implications", April 2007.

"From government deficit to debt: bridging the gap", April 2007.

"Measured inflation and inflation perceptions in the euro area", May 2007.

"Competition in and economic performance of the euro area services sector", May 2007.

"Determinants of growth in the EU Member States of central and eastern Europe", May 2007.

"Share buybacks in the euro area", May 2007.

"Interpreting monetary developments since mid-2004", July 2007.

"Oil-exporting countries: key structural features, economic developments and oil revenue recycling", July 2007.

"Adjustment of global imbalances in a financially integrating world", August 2007.

"The financing of small and medium-sized enterprises in the euro area", August 2007.

"Leveraged buyouts and financial stability", August 2007.

"Long-term developments in MFI loans to households in the euro area: main patterns and determinants", October 2007.

"The collateral frameworks of the Federal Reserve System, the Bank of Japan and the Eurosystem", October 2007.

"Circulation and supply of euro banknotes and preparations for the second series of banknotes", October 2007.

"The stock market's changing structure and its consolidation: implications for the efficiency of the financial system and monetary policy", November 2007.

"The introduction of quarterly sectoral accounts statistics for the euro area", November 2007.

"Productivity developments and monetary policy", January 2008.

- "Globalisation, trade and the euro area macroeconomy", January 2008.
- "The Eurosystem's experience with forecasting autonomous factors and excess reserves", January 2008.
- "The analysis of the euro money market from a monetary policy perspective", February 2008.
- "Securitisation in the euro area", February 2008.
- "The new euro area yield curves", February 2008.

STATISTIKAS KABATGRĀMATA

Izdod katru mēnesi, sākot ar 2003. gada augustu.

JURIDISKIE PĒTĪJUMI

- 4 "Privileges and immunities of the European Central Bank" by G. Gruber and M. Benisch, June 2007.
- 5 "Legal and institutional aspects of the currency changeover following the restoration of the independence of the Baltic States" by K. Drēviņa, K. Laurinavičius and A. Tupits, July 2007.

SPECIĀLĀS PUBLIKĀCIJAS

- 55 "Globalisation and euro area trade: interactions and challenges" by U. Baumann and F. di Mauro, February 2007.
- 56 "Assessing fiscal soundness: theory and practice" by N. Giammarioli, C. Nickel, P. Rother and J.-P. Vidal, March 2007.
- 57 "Understanding price developments and consumer price indices in south-eastern Europe" by S. Herrmann and E. K. Polgar, March 2007.
- 58 "Long-term growth prospects for the Russian economy" by R. Beck, A. Kamps and E. Mileva, March 2007.
- 59 "The ECB Survey of Professional Forecasters (SPF) – A review after eight years' experience" by C. Bowles, R. Friz, V. Genre, G. Kenny, A. Meyler and T. Rautanen, April 2007.
- 60 "Commodity price fluctuations and their impact on monetary and fiscal policies in Western and Central Africa" by U. Böwer, A. Geis and A. Winkler, April 2007.
- 61 "Determinants of growth in the central and eastern European EU Member States – A production function approach" by O. Arratibel, F. Heinz, R. Martin, M. Przybyła, L. Rawdanowicz, R. Serafini and T. Zumer, April 2007.
- 62 "Inflation-linked bonds from a central bank perspective" by J. A. Garcia and A. van Rixtel, June 2007.
- 63 "Corporate finance in the euro area – including background material" by the Task Force of the Monetary Policy Committee of the ESCB, June 2007.
- 64 "The use of portfolio credit risk models in central banks", by the Task Force of the Market Operations Committee of the ESCB, July 2007.
- 65 "The performance of credit rating systems in the assessment of collateral used in Eurosystem monetary policy operations" by F. Coppens, F. González and G. Winkler, July 2007.
- 66 "Structural reforms in EMU and the role of monetary policy – a survey of the literature" by N. Leiner-Killinger, V. López Pérez, R. Stiegert and G. Vitale, July 2007.
- 67 "Towards harmonised balance of payments and international investment position statistics – the experience of the European compilers" by J.-M. Israël and C. Sánchez Muñoz, July 2007.
- 68 "The securities custody industry" by D. Chan, F. Fontan, S. Rosati and D. Russo, August 2007.

- 69 "Fiscal policy in Mediterranean countries – developments, structures and implications for monetary policy" by M. Sturm and F. Gurtner, August 2007.
- 70 "The search for Columbus' egg: finding a new formula to determine quotas at the IMF" by M. Skala, C. Thimann and R. Wölfinger, August 2007.
- 71 "The economic impact of the Single Euro Payments Area" by H. Schmiedel, August 2007.
- 72 "The role of financial markets and innovation in productivity and growth in Europe" by P. Hartmann, F. Heider, E. Papaioannou and M. Lo Duca, September 2007.
- 73 "Reserve accumulation: objective or by-product?" by J. O. de Beaufort Wijnholds and L. Søndergaard, September 2007.
- 74 "Analysis of revisions to general economic statistics" by H. C. Dieden and A. Kanutin, October 2007.
- 75 "The role of the other financial intermediates in monetary and credit developments in the euro area" edited by P. Moutot and coordinated by D. Gerdesmeier, A. Lojschová and J. von Landesberger, October 2007.
- 76 "Prudential and oversight requirements for securities settlement" by D. Russo, G. Caviglia, C. Papathanassiou and S. Rosati, November 2007.
- 77 "Oil market structure, network effects and the choice of currency for oil invoicing" by E. Mileva and N. Siegfried, November 2007.
- 78 "A framework for assessing global imbalances" by T. Bracke, M. Bussière, M. Fidora and R. Straub, January 2008.
- 79 "The working of the eurosystem: monetary policy preparations and decision-making – selected issues" by P. Moutot, A. Jung and F. P. Mongelli, January 2008.
- 80 "China's and India's roles in global trade and finance: twin titans for the new millennium?" by M. Bussière and A. Mehl, January 2008.

PĒTĪJUMU BIĻETENI

Research Bulletin, No 6, June 2007.

PĒTĪJUMI

- 836 "Reporting biases and survey results: evidence from European professional forecasters" by J. A. García and A. Manzanares, December 2007.
- 837 "Monetary policy and core inflation" by M. Lenza, December 2007.
- 838 "Securitisation and the bank lending channel" by Y. Altunbas, L. Gambacorta and D. Marqués, December 2007.
- 839 "Are there oil currencies? The real exchange rate of oil exporting countries" by M. M. Habib and M. Manolova Kalamova, December 2007.
- 840 "Downward wage rigidity for different workers and firms: an evaluation for Belgium using the IWFP procedure" by P. Du Caju, C. Fuss and L. Wintr, December 2007.
- 841 "Should we take inside money seriously?" by L. Stracca, December 2007.
- 842 "Saving behaviour and global imbalances: the role of emerging market economies" by G. Ferrucci and C. Miralles, December 2007.
- 843 "Fiscal forecasting: lessons from the literature and challenges" by T. Leal, J. J. Pérez, M. Tujula and J.-P. Vidal, December 2007.
- 844 "Business cycle synchronisation and insurance mechanisms in the EU" by A. Afonso and D. Furceri, December 2007.
- 845 "Run-prone banking and asset markets" by M. Hoerova, December 2007.

- 846 "Information combination and forecast (st)ability. Evidence from vintages of time-series data" by C. Altavilla and M. Ciccarelli, December 2007.
- 847 "Deeper, wider and more competitive? Monetary integration, eastern enlargement and competitiveness in the European Union" by G. Ottaviano, D. Taglioni and F. di Mauro, December 2007.
- 848 "Economic growth and budgetary components: a panel assessment for the EU" by A. Afonso and J. González Alegre, January 2008.
- 849 "Government size, composition, volatility and economic growth" by A. Afonso and D. Furceri, January 2008.
- 850 "Statistical tests and estimators of the rank of a matrix and their applications in econometric modelling" by G. Camba-Méndez and G. Kapetanios, January 2008.
- 851 "Investigating inflation persistence across monetary regimes" by L. Benati, January 2008.
- 852 "Determinants of economic growth: will data tell?" by A. Ciccone and M. Jarocinski, January 2008.
- 853 "The cyclical behavior of equilibrium unemployment and vacancies revisited" by M. Hagedorn and I. Manovskii, January 2008.
- 854 "How do firms adjust their wage bill in Belgium? A decomposition along the intensive and extensive margins" by C. Fuss, January 2008.
- 855 "Assessing the factors behind oil price changes" by S. Déés, A. Gasteuil, R. K. Kaufmann and M. Mann, January 2008.
- 856 "Markups in the euro area and the United States over the period 1981–2004: a comparison of 50 sectors" by R. Christopoulou and P. Vermeulen, January 2008.
- 857 "Housing and equity wealth effects of Italian households" by C. Grant and T. Peltonen, January 2008.
- 858 "International transmission and monetary policy cooperation" by G. Coenen, G. Lombardo, F. Smets and R. Straub, January 2008.
- 859 "Assessing the compensation for volatility risk implicit in interest rate derivatives" by F. Fornari, January 2008.
- 860 "Oil shocks and endogenous markups: results from an estimated euro area DSGE model" by M. Sánchez, January 2008.
- 861 "Income distribution determinants and public spending efficiency" by A. Afonso, L. Schuknecht and V. Tanzi, January 2008.
- 862 "Stock market volatility and learning" by K. Adam, A. Marcet and J. P. Nicolini, February 2008.
- 863 "Population ageing and public pension reforms in a small open economy" by C. Nickel, P. Rother and A. Theophilopoulou, February 2008.
- 864 "Macroeconomic rates of return of public and private investment: crowding-in and crowding-out effects" by A. Afonso and M. St. Aubyn, February 2008.
- 865 "Explaining the Great Moderation: it is not the shocks" by D. Giannone, M. Lenza and L. Reichlin, February 2008.
- 866 "VAR analysis and the Great Moderation" by L. Benati and P. Surico, February 2008.
- 867 "Do monetary indicators lead euro area inflation?" by B. Hofmann, February 2008.
- 868 "Purdah: on the rationale for central bank silence around policy meetings" by M. Ehrmann and M. Fratzscher, February 2008.
- 869 "The reserve fulfilment path of euro area commercial banks: empirical testing using panel data" by N. Cassola, February 2008.
- 870 "Risk management in action: robust monetary policy rules under structured uncertainty" by P. Levine, P. McAdam, J. Pearlman and R. Pierse, February 2008.

- 871 "The impact of capital flows on domestic investment in transition economies" by E. Mileva, February 2008.
- 872 "Why do Europeans work part-time? A cross-country panel analysis" by H. Buddelmeyer, G. Mourre and M. Ward, February 2008.
- 873 "The Feldstein-Horioka fact" by D. Giannone and M. Lenza, February 2008.
- 874 "How arbitrage-free is the Nelson-Siegel model?" by L. Coroneo, K. Nyholm and R. Vidova-Koleva, February 2008.
- 875 "Global macro-financial shocks and expected default frequencies in the euro area" by O. Castrén, S. Déés and F. Zaher, February 2008.
- 876 "Are sectoral stock prices useful for predicting euro area GDP?" by M. Andersson and A. D'Agostino, February 2008.

CITAS PUBLIKĀCIJAS

- "Government finance statistics guide", January 2007.
- "Letter from the ECB President to Ms Pervenche Beres, Chairwoman of the Committee on Economic and Monetary Affairs, European Parliament", January 2007.
- "Letter from the ECB President to Mr Jean-Marie Cavada, Chairman of the Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs, European Parliament", January 2007.
- "Euro area balance of payments and international investment position statistics – Annual quality report", February 2007.
- "List of monetary financial institutions and institutions subject to minimum reserves", February 2007 (tikai tiešsaistē).
- "Financial statistics for a global economy – proceedings of the 3rd ECB conference on statistics", February 2007.
- "Euro Money Market Study 2006", February 2007 (tikai tiešsaistē).
- "Letter from the ECB President to Ms Pervenche Beres, Chairwoman of the Committee on Economic and Monetary Affairs, European Parliament", February 2007.
- "Monetary financial institutions and markets statistics sector manual", March 2007.
- "Financial integration in Europe", March 2007.
- "TARGET2-Securities – The blueprint", March 2007 (tikai tiešsaistē).
- "TARGET2-Securities – Technical feasibility", March 2007 (tikai tiešsaistē).
- "TARGET2-Securities – Operational feasibility", March 2007 (tikai tiešsaistē).
- "TARGET2-Securities – Legal feasibility", March 2007 (tikai tiešsaistē).
- "TARGET2-Securities – Economic feasibility", March 2007 (tikai tiešsaistē).
- "Risk measurement and systemic risk. Fourth joint central bank research conference 8–9 November 2005. In cooperation with the Committee on the Global Financial System", April 2007.
- "How the euro became our money. A short history of the euro banknotes and coins", April 2007.
- "Large banks and private equity-sponsored leveraged buyouts in the EU", April 2007.
- "TARGET Annual Report 2006", May 2007 (tikai tiešsaistē).
- "European Union balance of payments: international investment position statistical methods", May 2007.
- "Bond markets and long-term interest rates in non-euro area Member States of the European Union: statistical tables", May 2007 (tikai tiešsaistē).
- "The euro bonds and derivatives markets", June 2007 (tikai tiešsaistē).
- "Review of the international role of the euro", June 2007.
- "Fourth Progress Report on TARGET2, General Functional Specifications", June 2007.
- "Financial Stability Review", June 2007.

"Monetary policy: a journey from theory to practice", June 2007.
"Eurosysteem staff macroeconomic projections for the euro area", June 2007 (tikai tiešsaistē).
"The Eurosysteem policy principles on the location and operation of infrastructures settling euro denominated payment transactions", July 2007 (tikai tiešsaistē).
"5th SEPA progress report", July 2007 (tikai tiešsaistē).
"Potential impact of Solvency II on financial stability", July 2007.
"The role of central counterparties – issues related to central counterparty clearing", ECB-Fed Chicago conference, 3–4 April 2006, July 2007.
"European legislation on financial markets, Settlement Finality Directive, Financial Collateral Directive, Winding-Up Directive for Credit Institutions", July 2007.
"Payment and securities settlement systems in European Union" (Blue Book), Vol. 1: euro area countries, Vol. 2: non-euro area countries, August 2007.
"EU banking structures", October 2007 (tikai tiešsaistē).
"TARGET2-Securities progress report", October 2007 (tikai tiešsaistē).
"Fifth progress report on TARGET2 with Annex 1 "Information guide for TARGET2 users" (version 1.0), Annex 2 "User information guide to TARGET2 pricing" and Annex 3 "TARGET2 compensation scheme, claim form", October 2007 (tikai tiešsaistē).
"EU banking sector stability", November 2007 (tikai tiešsaistē).
"Euro money market survey", November 2007 (tikai tiešsaistē).
"Review of the Lamfalussy framework: Eurosysteem contribution", November 2007 (tikai tiešsaistē).
"Correspondent central banking model (CCBM): procedures for Eurosysteem counterparties", December 2007.
"Financial Stability Review", December 2007.
"Bond markets and long-term interest rates in non-euro area Member States of the European Union", January 2008 (tikai tiešsaistē).
"Oversight framework for card payment schemes – standards", January 2008 (tikai tiešsaistē).
"The role of money – money and monetary policy in the twenty-first century – proceedings of the Fourth ECB Central Banking Conference 2006", February 2008.

INFORMATĪVĀS BROŠŪRAS

"A single currency: an integrated market infrastructure", September 2007.

TERMINI

Šajā terminu skaidrojumā ietverti atsevišķi ECB gada pārskatā atrodamie termini. Pilnīgāku un detalizētāku terminu skaidrojumu sk. ECB interneta lapā.

Aizdevumu iespēja uz nakti (*marginal lending facility*) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai saņemtu no NCB kredītu uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi pret atbilstošajiem aktīviem (sk. arī **galvenās ECB procentu likmes (*key ECB interest rates*)**).

Atklātā tirgus operācija (*open market operation*) – operācija, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Atkarībā no mērķiem, regularitātes un procedūrām **Eurosistēmas** atklātā tirgus operācijas var iedalīt četrās kategorijās: **galvenās refinansēšanas operācijas, ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, precizējošās operācijas** un strukturālās operācijas. Attiecībā uz izmantotajiem instrumentiem Eurosistēmas galvenie atklātā tirgus instrumenti ir **reversie darījumi**, un tos var izmantot visās četrās operāciju kategorijās. Turklāt strukturālajām operācijām pieejamas parāda vērtspapīru emisijas un tiešie darījumi, savukārt precizējošo operāciju veikšanai pieejami tiešie darījumi, **valūtas mijmaiņas darījumi** un noguldījumu ar noteiktu termiņu piesaiste.

Atpirkšanas līgums (*repurchase agreement*) – vienošanās par vērtspapīru pārdošanu un vēlāku atpirkšanu par konkrētu cenu kādā konkrētā datumā. To sauc arī par *repo* līgumu.

Bruto darbības ieņēmumi (*gross operating surplus*) – pārpalikums (vai deficīts), kas rodas, atskaitot no saražoto galaproduktu vērtības starppatēriņa izmaksas, nodarbināto atlīdzību un nodokļu izmaksas mīnus ražošanas subsīdijas, bet neņemot vērā ar finanšu un neražoto aktīvu aizņemšanos/īrēšanu vai ar īpašumu saistītos maksājumus un saņemtos ienākumus.

Centrālā valdība (*central government*) – valdība saskaņā ar **Eiropas Kontu sistēmas (EKS 95)** definīciju, kurā neietilpst reģionālā un vietējā līmeņa valdība (sk. arī **valdība (*general government*)**).

Centrālais darījuma partneris (*central counterparty*) – **darījuma partneris**, kas vienā vai vairākos finanšu tirgos tirgotos līgumos darbojas kā starpnieks, t.i., pircējs attiecībā pret visiem pārdevējiem un pārdevējs attiecībā pret visiem pircējiem.

Centrālais vērtspapīru deponētāris (CVD) (*central securities depository (CSD)*) – iestāde 1) vērtspapīru darījumu apstrādes un to norēķinu nodrošināšanai dematerializētā veidā un 2) ar aktīvu lomu vērtspapīru emisiju integritātes nodrošināšanā. Vērtspapīrus var turēt materializētā (bet imobilizētā) veidā vai dematerializētā (t.i., tikai elektronisku ierakstu) veidā.

Centrālo banku korespondentattiecību modelis (CCBM) (*correspondent central banking model (CCBM)*) – mehānisms, ko radījusi **Eurosistēma**, lai **darījuma partneri** varētu izmantot atbilstošos aktīvus pārrobežu darījumos. CCBM NCB savstarpēji darbojas kā vērtspapīru kontu turētājas. Katra NCB savā vērtspapīru pārvaldes struktūrā atvērusi vērtspapīru kontus visām pārējām NCB (un **Eiropas Centrālajai bankai**).

Cenu stabilitāte (*price stability*) – cenu stabilitātes saglabāšana ir **Eurosistēmas** galvenais mērķis. Padome definējusi cenu stabilitāti kā **euro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa** pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mazāku par 2%. Padome arī darījusi zināmu, ka, lai nodrošinātu cenu stabilitāti, tā cenšas saglabāt inflāciju zemāku par 2%, bet tuvu 2% vidējā termiņā.

Cits finanšu starpnieks (CFS) (other financial intermediary (OFI)) – sabiedrība vai kvazisabiedrība (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), kas galvenokārt nodarbojas ar finanšu starpniecību, uzņemoties saistības veidos, kas nav nauda, noguldījumi un/vai tuvi noguldījumu aizstājēji, pret institucionālām struktūrām, kas nav MFI. CFS ietver sabiedrības, kas galvenokārt nodarbojas ar ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanu (piemēram, sabiedrības, kas nodarbojas ar finanšu līzingu pakalpojumiem, sabiedrības, kas izveidotas vērtspapīrotu aktīvu turēšanai, vērtspapīru un atvasināto finanšu instrumentu dīleri, ja tie darbojas savā vārdā, riska kapitālsabiedrības un attīstības kapitālsabiedrības).

Darījuma partneris (counterparty) – finanšu darījuma (piemēram, jebkura darījuma ar centrālo banku) otra puse.

ECOFIN (ECOFIN Council) – ES Padome ekonomikas un finanšu ministru sastāvā.

Eiropas Centrālā banka (ECB) (European Central Bank (ECB)) – ECB ir **Eurosistēmas** un **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** centrs, un saskaņā ar **Līgumu** (107. panta 2. punkts) tā ir juridiskā persona. Saskaņā ar ECBS Statūtiem tā nodrošina Eurosistēmai un ECBS uzticēto uzdevumu veikšanu, izvēršot savu darbību vai arī ar NCB starpniecību. ECB pārvalda **Padome, Valde** un – kā trešā lēmējinstītūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) (European System of Central Banks (ESCB)) – sistēmā ietilpst **Eiropas Centrālā banka (ECB)** un visu 27 ES dalībvalstu NCB, t.i., tajā ietilpst ne tikai **Eurosistēmas** dalībnieki, bet arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro. ECBS pārvalda **ECB Padome, Valde** un – kā ECB trešā lēmējinstītūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Kontu sistēma (EKS 95) (European System of Accounts 1995 (ESA 95)) – visaptveroša un integrēta makroekonomikas kontu sistēma, kuras pamatā ir starptautiski saskaņotu statistikas koncepciju, definīciju un uzskaites noteikumu kopums un kuras mērķis ir nodrošināt saskaņotu ES dalībvalstu tautsaimniecību kvantitatīvo aprakstu. EKS 95 ir Kopienas versija par pasaules Nacionālo kontu sistēmu 1993 (NKS 93).

Eiropas Monetārais institūts (EMI) (European Monetary Institute (EMI)) – pagaidu institūts, kas tika izveidots 1994. gada 1. janvārī, uzsākot **Ekonomikas un monetārās savienības** otro posmu. Pēc **Eiropas Centrālās bankas** nodibināšanas 1998. gada 1. jūnijā tas tika likvidēts.

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) (Economic and Financial Committee (EFC)) – konsultatīva Kopienas struktūra, kas piedalās **ECOFIN** un Eiropas Komisijas darba sagatavošanā. Tās uzdevumi ietver dalībvalstu un Kopienas ekonomiskā un finanšu stāvokļa vērtēšanu un budžeta pārraudzību.

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) (Economic and Monetary Union (EMU)) – process, kura rezultātā ieviesta vienotā valūta – euro – un **euro zonas** vienotā monetārā politika, kā arī veikta ES dalībvalstu ekonomiskās politikas koordinācija. Šis Līgumā aprakstītais process notika trijos posmos. Pēdējais, trešais, posms sākās 1999. gada 1. janvārī, kad pilnvaras monetārajā jomā tika nodotas **Eiropas Centrālajai bankai** un tika ieviests euro. EMS izveides procesu noslēdza euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gada 1. janvārī.

EONIA (euro uz nakti izsniegto kredītu vidējais indekss) (EONIA (euro overnight index average)) – efektīvās procentu likmes rādītājs, kas dominē euro starpbanku darījumu uz nakti tirgū.

To aprēķina kā euro denominēto aizdevumu darījumu uz nakti bez nodrošinājuma procentu likmju vidējo svērto rādītāju saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem.

Etalonportfelis (*benchmark portfolio*) – attiecībā uz ieguldījumiem atsauces portfelis vai indekss, ko iegūst, izmantojot šo ieguldījumu likviditātes un riska, kā arī to atdeves mērķrādītājus. Izmantojot etalonportfeli, tiek salīdzināts faktiskā portfeļa sniegums.

EURIBOR (euro starpbanku kredītu procentu likmju indekss) (*EURIBOR (euro interbank offered rate)*) – likme, ar kādu saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem visaugstākā reitinga banka vēlas aizdot naudas līdzekļus citai visaugstākā reitinga bankai un ko katru dienu aprēķina starpbanku noguldījumiem ar dažādiem termiņiem līdz 12 mēnešiem.

Euro efektīvais kurss (EEK, nominālais/reālais) (*effective exchange rate (EER) of the euro (nominal/real)*) – vidējie svērtie divpusējie euro kursi attiecībā pret **euro zonas** galveno tirdzniecības partnervalstu valūtām. **Eiropas Centrālā banka** publicē nominālā EEK indeksus attiecībā pret divām tirdzniecības partnervalstu grupām: EEK 22 (ietilpst 12 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis un 10 galvenās tirdzniecības partnervalstis ārpus ES) un EEK 42 (ietilpst EEK 22 un 20 papildu valstis). Izmantotie svāri atspoguļo katras partnervalsts daļu euro zonas tirdzniecībā, ņemot vērā konkurenci trešo valstu tirgos. Reālie EEK ir nominālie EEK, kas deflēti ar ārvalstu un iekšzemes cenu vai izmaksu attiecības vidējo svērto vērtību. Tādējādi tie ir cenu un izmaksu konkurētspējas rādītāji.

Euro zona (*euro area*) – zona, kurā ietilpst tās dalībvalstis, kuras saskaņā ar **Līgumu** ieviesušas euro kā vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienotā monetārā politika, par ko atbild **Eiropas Centrālās bankas Padome**. Euro zonā pašlaik ietilpst Beļģija, Vācija, Īrija, Grieķija, Spānija, Francija, Itālija, Kipra, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Austrija, Portugāle, Slovēnija un Somija.

Eurosistēma (*Eurosystem*) – **euro zonas** centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst **Eiropas Centrālā banka** un to dalībvalstu NCB, kuras ieviesušas euro.

Eurosistēmas kredītu novērtējuma sistēma (EKNS) (*Eurosystem credit assessment framework (ECAF)*) – procedūru, noteikumu un paņēmieni kopums, kas nodrošina to, ka visi atbilstošie aktīvi atbilst **Eurosistēmas** augstajiem kredītstandartiem.

Finanšu stabilitāte (*financial stability*) – stāvoklis, kādā finanšu sistēma, kurā ietilpst finanšu starpnieki, tirgi un tirgus infrastruktūras, ir spējīga izturēt šokus un finanšu nelīdzsvarotības izlīdzināšanos, tādējādi mazinot varbūtību, ka finanšu starpniecības procesā varētu izveidoties pārrāvumi, kas ir pietiekami nopietni, lai būtiski kavētu uzkrājumu novirzīšanu uz ienesīgām ieguldījumu iespējām.

Galvenā refinansēšanas operācija (*main refinancing operation*) – regulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Šādas operācijas veic katru nedēļu ar standartizsoļu palīdzību, un to termiņš parasti ir 1 nedēļa.

Galvenās ECB procentu likmes (*key ECB interest rates*) – **Padomes** noteiktās procentu likmes, kas atspoguļo **Eiropas Centrālās bankas** monetārās politikas nostāju. Tās ir **galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme, aizdevumu iespējas uz nakti** procentu likme un **noguldījumu iespējas** procentu likme.

Ģenerālpadome (General Council) – viena no **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcijām. Tajā ietilpst ECB prezidents un viceprezidents un visu **Eiropas Centrālo banku sistēmas** NCB vadītāji.

Iespējas līgums (option) – finanšu instruments, kas tā īpašniekam dod tiesības, tomēr neuzliek saistības pirkt vai pārdot noteiktus aktīvus (piemēram, obligācijas vai akcijas) par iepriekš noteiktu cenu (iespējas līguma izmantošanas cena (*strike* vai *exercise price*)) vai nu noteiktā datumā, vai līdz noteiktam datumam (iespējas līguma izmantošanas datums (*exercise* vai *maturity date*)).

Iespēju aplēses (projections) – četrreiz gadā veikta pasākuma rezultāti, kura mērķis ir prognozēt iespējamās nākotnes makroekonomiskās norises **euro zonā**. **Eurosistēmas** speciālistu iespēju aplēses tiek publicētas jūnijā un decembrī, bet **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** speciālistu iespēju aplēses – martā un septembrī. Tās ietilpst ECB monetārās politikas stratēģijas **tautsaimniecības analīzes** pīlārā un tādējādi ir viens no vairākiem ieguldījumiem **Padomes** veiktajā **cenu stabilitātes** risku novērtējumā.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija (longer term refinancing operation) – regulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Šādas operācijas veic katru mēnesi ar standartizozļu palīdzību, un to termiņš parasti ir 3 mēneši.

Implicētais svārstīgums (implied volatility) – gaidāmais aktīva (piemēram, akcijas vai obligācijas) cenas pārmaiņu tempa svārstīgums (t.i., standartnovirze). To var iegūt no aktīva cenas, termiņa beigu datuma un attiecīgo iespēju līgumu izmantošanas cenas, kā arī no bezriskā ienesīguma likmes, izmantojot iespēju līgumu cenu noteikšanas modeli (piemēram, Bleka–Skoulza (*Black-Scholes*) modeli).

Izpildes periods (maintenance period) – periods, uz kādu aprēķina **kreditīestāžu** atbilstību **rezervju prasībām**. Izpildes periods sākas dienā, kad veicams norēķins par pirmo **galveno refinansēšanas operāciju**, kas tiek veikta pēc ECB **Padomes** sēdes, kurā paredzēts sniegt monetārās politikas nostājas kārtējā mēneša novērtējumu. Vismaz trīs mēnešus pirms katra gada sākuma **Eiropas Centrālā banka** publicē rezervju prasību izpildes periodu kalendāru.

Kandidātvalstis (candidate countries) – valstis, no kurām ES pieņēmusi pieteikumu dalībai ES. 2005. gada 3. oktobrī sākās pievienošanās sarunas ar Horvātiju un Turciju, bet ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku tās vēl nav uzsāktas.

Kapitāla vērtspapīri (equities) – vērtspapīri, kas atspoguļo īpašumtiesības uz akciju sabiedrības daļu. Tie ietver biržās tirgotas akcijas (kotētās akcijas), nekotētās akcijas un citus kapitāla vērtspapīru veidus. Kapitāla vērtspapīri parasti nodrošina ienākumus dividenžu veidā.

Kapitāla vērtspapīru tirgus (equity market) – tirgus, kurā emitē un tirgo **kapitāla vērtspapīrus**.

Korporatīvā vadība (corporate governance) – noteikumi, procedūras un procesi, saskaņā ar kuriem organizācija tiek vadīta un kontrolēta. Korporatīvās vadības uzbūve nosaka dažādu organizācijas dalībnieku (piemēram, valde, vadītāji, akcionāri un citas iesaistītās puses) tiesību un savstarpējo pienākumu sadalījumu, kā arī lēmumu pieņemšanas noteikumus un kārtību.

Kredīta atvasinātais finanšu instruments (*credit derivative*) – finanšu instruments, kas nošķir kredītrisku no pamatā esošā finanšu darījuma, nodrošinot iespēju atsevišķi noteikt kredītriska cenu un veikt tā novirzīšanu.

Kredītiestāde (*credit institution*) – 1) uzņēmums, kas nodarbojas ar noguldījumu vai citu atmaksājamu līdzekļu pieņemšanu no sabiedrības un kredītu piešķiršanu savā vārdā, vai 2) uzņēmums vai jebkura cita juridiskā persona, kas atšķiras no 1. punktā minētajām un emitē maksāšanas līdzekļus elektroniskās naudas veidā.

Kredītrisks (*credit risk*) – risks, ka **darījuma partneris** pilnā apjomā nenokārtos savas saistības, vai nu pienākot termiņam, vai arī jebkurā laikā pēc tam. Kredītrisks ietver aizstāšanas izmaksu risku un pamatsummas risku, kā arī risku, ka norēķinu neveiks norēķinu veicošā banka.

Līgums (*Treaty*) – Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (Romas līgums). Līgums vairākkārt grozīts, īpaši, noslēdzot Līgumu par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgumu), kurš izveidoja **Ekonomikas un monetārās savienības** pamatus un kurā ietilpa **ECBS** Statūti.

Likviditātes risks (*liquidity risk*) – risks, ka **darījuma partneris** pilnā apjomā nenokārtos savas saistības termiņā. Likviditātes risks nenozīmē, ka darījuma partneris vai dalībnieks ir maksātnespējīgs, jo, iespējams, tas spēs veikt nepieciešamo norēķinu kādā vēlākā nenoteiktā laikā.

Lisabonas stratēģija (*Lisbon strategy*) – visaptveroša strukturālo reformu programma, kuras mērķis ir pārveidot ES par "visdinamiskāko un konkurētspējīgāko uz zināšanām balstīto tautsaimniecību pasaulē" un kuru 2000. gadā uzsāka Lisabonas Eiropadome.

M1 – šaurās naudas rādītājs, kas ietver skaidro naudu apgrozībā un noguldījumus uz nakti **MFI** un **centrālajā valdībā** (piemēram, pastā vai Valsts kasē).

M2 – vidējās naudas rādītājs, kas ietver **M1**, noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem ieskaitot (t.i., īstermiņa krājnoguldījumus) un noguldījumus ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot (t.i., īstermiņa noguldījumus) **MFI** un **centrālajā valdībā**.

M3 – plašās naudas rādītājs, kas ietver **M2** un tirgojamus instrumentus, īpaši **atpirkšanas līgumus, naudas tirgus** fondu akcijas un daļas, kā arī **MFI** emitētus **parāda vērtspapīrus** ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot.

M3 pieauguma atsaucēs vērtība (*reference value for M3 growth*) – **M3** gada kāpuma temps vidējā termiņā atbilstoši **cenu stabilitātes** saglabāšanas mērķim. Pašlaik **M3** gada pieauguma atsaucēs vērtība ir 4.5%.

Maksājumu apstrādes automatizācija (STP) (*straight-through processing (STP)*) – pilnībā automatizēta darījumu/maksājumu pārvedumu apstrāde, t.sk., kur nepieciešams, automatizēta rīkojumu apstiprināšana, salīdzināšana, ģenerēšana, klīringa (tīrvērtes) un norēķina veikšana.

Maksājumu bilance (*balance of payments (b.o.p.)*) – statistikas pārskats, kas konkrētam periodam apkopo kādas valsts saimnieciskos darījumus ar pārējām valstīm. Šeit ietilpst darījumi, kas saistīti ar precēm, pakalpojumiem un ienākumiem, tādi darījumi, kas saistīti ar finanšu prasībām un

saistībām pret pārējām valstīm, un darījumi (piemēram, valstu parāda atlaišana), kas klasificējami kā pārvedumi.

MFI (monetārās finanšu iestādes) (MFIs (monetary financial institutions)) – finanšu iestādes, kas veido **euro zonas** naudas emisijas sektoru. Šeit ietilpst **Eurosistēma**, rezidentu **kredītiestādes** saskaņā ar Kopienas tiesību aktu definīciju un visas pārējās rezidentu finanšu iestādes, kas nodarbojas ar noguldījumu un/vai tiem tuvu aizstājēju piesaisti no ne-MFI, kā arī kredītu izsniegšanu un/vai ieguldījumu veikšanu vērtspapīros savā vārdā (vismaz ekonomiskā nozīmē). Pēdējā grupā galvenokārt ietilpst **naudas tirgus** fondi.

MFI ilgāka termiņa finanšu saistības (MFI longer-term financial liabilities) – noguldījumi ar noteikto termiņu ilgāku par 2 gadiem, noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu ilgāku par 3 mēnešiem, **euro zonas MFI** emitētie **parāda vērtspapīri** ar sākotnējo dzēšanas termiņu ilgāku par 2 gadiem un euro zonas MFI sektora kapitāls un rezerves.

MFI kredīts euro zonas rezidentiem (MFI credit to euro area residents) – MFI izsniegtie aizdevumi ne-MFI, kas ir **euro zonas** valstu rezidenti (t.sk. **valdībai** un privātajam sektoram), un MFI euro zonas rezidentu ne-MFI emitēto vērtspapīru turējumi (akcijas, citi kapitāla vērtspapīri un **parāda vērtspapīri**).

MFI procentu likmes (MFI interest rates) – procentu likmes, kuras rezidentu **kredītiestādes** un citas MFI, izņemot centrālās bankas un **naudas tirgus** fondus, piemēro euro denominētajiem **euro zonas** rezidentu mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumiem un tām izsniegtajiem kredītiem.

MFI sektora konsolidētā bilance (consolidated balance sheet of the MFI sector) – bilance, kas sagatavota, MFI kopsavilkuma bilancē ietverot MFI savstarpējo darījumu neto pozīcijas (piemēram, MFI savstarpējos aizdevumus un noguldījumus). Tā sniedz statistisko informāciju par MFI sektora aktīviem un saistībām pret šim sektoram nepiederošiem **euro zonas** rezidentiem (t.i., **valdību** un pārējiem euro zonas rezidentiem) un pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem. Tā ir galvenais statistisko datu avots monetāro rādītāju aprēķināšanai un nodrošina pamatu regulārai **M3** neietilpstošo bilances posteņu analīzei.

MFI tīrie ārējie aktīvi (MFI net external assets) – **euro zonas MFI** sektora ārējie aktīvi (piemēram, zelts, ārvalstu valūtu banknotes un monētas, ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu emitēti vērtspapīri un ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem izsniegti aizdevumi), no kā atskaitītas euro zonas MFI sektora ārējās saistības (piemēram, ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu noguldījumi un **atpirkšanas līgumi**, kā arī to **naudas tirgus** fondu akciju/daļu un MFI emitēto **parāda vērtspapīru** ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot turējumi).

Minimālā pieteikuma procentu likme (minimum bid rate) – zemākā procentu likme, ar kuru **darījuma partneri** var iesniegt pieteikumus **galveno refinansēšanas operāciju** mainīgas procentu likmes izsolēs. Tā ir viena no **galvenajām ECB procentu likmēm**, kas atspoguļo monetārās politikas nostāju.

Monetārā analīze (monetary analysis) – viens no **Eiropas Centrālās bankas** principu sistēmas pilāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes**

monetārās politikas lēmumu pamats. Monetārā analīze palīdz novērtēt vidējā termiņa un ilgtermiņa inflācijas tendences, ņemot vērā ciešo saistību starp naudu un cenām ilgākos periodos. Monetārajā analīzē tiek ievērotas norises plašā monetāro rādītāju spektrā, t.sk. **M3**, tā sastāvdaļās un atbilstošajos bilances posteņos, īpaši kredītos, un dažādos likviditātes pārpalikuma rādītājos (sk. arī **tautsaimniecības analīze (economic analysis)**).

Monetārie ienākumi (monetary income) – Eurosistēmas monetārās politikas funkcijas veikšanas procesā uzkrātie NCB ienākumi, ko iegūst no saskaņā ar **Padomes** vadlīnijām iezīmētiem aktīviem, ko tur apmaiņā pret apgrozībā esošām banknotēm un noguldījumu saistībām pret **kredītiestādēm**.

Naudas tirgus (money market) – tirgus, kurā tiek piesaistīti, ieguldīti un tirgoti īstermiņa līdzekļi, izmantojot instrumentus, kuru sākotnējais termiņš parasti nepārsniedz 1 gadu.

Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma izmaksas (reālās) (cost of the external financing of nonfinancial corporations (real)) – nefinanšu sabiedrību izmaksas, kas rodas, piesaistot jaunus ārējos līdzekļus. **Euro zonas** nefinanšu sabiedrībām tās tiek aprēķinātas kā vidējās svērtās banku aizdevumu izmaksas, **parāda vērtspapīru** izmaksas un kapitāla vērtspapīru izmaksas, pamatojoties uz atlikuma un apgrozībā esošā apjoma summām, kas koriģētas atbilstoši pārvērtēšanas ietekmei, un deflējot tās ar inflācijas gaidām.

Nefinanšu sabiedrību finansējuma iztrūkums (financing gap of non-financial corporations) – finansējuma iztrūkumu var definēt kā uzņēmuma uzkrājumu (nesadalītās peļņas un amortizācijas rezerves veidā) un nefinanšu sabiedrību nefinanšu ieguldījumu starpību. Finansējuma iztrūkumu var definēt arī, izmantojot finanšu kontu datus, kā starpību starp nefinanšu sabiedrību finanšu aktīvu neto iegādēm un neto uzņemtajām saistībām. Statistikas avotu atšķirību dēļ starp abiem rādītājiem ir statistiskā novirze.

Nodrošinājums (collateral) – iekļāti vai kā citādi nodoti aktīvi (piemēram, **kredītiestādes** ķīla, kas sniegta centrālajām bankām), kas garantē aizdevuma atmaksu, kā arī aktīvi, kas tiek pārdoti (piemēram, aktīvi, ko kredītiestādes pārdod centrālajām bankām) saskaņā ar **atpiršanas līgumu**.

Noguldījumu iespēja (deposit facility) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai NCB veiktu noguldījumus uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi (sk. arī **galvenās ECB procentu likmes (key ECB interest rates)**).

Norēķinu risks (settlement risk) – risks, ka norēķins pārvedumu sistēmā nenotiks tā, kā plānots, parasti tāpēc, ka kāda puse neizpilda vienas vai vairākas norēķinu saistības. Šāds risks konkrēti ietver darbības risku, **kredītrisku** un **likviditātes risku**.

Obligāciju tirgus (bond market) – tirgus, kurā emitē un tirgo ilgāka termiņa **parāda vērtspapīrus**.

Padome (Governing Council) – augstākā **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcija. Padomi veido visi ECB **Valdes** locekļi un euro ieviesušo dalībvalstu NCB vadītāji.

Parāda vērtspapīrs (debt security) – emitenta (t.i., aizņēmēja) apņemšanās veikt vienu vai vairākus maksājumus vērtspapīru turētājam (aizdevējam) noteiktā datumā vai datumos nākotnē. Šādiem vērtspapīriem parasti ir noteikta procentu likme (kupons), un/vai tie tiek pārdoti ar diskontu no

summas, kas tiks atmaksāta noteiktajā dzēšanas termiņā. Parāda vērtspapīri, kas emitēti ar sākotnējo termiņu ilgāku par 1 gadu, klasificēti kā ilgtermiņa parāda vērtspapīri.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (*excessive deficit procedure*) – Līguma 104. pantā un 20. protokolā izklāstītā pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras norma prasa ES dalībvalstīm nodrošināt budžeta disciplīnu, definē kritērijus, saskaņā ar kuriem kāds budžeta stāvoklis uzskatāms par pārmērīgu budžeta deficītu, un nosaka, kādi pasākumi jāveic pēc tam, kad konstatēta budžeta deficīta vai valsts parāda prasību neizpilde. 104. pantu papildina Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ievieša Padomes 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005), kas ir viens no **Stabilitātes un izaugsmes pakta** elementiem.

Pastāvīgā iespēja (*standing facility*) – centrālās bankas nodrošināta iespēja, kas pieejama **darījuma partneriem** pēc pašu iniciatīvas. **Eurosistēma** piedāvā divas pastāvīgās iespējas uz nakti: **aiddevumu iespēju uz nakti** un **noguldījumu iespēju**.

Portfeļieguldījumi (*portfolio investment*) – **euro zonas** rezidentu tādu vērtspapīru tīrie darījumi un/vai pozīcijas, kuru emitenti ir euro zonas nerezidenti ("aktīvi"), un tādu euro zonas nerezidentu vērtspapīru tīrie darījumi un/vai pozīcijas, kuru emitenti ir euro zonas rezidenti ("saistības"). Tiek ietverti kapitāla vērtspapīri un **parāda vērtspapīri** (obligācijas un parādzīmes un **naudas tirgus instrumenti**), izņemot **tiešajās investīcijās** vai rezerves aktīvos uzrādītās summas.

Precizējošā operācija (*fine tuning operation*) – **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic, lai novērstu neparedzētas likviditātes svārstības tirgū. Precizējošo operāciju biežums un termiņi nav standartizēti.

Reālā laika bruto norēķinu (RTGS) sistēma (*real-time gross settlement (RTGS) system*) – norēķinu sistēma, kurā maksājumu apstrāde un norēķins notiek, pamatojoties uz katru atsevišķu maksājuma dokumentu (neizmantojot mijieskaitu) reālajā laikā (nepārtraukti) (sk. arī **TARGET**).

Reversais darījums (*reverse transaction*) – operācija, kurā centrālā banka pērk vai pārdod aktīvus saskaņā ar **atpirkšanas līgumu** vai veic kredītooperācijas pret **nodrošinājumu**.

Rezervju bāze (*reserve base*) – to bilances posteņu (īpaši saistību) summa, kuri veido **kredītiestādes rezervju prasību** aprēķināšanas bāzi.

Rezervju norma (*reserve ratio*) – centrālās bankas noteikta norma katrai **rezervju bāzē** iekļauto atbilstošo bilances posteņu kategorijai. Normas izmanto **rezervju prasību** aprēķināšanai.

Rezervju prasība (*reserve requirement*) – minimālais rezervju apjoms, kas **kredītiestādei** jāglabā **Eurosistēmā**. Izpilde tiek noteikta, pamatojoties uz dienas atlikumu vidējo rādītāju **izpildes periodā**.

Sākotnējā bilance (*primary balance*) – valdības tīrie aizņēmumi vai tīrie aizdevumi, izņemot procentu maksājumus par valdības konsolidētajām saistībām.

Saskaņotais patēriņa cenu indekss (SPCI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – **Eurostat** aprēķināts patēriņa cenu rādītājs, kas saskaņots visām ES dalībvalstīm.

Sistēmiskais risks (*systemic risk*) – risks, ka, vienam dalībniekam nespējot nokārtot savas saistības sistēmā, arī citi dalībnieki nespēs laikā nokārtot savas saistības, iespējams, izraisot papildu problēmas (piemēram, ievērojamas likviditātes vai kredītu problēmas), kas var apdraudēt finanšu sistēmas stabilitāti. Šādu nespēju var radīt darbības vai finanšu problēmas.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (*Stability and Growth Pact*) – Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķis ir **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā nodrošināt stabilas valdības finanses, lai stiprinātu **cenu stabilitātes** un spēcīgas, ilgtspējīgas, nodarbinātību veicinošas izaugsmes nosacījumus. Lai sasniegtu šo mērķi, pakts paredz, ka dalībvalstīm jānosaka vidēja termiņa budžeta mērķi. Tas ietver arī **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** konkrētas specifikācijas. Pakta ietilpst Amsterdamas Eiropadomes 1997. gada 17. jūnija Rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu un divas Padomes Regulas: 1) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa pārraudzības un ekonomiskās politikas pārraudzības un koordinācijas stiprināšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1055/2005), un 2) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005). Stabilitātes un izaugsmes paktu papildina **ECOFIN** ziņojums "Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas uzlabošana", ko apstiprināja Briseles Eiropadome 2005. gada 22. un 23. martā. To papildina arī jaunais Rīcības kodekss "Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas specifikācijas un vadlīnijas par stabilitātes un konverģences programmu formu un saturu", ko 2005. gada 11. oktobrī apstiprināja ECOFIN.

Starptautisko investīciju bilance (s.i.b.) (*international investment position (i.i.p.)*) – kādas valsts nenokārtoto tīro finanšu prasību (vai finanšu saistību) pret pārējām valstīm vērtība un sastāvs.

TARGET (Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu) sistēma (*TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) system*) – reālā laika bruto norēķinu sistēma (RTGS) euro. Tā ir decentralizēta sistēma, ko veido nacionālās RTGS sistēmas, ECB maksājumu mehānisms (EMM) un starpsavienojumu mehānisms.

TARGET2 – jauna **TARGET** sistēmas paaudze, kura iepriekšējo decentralizēto tehnisko struktūru aizstāj ar vienotu kopēju platformu, kas nodrošina saskaņotu pakalpojumu sniegšanu, izmantojot vienotu cenu noteikšanas shēmu.

Tautsaimniecības analīze (*economic analysis*) – viens no **Eiropas Centrālās bankas** principu sistēmas pilāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes** monetārās politikas lēmumu pamats. Tautsaimniecības analīze galvenokārt tiek veikta pašreizējo ekonomisko un finanšu norišu un implicēto īstermiņa līdz vidējā termiņa cenu stabilitātes risku novērtējumam preču, pakalpojumu un faktoru tirgu piedāvājuma un pieprasījuma mijiedarbības skatījumā minētajos termiņos. Šajā ziņā vajadzīgā uzmanība tiek pievērsta nepieciešamībai noteikt tautsaimniecību ietekmējošo satricinājumu raksturu, to ietekmi uz izmaksu un cenu noteikšanas pārmaiņām un to īstermiņa līdz vidējā termiņa izplatīšanās perspektīvas tautsaimniecībā (sk. arī **monetārā analīze (*monetary analysis*)**).

Tiešās investīcijas (*direct investment*) – pārrobežu investīcijas, ko veic, lai iegūtu ilgstošu līdzdalību kādā uzņēmumā, kas ir rezidents citā valstī (parasti, lai nodrošinātu īpašumtiesības, kas atbilst vismaz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām).

Tirgus risks (*market risk*) – risks, ka tirgus cenu pārmaiņu rezultātā radīsies zaudējumi (gan bilances, gan ārpusbilances posteņos).

Uzņēmumu pelnītspēja (*corporate profitability*) – uzņēmumu peļņas rādītāju mērs, kas galvenokārt saistīts ar to apgrozījumu, aktīviem vai pašu kapitālu. Ir vairāki atšķirīgi uzņēmumu pelnītspējas rādītāji, kuru pamatā ir uzņēmumu finanšu pārskatu dati, piemēram, pamatdarbības ieņēmumu (apgrozījums mīnus pamatdarbības izdevumi) attiecība pret apgrozījumu, neto ieņēmumu (pamatdarbības un ar pamatdarbību nesaistītie ieņēmumi pēc nodokļu, amortizācijas un ārkārtas posteņu atskaitīšanas) attiecība pret apgrozījumu, aktīvu peļņa (saistīto tīro ieņēmumu attiecība pret kopējiem aktīviem) un pašu kapitāla atdeve (saistīto tīro ieņēmumu attiecība pret akcionāru līdzekļiem). Makroekonomikas līmenī, pamatojoties uz nacionālo kontu datiem, par pelnītspējas rādītāju bieži vien izmanto **bruto darbības ieņēmumus**, piemēram, saistībā ar IKP vai pievienoto vērtību.

Valde (*Executive Board*) – viena no **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcijām. Valdē ir ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ euro ieviešu dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties.

Valdība (*general government*) – **Eiropas Kontu sistēmā (1995)** definēts sektors, kurā ietilpst rezidentu iestādes, kas galvenokārt nodarbojas ar privātam un kolektīvam patēriņam paredzētu netirgus preču un pakalpojumu ražošanu un/vai nacionālo ienākumu un līdzekļu pārdali. Šeit ietilpst centrālās, reģionālās un vietējās valdības iestādes, kā arī sociālās nodrošināšanas fondi. Šeit neietilpst valsts īpašumā esošas iestādes, kas veic komercdarbību (piemēram, valsts uzņēmumi).

Valūtas mijmaiņas darījums (*foreign exchange swap*) – vienas valūtas maiņa pret otru, vienlaikus veicot darījumu pēc darījuma sākumkursa un darījumu pēc darījuma beigu kursa.

Vērtspapīru norēķinu sistēma (VNS) (*securities settlement system (SSS)*) – vērtspapīru darījumu norēķinu pārvedumu sistēma. Tajā ietilpst visas institucionālās procedūras, kas nepieciešamas klīringa un norēķinu veikšanai vērtspapīru darījumos un vērtspapīru glabāšanas pakalpojumu sniegšanai.

VKM II (Valūtas kursa mehānisms II) (ERM II (*exchange rate mechanism II*)) – valūtas kursa mehānisms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursa politikas jomā starp **euro zonas** valstīm un ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm. VKM II ir daudzpusēja vienošanās par fiksētiem, bet koriģējamiem centrālajiem kursiem un $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru. Lēmumi par centrālajiem kursiem un, iespējams, šaurākiem svārstību koridoriem tiek pieņemti, savstarpēji vienojoties attiecīgajai ES dalībvalstij, euro zonas valstīm, **Eiropas Centrālajai bankai (ECB)** un citām ES dalībvalstīm, kuras piedalās šajā mehānismā. Visiem VKM II dalībniekiem, t.sk. ECB, ir tiesības uzsākt konfidenciālu procedūru, lai pārskatītu centrālos kursus (veiktu korekciju).

ISSN 1830-2904

9 771830 290008